

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

HATAY KÜTÜPHANESİ 1049 NUMARALI ŞİİR MECMU'ASI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Ali DUMAN

Danışman
Prof. Dr. Muhittin ELİAÇIK

Mayıs– 2016
KIRIKKALE

KABUL-ONAY

Muhittin ELIAÇIK danışmanlığında Ali DUMAN tarafından hazırlanan *Hatay Kütüphânesi 1049 Numaralı Şiir Mecmuası* adlı bu çalışma jürimiz tarafından Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim dalında Yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

25/05/2016

Prof. Dr. Muhittin ELIAÇIK

Doç. Dr. Aysun SUNGURHAN

Doç. Dr. Sait OKUMUŞ

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../201...

Prof. Dr. İsmail AYDOĞAN

Enstitü Müdürü

Kişisel Kabul Sayfası

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Hatay Kütüphanesi 1049 Numaralı Şiir Mecmu‘ası” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve faydalandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak faydalanılmış olduğunu beyan ederim.

.../.../2016

Ali DUMAN

İmza

ÖN SÖZ

Klasik Türk edebiyatında mecmu‘aların yeri ve önemi yadsınamaz. Özellikle 16. yy.dan itibaren artış gösteren mecmu‘alar her türlü bilgi, beceri ve şiir zevkini ihtiva etmesi açısından önem arz etmektedir. Müstensihin genellikle bilinmemesi bir problem olsa da, mecmu‘anın ihtiva ettiği şiirlerden hareketle dönemin yaşam tarzı, hayat felsefesi, sosyal hayatı hakkında bilgiler sunulmaktadır.

Mecmu‘alar özellikle dönemin şiir zevkini, estetik bakışını, sanat anlayışını tespit etmemiz açısından önemlidir. Son yıllarda mecmu‘alar üzerinde yapılan çalışmalar sayesinde, geleneğin şairlerinin divanlarında mevcut olmayan yeni şiirlere ulaşarak bilim dünyasına kazandırılmıştır. Birçok kütüphanede örneklerine fazlaca rastlayabileceğimiz bu mecmu‘alar, son dönemde araştırmacıların özellikle ilgi odağı haline gelmiştir. Hâlâ yüzlerce mecmu‘a kütüphanelerde meraklısını beklemektedir.

Bu çalışmadaki kaynağımız büyük oranda 19. yy. şairlerinden oluşan bir şiir mecmu‘asıdır. Seçilen şiir örneklerinin çoğu Fatin Tezkiresi’nde de bulunmaktadır.

Bu eser Hatay Kütüphanesi (D 1049) arşiv numarasıyla kayıtlıdır. 72 varaktan müteşekkil mecmu‘a Zekâî Divanı’nın bir kısmı ve son dönem Klasik Türk edebiyatı şairlerimizin şiirlerinden oluşmaktadır.

Müstensihle ilgili herhangi bir bilgi bulunmamaktadır; ancak seçilen şairlerden hareketle müstensihin 20. yy.da yaşamış olabileceği kanaatine varıldı.

Çalışmamızın tenkitli metni, şiir numarası ve varak numarası verilerek hazırlandı. Şiirler, yayımlanmış divanlar, tezler ve şura tezkireleri ile karşılaştırmalı olarak ele alındı. Bu karşılaştırmalardaki farklılıklar dipnotlarda belirtildi.

Bu metni hazırlarken benden bilgi ve birikimini esirgemeyen kıymetli hocam Prof. Dr. Muhittin Eliaçık'a, Doç. Dr. Aysun Sungurhan'a ve sabırla benden fedakârlığını esirgemeyen eşim Hatice Duman'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ali DUMAN

Kırıkkale - 2016

ÖZET

DUMAN, Ali. Hatay Kütüphanesi 1049 Numaralı Şiir Mecmu'ası,
Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2016

Bu çalışma Hatay Kütüphanesi D 1049 numarada kayıtlı Gazeller (Şiir Kitabı) adlı mecmu'anın tenkitli metnini içermektedir. Mecmu'ada toplam 90 şair ve bu şairlere ait 312 şiir bulunmaktadır. Metinde geçen şairlerin çoğunlukla 18-19. yy.da yaşadığını görülmektedir. Daha eski yıllara ait olarak sadece Nef'i (17. yy.) göze çarpmaktadır. Müstensihî belli olmayan mecmu'ada yer alan şairlerden hareketle mecmu'anın 19-20. yy.da istinsah edildiği söylenebilir. Mecmu'ada yer alan şiirler, divanı yayımlanmış olan şairlerin divanlarıyla karşılaştırmalı olarak ele alınmış, farklar dipnotlarda belirtilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Hatay Kütüphanesi, Şiir Mecmu'ası, Şair, Gazel, 19. yüzyıl

ABSTRACT

DUMAN, Ali. The poem macmua in Library o Hatay with number 1049

Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2016

This work includes the criticism text of the journal which is called "Gazeller" (a poem book) and registered with the number D 1049 in the Library of Hatay. There are 90 poets and their 312 poems in this journal. It seems that the poets mentioned in the text belong to the nineteenth century. But it is remarkable that there are also poets of previous ages. The compiler of the journal is not definite, but, on the basis of poets in the journal, we can say that it was compiled in 19th - 20th centuries. The poems in the journal were examined in comparison with collected poems of poets whose collected poems were published previously. And the differences were stated in footnote.

Keywords: Library of Hatay, Poem book, Poet, Gazal, 19. century

KISALTMALAR

AAD.:	Antepli Aynî Divanı
AE.:	Ali Emîrî Efendi
bkz.:	bakınız
C.:	Cilt
DİA:	Diyanet İslam Ansiklopedisi
FD.:	Fıtnat Divanı
FT.:	Fatin Tezkiresi
G:	Gazel
İ.Ü.:	İstanbul Üniversitesi
ND.:	Nef'î Divanı
s.:	Sayfa
S.:	Sayı
TDK:	Türk Dil Kurumu
VD.:	Vehbî Divanı
Yay.:	Yayınevi
ZD.:	Zekâî Divanı

ÖN SÖZ.....	i
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
KISALTMALAR DİZİNİ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar DİZİNİ.....	viii
GİRİŞ.....	1

I. BÖLÜM

MECMU‘ANIN YAPI VE MUHTEVA ÖZELLİKLERİ.....	10
1. Mecmu‘anın Fiziki Özellikleri.....	12
2. Mecmu‘anın Muhteva Özellikleri.....	13
3. Mecmu‘ada Yer Alan Şairler.....	14
3.1. Zekâî, Şeyh Mustafa Efendi’nin Hayatı ve Edebî Şahsiyeti.....	16
3.2. Hâtimetü’l-Eş‘âr	17
3.3. Şairlerin Yüzyıllara Göre Tasnifi.....	21
3.4. Tasavvuf ve Tarikatla İç İç Olan Şairler.....	23
4. Mecmu‘ada Kullanılan Vezinler.....	24
5. Mecmu‘ada Kullanılan Redifler.....	27

6. Mecmu‘ada Kullanılan Kafiye.....	32
6.1. Yarım Kafiye.....	32
6.2. Tam Kafiye.....	32
6.3. Zengin Kafiye.....	32
6.4. Seçilen Şairlerin Şiirlerdeki Harf Tercihleri.....	32
7. Mecmu‘ada Kullanılan Nazım Biçimleri.....	37
8. Şairlerin Mecmu‘adaki Dağılımı.....	38
9. Mecmu‘adaki Şiirlerin Konusuna Göre Tasnifi.....	38
II. BÖLÜM	
METNİN KURULUŞU İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR	40
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ.....	41
ŞİİR MECMU‘ASININ TRANSKRİPSİYONLU METNİ	42
SONUÇ.....	376
KAYNAKÇA.....	378
DİZİN.....	380
EKLER.....	386

TABLÖLAR DİZİNİ (ÇİZELGELER)

Sayfa No

Tablo 1: Mecmu‘ada Yer Alan Şairler.....	14
Tablo 2: Şairlerin Yüzyıllara Göre Tasnifi.....	21
Tablo 3: Tasavvuf ve Tarikatla İç İçe Olan Şairler	23
Tablo 4: Mecmu‘ada Kullanılan Vezinler.....	24
Tablo 5: Mecmu‘ada Kullanılan Redifler.....	27
Tablo 6a: Birden Fazla Şiiri Olan Şairlerin Gazellerdeki Harf Dağılımı.....	32
Tablo 6b: Bir Şiiri Olan Şairlerin Gazellerdeki Harf Dağılımı.....	33
Tablo 7: Mecmu‘ada Kullanılan Nazım Şekilleri.....	37
Tablo 8: Şairlerin Mecmu‘adaki Dağılımı.....	38
Tablo 9: Mecmu‘adaki Şiirlerin Konusuna Göre Tasnifi.....	38

GİRİŞ

Mecmu‘a, Arapça cem‘ kelimesinden türemiştir. Sözlükte “toplanıp biriktirilmiş, tertip ve tanzim edilmiş her şey” anlamına gelen bu kelime, edebiyatta “Bir kişinin hoşuna giden şiirleri, risaleleri, metinleri bir araya getirerek oluşturduğu nüsha” olarak adlandırılmıştır. Klasik kültürde edebiyat terimi olarak da defter, türlü konuların bir araya getirildiği yazıları içine alan kitap, şiir defteri (Aydemir, 2007: 122), elyazması eser (Pala, 2011: 300), dergi (Büyük Türkçe Sözlük, 2005: 1359), şeml lakat, ser-defter (Tulum, 2011: 1212), toplanıp derlenmiş, tanzim edilmiş şeylerin hepsi, seçilmiş yazılardan meydana getirilmiş yazma kitap, dergi (Devellioğlu, 2007: 596), “dağınık şeyleri bir araya getirmek, toplamak” anlamındaki cem‘ mastarından türeyen mecmu‘dan (bir araya getirilmiş, toplanmış) gelmektedir. Mecmu‘anın yanı sıra mecâmî‘, mecma‘, câmi‘ gibi aynı kökten türemiş kelimelerle -yalnız Osmanlı Türkçesinde- cüzdan, defter ve cerîde (Uzun, 2003: 265) gibi anlamlarda kullanılmıştır.

Klasik Türk edebiyatında mecmu‘alar çeşitli şekillerde bir araya getirilmiştir. Bunlardan bazıları konulara göre, bazıları şiir biçimlerine göre, bazıları nazirelere göre, bazıları da şairin/müstensihinin zevkine göre oluşturulmuştur.

Mecmu‘alar birçok metin türünün tarihin karanlık sayfalarında kaybolup gitmesini engellemek gibi önemli bir görev üstlenmiştir.

Mecmu‘aların tasnifi konusunda çalışma yapanlardan Agâh Sırrı Levend’in tasnifi şöyledir:

1. Nazire mecmu‘aları,
2. Antoloji niteliğindeki seçme şiir mecmu‘aları,
3. Türlü konularda risalelerin bir araya getirilmesiyle ortaya çıkan mecmu‘alar,

4. Aynı konudaki eserleri içine alan mecmu‘alar; tababet, ilahiyat gibi,
5. Tanınmış kişilerce hazırlanmış, yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmu‘alar (Levend, 1984: 166-167).

Mecmu‘alarda birçok farklı türde ve biçimde eser bulunduğu gibi, tek bir tür ve şekle münhasır mecmu‘alar da bulunmaktadır. Örneğin, şiir mecmu‘aları (mecmu‘a-i eş’âr), risale mecmu‘aları (mecmu‘atü’r-resâil), hadis mecmu‘aları (mecmu‘atü’l-ehâdis), fetva mecmu‘aları (mecmu‘‘a-i fetâvâ), dua mecmu‘aları (mecmu‘a-i ed’iye), tarih manzumelerini içeren mecmu‘alar (mecmu‘a-i tevârîh), feyâid mecmu‘aları (mecmu‘a-i fevâ'id), ilâm mecmu‘aları (mecmu‘a-i sukûk), söz, deyiş mecmu‘aları (mecmu‘a-i makâlât), hadis ve tefsir benzeri kaynaklardan edinilen dinî bilgilerin yer aldığı mecmu‘alar (mecmu‘a-i menkûlât) ile klasik edebiyatın nazım şekilleri ve türlerine ait kaside mecmu‘aları (mecmu‘a-i kasâ'id), naat mecmu‘aları (mecmu‘atü’n-nu’ût), gazel mecmu‘aları (mecmu‘a-i gazeliyyât), nazire mecmu‘aları (mecmu‘atü’n-nezâ'ir), rubai mecmu‘aları (mecmu‘a-i rubâ'iyât) (Gıynaş, 2011: 246) gibi sınıflandırılabilir.

İslam kültüründe mecmu‘a türü, henüz adı konulmadan, Hz. Peygamber’in hadis yazımına izin vermesiyle birlikte ortaya çıkmıştır. Bu iznin ardından bazı sahabeler Resulullah’tan duyduklarını mecmu‘a tertip etme anlayışı içerisinde kendi seçimlerine, ihtiyaç ve değerlendirmelerine göre bir araya getirince, hadis literatüründe sahife, cüz ve kitap adıyla anılan ilk derlemeler doğmuştur. Bunların en tanınmışlarından biri, Türkçeye “**İlk Hadis Mecmu‘alarından Hemmam b. Münebbih’in Sahifesi**” adıyla tercüme edilmiş mecmu‘adır (Uzun, 2003: 266).

Daha çok Osmanlı ve İran sahasında rağbet gördüğü anlaşılan özel mecmu‘aların kâğıdının kalitesi, rengi, boyutları, cildi, yazısı, tezhibi, şekli gibi vasıfları ve maddî nitelikleri itibariyle birbirlerinden çok farklı olduğu, bir kısmının düzensiz, adeta karalama defteri, bir kısmının çok düzenli ve özenli bir sanat eseri

niteliği taşıdığı görülmektedir. Düzensizlerin çoğu doğrudan derleyicisinin eliyle yazılmış olduğu için okunaksız ve istinsah hatalarıyla dolu, babadan oğula veya elden ele intikal ettiğinden dolayı farklı kişilerin yazısına ve ilgisine göre şekillenmiş, değişik konulara yer veren güvenilirmez metinler halindedir. Osmanlı ilim, kültür ve edebiyatında çok yaygın ve önemli bir telif türü haline gelmiş olan mecmu‘alar, genel özellikleri ve muhtevaları dikkate alınarak “mecmu‘atü’l-eş‘ar, mecmu‘a-i ed‘iye, mecmu‘atü’l-münşeat” vb. şekillerde adlandırılmıştır. Ancak birtakım mecmu‘alar, muhtevalarının yanında tertipleycilerinin ünlü ve güvenilir kişiler olması dolayısıyla onların adlarıyla da anılmıştır. Mecmu‘alar Arapça, Farsça, Türkçe olarak tek bir dille kaleme alındığı gibi derleyenin bu dilleri bilip bilmemesine ve derlenen metinlerin diline göre bunların ikisinin veya üçünün birlikte kullanıldığı metinler halinde de yazılmıştır. Çoğunlukla ilmî ve dinî konularda derlenmiş mecmu‘aların mensur ve Arapça, edebiyat ve sanat konularındakilerin ise manzum ve Farsça-Türkçe olduğu görülmektedir. Sayıca çok fazla ve muhtevaları farklı olan mecmu‘alar, ilk vakıf kitap listelerinden başlayarak XVI. yüzyıldan itibaren ortaya çıkan “defterü’l-kütüb”lerde, II. Abdülhamid döneminde hazırlandıkları için “devr-i Hamidi defterleri” denilen kataloglarda ve günümüzün çok yönlü tasnif sistemlerinde genellikle “Mecmu‘at/Mecmu‘alar” başlığı altında ele alınmıştır(Uzun, 2003: 267).

Mecmu‘aları ana hatlarıyla şu şekilde gruplandırmak mümkündür:

- I. Nazire mecmu‘aları
- II. Antoloji niteliğindeki seçme şiir mecmu‘aları
- III. Türlü konularda risalelerin bir araya getirilmesiyle ortaya çıkan mecmu‘alar
- IV. Aynı konudaki eserleri içine alan mecmu‘alar
- V. Yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmu‘alar(Aydemir, 2001: 148).

Kütüphanelerde kayıtlı mecmu'alar tam anlamıyla bir tasnif ve tespitten geçmediği için buradaki sınıflandırma değişebilir. Yeni konular ihtiva eden mecmu'alara ulaşılabilir. Genel olarak ele alınan önemli mecmu'alara burada ayrıntılı bir şekilde değinilecektir.

A. Önemli Nazire Mecmu'aları:¹

Mecmu'atü'n-Nezâir. Tek nüshası Oxford'da School of Oriental and Studies'in kütüphanesinde 27.689 numarada kayıtlıdır. 1487 yılında *Ömer b. Mezid* tarafından derlenen bu mecmu'a 84 şaire ait 397 şiir ihtiva eder. Derleyicinin şiirleri de mecmu'ada yer almaktadır. Şiirler aruz bahirlerine göre bir sınıflamaya tabi tutulmuş, böylece bütün şiirler altı bahirde toplanmıştır. Mecmu'a 309 yapaktır. Mecmu'anın birinci yaprağı kayıptır. Eser 2a'dan başlamaktadır. Şahıs elinde bulunan bu mecmu'ayı ilk kez Saadettin Nüzhet Ergun, 1928 yılında ilim âlemine tanıtmıştır. Daha sonra Fuat Köprülü bu eser üzerinde önce bir makale yazarak durmuş, daha sonra da *Milli Edebiyat Cereyanının İlk Mübeşşirleri*'nde bahsetmiştir. Bu eser üzerine Mustafa Canpolat çalışmıştır.

Câmiü'n-Nezâir. Eğridirli Hacı Kemal tarafından 1512 yılında derlenen bu eser 496 yapaktır ve 266 şairin şiirlerinden örnekleri ihtiva eder. Eğridirli Hacı Kemal de kendi şiirlerine yer vermiştir. Derleyicinin mecmu'anın önüne koymuş olduğu giriş kısmında mecmu'anın derlenişi hakkında ayrıntılı bilgi verilmektedir. Tek nüsha halinde bulunan bu nazire mecmu'ası Bayezit Devlet Kütüphanesi, Umumi 5782 numarada kayıtlıdır. Yazar derlediği eserde 29461 beyit bulunduğunu söylemiştir.

¹ Bu bölüm hazırlanırken yararlanılan kaynak: Salih DEMİR, "*Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî Kitaplığı Manzum 719'daki Lugâz Mecmuası (VR. 1^b-39^a, İnceleme-Metin)*", Yüksek Lisans Tezi, Tezi yöneten: Doç. Dr. Hakan TAŞ, İstanbul, 2012, s.XIII

Fakat mecmu'anın bugünkü halinde verilen beyit sayısından daha az beyti olduğu görülmektedir. Eser tümüyle yayımlanmamakla birlikte Mehmet Halil Bayrı ve Fuat Köprülü mecmu'a hakkında yazı yazmışlardır. Eser üzerine Selami Tuna çalışma yapmıştır.

Mecmu'â-i Nezâir. Edirneli Nazmi tarafından 1523 yılında hazırlanmıştır. 243 şairin şiirlerini içine alır ve 3356 gazel ihtiva eder. Bu eser de Fuat Köprülü tarafından tanıtılmıştır. Bu mecmu'a tek nüsha değildir. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, III. Ahmed Ktp. Nu. 2644, Nuruosmaniye Ktp. Nu. 4222, Millet Ktp. Ali Emîrî Kit. Manzum, Nu.683 (1. C) , 684 (2. C) olmak üzere üç nüshası vardır. Eser üzerine M. Fatih Köksal çalışma yapmıştır.

Mecmu'atü'n-Nezâir: Kanuni Sultan Süleyman'ın bendelerinden Pervane b. Abdullah tarafından 1560 da derlenmiştir. Tek nüshası Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Bağdat Bölümü 406 numarada kayıtlıdır. 624 yapraktan oluşan mecmu'anın ilk yaprağı kopuktur. Eser üzerinde muhtelif öğrenciler tarafından ortaklaşa bir çalışma yapılmış olsa da, Kamil Ali Gıynaş toplu bir çalışma yaparak eseri tıpkıbasım olarak yayımlamıştır.

Metâliü'n-Nezâir: Budinli Hisalî'nin derlediği bu mecmu'anın kendi el yazısı olan nüshası Nuruosmaniye Ktp. 4252-3 numaralarda kayıtlıdır. Derlenme tarihi tam olarak bilinmemekle beraber Hisalî'nin ölüm tarihi olan 1561'den evvel olacağı şüphesizdir. Eser üzerine Kaya Bilge çalışma yapmıştır.

B. Antoloji Niteliğinde Seçme Şiir Mecmu‘aları²

Mecmu‘a-i Eş‘ar ve *Mecmu‘a-i Devâvin* olarak derlenen mecmu‘alara gelince daha evvel de belirtildiği gibi her koleksiyonda rastlanacak kadar çoktur. Bu tip mecmu‘alarda sadece gazel veya kaside türünde şiirlere değil, kimi hallerde mesnevî tarzında yazılan şiirlere de rastlanır. *Mecmu‘a-i Devâvin* ise birkaç şairin divanını ihtiva etmesi yüzünden verilen bir isimdir.

C. Türlü Konularda Risalelerin Bir Araya Getirilmesiyle Ortaya Çıkan

Mecmu‘alar:³

Câmiü’l-Meânî: 1553 yılında derlenmiştir. Derleyicisi belli olmamakla beraber eserin sonunda hem eserin ismini vermiş hem de ne zaman tertip edildiğini *fe-kad tememe Camiü’l-Meânî* tarihiyle belirtilmiştir. 315 yapraktan ibarettir. Nuruosmaniye Ktp. 4904 numarada kayıtlıdır. Bu mecmu‘adan ilk kez Ali Canip bahsetmiştir. Daha sonra Fuat Köprülü çeşitli yazılarında bu mecmu‘aya atıfta bulunmuş ise de bu mecmu‘ayı etraflı bir şekilde ilim âlemine tanıtan Muharrem Ergin’dir. Mecmu‘ada Arapça, Farsça ve Çağatayca eserlerden seçmeler olduğu gibi kimi eserlerin tamamını da bulmak mümkündür.

Mecmu‘a: Süleymaniye Ktp. Hamidiye Kit. 550 numarada kayıtlı olan bu mecmu‘a Farsça ve Türkçe önemli eserlerden İznikî’nin Mukaddime-i Salât, Divân-ı Âşık Paşa, Gülşen-i Râz (Farsça-Şebüsteri), Hurşidnâme (Şeyhoğlu), Husrev u Şirin (Şeyhî), Melheme (Yazıcı Selahaddin) yi ihtiva etmektedir.

² Age. s.XIV

³ Age. s.XIV

D. Aynı Konudaki Eserleri İçine Alan Mecmu'alar:⁴

Eş'arnâme-i Müstezad: Hadikatü'l Cemâvî müellifi Hüseyin Ayvansarayî tarafından derlenmiştir. Bilinen tek nüshası İ. Ü. Ktp. Ty. 5466 numaradadır. 150 yapraktan oluşan bu müstezadlar mecmu'ası Ayvansarayî'nin kendi el yazması ile 1767 yılında başlanmış 1870 yılında tamamlanmıştır.

Mecmu'a-i Tevârih: Hekimoğlu Ali Paşa'nın 1742 yılında ikinci kez sadarete gelmesi ile kendisi için yazılan kaside, gazel, tebrik, tarih vs. yi Hekim Ali Paşa'nın emri ile Müminzâde Hasib Efendi toplamıştır. Tek nüshası derleyicinin el yazısı ile Süleymaniye Ktp. Esat Efendi kit. 3388 numarada kayıtlıdır.

Menâhicü'l-İnşa: Münşeat mecmu'alarının II. Murad ve Fatih devrine ait en eski örneğidir. Mecmu'a Yahya b. Mehmed Kâtib tarafından XV. yüzyılda derlenmiş olup özel yazışmalar ve devlet yazışmaları ile ilgili bilgileri toplamaktadır. Bilinen iki yazması vardır: 1749 tarihli Paris nüshası B Bibliothèque Nationale, Suppl. Turc. 660 ve Konya, İzzet Koyunoğlu Kitaplığı. Paris nüshası Şinasi Tekin tarafından Sources of Oriental Languages and Literatures serisinde Türkçe Kaynaklar II, Menâhicü'l-inşa adı altında 1971 yılında Amerika'da basılmıştır.

Mecmu'a-ı Münşeatü's-Selâtin: Bu mecmu'a Feridun Bey münşeatı olarak ün salmıştır. İstanbul'da 1846 ve 1858'de olmak üzere iki kez basılmıştır.

Bunun dışında bu tip mecmu'aya birkaç örnek vermekle yetiniyoruz: Nuruosmaniye Ktp. 4966, 4958, 4967, 4968; İ. Ü. Ktp. 4005, 4087-8, 2508; Millet Ktp. Ali Emîrî Kit. Manzum: 718, 719 (Lugazlar Mecmu'ası), 779 (Naatler

⁴ Age. s.XIV

Mecmu'ası); TS. B. , 105 (Fetva Mecmu'ası), TS. Y. 130 (Anonim Letaif Mecmu'ası; Süleymaniye Ktp. Ali Nihad Tarlan 81/1 (Mûsiki Mecmu'ası) gibi.

E. Tanınmış Kişilerce Hazırlanmış, Yaralı Bilgileri, Fıkraları ve Özel Mektupları Kapsayan Mecmu'alar:⁵

Müstakimzâde Mecmu'ası: Müstakimzâde'nin düzenlediği iki mecmu'a vardır. Bunlardan biri Süleymaniye Ktp. Esat Efendi Kit. 3756 numarada kayıtlı diğeri ise İ.Ü. Ktp. 4727 numarada kayıtlıdır. İkisi de Arapçadır. Her ikisinde de dinî, ahlakî ve felsefî konularda çeşitli yazılara rastlanır. Ayrıca şiir de vardır.

Ayvansarayî Mecmu'ası: 1765- 66 yıllarında kaleme alınan ve her çeşit bilgiyi içine alan bu manzum-mensur eserin derleyicisinin el yazısı olan nüshası TS. H. 1565 numarada kayıtlıdır. 148 yapraktır. Bu mecmu'adan 1959 yılında kopya edilen diğeri bir kopya Deniz Müzesi Kütüphanesinde 55 numaradadır. 168 yapraktır.

Süleyman Faik Efendi Mecmu'ası: 1837 yılında vefat eden Süleyman Faik Bey'in bu mecmu'asında her türden bilgi bulmak mümkündür. Nazireler, fıkralar ve kendisi ile ilgili anıları toplar. İ.Ü. Ktp. Ty. , 3472, 9577 numaralarda bulunmaktadır. Basılmamıştır. Kaynaklarda verilen 2660 numara, bugün 3472 numarada kayıtlıdır.

Fasih Ahmed Dede Mecmu'ası: Mevlevî olan Fasih Ahmed Dede'nin kendi el yazması iledir. Agâh Sırrı Levend Yazmaları arasındadır. Fasih Ahmed Dede'nin Farsça Divan'ı ile Türkçe şiirlerini içine alan bu mecmu'ada pek çok faydalı bilgi mevcuttur.

⁵ Age. s.XV

Hattat Hüseyin ve Salih Namık Mecmu'ası: Bu mecmu'adan ilk kez bahseden Ali Canip'tir. Türk hattatlık tarihine ait çok değerli bir mecmu'a olan bu eser Süleymaniye Ktp., Esat Efendi Kit. 2547 numarada kayıtlıdır.

Mecmu'a türünün faydaları aşağıdaki şekilde özetlenmektedir:

1. İsmi kaynaklarda geçmesine rağmen halen ele geçmeyen herhangi bir eser veya eserin bir bölümü mecmu'aların birinden çıkabilmektedir. Örneğin, Fakih'in Çarhnâmesi eğer Câmi'ün-nezâir isimli nazire mecmu'asında bulunmasaydı bugün hâlâ bu eserin varlığından haberdar olunamayacaktı.
2. Daha önceden bilinmeyen belgeler, türler, şairler, manzumeler tespit edilebilmektedir. Ulaşılan şiirler mensup olduğu dönemin şiir zevkini ortaya koyabilmektedir.
3. Mecmu'aların içinde rastlanılan şairlerin edebî kişilikleri hakkında bilgi edinilebilmektedir(Erpik, 2009: 5).

Mecmu'aların edebiyata sağladığı faydalar göz önüne alındığında, mecmu'alar üzerinde daha kapsamlı çalışmalar yapılması gerektiği söylenilebilmektedir. Ancak mecmu'alar üzerine bugüne kadar yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır.

Türk şiir tarihi açısından değerli kaynaklar olan şiir mecmu'aları sayesinde, edebiyat tarihlerindeki bir kısım bilgiyi netleştirmek ve zaman zaman da düzeltmek, yeni yeni bilgiler eklemek mümkün olabilir. Derleyeni ve yılı tam olarak bilinmese de bir mecmu'anın derleniş tarihi, içindeki metinlerden yaklaşık olarak tespit edilebildiği için, döneminin şiir zevkini, beğenilen şairlerini ve hatta toplanan şiirlere göre de yazıldığı dönemin en beğenilen şiirlerini belirleme imkânı verir. Yine mecmu'alarda divan sahibi olmayan, hatta divanı bulunduğu halde şiiri divanında

bulunmayan şahsiyetlere, bilinmeyen eserlere rastlanabilir. Kısaca, Türk şiirinin gelişimini, değişimini ve geçirdiği merhaleleri tespitte mecmu'alar, özellikle seçme şiir mecmuları ve nazire mecmu'alarının önemi küçümsenemez(Tunç, 2000: 105–106).

Klasik Türk şiiri için önemli eserlerden biri olan ve Hatay Kütüphanesi D 1049 nolu kayıta bulunan bu mecmu'anın diğerlerinden farklı olan tarafı, seçilen şiirlerin çoğunun Fatin Tezkiresi'nde geçiyor olmasıdır. Tezkirede geçen bu şiirlerin başka herhangi bir nüshası olmadığı için metin tenkidi noktasında sorun oluşturmaktadır. Adı geçen bu şairlerin genellikle birer şiiri vardır ve bu da elimizdeki nüshada mevcuttur. Fatin Tezkiresi'nde geçen bu şiirlerin metin tenkidinin yapılabilmesi için, bu mecmu'a büyük önem arz etmektedir.

I. BÖLÜM

MECMU'ANIN YAPI VE MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

Hatay Kütüphanesine kayıtlı 1049 numaralı Gazeller (Şiir Kitabı) mecmu'ası 72 varaktan müteşekkildir. Mecmu'anın giriş kısmı Zekâî Divanı'nın matbuda tertip edildiği şekliyle ele alınmış, ancak divanın baş kısmının mecmu'ada bulunmaması, mecmu'anın baştan bir bölümünün yırtılmış veya tahrip edilmiş olduğunu düşündürmektedir. Ayrıca Zekâî'ye ait şiirlerin bulunduğu bölümde, bazı gazellerin yarım kalması eserin içinden de bazı sayfaların yırtılmış olduğunu göstermektedir.

Mecmu'anın bazı kısımlarında diğer sayfa başını göstermek için çobanlar kullanılmış, ancak bu yöntem çoğu yerde terk edildiğinden, mecmu'anın tam olarak kaç varak olduğu tespit edilememiştir. İçindeki şairlerden hareketle mecmu'anın 19-

20. yüzyılda yazılmış olabileceği tahmin edilmektedir. Şairlerin büyük çoğunluğu tasavvufî kimliğe sahip kişilerdir.

Zekâî, Nef'î, Fıtnat, Aynî, Vehbî gibi şairlerden sayıca fazla şiir seçilmiş olduğunu görmekteyiz. Fazla oranda şiir seçilmesi mecmu'anın müstensihî ile bu şairler arasında meşrep veya mezhep açısından bir yakınlık olabileceğini göstermektedir. Edebî zevk, estetik ve tarz/üslup açısından şairleri ve şiirleri değerlendirdiğimizde, her birinin, döneminin güzide şahsiyetleri ve şaheserleri olduğu görülür.

Mecmu'anın tertip edilişi mürettep divanlardaki gazeller gibidir. Bu da müstensihînin sağlam bir zevk ve sanat anlayışına sahip olduğunu göstermektedir. Mecmu'ada tek şiiri bulunan şairlerin tamamı Fatin Tezkiresi'nde geçen ve tam bir divanı olmayan şairlerdir.

Mecmu'adaki şairlerin divanı yayınlanmış olanların ya da üzerinde akademik çalışma yapılmış olanların divanlarını tespit ettik. Birçok şiiri ise tezkirelerden elde ettik. Mecmu'adaki şiirlerle divan ya da tezkirelerdeki şiirleri karşılaştırdık. Karşılaştırma yaparken anlam ve vezin yönünden doğru olanı esas aldık. Eğer anlam ve vezin yönüyle her ikisi de doğru ise mecmu'ayı esas aldık.

Mecmu'ada fazlaca imla hatası olduğunu görüyoruz. Terkipler çoğunlukla nispet "y"si (ى) ile yazılmıştır. İzâfet kesrelerinin gösterilmesinde hatalar vardır. Örneğin; âteş-i sûzan (آتش سوزان) şeklinde olması gerekirken; (آتشی سوزان) şeklinde yazılmış. Aynı gazelde alev-i âh (الو آه) şeklinde yazılması gereken terkip; (الوي آه) şeklinde yazılarak hata yapılmıştır(G:90/4). Kimi zaman noktaların konulması unutulmuş veya yazımı karıştırılmıştır. Örneğin; müstensih dükkânçe (دوكانچه) kelimesini yazarken dükkancı (دوكانجي) şeklinde yazmıştır (G:97/5). Kelime yazılışlarında kimi zaman imla hataları da göze çarpmaktadır. Nazal n (ن) (ك) kullanılması gereken yerlerde çoğu zaman nun harfi (ن) kullanılmıştır. Örneğin; zülfüne sözcüğü bir şiirde (G:104/4), (زلفوه) şeklinde iken; bir sonraki şiirde

(G:105/4) zülfüne (زولفونه) şeklinde yazılmıştır. Gül kelimesi bazen şu şekilde (كول) (G:111/5) bazen de (كل) (G:112/1) şeklinde yazılmıştır. Aynı kelimenin farklı şekillerde yazımı da göze çarpmaktadır. Örneğin; bir şiirde (G:102/1) “put” (پت) şeklinde yazılan bir kelime başka bir şiirde (G:143/1) büt (بت) şeklinde de yazılmıştır.

(G:123/3)de (خرشد) şeklinde yazılan bir kelime bir sonraki beyitte (خورشد) şeklinde yazılmıştır. Müstensihin umumiyetle eski Anadolu Türkçesi dil özelliklerini gözetererek yazdığını görmekteyiz; ancak bazen bundan vazgeçmiştir.

Müstensihin bazen okumada yanlışlık yapılabilecek kelimeler için (esre, üstün, ötre) kullandığını görmekteyiz: (G:72/6); (G:167/2); (G:172/5) Bazı şiirlerin divanlarda yanlış okumalara neden olması söz konusudur. Ancak mecmu‘ada bu yanlış okumaların giderilmesi için hareketler kullanılmıştır. Örneğin; (G:178/4) divanda ...“yandı o”... şeklinde iken; mecmu‘ada “yaptı ev” şeklinde ve harekeli olarak yazılmış ve okuma yanlışlığı önlenmiştir.

Vâv-ı madule bazen doğru şekilde kullanılırken (G:283/ 1-2) bazen yanlışlık yapılarak, kullanılmamıştır. Vâv-ı madule kullanılması gereken yerlerde bazen sadece elif harfi kullanılmıştır(G:174/2).

1. Mecmu‘anın Fiziki Özellikleri:

İçindeki şairlerden hareketle bu mecmu‘anın 19-20. yy.da istinsah edildiği tahmin edilmektedir.

Eserin dışı komple deri miklepli, soğuk-yıldız motif baskılı yazma cildinden oluşmaktadır(Bkz. Resim 1-2). Kullanılan kâğıdın aharlı ve filigranlı, nohudi renkli Marsilya kâğıdı olduğunu anlayabiliyoruz.

Mecmu'a siyah mürekkep kullanılarak yazılmış rik'a yazısından oluşmaktadır. Genellikle şairlerin mahlaslarının üzeri siyah çizgilerle belirtilmiş; ancak bazen yanlışlıkla mahlasla karıştırılan kelimelerin üstü çizilmiştir.

Yetmiş iki varaktan müteşekkil mecmu'a cönk şeklinde tertip edilmiş ve sütun çizgileri kullanılmadan iki sütun halinde yazılmıştır. On beş satırlık sütunlardan oluşan sayfaların çok az bir kısmında diğer sayfa başını tespit etmemize yarayan çobanlar kullanılmış olup ekseriyetle çoban kullanımı terk edilmiştir(Bkz. Resim 3). Bu da eserdeki varak sayısının tam olarak tespitini engellemiştir.

2.Mecmu'anın Muhteva Özellikleri:

Mecmu'ada yer alan şiirler genellikle 18-19. yılların şairlerine aittir. Ancak bunlardan 17. yüzyıla ait olan Nef'i ve yakın döneme ait bir başka divan şairimiz Fıtnat'a ait fazlaca şiir vardır. Mecmu'anın tertibinde daha önce hiç görmediğimiz bir yöntem seçilmiştir. Müstensih Zekâî Divanı'naki gazellerin çoğunu alarak divanda tertip edildiği şekliyle yazmıştır. Bu da bize Zekâî Divanı'nın baştan sona yazılmış olabileceğini ve mecmu'anın 9. varığında bazı gazellerin yarım kalmasından dolayı, bazı sayfaların yırtılmış olabileceğini göstermektedir. Seçilen şiirlere baktığımızda genellikle benzer zevk ve üslubu ihtiva etmektedir. Ancak genellikle her şairden bir şiir seçilmesine rağmen bazı şairlerden daha çok şiir seçilmiştir. Bu durum bize müstensih'in bazı şairlere meşrep ve mezhep bakımından yakın olabileceğini göstermektedir. Mecmu'anın geneli Fatin Tezkiresi'nde yer alan şairler ve orada verilen örnek şiirlerden oluşmaktadır. Buradaki şairlerin de genellikle bir tarikatla ilişkisi olduğu görülmektedir.

3. Mecmu'ada Yer Alan Şairler

Tablo:1

1	Âkif
2	Âsım
3	Aynî
4	Basri
5	Câmi
6	Enver
7	Esrar
8	Eşref
9	Fahrî
10	Fâik
11	Fâtih
12	Fâtih
13	Fennî
14	Ferdî
15	Fevzî
16	Feyzî
17	Fıtnat
18	Fu'âd
19	Gâlib
20	Hâlis
21	Hamdî
22	Hamdi Beg
23	Hasîb

24	Hayâtî
25	Hayret
26	Hayrî
27	Hayrullah Hamdî
28	İhya
29	İshâk
30	İzzet
31	Kâmî
32	Kemâl
33	Kerimî
34	Kudsî
35	Lütfî
36	Mahvî
37	Meftûn
38	Mihri
39	Müştâk
40	Nâci
41	Nâfî
42	Nâhifî
43	Nâşid
44	Nâzif
45	Nâzif
46	Nâzım

47	Necib
48	Nedîm
49	Nef'î
50	Neş'et
51	Nevres
52	Neyli
53	Niyâzî
54	Niyâzî
55	Nûrî
56	Nusret
57	Peyrev
58	Râcih
59	Ra'fet
60	Râşid
61	Râşid
62	Râşid
63	Râşid Beg
64	Râsim
65	Râtıb
66	Refâhî
67	Re'fet
68	Reşid

69	Sa'dî
70	Safvet
71	Safvet
72	Safvet Hanım
73	Sâ'ib
74	Sâ'id
75	Şâkir
76	Şârik
77	Şefik
78	Şem'î
79	Senih
80	Seyfi
81	Sezâyî
82	Sîret
83	Tayyar
84	Vâsîf
85	Vâsîf
86	Vehbî
87	Vesîm
88	Zekâî
89	Zikrî
90	Ziyâ

Mecmu'adaki şiirlerin çoğunluğunun Zekâî'ye ait olması ve müstensih'in Halvetî tarikatına mensup olma ihtimalinin yüksek olmasından ötürü burada Zekâî'nin hayatına yer vermeyi uygun buluyoruz.

3.1. Zekâî, Şeyh Mustafa Efendi Hayatı ve Edebi Şahsiyeti

Mustafa Zekâî (öl.1227/1812). Asıl adı Mustafa'dır. Daha çok Oruç Baba adıyla meşhur olmuş bir Halvetî şeyhidir. Üsküdarlıdır. Doğum tarihi bilinmemektedir. Üsküdar muhafızı Hacı İbrahim Bey'in oğludur. Divan-ı Hümayun kaleminde bir süre memurluk görevinde bulunur. Babasının vefatı üzerine memuriyeti bırakır. Simav'a giderek Halvetiye-Şa'baniye tarikatına girer ve şeyhi Hasan Efendi'den halifelik alır. Daha sonra tekrar İstanbul'a döner.

“Zekâî ehl-i keşfdür ki Ümmî Sinân oldu”

tarih mısraıyla, 1220 yılında İstanbul Şehreminî'deki Ümmî Sinan Dergâhı şeyhliğine atanır. 1227'de vefat eder. Adı geçen tekkede medfundur.

Zekâî Efendi diğer mutasavvıf şairler gibi şiiri halka ulaştırmada bir vasıta olarak görmüştür; ancak bu hususu gerçekleştirirken çok esnek davranmıştır. Zira umum itibarıyla insanın mürşide ihtiyacı olduğu, muhakkak bir kapıya bende olması gerektiği konularını işlerken bile divan edebiyatının klasik üslup anlayışının dışına kesinlikle çıkmamıştır. Yani şiirini, tekke şiirinin didaktik havasından etkilense bile, bir divan şairi bilinciyle yazmıştır. Bütün şiirlerini aruz vezniyle yazmış olması, kullanmış olduğu şiir dili, mazmunlar ve nazım şekilleri de göz önüne alındığında kendisini sanat anlayışı bakımından tekke şiirinden ziyade, divan şiirine daha yakın gördüğünü ortaya çıkarmaktadır(Köseoğlu, 1997: 5).

Divan sahibi bir şairdir. Divanının toplam dört yazma nüshası bulunmaktadır: Ali Emîrî Efendi, Süleymaniye'de Esad Efendi ve Haşim Paşa Bölümleri ve İstanbul Kütüphanesi. *Zekâî Dîvânı* iki kez basılmıştır (Matbaa-i Âmire, 1258; Mücellid Ali Bey Matbaası, 1288). Ârif Hikmet, onun şiirlerinin vasat olduğunu söyler(Çınarcı 2007: 52). Azmi Bilgin ise; şairliği ile pek tanınmadığını, şiirlerinin Fuzûlî etkisinde olduğunu, divanında Hz. Peygamber'e naatlar ve Hz.

Ali'ye mersiyelerin bulunduğunu, şiirlerinde tasavvufi düşüncenin yanı sıra rindâne ve kalenderâne bir havanın da bulunduğunu belirtir. Şairliğinin yanı sıra, bestekârlığı da vardır. Güftesi kendisine ait, evşat usûlünde bir tevşih bestelemiştir(Bilgin, 2009: 564).

3.2. Hâtimetü'l-Eş'âr⁶

Fatîn, Sâlim ve Safâyî tezkirelerine zeyil olarak kaleme aldığı Hâtimetü'l-Eş'âr adlı eserine H.1135=M.1722'den Sultân Abdülmecid zamanına dek yetişen şairleri almıştır. Fatîn böyle davranmakla Râmiz Tezkiresiyle ondan sonrakileri ya görmemiş ya da onlara değer vermemiştir. Ahmet Cevdet de Sâlim'in bıraktığı yerden devam eden eserin ahlâf ile eslâf arasında bağ kurduğunu ve bu yönden teşekkürü hâiz bir eser olduğunu belirtir. Gerek Subhi Bey, gerek Ahmet Cevdet'in Sâlim Tezkiresi'nden sonra yazılan diğer tezkirelerden bahsetmeyişleri ve Fatîn'in de bu tezkire sahiplerinin hâl tercemelerinde bu eserlerin varlığından haber vermeyiş, Hâtimetü'l-Eş'âr yazılırken zikrolunan bu tezkirelerin henüz bilinmediğini gösteriyor. Birçok şairin ay ve gününe kadar doğum tarihlerini belirtmesi ve memuriyetleri yanında hayatlarındaki mühim olayları tarihleriyle birlikte vermesi, bu bilgilerin bizzat bu şairler tarafından kendisine gönderildiği intibainı uyandırır. Fatîn, tezkirenin başında: "İbtida-i saltanat-ı seniyye-i Osmâniye'den bin yüz otuz beş tarihlerine kadar güzerân iden şuarânın terceme-i ahval ve bazı eş'âr-ı rengîn-meallerini câmi erbâb-ı maârif taraflarına müteaddid tezkireler tertîb ve tanzîm olunmuş ve muahharen Tezkiretü's-Şuarâ tertîb ve tanzîmine muvaffak olmuş olan sudûr-ı izamdan Mirza-zâde Sâlim Efendi ile ecille-i ricâl-i devlet-i âliyeden Safâyî Efendi merhûmlar tezkirelerini bin yüz otuz beş târihlerinde resîde-i hüsn-i hitâm iderek hatm-ı kelâm eylemiş olduklarından târih-i mezkûreden asr-ı maârif-hasr-ı cenâb-ı şehriyâriye gelinceye degin işbu cîsr-i fenâdan nûzhetserâ-yı bekâyâ mürûr u ubûr iden şuarâ ile muassır olduğumuz şuarâ-yı şî'r-ârânın haklarında dahi tezkire-

⁶ Bu bölüm hazırlanırken Ömer Çiftçi'nin hazırlamış olduğu *Fatîn Tezkiresi*'nden yararlanılmıştır.

güne bir eser tertîbi bazı ashab-ı kemâl taraflarından bu abd-i hakîr Fatîn-i pürtaksîre emr u ilhah buyrulmuş” diyor. Burada, Sâlim ile Safâyî Efendilerin hatm-ı kelâm eylediklerini söyledimesi de Fatîn’in, Râmiz tezkiresi ile ondan sonraki tezkireleri görmediğini gösteriyor. Hatta bazı şairlerin tercüme-i hâllerini yazarken “terceme-i hâli Sâlim Efendi Tezkiresi’nde dahi mukayyetdir” demesi de bu iddiayı kuvvetlendiriyor. Buna rağmen onlara değer vermemiş olduğuna dair açık bir kapı bırakmada fayda vardır. Böyle bir tezkireyi yazmayı hiçbir zaman kendisi istememiştir. “Ashâb-ı kemâlin emr u ilhahlarına” binaen bu tezkireyi yazmıştır. Bu tarz ifadeleri, bu tür eserleri vücuda getiren insanların hemen hepsinde bulabildiğimiz için bunun öylesine söylenmiş bir söz olduğuna hükmedebiliriz. Müellif bu yolla ya tevazu etmek istemiştir ya da kendi meziyyet ve kabiliyetini başkaları vasıtasıyla ispatlamak istemiştir. “Şi’r ile me’lûf ve marûf olup irtihal-ı dâr-ı bekâ iden ashâb-ı maârif ile mevcûd olan şuarâ-yı belâgat-pîrânın mümkün mertebe terceme-i ahval ve bazı eş’âr-ı rengin-mealleriyle o sırada ‘genc u mâr u gül ü hâr u gam u şâdi be-hemend’ mısraı müfâdıncâ şair geçinen bir takım herze-tirazların dahi bazı güftâr-ı zihk-âsârını sebt u kayd” eylemesinden anlaşılıyor ki asıl şairlerle beraber, ömrü boyunca bir-iki beyit ya da bir-iki tarih mısraını yazan bazı kimselerin tercüme-i hallerine de tezkirede yer vermiş. Bunların biyografilerinin sonunda “şi’r ile şöhreti yoktur, bazı eş’ârı olduğu mervîdir, bâlâda mestûr olan mısra-ı tarihinden başka eş’ârı manzûr-ı âcizî olmamıştır” türünden bilgiler vermektedir. Tezkire’nin başında altı sayfalık bir takriz bölümü vardır. Takriz kısmından sonra tezkirenin asıl bölümü geliyor. Fatîn, tezkireye hamdele ve salvele ile başlıyor. Bunu takiben şiirin faziletini anlatır. Bu anlatım, bu tarz eserlerin hemen hepsinde mevcuttur. Daha sonra Kâb bin Züheyr’in Hz. Peygamber’e sunduğu kasideden dolayı Hz. Peygamber’in de ona hırkasını hediye ettiğini ve “zikrolunan hırka-i şerîfenin Dersaâdet’e şeref-i nakline kasîde-i mezkûre sebab-i müstakil olmuş olduğundan nâzım-ı müşârün-ileyhin isrinde bulunmak ümmüye-i hâlisesiyle selâtin-i izâm hazerâtından bazıları” sâha-i şi’re râğbet ettiklerini ve bu yolla şöhret sahibi

olduklarını belirtiyor. Bilhassa Sultan III. Ahmet Hân ile “asr-ı maârifhasr-ı mülûkâneleri şuarâsını teşvîk u terğîb niyet-i halîsesiyle” şiir yazan Sultan III. Selîm Hân’ın şiirlerinden örnekler veriyor. Daha sonra Sâlim Efendi ile Safâyî Efendilerin tezkireleriyle bu yolda hatm-ı kelâm eylediklerini, “bazı ashab-ı kemâl”in emriyle bu tezkireyi kaleme aldığını dile getiriyor. Bütün bunlardan sonra tezkirenin çatısını oluşturan hâl tercemeleri bölümüne geçiyor. Fatîn, diğer tezkirelerin aksine önce şairin bir gazelinin veya bir-iki beyitlik şiirini yazdıktan sonra, biyografisini anlatıyor. Birkaç istisna hariç biyografileri dar tutmuştur. Önce şairin babasını, sonra memleketini, ana hatlarıyla hayatını, görevlerini ve eserlerini yazar. Bazı şairlerin şiirlerini kafiye ve redif uygunluğu bakımından tenkit edip yapılan yanlışlıkları nazara vermiştir. Hâtimetü’l-Eş’âr neşredildikten bir buçuk sene sonra müellifi, eserin yeni bir baskısını hazırlamak ve üzerinde bilgi bakımından birtakım ilâve ve düzeltmelerde bulunmak gereğini hissetmiş. Bu maksatla Ceride-i Havâdis gazetesine verdiği ilanda, kitapta terceme-i hâline yer vermediği şairlerin hâl tercemelerini ve şiirlerinden örnekler göndermelerini ister. Ayrıca biyografilerinde mevcut hata ve noksanlıkların giderilmesi için doğru bilgilerin bildirilmesini; örnek olarak verilen şiirlerin değiştirilmesini isteyenlerin, başka şiirlerini yollamalarını ister. Fakat onun bu teşebbüsü neticesiz kalır. Onun bu girişiminden yedi sene sonra Şinasi Tasvir-i Efkâr gazetesinde yayınladığı bir makalesinde eserin, bazı mühim kusurlarının düzeltilmesi için Fatîn Davud’un isteği üzerine işin sorumluluğunu üzerine aldığını, yapmayı şart koştuğu bazı değişiklikleri kabul ettiğine dair ondan bir senet aldığını, meclis-i umûmîye-i maârif tarafından da bunu tasdik eden bir vesika düzenlendiğini belirtiyor. Fatîn Efendi ile Şinasi’nin verdikleri ilanlara baktığımızda, “Hâtimetü’l-Eş’âr”ın yeniden neşri için Fatîn Efendi yapmak istediği yeniliklerle Şinasi’nin yapmak istediği yenilikler arasında önemli bir fark vardır. Fatîn Efendi’yi yeni bir neşre zorlayan düşüncelerin başında adi bir kâğıt üzerine yapıldığından dolayı silik ve yer yer okunmaz hale gelen bu taşbasmayı yerine daha kaliteli bir kâğıda ve matbaa harfleri ile yazılmış güzel bir baskısını yapmak arzusu

gelmektedir.” Şinasi’nin amacı ise bazı nüfûz ve mevki sahibi birtakım kimseler hakkında yazılan mübalağalı ifadeleri çıkartmak, edebî meselelere ait açıklayıcı bilgilere yer vermek, lafız ve ma’nâdaki muhtemel yanlışlıkları düzeltmek ve tezkireyi bir hâl tercemesinden ziyade çeşitli edebî meseleleri tartışan bir eser hâline getirmektir. Müellifin gazeteye verdiği anket mahiyetindeki ilanda istediği hususlar şunlardır:

- a- Evvelki baskıda tezkireye girmemiş olanların hâl tercemeleri ile şiirlerinden birkaç numunenin gönderilmesi.
- b- İlk telifte tezkireye dâhil olan şahısların o zamandan bu yana hâl tercemelerinde meydana gelen değişikliklerin bildirilmesi.
- c- Hâl tercemelerinde hata yapılmış olan kimselerin, bunları işaret ve tashih etmeleri.
- d- Şiirlerine örnek olarak verilmiş olan parçayı değiştirmek isteyenlerin bunun yerine seçecekleri bir başka manzumeyi göndermeleri.

Şinasi’nin ise yeni baskıda yapmak istediği değişiklikler şunlardır:

- a- Tezkireye muhtelif edebi bahisler hakkında haşiye ve izahların konulması lazımdır.
- b- Her biri bir söz rüşveti mahiyetinde olan mübalağalı hüküm ve ifadeler tamamen çıkarılmalıdır.
- c- Tezkire’de asıl değer verilmesi gereken şey, her şairin ilim, fen ve sanat gibi muhtelif kültür sahalarında gösterdiği kabiliyet ve meydana koyduğu eserler ile umuma yani cemiyette olan hizmetlerinin belirtilmesidir.
- d- Tezkire’de şairlerden örnek olarak alınan manzumelerden intihal eseri olduğu anlaşılanlar gösterilmelidir.
- e- Nihayet tezkirenin ifade ve mana yanlışları bakımından da düzeltilmesi gerekir.

3.3.Şairlerin Yüzyıllara Göre Tasnifi

Tablo: 2

ŞAİR	YAŞADIĞI YÜZYIL
Fıtnat	20
Vehbî	19
İhya	19
İshâk	19
Eşref	19
Enver	19
Basri	19
Câmi	19
Hamdî	19
Hayâtî	19
Hayret	19
Ra'fet	19
Re'fet	19
Râtîb	19
Râcih	19
Râşid	19
Râşid Beg	19
Râşid	19
Râşid	19
Sezâyî	19
Sa'dî	19
Sâ'id	19

Senîh	19
Sîret	19
Seyfî	19
Şâkir	19
Safvet	19
Şem'î	19
Sâ'îb	19
Safvet Hanım	19
Safvet	19
Ziyâ	19
Tayyar	19
Âsım	19
İzzet	19
Gâlib	19
Fâik	19
Fâtih	19
Fâtih	19
Fu'âd	19
Fahrî	19
Fennî	19
Kudsî	19
Kerimî	19
Kemâl	19
Lütfî	19

Mahvî	19
Müşâtak	19
Nâci	19
Nâzım	19
Nâfî	19
Necib	19
Nedîm	19
Neş'et	19
Nusret	19
Nâzif	19
Nâzif	19
Nevres	19
Nûrî	19
Niyâzî	19
Niyâzî	19
Vâsıf	19
Vesîm	19
Zekâî	19
Hayri	19
Mihrî	19
Hasîb	18
Hâlis	18

Zikrî	18
Reşid	18
Refâhî	18
Şârik	18
Âkif	18
Feyzî	18
Nâşid	18
Nâhifî	18
Neyli	18
Peyrev	18
Esrar	18
Nef'î	17
Hamdi Beg	?
Hayrullah Hamdî	?
Şefik	?
Ferdî	?
Fevzî	?
Kâmî	?
Meftûn	?
Vâsıf	?
Râsim	?

Tablo 2’de gösterilen şairlerin Fatin Tezkiresi’nde yazıldığı dönemde yaşadığı bilinmekte; ancak doğum ve ölüm tarihleri hakkında bir bilgi verilmemektedir. Şairler hakkında İbnülemin Mahmut Kemal İnal’ın Son Asır Türk Şairleri adlı eserinde de bilgiye rastlanılmamıştır. Ancak Fatin Tezkiresi yazıldığı dönemde yaşadığı bilindiğinden, onların da 19. yy. şairi olduğu tahmin edilmektedir.

3.4. Tasavvuf ve Tarikatla İç İçe Olan Şairler

Tablo: 3

	ŞAİRLER	TARİKATLAR			
			11	Âsım	Mevlevî
1	Zekâî	Halvetî	12	Fahrî	Halvetî
2	Hayâtî	Mevlevî	13	Kâmî	Kadriyye
3	Hâlis	Mevlevî	14	Müştâk	Kadriyye
4	Reşîd	Mevlevî	15	Mihri	Mevlevî
5	Sezâyî	Gülşenî	16	Neyli	Mevlevî
6	Sa'dî	Mevlevî	17	Feyzî	Mevlevî
7	Şârik	Rufâ'î	18	Hayrî	Mevlevî
8	Şâkir	Mevlevî	19	Esrar	Mevlevî
9	Şefik	Mevlevî	20	İshâk	Mevlevî
10	Şem'î	Mevlevî	21	Hasîb	Mevlevî

4.Mecmu'ada Kullanılan Vezinler:

Tablo: 4

Bahir	Kalıp	Şiir Numaraları
Remel	Fe'ilātün (Fā'ilātün) / Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilün (Fa'lün)	8-38-40-54-57-67-72-90- 91-97-101-102-104-105- 106-107-108-111-113- 126-137-138-146-147- 148-149-150-151-152- 153-154-155-156-157- 158-159-160-161-162- 163-164-165-170-172- 174-187-190-236-237- 240-250-252-257-262- 270-271-275-277-282- 286-288-289-295-298
	Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün	3-7-9-16-19-23-25-26- 27-28-30-33-36-45-49- 60-62-70-71-73-75-80- 81-82-85-86-87-89-94- 95-98-99-110-114-117- 118-119-121-124-128- 131-132-133-134-135- 139-140-141-166-167- 168-169-171-173-175- 178-179-180-181-182- 183-184-185-186-188-

		191-192-193-194-195- 196-197-198-201-202- 203-205-206-207-208- 209-210-213-214-215- 217-218-221-222-223- 227-228-229-230-232- 233-239-241-242-244- 251-254-256-259-260- 263-267-268-269-272- 276-280-281-287-291- 292-293-294-296-299- 300-302-309
	Fā'ilātūn / Fā'ilātūn / Fā'ilūn	4
Recez	Müstef'ilātūn / Müstef'ilātūn	52
Hezec	Mefā'ilūn / Mefā'ilūn / Fa'ulūn	61-79
	Mef'ulū / Mefā'ilū / Mefā'ilū /Fa'ulūn	1-2-53-58-69-83-84-92- 93-103-125-127-130- 136-142-143-144-177- 220-235-274-278-304- 305-308

	Mefā'ilūn / Mefā'ilūn / Mefā'ilūn / Mefā'ilūn	5-10-12-13-14-15-17- 18-21-29-31-32-37-39- 41-42-43-46-47-48-50- 51-55-56-59-65-66-74- 76-77-78-88-96-100-109- 112-115-116-120-122- 123-129-145-176-189- 199-200-204-211-212- 216-219-224-225-226- 231-234-238-243-245- 246-247-248-249-253- 255-258-261-264-265- 266-273-279-283-284- 285-290-297-301-303- 306-307-310-311-312
Muzâri'	Mef'ulū / Fā'ilātū / Mefā'ilū / Fā'ilūn	6-11-20-22-24-34-35-44- 63-64-68

5. Mecmu'ada Kullanılan Redifler:

Mecmu'ada kullanılan redifler genellikle Türkçedir. Farklı kelime ve kelime gruplarından oluşturulmuş, bazı rediflere daha çok yer verilmiştir. Örneğin; “muhabbet” redifli gazellerden 4 tane, “-a yapışmaz” redifli 3 tane, “-dir” redifli 4 tane, “-arız” redifli 20 tane, “-dir bana” redifli 2 tane, “-dir kadeh” redifli 2 tane şiir vardır. Bazı gazeller ise sadece kafiyeden oluşmakta (Bkz: G:12, G:27, G:36); bazıları da sadece rediften oluşmaktadır (G:52). Seçilen redif ve redifin kaç defa seçildiğiyle ilgili ayrıntılı bilgi Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo: 5

MECMU'ADA KULLANILAN REDİFLER						
KELİME VEYA KELİME GRUBU HALİNDEKİ REDİFLER	SAYISI	EK HALİNDEKİ REDİF	SAYISI	EK + KELİME VEYA KELİME GRUBU HALİNDEKİ REDİF	SAYISI	
eyler	1	-âb	1	-mı görsem	1	
baña	1	-anmış	1	-dir kadeh	2	
mi var	1	-araç	1	- dir baña	2	
bir nây bir ben bir gönül	2	-arız	20	-1 şâ'iriñ	1	
olduğun görsem	1	-de	2	-ım yok	1	
mest	1	-dedir	1	-1 çekemem	1	
olur 'âlem bu ya	1	-den	5	-dır gönül	1	
yazmışlar	2	-dık	1	-dır n'eylesin	1	
iderim ben	1	-dir	8	-a yapışmaz	3	

elbet	1	-e	2	-ı seyr idiñ	1
būsedden	1	-ıdır	1	-ımdır kadeh	1
olmaz	2	-ım	1	-dır ğaraž	1
kıyās eyler	1	-ımdadır	1	-ım kande	1
merhamet	1	-ımdan	2	-ımdır benim	1
oldu hep	1	-ımdır	2	-den kıldım ferāğ	1
fes	2	-ımı	4	-bir taraf	1
hasret	1	-ımız	1	-ım gibi	1
degil a	1	-ımıza	1	-er gönül	1
göstermiş	1	-ında	1	-ım dildedir	1
gibi	1	-ından		-dır sensiz	1
bilir ideriz	1	-ıyız	1	-ar gibi	1
olunmuşdur	1	-i	4	-im gitdi āh	1
vir yā Rab	1	-imizdir	1	-dır eglencemiz	1
koymuş ad	3	-iñ	6	-dır hep	1
gönlüm neylesin	1	-iñ	2	-dır bu	1
güç	1	-ine	1	-sın sen	1
şeklin gösterir	3	-ları	2	-de kalmaz	1
mey ü maḥbūb	1	-le	1	-a gönlümüz	1
etsem gerek	1	-ler	1	-de de var	2
ol	1	-ler	1	-mız var	1
didiler	1	-m	1	-dir kadeh	1
eylemez	1	-m	1	-yı n'eylerim	1
degildir ya nedir	1	-malıdır	1	-in söyler	1
ile oynar	1	-mıdır	1	-dir o zülf ü ḥāl ü ruḥ	2

değil	1	-mıdır	2	-dır seniñ	1
as	1	-mi	1	-iñ olduğum	1
olur	2	-miş	1	-a dek	1
itmek de güç	1	-r	1	-dır perçemiñ	1
saña	2	-sı	2	-dır perçemiñ	1
itdim bu şeb	2	-sıdır	1	-dir gönül	1
bir	1	-sıñ	2	- lıķ budur	1
itdiler	1	-sından	2	-dır ğaraż	1
almaz	1	-sını	1	-uñ mudur	1
sansınlar	1	-sin	1	-ı böyledir	1
muħabbet	4	-suna	1	-dir bütün	1
düşdü gönümüz	1	-suna	1	-dır gözleriñ	1
olur şandım seni	1	-usun	1	-uñ seniñ	1
nedir	1	-uz	1		
Hep	1	-ülünce	1		
etdiğın görsek	1	-ya	2		
eyler baña	1	-yı	1		
olmaz baña	1				
çalar çarpar	1				
bilmez	1				
Söylenmemiş	1				
olmamış	2				
almış	1				
çekmiş	1				
‘aşķ	1				
kākülün	1				
oldum bilmediñ	1				

esrârdır kākül	1				
göl	1				
İtdim	1				
Perçem	2				
Sen	1				
dîrsen işte sen	1				
Olmasın	2				
âh	1				
oldu gitdikce	4				
ne ‘âlemde	1				
geldi hâtırâ	1				
Allah ‘aşkına	1				
Yerine	2				
Oldu	2				
geldi	1				
doğrudan doğru	1				
seni	1				
âbâ	1				
fedâ	1				
yazar	1				
düşür	1				
okuruz	1				
virir	1				
yakışdırmış	1				
aş	1				
‘arz	1				
Çek	1				

diyerek	1				
ol	1				
eyledim	1				
çarpıldım	1				
düşürdüm	1				
olaydım	1				
sev	1				
gelir	2				
olur sensiz	1				
ele girmez	1				
ol sevdiğim	1				
olur gönlüm	1				
olduğum	1				
eyleyen sensin	1				
olanlardan	1				
sultanım Allah	1				
eyle	1				
içre	1				
beni	1				
iden beni	1				
ideyim mi	1				
olmadı	1				
idenlerdir	1				

6.Mecmu'ada Kullanılan Kafiyeleler

Mecmu'ada sıkça kullanılan kafiye divan edebiyatında da olduğu gibi zengin kafiyelelerdir. Aşağıda zengin kafiye için belirtilen ekler sıkça tekrar etmiştir. En az kullanılan yarım kafiyelelerdir.

6.1. Yarım Kafiye

-r

6.2. Tam Kafiye

-ā, -em, -uñ, -ül, -er, -eş, -et,, -um, -īr, -ū, -ağ

6.3. Zengin Kafiye

-ān, -ār, -āz, -ūş, -ād, -āk, -āb

6.4. Seçilen Şairlerin Şiirlerdeki Harf Tercihleri

Tablo: 6a

BİRDEN FAZLA ŞİİRİ OLAN ŞAİRLERİN GAZELLERDEKİ HARF DAĞILIMI								
HARFLER	2	7		8		2		4
SAYISI	ı	ç	ç	ç	ç	ç	ç	ç

ŞAİRLER	Nef'î Vehbî	Nef'î Fıtnat Aynî Vehbî	--	Nef'î Fıtnat Aynî Vehbî	--	Nef'î Vehbî	--	Nef'î Aynî Vehbî
SAYISI	2	2		37	35		2	4
HARFLER	خ	د	ذ	ر	ز	ژ	س	ش
ŞAİRLER	Aynî	Aynî Vehbî	--	Nef'î Fıtnat Aynî Vehbî	Nef'î Fıtnat Aynî Vehbî	--	Aynî	Fıtnat Vehbî
SAYISI		2				1	1	3
HARFLER	ص	ض	ط	ظ	ع	غ	ف	ق
ŞAİRLER	Aynî Vehbî	Fıtnat Vehbî	--	--	--	Aynî	Vehbî	Aynî Vehbî
SAYISI	16	8	18	22		16		19

HARFLER	ك	ل	م	ن	و	ه	لا	ى
ŞAİRLER	Nef'î Fıtnat Aynî Vehbî	Nef'î Aynî Vehbî	Nef'î Aynî Vehbî	Nef'î Fıtnat Aynî Vehbî	--	Nef'î Fıtnat Aynî Vehbî	--	Nef'î Aynî Vehbî

Tablo: 6b

BİR ŞİİRİ OLAN ŞAİRLERİN GAZELLERDEKİ HARF DAĞILIMI		
HARFLER	ŞAİRLER	SAYISI
ا	Ziyâ, Fâ'ik, Sezâyî, Nûri, Safvet, Gâlib, Meftûn, Vâsıf	8
ـل	Niyâzî	1
ـلا	--	--
ـك	Fâtih	1
ـكـ	--	--
ـج	Reşîd	1
ـجـ	--	--
ـز	Ferdî	1
ـزـ	--	--

د	İhyâ	1
ذ	--	--
ر	Eşref, Râcih, Re'fet, Hâlis, Râşid, Basirî, Hamdî, Safvet, Âsım, Âkif, Şâkir, İzzet, Müştâk, Fahrî, Mahvi, Nâci, Nâzif, Fûâd, Niyâzî, Kudsî	20
ز	Râşid, Sîret, Nusret, Neyli, Kâmî	5
ژ	--	--
س	--	
ش	Tayyâr, Şem'î, Neş'et, Feyzî	4
ص	--	--
ض	--	--
ط	--	--
ظ	--	--
ع	--	--
غ	--	--
ف	--	--
ق	Zikrî	1
ك	Refâhî, Necib, Nâşid	3
ك	--	--
ل	Vesîm, Sâ'ib, Safvet, Kemâl	4

م	Nevres, Fevzî, Seyfî, Şefîk	4
ن	Hayrî, Hâsib, Seniâ, Lutfî, Nâhîfî	5
و	Hayâtî	1
ه	Şârik, Nedîm, Râtîb, Râşid, Hamdî, Peyrev, Enverî, Re'fet, Râşid, Sâ'id, İshâk, Fâtih, Sâ'dî, Esrâr, Fennî	15
ل	--	--
ع	Nâzım, Hayrî, İhyâ, Râsim, Kerimî, Nâfî', Nâzif, Câmi', Feyzî, Mihrî	10

Yukarıdaki 6a ve 6b tablolarından hareketle şu sonuca varabiliriz. Mecmu'ayı müstensih bazı şairlerden fazla şiir seçtiği gibi, bazı şiirlerden de alfabetik bir tercih yapmıştır. Örneğin; Zekâî, Nef'î, Fıtnat, Antepli Aynî, Vehbî gibi şairlerden fazla şiir seçilmiştir. Seçilen şiirlerin de bazı harflerden (ل), (ه), (و) (ع) gibi, daha fazla tercih edildiği görülmektedir. Mecmu'ada mürettep bir divanda olduğu gibi alfabetik bir sıra gözetilmiştir. Ancak müstensih bunu Tablo 6a'da olduğu gibi divanı olan şairlerden, geneli kapsayacak şekilde, divanları özetlemiştir. Birer şiiri olan şairler de Fatin Tezkiresi'nden iyi bir seçki ile oluşturulmuştur. Fatin Tezkiresi'nden seçilen şiirler adeta mürettep bir divanda olduğu gibi düzenlenerek, belli bir sıraya koyularak mecmu'aya alınmıştır.

7. Mecmu'ada Kullanılan Nazım Biçimleri

Mecmu'ada toplamda 312 adet manzume bulunmaktadır. Bu şiirlerin çoğu gazeldir. 312 şiirden 1'i şarkı, 1'i muamma, 3'ü kıt'a ve 307'si gazeldir. Bu nazım şekilleri dışında bir de beyit bulunmaktadır.

Tablo: 7

Nazım Şekli	Sayısı
Gazel	307
Kıt'a	3
Muamma	1
Beyit	1
Şarkı	1

Gazel dışındaki nazım biçimleri Zekâî'ye aittir. Müstensih daha çok gazel tercih etmiş ve estetik istifini oluştururken bazı şairlere daha fazla yer vermiştir. Zekâî'den 79, Vehbî'den 42, Aynî'den 36, Nef'î'den 27, Fıtnat'tan 17 manzume seçmiştir. Diğer manzumeler 85 farklı şaire ait gazellerdir.

8. Şairlerin Mecmu'adaki Dağılımı

Mecmu'adaki şiirlerin %25'i Zekâî'ye, %13'ü Vehbî'ye, %11'i Aynî'ye %8'i Nef'î ve %5'i de Fıtnat'a aittir. Geriye kalan şiirler daha önce belirttiğimiz 85 şaire aittir. Bu da mecmu'anın yaklaşık %40'ına tekabül etmektedir.

Tablo: 8

ŞAİRİN ADI	SEÇİLEN ŞİİR SAYISI	MECMU'A İÇİNDEKİ ORANI
Zekâî	79	%25
Vehbî	42	%13
Aynî	36	%11
Nef'î	27	%8
Fıtnat	17	%5

9. Mecmu'adaki Şiirlerin Konusuna Göre Tasnifi

Mecmu'adaki gazellerin çoğunluğunun âşıkâne gazel olduğunu görmekteyiz. Seçilen şiirlerin çoğunluğunda, yazarının tasavvufla ilişkisi olsa da, geleneğin dışına çıkılmadığı görülmektedir. Örneğin Oruç Baba namıyla bildiğimiz Zekâî, tarikatla iç içe olsa da, şiirlerinde âşıkâne gazel tipini benimsemiştir. Âşıkâne gazelden sonra en fazla sofîyâne gazel tercih edilmiştir. Bazı gazelleri konularına göre tasnif ederken sofîyâne mi âşıkâne mi olduğu konusundaki kararımızı, şairin tasavvufla olan ilgisine bakarak veya şiirlerde kullanılan tasavvufi terim ve remizlere göre verdik.

Tablo: 9

Konusuna Göre Gazeller	Şiir Numaraları
Âşıkâne Gazel	1-2-3-4-5-6-7-9-13-14-15-16-17-18-20-21-22-23-24-27- 33-34-35-36-37-38-39-40-41-42-43-44-45-46-47-48-49-50-53-54-55-56-57-58-59-60-62-63-64-65-66-68-69-70-71-72-73-74-81-82-83-84-85-86-88-90-91-92-94-95-96-98-100-103-104-105-106-107-108-109-110-111-112-113-114-115-116-117-118-119-120-121-122-123-124-125-128-129-130-132-133-134-135-136-137-138-140-141-142-143-145-146-147-150-152-158-159-160-167-168-169-170-171-172-173-174-175-176-177-179-180-181-182-183-184-185-186-187-190-191-193-196-197-198-199-200-204-206-208-212-213-214-215-216-217-218-220-222-225-226-227-228-229-230-231-232-234-235-236-237-238-239-240-241-242-244-246-247-248-249-250-251-252-253-254-255-256-257-258-259-260-261-262-263-264-265-266-267-269-270-271-272-273-274-275-276-277-278-279-281-283-284-286-289-291-292-295-299-301-303-304-305-307-312
Rindâne Gazel	87-93-101-127-194
Şûhâne Gazel (Nedîmâne Tarz)	102-245-280-282-285-287-294-296-297-298-302-306-309-310
Hâkimâne (Hikemî) Gazel	12-89-97-99-188-201-210-211-223-224-268-300-308-311
Sofiyâne Gazel	8-10-11-25-26-28-29-30-31-32-51-52-61-67-80-126-131-139-144-148-149-151-153-154-155-156-157-161-162-163-164-165-166-178-189-192-195-202-203-205-207-209-219-221-233-243-288-290-293

METNİN KURULUŞUYLA İLGİLİ AÇIKLAMALAR

1. Gazeller ve beyitler 1, 2, 3, ... şeklinde işaretlenmiştir.
2. Çeviride bir sonraki sayfada yer alan “transkripsiyon alfabesi”ne uyulmuştur.
3. Farsça edat ve ön eklerin tamamı tire (-) ile ayrılmıştır.
4. Birleşik kelimeler tire (-) ile ayrılmıştır.
5. Farsça kelimelerdeki “vâv-ı ma’dûle”, “â” biçiminde gösterilmiştir: “hâb” gibi.
6. Edatlarla yapılan Farsça tamlamalarda edatlar kısa çizgi (-) ile ayrılmıştır.
7. Türkçe kelimelerin sonunda bulunan “b” Türkçenin bugünkü dil özellikleri dikkate alınarak “-p, -ıp, -üp” şeklinde gösterilmiştir.
8. Divanlarda bulunmayan beyitler ya da kelimeler dipnotta – D.; mecmu‘ada olmayan beyitler ise – M. şeklinde gösterilmiştir.
9. Yazmada olmayıp eklenen ya da onarılan yerler [] işareti ile gösterilmiştir.
10. Metin çevirisi yapılırken Prof. Dr. İsmail Ünver’in “*Yazım Birliği Üzerine Öneriler*” adlı makalesi dikkate alınmıştır.
11. Şiirlerde geçen ayetlerin mealleri ve Kur’an-ı Kerim’deki yerleri “(Bakara /115)” şeklinde dipnotta gösterilmiştir. Hadis veya hadis olarak bilinen bazı sözlerin manaları dipnotta belirtilmiştir.
12. Vezin gereği sözcüklerde oluşan ses düşmeleri ve buna bağlı olarak sözcüklerin birbirine bağlanarak okunması gerektiği durumlarda kesme işareti (’) kullanılmıştır. Örnek: “ne ola: n’ola, ne eyleyim: n’eyleyim, ne olur: n’olur”
13. Vezinler manzumelerin başlarında verilmiştir.
14. Bazen “anuñ” bazen de “anıñ” şeklinde yazılan kelime “anıñ” ve bazen uzatmasız olarak “hiç” şeklinde kullanılan kelime, her zaman “hiç” şeklinde yazılmıştır.
15. Metinde geçen özel isimlerin sonuna gelen ekler kesme işareti ile ayrılmamıştır.

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ⁷

ا (ā)	a, ā	ص	ş
ا (ā)	a, e, ı, i, u, ü	ض	ž, ḍ
ب	b, p	ط	ṭ
پ	p	ظ	ẓ
ت	t	ع	‘
ث	ṯ	غ	ğ
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	q
ح	ḥ	ك	k, g, (ñ)
خ	ḫ	كّ	ñ
د	d	ل	l
ذ	ẓ, ḍ	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ی	y, ı, i, ī
		ء	’

⁷ Tekin Cumali (2014), Süleymaniye Kütüphanesi 5790 No’lu Şiir Mecmu’ası, Yüksek Lisans Tezi, Adıyaman.

II. BÖLÜM

ŞİİR MECMU‘ASININ TRANSKRİPSİYONLU METNİ

1

Mef‘ülü / Mefā‘ilü / Mefā‘ilü /Fa‘ülün

[1b] [Çaddiñ gibi mevzûn olamaz serv ü şanavber

Ol kâmet-i mevzûn⁸ hemîn şun‘ı Hudâ’dır]

2. [Taşvîr idemez haţţ-ı ruḥuñ Mânî-i Bihzâd

Ḥayret-dih-i naḳkaş-ı ‘uḳûl-ı ‘uḳalâdır]

3. [Mecnûn olalı sen şacı Leylâ’nıñ ucundan

Zülfüñ ğamı başımda benim özge belâdır]⁹

4. Cân virmek olursa ser-i kūyunda **Zekâ’i**

Şaḥbâ-yı ecel ğāyet ile neş’e-nümâdır¹⁰

⁸ mevzûn: mümtâz ZD.

⁹ Mecmu‘anın başlangıcındaki bu şiirin ilk üç beyiti bulunmamaktadır. Bu beyitler şairin matbu divanından alınarak eklenmiştir.

¹⁰ neş’e-nümâdır: neş’e-fezâdır ZD.

Mef'ûlû / Mefâ'ilû / Mefâ'ilû / Fa'ûlûn

1. Bir lahza yüzüñ görmesem ol cāna elemdir

İllerle seni görsem eger derd ile ğamdır

2. Āsûde şanıp hecr ile miḥnetlere şalma

Hep çekdiceğim 'aşkıñ ile cevır ü sitemdir

3. Bir yāre-i¹¹ şad-pāre ider sīne-i dilde

Merhemleri 'ayyār-ı sipihriñ hem-semdir¹²

4. Peymāne n'ola virse ruḥ-ı zerdime ḥumret

Hep dökdüğü eşk dīdemiñ ālūde-i demdir

5. Sīnem kūzedir biri biri cānımı özler

Dā'im ser-i ebrūları zīrā ki behemdir

¹¹ yāre: yareyi ZD.

¹² hem-semdir: hemm-sümdür ZD.

6. Bī-mār-ı ğam itdi ğažab-ālūde¹³ nigāhıñ

Ğamzeñde ‘itāb eyler ise luṭf u keremdir

7. Dergāh-ı keremkāra **Zekā’i** yüzüñü sür

İhsān ise pīrāye-i erbāb-ı himemdir

3

Fā’ilātün / Fā’ilātün / Fā’ilātün / Fā’ilün

1. Gördüğüm düşde ḥayāl-i ḳadd-ı mevzūnuñ mudur

Yoksa¹⁴ ṭübā ḳāmetiñ şeklinde meftūnuñ mudur

2. Şemm iden mest-i şafādır bŷy-ı gŷn-ā-gŷn ile

Yāsemen mi yā beyāz-ı ḥadd-i gŷl-gŷnuñ mudur

[2a] Böyle rŷvā itmedi bir kimseyi sevdā-yı ‘aşḳ

Dil ḥarābāt içre muḥkem baĝlu Mecnūnuñ mudur

¹³ ālūde: ālūd ZD.

¹⁴ yoksa: yoḥsa ZD.

4. Dağlardan güller açdı gülistānında seniñ
Seyl-i eşkim an aar ey sīne ceyhūnuñ mudur
5. Bir nigāhı¹⁵ ‘āşık-ı zāri ider mest ü arāb
Sāgar-ı pūr mey mi yāhūd çeşm-i pūr-ūnuñ mudur
6. Bir nazarda sevdigim ‘aqlım perīşān eylediñ
Ĝamzeler cādū nighler sihr ü efsūnuñ mudur
7. Derd-i firatle tennūr-ı dilde āteşler yakıp
Şu‘le-dār olan **Zekā’ī** alb-i mazūnuñ mudur

4

Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilūn

1. Vaşf-ı rūyuñ yāsemen yā gül mūdūr
aṭṭ-ı şīriniñ¹⁶ siyeh sūnbūl mūdūr

¹⁵ nigāhı: nigāhıñ ZD.

¹⁶ şīriniñ: şeb-renk ZD.

2. Şem‘-i ruhsārīña qarşı tā seher
Nāle itmekde gönül bülbul müdür
3. Gönلümü bahtım gibi tārīk iden
Zulmet-i hecr ü ğam-ı kākül müdür
4. Sāġar-ı şahbāyı reng-ā-reng iden
İn‘ikās-ı la‘l-i leb-i mül müdür
5. Gerden-i yāre **Zekā’i** düzilen¹⁷
Hāl-i Hindū mu vü yā fülful müdür

5

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Ğamīñ ey bī-vefā şiddetde âteşden füzünterdir
Velī ol nār ile ünsiyyetim var dil semenderdir
2. ‘Azāb-ı hecr ü firqat bir yaña aġyār ile ülfet
Dün ü gün derd ile miḥnet helāk-ı emr muḡarrerdir

¹⁷ düzilen: dizilen ZD.

3. İden cürm ü günāhımdır seḥāb-ı dūd-ı āhımdır
Benim baḥt-ı siyāhımdır kamu hük-m-i muḳadderdir

- [2b] Şalādır ‘āşıkān gelsin benimle imtiḥān olsun
Yoluñda cānını virsin diyem ḥaḳḳā dil-āverdir

5. Kaşıñ miḥrābına karşı revā mıdır ‘adüv durmak
Benim ol kıblegāhımdır niçün a‘dāya manzardır

6. Taḥammül kalmadı [bende] hıç inşāf itmediñ sen de
Sezā mıdır ki gülşende ola gāv veya¹⁸ ḥārdır

7. **Zekā’**ıñ sözün diñle derūnum yandı derdiñle
Efendim ḳadriñi añla cemāliñ mihr-i enverdir

6

Mef‘ülü / Fā‘ilātü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün

1. ‘Aşkıñ mişāl-i necm Züḥal evc-i serdedir
Mirriḥ-i baḥtım ile muḳābil eşerdedir

¹⁸ veya: yāhūd ZD.

2. Sevdā-yı zülf-i dilber ile dil yeler gezer
Bilmem ki ğurbet elde kararı ne yerdedir
3. Kaşr-ı zerinde yok felek oldu nā-bedid
Gönlüm şafası var ise ol sîm-zerdedir¹⁹
4. Ben sevdiğimce kaçdı yanımdan ol²⁰ hümā-şıfat
Ol māh-ı hüsn ü ān heme seyr ü seferdedir
5. Meh-rūyu üzre hāle-i ebrūya ‘āşıkım
‘Ālem bu demde cünbüş-i devr-i kamededir
6. Gönlüm²¹ tūtalı zaḥmına cādū-yı çeşmiñ²²
Müjgāniñ oḡlarına da cānım siperdedir
7. Yüz virmez oldu şimdi **Zekā’**ıye ol nigār
Mir’at-ı köhne gibi derūnum kederdedir

¹⁹ sîm-zerdedir: sîm-berdedir ZD.

²⁰ ol: -D.

²¹ gönlüm: gögsüm ZD.

²² çeşmiñ: çeşmiñiñ ZD.

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Her kaçan kim hāne-i vîrāneme cānān gelir
Hasta-i hicrān cismime²³ o demde cān gelir
2. Eyledikçe rahm idip çeşm-i siyāhıyla nazar
‘Āşık-ı nā-çāre havf-ı hançe-i seyrān²⁴ gelir
- [3a] Nev-cevānım yanıma gelse ölürsem ğam degil
Cān virmek şevk-ı rüyıyla²⁵ katı āsān gelir
4. Gāh hışmile gelir ammā gehi²⁶ çîn-pür²⁷ ğazāb
Gāh luṭf idip tebessümle gül-i handān gelir
5. Yār ile tenhā kalırsam şād olur kalb-i hazīn
Başıma kıpar kıyāmet her kaçan nā-dān gelir

²³ cismime: cisme ZD.

²⁴ hançe-i seyrān: hançer perrān ZD.

²⁵ ruyıyla: ruyuñla ZD.

²⁶ gehi: ki ZD.

²⁷ çîn-pür: pür-çîn ZD.

6. Gitdi ‘aqlım muntazır çeşmim gönül pür-iztirâb

Luṭf idip âyâ ne dem ol âfet-i devrân gelir

7. Sen esîr-i gamze-i nâzı **Zekâ’î**-i ‘aşk ile²⁸

Ben şehîd-i ‘aşk-ı dildârım saña seyrân gelir

8

Fe’ilâtün (Fâ’ilâtün)/ Fe’ilâtün / Fe’ilâtün / Fe’ilün (Fa’lün)

1. Âfitâba baķamam hâtırıma yâr gelir

Mâha noķşân irer ol gice ki yâr²⁹ gelir

2. Hırķa-ber-düş olalı tekye-i hecr [ü] ğamda

Ṭâc-ı nüh ķubbe-i gerdün başıma dâr gelir

3. ‘Āvn-ı Hâķķ yâver olup ire Hudâdan tevķiķ

Müjde-i nuşret ile gör nice târ târ gelir

²⁸ ‘aşk ile: şevķıla ZD.

²⁹ yâr: dil-dâr ZD.

5. Deşt-i hāmūn-ı ferāğatde yürü âzāde
Bu ھرābāta ne mestāne ne hūşyār gelir
6. Elem-i hecriñ ile kūşe-i vahdet yegdir
Baña aġyāre mūdārā ھاtı pek³⁰ ‘ār gelir
7. Seni bir laħza ferāmūş idemem sultānım
Gönlüme daġdaġa-i keşret-i efkār gelir
8. Olur elbetde **Zekā’i** bize Allāh mu‘in
Bu tesellī dil-i maħzūnuma her bār gelir

9

Fā’ilātün / Fā’ilātün / Fā’ilātün / Fā’ilün

1. Şol zamān kim çeşm-i mestiñ hābdan bī-dār olur
Dest-i kudretde nigāhıñ tīg-ı cevherdār olur
- [3b] Bāġa varsam sensiz ārām idemem pervāneveş
Hasret-i rüyūñla gülzār ise āteşzār olur

³⁰ pek: bir ZD.

3. ‘Âşıkın öldürmege düzmüş hadeng eṭrâfînâ
Pâdişâh-ı ğamzeñi gör kim nice ğaddâr olur
4. Ṭurre-i zülfün şeb-i vuşlatda alsam destime
Ṭâli‘im baḥt-ı şerefde necm-i ğisûdâr olur³¹
5. Öldürür bir gün ğam-ı dil-sûz-ı hicrânîñ beni
Âteş-i ‘aşka taḥammül ḥayli müşkilbâr³² olur
6. Nâ-sezâlarla celîs olmuş yine ol nev-cevân
Bî-vefâdır ey **Zekâ’î** saña şanma yâr olur

10

Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün

1. Bu fânî gülsitânîñ naḥl-i ümmîdinde bâr olmaz
Niçün bezm-i fenâ manzûr-ı çeşm-i i‘tibâr olmaz

³¹ Ṭâli‘im baḥt-ı şerefde: Ṭâli‘-i baḥtım şerefde

³² müşkilbâr: müşkil-kâr ZD.

2. Cihân kâşānesi semt-i ḥarāba meyl ider dā'im³³
Ānıñçün ser-tā-ser ecdal-i³⁴ 'ālem ber-ḡarār olmaz
3. Dil-i ḡāfil ḥaberdār olmadı 'ilm-i ilahīden
Zemīn-i şūride³⁵ bünyād-ı ḥikmet üstüvār olmaz
4. Ḥudāvend-i kerīmiñ mazḥar-ı ḡufrānı³⁶ olmazsam
Benim gibi nihāyet nār-ı dūzaḥda yanar olmaz
5. Sevād-ı vechimi pāk eylemezse ḡaṭre-i raḥmet
Zekā'i zulmet-i maḥşerden özge ıztırār³⁷ olmaz

11

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1. Virdiñse cāde³⁸ mā-ḥaşal-ı ḥānümānımız
Köhne 'abāyı gör hele yokdur ziyānımız

³³ dāim: canım EE.

³⁴ ecdal: ahvāl ZD.

³⁵ şūride: şūrede ZD.

³⁶ ḡufrānı: ḡufrān ZD.

³⁷ ıztırar: ıztırab HP.

³⁸ cāde: bâda ZD.

2. Sîmurğ-ı evc-i fakr ü fenâyız gedâlarız

Qāf-ı kânâ'at içre olur âşiyânımız

3. Zâ'f-ı dil ile çile-keş-i 'aşk-ı yâr olup

Saht oldu gâyetiyle çekilmez kemânımız

[4a] Bir³⁹ mest-i cām-ı bâde-i 'aşkız ezelîden

Mecnûn mişâli vâdî-i gâmdır mekânımız

5. Gûlzâr-ı 'aşkda şevkile âsûde olurduk

Bir lahza sâye şalsa ol serv-i revânımız

6. Qurbânıñ olacağım⁴⁰ dañi rañm eylemez misiñ

Râh-ı muhabbetiñde fedâ bâş u cânımız

7. Beyhûdedir **Zekâ'i** müdârâ-yı rûzgâr

Takdîr-i Hakk zuhûruna yokdur gümânımız

³⁹ bir: biz ZD.

⁴⁰ olacağım: olduğum ZD.

Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün

1. Hümā-yı t̤ālī'ım evc-i murāda eylese pervāz
Olurdu sāyesi Qāf-ı kemāle mihr-i t̤āb endāz
2. Bahā-yı h̤üsnüñü tervīc⁴¹ ider vaşşāf-ı endīšem
Bulunsa şāhid-i t̤āb'ım gibi bir dilber-i mümtāz
3. İrerdi vaşl-ı dildāre göñül dīvānesi ammā
Müsā'id olmadı vefk-ı murāda⁴² t̤ālī'-i nā-sāz
4. Giceler⁴³ kuş gibi t̤ā şubha dek nālān olur göñlüm
Enīsim nāle-i düldül mişāl-i murğ-ı h̤ān⁴⁴-āvāz
5. 'Āceb ser-keşlik eyler t̤ālib-i iqbālī oldukça
Bu zāl-ı köhne-i dehrin çekilmez itdigi biñ nāz

⁴¹ tervīc: tervīz ZD.

⁴² murāda: merāma ZD.

⁴³ Giceler: Gice ZD.

⁴⁴ murğ-i h̤ān: murg-i hoş ZD.

6. o dursun dilde esr r-ı muhabbet ama n -d na

İder  ad-hile ebn -yı zam ne f   olunsa r z

7.  al dır var ise gelsin k s de hem  azel s yler

Zek '  gibi meyd n-ı mu'arefede  a n-ı perd z

13

Mef ' l n / Mef ' l n / Mef ' l n / Mef ' l n

1.   list n ire g  l m derd ile n l n olur sensiz

Olursa ravza-i cennet ba a zind n olur sensiz

2. H c m-ı n r-ı  asret  ub a dek ba rım⁴⁵ keb b eyler

Der n-ı c me  abım  te -i s z n olur sensiz

[4b] Temevv c eyleyip dery -yı e mim intiz r n la

Siri kim dem-be-dem emv c-ı   n-ef  n olur sensiz

4. D ner g l ende 'ayn-ı nergis   s nb l mu ayl na

Cih n n  af a-i g lz r    rist n olur sensiz

⁴⁵ Ba rım: cismim ZD.

5. Şafâ-yı hâtır olmaz bezm-i meyde n'eylesin 'âşık

Bu dehrîñ 'ayş ile nûşu belâ-yı cân olur sensiz

6. N'ola ebrûlarıñ fikr ile çāk itsem girîbânım⁴⁶

Vücûdum dâğ dâğ-ı nâvek-i hicrân olur sensiz

7. Yetiş ey Hızr-ı cânım semt-i maşşûda delâlet kııl

Zekâ'î beyt-i ğamda⁴⁷ vâlih ü hayrân olur sensiz

14

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

1. Gözüm yollardadır 'âlem baña zindândır sensiz

Mekânım künc-i hasret gözlerim giryândır sensiz

2. Gel ey rûh-ı revânım işte ben öldüm firâkıñla

Yanar cismim derûnum âteş-i sūzândır sensiz

⁴⁶ giribânım: giribâne İÜ.

⁴⁷ beyt-i ğam: tîh-i ğam ZD.

3. Şafā-yı hātırım yokdur ne şabrim var ne ārāmım

Hemīn gülzār-ı cennet vādī-i nīrāndır sensiz

4. Gözümde hāb-ı⁴⁸ rāhat yok bedende istirāhat yok

Geh⁴⁹ “vallāh” sağ olmaklık⁵⁰ hırāş-ı cāndır sensiz

5. Hilāl-ı ebruvānıñ şafha-ı sīnemde naķş itdim

Hayālim ğurbet ilde hançer-i müjgāndır sensiz

6. Gözüm dünyāyı görmez seyr-i gülzār⁵¹ eylesem bir dem

Ne gülşen belki gülhan bā’iş-i aķzāndır sensiz

7. **Zekā’ī** gitdi elden gel yetiş ey derde dermānım

Giriftār-ı belā-yı firķat ü hicrāndır sensiz

⁴⁸ hāb: hāb, vav-ı ma’dule ile yazılmamış, yardımcı elif ile yazılmıştır.

⁴⁹ Geh: Baña ZD.

⁵⁰ olmaklık: olmak ZD.

⁵¹ gülzār: gülşen ZD.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Yağar nār-ı firākı cānımı cānān ele girmez
Giceler zār u giryānım meh-i tābān ele girmez
- [5a] Girībān çāk ü dil mecrūh u sīne dağ pür-āteş
Periśān hāle bağ 'ālemde bu seyrān ele girmez
3. Kō cāne her bağışda şāh-ı ğamzeñ dāğ dāğ itsin
Nigāhıñ hañçerine sīne-i 'üryān ele girmez
4. Şarāb-ı nāba döndü eşk-i çeşmim⁵² gözlerim cāme
Ayağ baş bezme şakī böyle hoş devrān ele girmez
5. Devāsız derdi sen ey dil⁵³ cihāna şorma benden şor
Ğam-ı hicrān ile bīmār olan Loğmān ele girmez

⁵² çeşmim:cismim EE.

⁵³ sen ey dil: Bakrāt-ı ZD.

6. Girībān-ı ‘abāya gözyaşından ḥabbeler dizdim
Ki her demde muvāfiḳ dürr ile mercān ele girmez
7. **Zekā’**ıveş semenden ṭab‘ıma ‘atf-ı ‘inān itsem
Murādım esbine vüs‘atli bir meydān ele girmez

16

Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilūn

1. Kānde şol dil kim ğam-ı ‘aşkıñla nālān olmamış
Görmedim bir dīde kim hecriñle giryān olmamış
2. Şāhım iklīm-i muḥabbetde sırr-ı ‘āşık mı var
Sen cefākārıñ ser-i kūyunda ğaltān olmamış
3. Bir gönül kāşānesin gördüñ mü deşt-i ‘aşḳda
Ceyş-i derd ü ğam hücūm itmiş de vīrān olmamış
4. Baḥr-i cūduñ kaṭresi ‘ālemleri iḥyā⁵⁴ ider
Var mıdır müstağraḳ-ı deryā-yı iḥsān olmamış

⁵⁴ iḥyā: iğnā ZD.

5. Bāl ü per yandırmış ammā n'eyleyim pervāneyi
Nār-ı 'aşkıñla **Zekā'ı** gibi vīrān⁵⁵ olmamış

17

Mefā'ilün / Mefā'ilün / Mefā'ilün / Mefā'ilün

1. Hāyālīñle gönül 'aşk u muḥabbet cāmına kanmış
Velī bī-çāre pervāne gibi āteşlere yanmış
2. Helāk-i cān ider bīm-i nigāhı zīr-i ebrūdan
O şūḥuñ pādişāh-ı ğamzesidir yāya yaşlanmış⁵⁶

- [5b] Ne Leylīdir ki Mecnūnı geh deşt-i miḥnete şaldı
Seniñ her mūy-ı zūlfūñde nice dīvāne bağlanmış

4. Ümīd-i vaşl idip kaldım şeb-i ğamda tek ü tenhā
Dil-i şeydāyı gör kim yāri 'ahdinde durur şanmış

⁵⁵ vīrān: sūzān ZD.

⁵⁶ yaşlanmış: yasdanmış ZD.

5. Kātīl-i nāz ider āhir budur ol ğamzeden ħavfım
O zālīm bī-amāndır çeşm-i mestiñ kana boyanmış
6. Süzüp çeşm-i siyāhıñ ğamzeler eṭrāfa meyl itse
Nigāh-ı nāzı gūyā kaḥramāndır tiĝa dayanmış
7. Karışmış dīde-i pūr-ḥābda bir yere nāvekler
O müjgān okları birbiriniñ cānına saplanmış⁵⁷
8. Zekā’ī terk-i rāḥat eyleyip bī-dār olur her şeb
Yanar tā şubḥ olunca şem’-i ruḥsārīñdan uyanmış

18

Mefā’ılün / Mefā’ılün / Mefā’ılün / Mefā’ılün

1. Ġarībim künc-i fırqatde yanımda nev-cevānım yok
Bu gülşende ḥırām u nāz iden serv-i revānım yok
2. ‘Aceb kimler şeref-yāb-ı şafā-yı bez midir bilmem⁵⁸
Bugün ğurbet-sarāyımda benim şāh-ı cihānım yok

⁵⁷ O müjgān okları birbirinin cānına saplanmış: O müjgān oklarıdır her biri bir cāna saplanmış ZD.

⁵⁸ bilmem: bilsem ZD.

3. Ne gülzāra varırsam rāḥatım var ne çemenzāra

Benim nevreste şāḥ-ı yāsemen tāze fidānım yok

4. Esirim kākülün şevkiyle düşdüm işte bir kayda

Giriftār-ı cefāyım ḥasretiñle hīç fiğānım yok

5. Baña cünbüşler ile meclis-i yārānede⁵⁹ dirler

Nice zevk u şafāya meyl ider gönlüm cānānım⁶⁰ yok

6. Ğarīb ellerde n'ola arzū-yı kūy-ı yār itsem

Enīsım yok diyār-ı ğurbet içre bir mekānım yok

7. Girībānım daḥi sīnem mişāli çāk idip āḥir

Zekā'ī gibi rüsvā-yı cünūn oldum gümānım yok

⁵⁹ yārānede: yārāne gel ZD.

⁶⁰ cānānım: [ki] cānım ZD.

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

[6a] Ğamzeden hañçer taķınmıř bī-amāndır gözleriñ

Kirpigiñ ok ķaşlarıñ yahşī yamandır gözleriñ

Ehl-i 'aşķa fitne-i devr-i zamāndır gözleriñ

Bī-bedeldir hüsñüñ ammā el-amāndır gözleriñ

2. 'Aķlım alır bu edālar bu revişler her biri

Hāl ü haţtıñ 'āşıķa cānlar bağışlar her biri

Nāvek-i müjgān ise tā cāna işler her biri

Bī-bedeldir hüsñüñ ammā el-amāndır gözleriñ

3. Bilmezem⁶¹ ģalim n'olur bu⁶² dilber-i mümtāz ile

Kime feryād ideyim bu tālī'i nā-sāz ile

Öldürür çeşmiñ beni āķır nigāh-ı nāz ile

Bi-bedeldir hüsñüñ ammā el-amāndır gözleriñ

⁶¹ Bilmezem: Bilemem ZD.

⁶² bu: sen ZD.

4. ‘Âşıkı Mecnûn ider sevdâ-yı zülf-i pür-hamuñ
Sünbül-i ħurşîd⁶³ midir zîr-i külehde perçemiñ
Gül müdür ruĥsâr-ı âliñ la’l-i leb-i ğonce-femiñ
Bî-bedeldir ħüsnüñ ammâ bî-âmândır⁶⁴ gözleriñ

20

Mef’ûlû / Fâ’ilâtü / Mefâ’ilü / Fâ’ilün

1. Oldum esîr-i zülfü yine bir perîveşiñ
Düşdüm kemend-i ‘aşkına ol şûĥ-ı ser-keşiñ
2. Pervâne gibi yandı göñül şem’-i rûyuna
Mümkün müdür ki olmaya te’sîri âteşiñ
3. Kavs-ı kazâya beñzedirim ebruvânıñı
Tâ câna atdı nâvek-i müjgânını kaşıñ
4. Yâr olmayınca n’eyleyim kaşr-ı cenneti
Beyĥüdedir şafâsı cidâr-ı münâkkaşıñ

⁶³ ħurşîd: ħoş-bû ZD.

⁶⁴ bî-amandır: el-âmândır ZD.

5. Haḳḳā **Zekā’i** şî’r ü ğazel böyle söylenir

Āfāḳı tutdu velvele-i nazm-ı dil-keşîñ

21

Mefā’ilün / Mefā’ilün / Mefā’ilün / Mefā’ilün

- [6b] Yine ḳaşd-ı helāk eyler nigāhı çeşm-i cānānîñ

Taḥammül eyle hışm-ı ḳahramāna var ise cānîñ

2. Ne şabrım ḳaldı sevdā-yı vişāliñle ne ārāmım

Dil-i ‘āşıḳda cem‘iyyetimi ḳor zülf-i perîşānîñ

3. Kemān-ebrūlarıñdan şāh-ı ğamzeñ çekdi tuğrālar

Yürüdür ser-te-ser iḳlīm-i ḥüsne emr ü fermānîñ

4. Olursañ ḳuvvet-i bāzūya Rüstemler gibi mālîk

Çekilmez çile-i saḥt-ı kemānı zāl-i⁶⁵ devrānîñ

5. Şikest itdi ‘adū-yı dīni ḍarb-ı zü’lfiğār ile

Zekā’i bendesidir böyle bir sulṭān-ı zî-şānîñ

⁶⁵ zāl: zāt ZD.

Mef'ûlû / Fâ'ilâtü / Mefâ'ilü / Fâ'ilün

1. Ey dil cefâ mı oldu seniñ istirâhatıñ
Ey dîde kıande kıaldı 'aceb hâb-ı râhatıñ
2. Odlar yanar şubha degin gice hecr ile
Gönlüm onda şiddeti var nâr-ı hasretiñ
3. Bir âteşe düşürdü felek 'aşk ile beni
Cismim kebâb ider giderek sûz-ı firqatıñ
4. Bir lahza şabr eyleyebilmem derd-i⁶⁶ firâkıña
Bî-tâkât itdi efendim gerçi muhabbetiñ
5. Ey nûr-ı dîde yoluña kıurbân olam seniñ
Geçdikçe çeşmim üstüne baş pâ-y-i devletiñ
6. Yokdur gözümde zerre kıadar kıadri 'âlemiñ
Devlet odur yâr ile⁶⁷ ola hemîşe⁶⁸ şöhetıñ

⁶⁶ derd: -ZD.

7. Şād oldu bugün luṭfuñ ile **Zekā’i**-i şehā ⁶⁹

Her demde za’id eyleye Allāh rif’atīñ

23

Fā’ilātūn / Fā’ilātūn / Fā’ilātūn / Fā’ilūn

1. Oldu göñlüm ey nihāl-i ‘işve meftūnuñ seniñ

Kūh u şahrāda benim āvāre Mecnūnuñ seniñ

[7a] Şāḥ-ı gülde yok bu kāmēt serv ise kütāhıdır

Medd-i āhım gibi bālā kıdd-ı mevzūnuñ seniñ

3. Tīg çekmiş bī-amāndır öldürür ‘āşıqları

Qan ider her bir nazarda çeşm-i pūr-ḥūnuñ seniñ

4. Öldürürsün kūşe-i fırqatde bir gün sen beni

Böyledir ey kanlı zālīm resm-i qānūnuñ seniñ

⁶⁷ ile: -ZD.

⁶⁸ hemīşe: hem-bezmi ZD.

⁶⁹ Şād oldu bugün luṭfuñ ile Zekāyī-i şāhā: Şād oldu luṭfuñ ile Zekāyī bugün şehā ZD.

5. Gāh⁷⁰ tebessüm gāh tekellüm eyledikçe nāz ile
Mest ider dil-teşne kân-ı la'l-i mey-günüñ seniñ

6. Bu'l 'aceb sevdâ ki bir yerde kararım yok benim
Kande kaldı ey felek şahrâ-yı hāmūnuñ seniñ

7. Ey **Zekâ'i** çâresiz bir derde düşdün 'âkıbet
Merhamet kılmaz mı âyâ şâh-ı gerdūnuñ seniñ

24

Mef'ûlû / Fâ'ilâtü / Mefâ'ilü / Fâ'ilün

1. Câm-ı muhabbet içdim ezelden bu âna dek
Mest-i harâb-ı 'aşkım âhîr zamâña dek

2. Çeşmiñde seniñ var ise sürme-i siyâh⁷¹
Seyr eyledim memâliki tâ İşfahâna dek

⁷⁰ gāh: geh ZD.

⁷¹ Çeşminde seniñ var ise sürme-i siyâh: Çeşmindedir var ise seniñ sürme-i siyâh ZD.

3. Ḳavs-ı zamāne dirsem⁷² eger ḳāşıña sezā
Müjgānıñ oḳlarını küşād itdi cāna dek
4. Ḥükmün yürütdü ḥāl ü ḥaṭṭıñ ḳāra giydirip
Keşmīr ü Hind ü mülk-i Ḥaṭādır Revāna dek
5. Ġamzeñ oḳuna sīne-i ‘uryānımı tıutup
Şaplandı ser-te-ser hedef-āsā miyāna dek
6. Tīġ-ı nigāhıñ ise amān virmedi baña
Geçdi ḥadeng ġamze gibi tā⁷³ üstüḥāna dek
7. Zūr-ı hücūm-ı dehre **Zekā’ı** dayanmayıp
Düşdüm türāb-ı dergeh-i dārü’l-emāna dek

⁷² dirsem: disem ZD.

⁷³ tā: -ZD.

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

[7b] Söylemem rāz-ı derūnum sırr-ı mübhemdir gönül

Gevher-i 'aşkıyla pür genc-i muṭalsamdır gönül

2. Keşf olunmaz n'eyleyim ağıyār aña bīgānedir

Bezm-i vuşlatda nice esrāre maḥremdir gönül

3. Bu'l 'aceb vādī ki yoḡdur anda idrākiñ biri

Semt-i şahrā-yı melāmet başḡa 'ālemdir gönül

4. Ben ḡarāb olduḡca ma'mūr oldu dil kāşānesi

Ġālibā sultān-ı 'aşḡa cāy-ı ḡurremdir gönül

5. Ḥāk-i pāy-ı āl ü evlād-ı Ḥabīb-i Ekremim

Āniñ içün mātem-efzā-yı Muḡarremdir gönül

6. Nūş iden bir ḡaṭresin cām-ı diliñ bulur ḡayāt

Ḥıẓr u 'İsāya **Zekā'ī** şimdi hem-demdir gönül

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1. Neş'e-yâb-ı feyz-i âkdesdir figân eyler gönül
Ârzû-yı bezm-i hâş-ı kudsiyân eyler gönül
2. Bâğ-ı cennet olsa da kevn ü mekânı n'eylesin
Seyr-i gülzâr-ı şafâ-yı lâ-mekân eyler gönül
3. Bâl açıp şahrâ-yı eflâki temâşâ iderek
Zirve-i 'arş-ı Hudâyı âşiyân eyler gönül
4. Gevher sırrın kedûrât-ı sivâdan pâk idip
Kenz-i mahfî içre bî-nâm u nişân eyler gönül
5. Zâtını kılmış mücerred câme-i evşafdan
'Aşk-ı yâri hırz-ı cân idip nihân eyler gönül
6. Gel **Zekâ'**iden haberdâr ol mu'ammâ sırrına⁷⁴
Şimdi esrâr-ı hafâ-bâb-ı⁷⁵ 'ıyân eyler gönül

⁷⁴ sırrına: remzine ZD.

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Semt-i 'uṣṣāka yine meyl itdi ol tāze nihāl
Pertev-endāz oldu gūyā 'āleme mihr-i cemāl

- [8a] Bir nazār kıldım cebīniñde kemān-ebrūlara
Şanki gördüm sevdiğim āyīnede iki hilāl

3. Ben şarāb-ı 'aşkı faşl-ı⁷⁶ yārdan nūş eyledim
Bī-mürüvvet zāhidi gör baña dir ehl-i vebāl

4. Āteş-i hecr ü ğam-ı aġyār ile gönüm ħarāb
Nice tākāt kıldım inşāf it derūn-ı pūr-melāl

5. Şerħa şerħa sīnemi cevriñle mecrūħ eylediñ
İşte kıldım rāh-ı 'aşkıñda efendim bī-mecāl

⁷⁵ ħafā-bāb: ħafā-yāy ZD.

⁷⁶ faşl: la'l ZD.

6. Merḥamet kılmaz mısın şāhā **Zekā’i** bendeñe
Mübtelā-yı fırkatindir⁷⁷ vaşlıña irmek muḥāl

28

Fā’ilātün / Fā’ilātün / Fā’ilātün / Fā’ilün

1. Seyr ile āyine-i ‘ālem-nümā ol sevdigim
Merd iseñ bigānelerle āşinā ol sevdigim
2. Dīde-i Ḥaqq-bīn ile her zerreye eyle nazar
Gör tecellī-i Ḥudāyı pür-şafā ol sevdigim
3. Maḥv-ı evşāf eyle aldanma vücūd-ı ḥadişe
Baḥr-ı Zāta ğarķ olup ender-fenā ol sevdigim
4. ‘Ālem-i vaḥdetde mir’āt-ı şıfāta nāzır ol
Dā’imā müstağraķ-ı nūr-ı Ḥudā ol sevdigim

⁷⁷ fırkatindir: fırkatinden EE.

5. İsteriseñ “*küntü kenz*”iñ⁷⁸ gizli⁷⁹ sırrından haber

Bende-i dergāh-ı şāh-ı “*lā fetā*”⁸⁰ ol sevdiğim

6. Secdegāh eyle **Zekā’i** ādem-i ma’nāyı sen

Gir nā’im-i vuşlata ehl-i bekā ol sevdiğim

29

Mefā’ilün / Mefā’ilün / Mefā’ilün / Mefā’ilün

1. Hūdā ‘afv eylemezse rūz-ı maḥşer cürm ü ‘iṣyānım

Neler çekse gerek dest ü zebānımdan giribānım

2. Esīr-i nefis olup ‘ömrüm geçirdim ḥāb-ı ḡafletde

Revā⁸¹ kân ağlasa eşk-i nedāmet dökse çeşmānım

[8b] Ża’īfım nefis-i emmāre elinden nā-tüvān oldum

Taḥammül kalmadı bār-ı ma’āşī kesdi dermānım

⁷⁸ "Küntü kenzen mahfiyyen fehalaktü'l halka liya'rifünî.": “Ben bir gizli hazine idim, görülmek, bilinmek istedim, bu yüzden alemleri yarattım.” Hadis

⁷⁹ “küntü kenz”iñ gizli: “ve ālu men velāhu” ZD.

⁸⁰ “Lā fetā illā Ali, lā seyfe illā zülfikār.”: “Zülfikār'dan keskin kılıç, Ali'den büyük yiğit yoktur.” Uhud Savaşı'nda Hz. Ali için söylendiği rivayet edilir. (*DİA, C. 44, S. 553*)

⁸¹ Revā: Devā ZD.

4. Çıkıp kürsiye ey vâ'iz oku “*lâ takneṭū*”⁸² dirsın
‘Azāb āyetlerinden baḡ idersin sen de hey cānım
5. **Zekā’ī** yüz sürüp geldim der-i sulṭān-ı kevneyne
Melāz u melce’im oldur iki ‘ālemde sulṭānım

30

Fā’ilātūn / Fā’ilātūn / Fā’ilātūn / Fā’ilūn

1. Zıkr-i Ḥaḡḡla ḡāb-ı ḡafletden uyandı gözlerim
‘Āşık-ı dīdārım ancaḡ vech-i yāri gözlerim
2. Düş olup sevdā-yı ‘aşḡa eyledim terk-i vaṭān
Bī-ḡarārım ḡurbet elde ol diyārı gözlerim
3. Şem’-i ruḡsārın ḡayāli yandırır cān u dili
Zūlf-i şīriniḡ ḡamıyla gecedir gündüzlerim
4. Āyet-i ḡüsnūn ‘avālim levḡine naḡş eylediñ
Ḳānde baḡsam “*ṣeme vechu’llāh*”⁸³ okur her yüzlerim

⁸² “La taknetu min rahmetillah”: “Allah’ın rahmetinden ümidinizi kesmeyiniz.”

5. Fehm ider remzini ğavvaş-ı haķıķat nazmımıñ⁸⁴

Dürr-i deryâ-yı ma‘ânîdir **Zekâ’î** sözlerim

31

Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün

1. Gehî cûş eyleyip deryâ-yı bî-pâyân olur göñlüm

Gehî bir kaçre içre gizlenip pinhân olur göñlüm

2. Gehî şems ü gehî bedr ü gehî necm ü gehî kevkeb

Gehî zerre gehî kaçre gehî ‘ummân olur göñlüm

3. Tecerrüd ‘âleminde arş-ı evşâf-ı vücüd itmiş

Libâs-ı mâ-sivâdan cümle-i ‘uryân olur göñlüm

4. Bulup bir kenz-i “*Lâ-yefnâ*”⁸⁵ irişdim devlet-i faķre

Vücüd iķlîmine şimden gerü sulţân olur göñlüm

⁸³ “Seme vechellah”: “DoĒu da, Batı da (tüm yeryüzü) Allah’ındır. Nereye dönerseniz Allah’ın yüzü işte oradadır. Şüphesiz Allah, lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir.” (Bakara /115)

⁸⁴ Fehm ider remzini ğavvaş-ı haķıķat nazmımıñ: Ehl-i dil remzini ğavvâş-ı haķıķat fehm ider ZD.

⁸⁵ “El kanaatû kenzûn lâ yefnâ”: “Kanaat tükenmez hazinedir” (Hadis)

5. Kāmu yüzden hitāb-ı “*seme vechu’llāh*”⁸⁶ olup zāhir

O vechiyle dem-ā-dem vālih ü hayrān olur gönlüm

[9a] Seyāhat eyleyip kevni doḡuz eflāki seyr itdim

Fezā-yı “*lā-mekānā*”⁸⁷ āqıbet mihmān olur gönlüm

7. Hadīs-i “*men ‘aref*”den ders aldın mekteb-i sırda

Haberdār-ı rumūz-ı ‘ilmü’l-Ḳur’ān olur gönlüm

8. İçip cām-ı mey-i ‘aşkı bu yolda cān fedā itdim

Zekā’i mübtelā-yı cezbe-i Raḥmān olur gönlüm

32

Mefā’ilün / Mefā’ilün / Mefā’ilün / Mefā’ilün

1. Şiken oldu belī kuhsār-ı ḡamda şīşe vü tīşem

Tılsım-ı genc-i ma’nāyı velī feth itdi endişem

⁸⁶ “Seme vechellāh”: “Doḡu da, Batı da (tüm yeryüzü) Allah’ındır. Nereye dönerseniz Allah’ın yüzü işte oradadır. Şüphesiz Allah, lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir.” (Bakara /115)

⁸⁷ “La mekan”: Tasavvufta mekanın sınırlarını aşarak “ezeli ve ebedi olma” anlamında kullanılan bir sözdür.

2. Ğarībim düşmene rübāh-i t̄ālī' h̄ile-bāz ancak
Hezār [pür]-himmetim ammā ğarīb ellerdedir p̄şem
3. Olaldan sākin-i peyḡüle-i vaḥdet keremkāra
Şadāḳatle du'ā-yı devletiñdir rûz u şeb p̄şem
4. Şaçaklı sünbüle döndürdü devrān ḳadd-i mevzūnum
Ḳabā-yı köhne-i şad-pāre üzre şallanur r̄şem
5. **Zekā'i** tekye-i fakr ü fenāya⁸⁸ ḥizmet⁸⁹ idelden
Ḳanā'at kûşesinde bende bir dervîş-i dil-r̄şem

33

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Mübtelā-yı derd-i 'aşḳım⁹⁰ nār-ı⁹¹ kārımdır benim
Şu'le-i baḥt-ı siyāhım āh ü zārımdır benim

⁸⁸ fenāya: fenāda ZD.

⁸⁹ ḥizmet: ḥıdmet ZD.

⁹⁰ 'aşḳım: 'aşḳa ZD.

⁹¹ nār: nāle ZD.

2. Nev-nihāl-i kâmetiñ bir serv-i bālâdır seniñ

Yine⁹² hayretde hayâli sayedârımdır benim

3. Şalma şahrâ-yı cünûna bendeñi ey şâh-ı ‘aşk

Hâk-i pâ-y-ı dergehiñ devlet-medârımdır benim

4. Şöyle naķş olmuş hayâl-i hüsnü burc-ı⁹³ sîneme

Bezm-i ğamda mûnisim hem ğam-küsârımdır benim

5. Mûy-ı haţt-ıñ her biri sünbül mü yoksa gül müdür

Şafha-i gülzâr-ı vechiñ lâlezârımdır benim

6. [Mest-i ‘aşķım bilemem gündüz müdür yâ gice mi

Haţt-ı rûyuñ şâhid-i leyl ü nehârımdır benim

7. Şûret-i ruķsârıñı cânımda taşvîr eyledim

Zulmet-i hecriñde mihr-i şu‘ledârımdır benim

⁹² Yine: Tih ZD.

⁹³ burc: levh ZD.

8. Ğamze tığ salmış ele biñ zaḥm açar⁹⁴ bir ḥamlede

Gerçi tığ ammā **Zekāyī** zü'lfeḳarımdır benim]⁹⁵

34

Mef'ūlū / Fā'ilātū / Mefā'ilū / Fā'ilūn

1. [Ğurbet elinde bildi cihān-ı pür-gām olduğum

Ğam kūşesinde çile-keş-i 'ālem olduğum

2. Künc-i elemde gerçi enīs olmadıñ baña

Bilmez misin ḥayālin ile hem-dem olduğum

3. Luṭfuyla söyle Yūsuf-ı ḥüsne şabā yetiş

Beyt'ül-ḥazānda dīdeleri pür-nem olduğum]⁹⁶

[9b] Şeh-bāz-ı çeşm-i mest-i duyarsa kıyar baña

Bezm-i şafā-yı ülfetiñe mahrem olduğum

⁹⁴ açar: urur HP.

⁹⁵ -M.

⁹⁶ -M.

5. Maḥrūm [ider] hemīşe meded duymasın felek
Ben mübtelā-yı zülf-i ḥam-ender-ḥam olduğum

6. Āvārelıkde ḳaldı şafā şimdi ey göñül
Yetmez mi ḳayd-ı miḥnetle bā-hem olduğum

7. Ma'nāda ādem olmağa tevfiḳ ola meger
Sūd eylemez **Zekā'i**-i benī ādem olduğum

35

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1. Ey mübtelā-yı miḥnet-i hicrānıñ olduğum
Tā şubḥ olunca⁹⁷ derd ile nālānıñ⁹⁸ olduğum

2. Öldürdü bir nıgehle beni ḳanlı gözleriñ
Çeşm-i siyāhın mestiñe ḳurbān olduğum

⁹⁷ şubḥ olunca: şubḥa deyin ZD.

⁹⁸ nālānıñ: nālān ZD.

3. Fırkat gününde şūh-ı⁹⁹ hayālîñle eglenip¹⁰⁰
Vuşlat şebiñde hüsñüne hayrāññ olduğum
4. Şormaz mısın bu hasta diliñ hāl ü hātırın
Ġam kūşesinde her gice mihmāññ olduğum
5. Çekdirdi kaşlarıñ baña bu ‘aşk yāyını
[Ey] ben şehīd-i nāvek-i müjgāññ olduğum
6. Hayli demdir ki¹⁰¹ pāyiñce destim irişmedi
Üftāde-rūy-ı kūşe-i zamāññ olduğum
7. Ġamzeñ katīli bir de **Zekā’ī** degil midir
Ey cān-fedā-yı dīde-i fettāññ olduğum

⁹⁹ şūh: şevk ZD.

¹⁰⁰ eylenip: eylenür ZD.

¹⁰¹ demdir ki: dem oldu ZD.

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Āh ol serv-i hırāmānım idip luṭf u kerem
Hāne-i vīrānıma başma şa'adetle ḳadem
2. Şerḫa şerḫa levḫ-i sīnemde açıldı yāreler
Ceyş-i ğam şehir-i vücūdum yıḳmağa çekdi 'alem
- [10a] Şāh-ı ğamzeñ tīr-i müjgānı nişāngāh eyledi
Ey benim ḳaşı kemānım cāna kār itdi elem
4. Bī-vefālīḳ sentiñi tutduñ efendim ğalibā
Ben gedāyı eylediñ şāyeste-i ḳahr ü sitem
5. Hem firāḳıñ miḫneti hem ḳaşlarıñ perçīn idip
Bir nazarla ḳılmadıñ ben zārı şād u muğtenim
6. Gerçi cürm itdimse 'avf it ey kerem-kānım benim
'Aḳlım aldıñ sevdiğim ma'zūr tut dīvāneyim

7. Rāh-ı ‘aşkıñda **Zekā’ī** düşdü derd ü miḥnete
Çāresi yokdur meger ki cānımı kurbān idem

37

Mefā’ılün / Mefā’ılün / Mefā’ılün / Mefā’ılün

1. Firāḳ-ı yār ile cennetde ārām idemez ādem
Ne kâbil rāḥat itmek başıma zindān olur ‘ālem
2. Siyeh çeşmiñ süzüp ‘atf-ı nigāh itdikçe ol āfet
Kıpar cānım yirinden cān atar kurbān için ol dem
3. Bu sīnem yāresi tā cānıma işler ‘ilâcı yok
O zaḥm-ı çeşm-i dilberdir kabûl itmez devā merhem
4. Şitāb itdi gücenmiş bendesine ol kâmer-ṭal‘at
Niyāz itsem yüzüm rāhında ḥāk-i pâyine sürsem
5. Yaḳar nār-ı muḥabbet bir taraftan āteş-i hicrān
Niçin kahr u sitem oduna yaḳdıñ cismimi bilmem

6. Efendim gerçi âzârîñ keremdir bendeñe ammâ
Kime feryâd idem yokdur cihânda sırrıma maḥrem
7. Ḥaṭâ itdim şuçum bildim ‘inâyet kıl şehen-şâhım
Zekâ’îyi eger ‘afv eylemezseñ öldürür bu ğam

38

Fe‘ilâtün (Fâ‘ilâtün)/ Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün (Fa‘lün)

1. Der reh-i ‘ışk-ı şomâ vâlih ü ḥayrân şodem
Ez elem-i hecr-i to ḥasta vü nālân şodem

- [10b] Ḥâl¹⁰² ne-dānem ki çīst dil heme pür-âteşest
Ez ser-i men tā ḳadem-i âteş-i sūzân şodem

3. Mey ne-tüvānem ki hīç terk-i muḥabbet konem
Nīst merâ fâ’ide gerçi girizân şodem

4. Goft merâ şâh-ı ‘ışk zi-beyt-i dīlrâ be-dih
Bâz nişīnem der o men ki Süleymân şodem

¹⁰² Ḥâl: can HP.

5. Mî-konem endîşe-i seyr¹⁰³ u qarârem goca

Mî- konem âlûde ki şûret-i peymân¹⁰⁴ şodem

6. Gerçi icâzet dehî katl-i helâlest o

Ân ki be-goftî revâst bende-i fermân şodem

7. Der-reh-i âl-i ‘abâ cân-ı¹⁰⁵ **Zekâ’î** fedâ

Müjde ber-ânem konîd bâ-heme¹⁰⁶ kurbân şodem

39

Mefâ’îlün / Mefâ’îlün / Mefâ’îlün / Mefâ’îlün

1. Beni ‘aşkıñ meyiyle mest-i medhûş eyleyen sensin

Başımdan ‘aqlım alıp böyle bî-hoş eyleyen sensin

2. Olursun meclis-i vuşlatda ağyâr ile hem-şoḥbet

Velî ben zârı hicrânıñla ḥāmûş eyleyen sensin

¹⁰³ seyr: şabr ZD.

¹⁰⁴ peymân: bî-cân ZD.

¹⁰⁵ cân: ruh ZD.

¹⁰⁶ bâ-heme: ber-heme ZD.

3. Perīṣān-ḥal olup ‘aşkıñla vādī’-i melāmetde
Beni zülfüñ miṣāli ḥāne-ber-düş eyleyen sensin
4. Nigāh-ı luṭf ile ‘uşşaka eylersin ‘ināyetler
Dil-i bī-çāreyi ammā ferāmūş eyleyen sensin
5. Hevā-yı zülfüñ ile terk idip cümle kuyūdātı
Zekā’ī bendeñi cānā ‘abā-pūş eyleyen sensin

40

Fe’ilātün (Fā’ilātün)/ Fe’ilātün / Fe’ilātün / Fe’ilün (Fa’lün)

1. Mülk-i dil yanmadadır âteş-i hicrānımdan
Kime feryād ideyim bu dil-i vīrānımdan
2. Tīg-ı cevriñle yeter sīnemi mecrūḥ itdiñ
Duyulur şerḥaları çāk-i girībānımdan

[11a] Saña aḥvālimi ‘arz itmege kâdir degilim
Bī-ḥuzūr olmayasın āh ile efgānımdan

4. Bezm-i vaşlıñda sezāvār-ı ‘itāb itme beni

Seni vallahi efendim severim cānımdan

5. Elem-i hecrine bir laḥza taḥammül olmaz

Beni dūr itme raḳībā der-i cānānımdan

6. Dil-i mecnūnı¹⁰⁷ **Zekā’ide** ḳarār itdi ğamıñ

Lerzenāk oldu felek na‘rā-yı her āhımdan

41

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. ‘Izāriñ eylemiş kesb-i ṭarāvet revnaḳ-ı gülden

Lebiñ renk almış ey¹⁰⁸ ğonce-dehānım bāde vü mülden

2. Ḳo feryād eylesin dīvāne göñlüm şevḳ-i rüyuñla

Gülistāna ‘aceb zīnet gelir āvāz-ı bülbülden

¹⁰⁷ mecnūn: maḥzūn D.

¹⁰⁸ ey: -ZD.

3. Şabā luṭf ile yāriñ perçeminden nefḥa-yāb eyle
Olur muḥtel dimağ-ı iştiyākım bû-yı sünbül den

4. Gel imdi meclis-i ‘aşḳa nazar kıl zülf ü gīsûya
Ferāgat eyle şūfî mebhāş-ı devr-i teselsül den

5. Dağıldı ‘aql u idrākım diger-gün oldu aḥvālīm
Be-gāyet izṭırābım var perīşānī-i kākül den

6. Ser-i kūyuñdan ib‘ād eylemek ağıyārı seh v¹⁰⁹ ammā
Zekā’ī ḥayli miḥnetler çeker derd-i tekāsül den

42

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Hevā-yı zülf-i yār ile benim nā-şād olanlardan
Melāmetle belā vādilerinde yād olanlardan

2. Füsün ile beni sevdā-yı ‘aşḳa mübtelā kıldıñ
Devāsız derd imiş gūş eyledim irşād¹¹⁰ olanlardan

¹⁰⁹ seh v: sehl ZD.

3. Felek ‘uṣṣākı āhır tīşe-i ğamla helāk eyler

Ḥaberdārım bu kūh-ı miḥnete Ferhād olanlardan

[11b] Getirmez kimse ṭāḳat rūzgār ile¹¹¹ muḥālifdir

Bu gülzār-ı fenādan¹¹² ‘ibret al ber-bād olanlardan

5. Şudūr itmez tekāpū ehl-i dünyāya ḥamāḳatdır

Kesip ḳayd-ı ümīdi ğuşşādan āzād olanlardan

6. Sūzūn beyhūdedir vā‘iz bulunmaz ḳābil-i ıslāḥ

Ḥarābāt ‘āleminde ‘aşḳ ile mu‘tād¹¹³ olanlardan

7. **Zekā’**iden şafā-yı ḥāṭırın keyfiyyetin şorma

Su’āl it zevḳ-i dünyāyı derūnu şād olanlardan

¹¹⁰ irşād: üstād ZD.

¹¹¹ ile: öyle ZD.

¹¹² fenādan: fenāda ZD.

¹¹³ mu‘tād: berhad ZD.

Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün

1. 'İzārīñ bûlar almış yâsemenden sünbül ü gülden
Ruḥuñ renk almış ey şūḥ-ı cihānım sāğar-ı müliden
2. Baña yüz cevri idersiñ nâleler kılsam hezâr-âsâ
Ṭarâvet-yâb olur gülzâr-ı ḥüsn âvâz-ı bülbüliden
3. Zehirler yutdurup âzâr ider biñ zâr idersem de
Enînim hoş gelir sulṭânıma âheng-i kulkuldan
4. Benefşeye re'âya¹¹⁴ dinse böyle müşgbâr olmaz
Ḥaṭṭ-ı hoş-bûsunu gör hoş degil mi tâze sünbüliden
5. Perîşân ḥâl olur zâhid seni bu ḥüsn ile görse
Dizilmiş gerden-i sîm üzre hind ü ḥâl-i fülfulden
6. Hemîn zulmetde kılsa kûh-ı hāmûn-ı muḥabbetde
Ferâğât eylemez 'âşık ğam-ı sevdâ-yı kâküliden

¹¹⁴ re'âya: yâ ki reyḥân ZD.

7. Hevā-yı zülfüñ ile vaşf-ı hüsnüñ şerh ider dā'im

Zekā'i fāriğ olmaz şoḥbet-i¹¹⁵ devr-i teselsülden

44

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1. Ey dil nedir bu sūziş ile bī-ḳarārsın

Bir mehveşiñ ḥarāret-i 'aşḳıyla nārsıñ

2. Herkes şafāda sen ğam u miḥnetde giceler

Ta şubḥ olunca derd-i firāḳ ile zārsıñ

[12a] Ḳoy kim nigāh-ı çeşm-i güzār ide cānıma

Ey sīnesinde ārade bir perdedārsın

4. Evc-i murāda ṭāli'-i baḥtım yetişmedi¹¹⁶

Ey çarḥ-ı bī-vefā hele miḥnet-medārsın

¹¹⁵ soḥbet: Mebhas ZD.

¹¹⁶ Yetişmedi: irişmedi ZD.

5. Deryā-yı hayret içre düşürdüñ cefâlara

Ey bād-ı fitne hâdişe-i rûzgârsın

6. Derdim baña yeter [a] gönül kılma ıztırâb

Bu ma‘rekede sen de bize hayli bârsın

7. Āyā **Zekā’i** rûh-ı revânım gelir mi ki

Her dem helâk-i nâr-ı ğam-ı intizârsın

45

Fā’ilâtün / Fā’ilâtün / Fā’ilâtün / Fā’ilün

1. N’oldu¹¹⁷ ey dil bir güzeller şâhınıñ meftûnusuñ

Vādî-i ‘aşkıñ melâmet ilinin Mecnûn’usun

2. Sînem üzre çağla ey seyl-i sirişkim dem-be-dem

Sen de şahrâ-yı cünûnuñ güyiyâ ceyhûnusun

3. Dönderirsin kûh u şahrâda muhabbet ehlini

‘Āşkıñ başında dehriñ fitne-i gerdûnusun

¹¹⁷ N’oldu: N’olduñ ZD.

4. Her nigāh itdikçe levh-i sīneme bin zaḥm urur

Pādişāh-ı ğamzesi iḥsānınıñ memnūnusuñ

5. Kān aķıtdıñ bīm-i hecr ile eyā çeşm-i ‘alīl

Meclis-i ‘aşkıñda yāriñ sāġar-ı mey-gūnusun

6. Zaḥmım¹¹⁸ üzre yāreler açdıñ benim ey şah-ı¹¹⁹ ‘aşk

Sen devāsız derdleriñ ālām-ı gūn-ā-gūnusun

7. Kūşe-i firķatde āh u nāleye mu‘tād olup

Bir cefākārıñ **Zekā’i** ġālibā maḥzūnusun

46

Mefā’ilün / Mefā’ilün / Mefā’ilün / Mefā’ilün

1. Gülistān-ı leṭāfetde yetişmiş bir şanavbersin

Naẓiriñ yok cihānda ķāmeti mevzūn dilbersin

¹¹⁸ Zaḥmım: Zaḥm ZD.

¹¹⁹ şah: derd ZD.

[12b] Güzellik sende eṭvār-ı melāḥat cümlesi sende

Edāsı ḥūb u dil-cū nāzenīn-i ‘işve-perversin

3. Müsellemdir saña ḥüsn-i edālar ey şeh-i nāzım

Kemān-ebrū vü çeşm-āhū cevān-ı yāsemenbersin

4. Nigāhın sīnemi deldi ḡamıñ cismim zebūn itdi

Ḳapuñdan dūr idip bu bende-i mecrūḥu n’eylersin

5. Ḳanā’at eyledim şevḳ-i ruḥuñla bıraḳdım buse

Behey zālīm anı da men’ idip āzār eylersin

6. Beni āḥir ḡarīb ellerde tīş-i¹²⁰ ḥayret şaldıñ

Baña vādī-i ḡamda ey cünün-ı ‘aşḳ rehbersin

7. Saña devlet **Zekā’i** bendelik yetmez mi ol şāha

Ne ḥaddiñ da’vā-yı ‘aşḳ eylemek zīrā ki kemtersin

¹²⁰ tīş: tīḥ ZD.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Şabā lutf eyleyip bir hoş haber vir gül-‘izārımdan
Efendim şāh-ı hubān-ı cihānım nāzlı yārımden
2. N’ola bu derd ile eflāke çıksa āh u efgānım
‘Aceb bī-zār olur mu nāle vü feryād u zārımdan
3. Olup dīvānesi Leylī-şıfat bir şūh-ı devrānıñ
Perişān-rūzgārım şorma ārām u qarārımdan
4. Gelince yanıma cānım gelir ammā ki gittikçe
Gider rūh-ı revānım gūyiyā cism-i nizārımdan
5. Baña cān virmek āsāndır firākı olmasa yārıñ
Ölürsem gam degil ayrılmasam ol ‘işvekārımdan
6. Yapılsın tūde-i kabrim güzergāhıñda ol şāhıñ
Gelip gitdikçe şorsun hālimi hāk-i mezārımdan

7. Giderdim Çîn'e dek zülfü hevâsıyla didi ammâ
Zekâ'î dūr olup gitme der-i devlet-medârımdan

48

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

- [13a] Düşüp sevdâ-yı vaşl-ı yâre dūr oldum mekânımdan
Cüdâyım murğ-i âvâre mişali âşiyânımdan

2. Belâ vādîlerinde 'âkıbet pâ-mâl-i hecr oldum
Beni 'aşkıñ ayırdı serv-қaddim hânümânımdan

3. Şabâ lutf eyleyip vaқt-i seherde hâtırım şorsa
Peyâm-ı 'âkıbet¹²¹ irgürse bâri nev-cevânımdan

4. Baña raḥm itmeyip fırқat ğamıyla ağladıp gittiñ
Ḥayâlîñ gitmedi bir laḥza çeşm-i hûn-feşânımdan

5. Yararsam ba'd ez in şem'-i cemâle ıztırâb itmem
Efendim gerçi bî-zâr eyledim âh u fiğânımdan

¹²¹'âkıbet : 'âfiyet ZD.

6. Taḥammül ‘aşka müşkil ḥasrete şabr eylemek müşkil

Uşandırdı beni telhî-i miḥnet tatlı cânımdan

7. Cefâ-yı derd-i cân-sûz-ı firâkıñ n’idüğün bildim

Zekâ’î bir daḥi ayrılmam ol rûḥ-ı revânımdan

49

Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilün

1. Seyr-i gülzâr eylesem ammâ ki aḡyâr¹²² olmasın

İsterim yanımda yâr olsun da aḡyâr olmasın

2. Çarḥ-ı ğaddârıñ sitemkâr olduğum bildiñ velî

Bî-vefâlar derdine kimse giriftâr olmasın

3. Pây-bend ider görüp ârâyiş-i pâzârını

‘Aklı başında olan ‘aşka ḥarîdâr olmasın

4. Tâ seḥer firḳat şebinde derd ile nâlân olur

Ḥâb-ı rāḥat isteyenler ‘âşıḳ-ı zâr olmasın

¹²² aḡyâr: pür-ḥâr ZD.

5. Āteş-i cān-sūz-ı ḥasret zaḥm-ı ta‘n-ı düşmenān

Bildi kim bu miḥnete ‘āşık sezāvār olmasın

6. Çekdi kayd-ı zülfüne zālīm beni bī-cürm iken

Kūşe-i miḥnetde nîş¹²³ idip günahkār olmasın

7. Ḥāb gelmez dīdeye¹²⁴ bezm-i¹²⁵ ḥayāl-i yār ile

[13b] Şubḥa dek çeşm-i **Zekā’i** nice bī-dār olmasın

50

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Dir idim gerçi yārīñ şafḥa-i ruḥsārına gülşen

Eger gülşen olaydı böyle ḥüsn-i ān ile rūşen

2. Cigergāha geçürdi çeşm-i mestiñ tır-i müjgānı

Nigāh idip anı şahrā-yı sīnemde ararsın sen

¹²³ nîş: habs ZD.

¹²⁴ dīdeye: dīdeme HP.

¹²⁵ bezm: bir dem ZD.

3. Nigeh mi yoksa şemşîr-i kızâ mıdır ‘aceb bilmem

Geçer fulâd olursa cânâ işler kıalb-i ‘âşıkdan

4. Der-i beytü’l-ıazandan kûşe-i dâmânını görsem¹²⁶

Beşâretle meşâm-ı cânâ irdi bûy-ı pîrâhen

5. ‘Îzârîñ sünbûlistânında çeşmim iki nergisdir

Gözüm kıaldı o gülzâr-ı leâfetde ne idem ben

6. ‘Înâyet eyleyip virmez ki öpsem pâyini yârîñ

Elime girse de sürsem yüzüme kûşe-i dâmen

7. Kıarârım yok behişte varsam ah kim olamam âzâd¹²⁷

Zekâ’ıye ser-i kûyundur ancak menzil-i mesken

¹²⁶ görsem: gördüm ZD.

¹²⁷ ah kim olamam âzâd: anda idemem ârâm ZD.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Bi-ḥamdillāh müyesser oldu vuşlat bezm-i cānāna¹²⁸

Sivāyı giderip¹²⁹ dilden irişdim ḳurb-ı Raḥmāna

2. Rumūz-ı 'ilmü'l-esmāya maẓhardır bugün sırrım

Cülūs itdim hezārān 'izzetle taht-ı Süleymāna

3. Libās-ı köhneyi tenden vücūdum eyledim 'ārī

Giyip bir ḥilḳat-i¹³⁰ zībā şehen-şāh oldum ekvāna

4. Münevverdir gönül nūr-ı hüviyyetden ki ḥikmetle

İfāza eyledi şems-i ḥaḳīḳat 'ayn-ı a'yāna

5. Ledün 'ilmin kitāb-ı nātıḳından sen ta'allüm ḳıl¹³¹

O bir sırr-ı ilāhīdir yazılmaz levḥ-i imkāna

¹²⁸ cānāna: sulṭāna ZD.

¹²⁹ Sivayı giderip: Sivā hubbı gidip ZD.

¹³⁰ ḥilḳat-i: ḥil'at-i ZD.

¹³¹ Ledün 'ilmin kitāb-ı nātıḳından sen ta'allüm ḳıl: Ledün 'ilmin kitāb'ullah-ı nātıḳdan ta'allüm ḳıl ZD.

6. **Zekā’i** fazl-ı Hakkla çeşm-i cānı rüşenā kıldım

[14a] Sürüp rüy-ı siyāhım hāk-i pāy-ı Şeyh-i Şa‘bāna

52

Müstef’ilātün / Müstef’ilātün

1. ‘Aşkıñla yandır sulṭānım Allāh

Şevkiñle döndür sulṭānım Allāh

2. Sensin İlāhım peşt ü penāhım

‘Afv it günāhım sulṭānım Allāh

3. Nefsimi bildir aşlımı buldur

Ölmeden öldür sulṭānım Allāh

4. Al beni benden kayd-ı bedenden

Ayırma senden sulṭānım Allāh

5. Dil cezb oluna vuşlat yoluña

Lāhūt iline sulṭānım Allāh

6. Varlık seniñ hep yok ğayri maṭlab

Luṭf eyle yâ Rab sulṭânım Allâh

7. Eyler **Zekâ'î** ḥamd ü senâyı

Dâ'im du'âyı sulṭânım Allâh

53

Mef'ûlû / Mefâ'ilû / Mefâ'ilû / Fa'ûlûn

1. Yemmler qarışır aĝlamadan çeşm-i nemîne

Silme gözümün eşkini qo kendi demine

2. Sevdim seni ey gül yüzüme gel gül-i tâze

Meftûn olurum ben güzeliñ ğonce-femine

3. Yan virdi meyânına şarıldıkça o dilber

Yandım heves-i vaşl ile hicrân elemine

4. Gülzârıma bir bâd-ı ḥazân esdi dirîĝâ

Verd-i elemim ğonce iken düşdü zemîne

5. Güldürmedi dehrin beni bu naķş-ı nigārı

Naķķāş-ı Hudā¹³² gözyaşı sürdü ķalemine

6. Divāneleri eylediler ķayda giriftār

Mecnūnu da uğratdı felek leyli ğamına

[14b] Eyā n'idelim ķorķulu yirlerde şafā yok

Sa'y idip irişmez isem ol semt-i emīne¹³³

8. Biñ 'acz-i ķuşūr ile bu dergāh-ı niyāza

Yüz sürmek için geldim o şāhın ķademine

9. Kırtulsa gönül bādīye-i tūl-i emelden

Vāşıl oluruz Ka'be-i vaşlın ğaremine

10. Doğru yürü meyl itme cenūbla şimāle

Ġarķ olalım elķāf-ı ilāhīye yemīne

¹³² Hudā: ķazā ZD.

¹³³ Sa'y idip irişmez isem ol semt-i emīne: Sa'y idip irişsem ola bir semt-i emīne ZD.

11. Düşdüm ğam-ı devrān ile el-kışşa ayakdan

Qaldım hele Mevlā-yı kerīmiñ keremine

12. Ey āh-ı hāzīnim ne hevālarda gezersin

Bāri eşer it sīne-i çarḥ sitemine

13. Nūř ister iken ḥoḳḳa-i gerdūn-ı deniden

Oĝul acısı şundu **Zekā’i**-i kemīne

54

Fe’ilātūn (Fā’ilātūn)/ Fe’ilātūn / Fe’ilātūn / Fe’ilūn (Fa’lūn)

1. İltifāt itmez iseñ bāri tebessüm eyle

Luṭf ile ‘āşıḳa bir kerre tekellüm eyle

2. Beni öldürdü şehā hecr ü firāḳıñ elemin

Qabrimiñ ḥākini gördükçe te’ellüm eyle

3. Cevr-i aĝyār taḥammül ilini yaḳdı dilā

Dergeh-i yāra var ol řāha teẓallum eyle

4. Rāh-ı ‘aşkıñda görüp şevk ile cān virdigimi

Didi var leşker-i ‘uşşāka teḳaddüm eyle

5. N’eylesin¹³⁴ derd-i firaḳıñla **Zekāyī**-i ḥazīn

Künc-i miḥnetde ġarīb oldu teraḥḥum eyle

55

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Gel ey¹³⁵ ḡonce-dehen güller açılsın gülsitān içre

Ḥoş-āvāz eylesin bülbüller ezhār-ı cihān içre

[15a] Nice devr itmeyen Mecnūn-ı ‘aşḳ olup ser-i kūyuñ

Bulunmaz sevdigim gibi güzel devr-i zamān içre

3. Ḥadeng-i ḡamzesi cāna çeker ol şūḥ-ı ġaddārıñ

Dizilmiş nāvek-i müjḡanı ebrūdan kemān içre

¹³⁴ N’eylesin: N’eylersin ZD.

¹³⁵ Gel ey: Gül-i ZD.

4. Karişsa h n-ı  eşmim c ş idip dery -yı ekşimle
Akar emv c-ı pey-der-pey gibi  b-ı rev n i re
5. Siyeh  eşmi  g ren  h -yı   ne eylemez i b l
O  udret kehlidir   bil mi olmak Işfah n i re
6. Hik yet eyleyenler kışş -i Mecn n u Leyl y
Benim bu sırr-ı g řum¹³⁶ yazmamışlar d sit n i re
7. Bilip  adri  n'ola ehl-i ma' arif hırz-ı c n itse
Bulunmaz gevher-i nazm **Zek ' ** ba r u k n i re

56

Mef ' l n / Mef ' l n / Mef ' l n / Mef ' l n

1. G r p  ft de oldum serv- addi  ş  n-ı g lşende
N'ola olsam miş l-i s ye h k-i p ye efgende
2. Ken r-ı c yb r-ı  amda z rim 'andel b- s 
Ey  t t -yi ra'n -yı şaf s n  ande ben  ande

¹³⁶ sırr-ı g şum: serg zeştim ZD.

3. Çekip zencir-i¹³⁷ zülfüñ gönölümü ‘ayn-ı¹³⁸ hayâtıyla

Bu vādī-yi melāmetde esīr-i ‘aşkıñım ben de

4. Muḥabbet nārı yandıkça nice ‘uşşāk zār olmaz

Melāmet-dīdeler giryān olurlar şahn-ı küllhanda

5. **Zekā’ī**-i ġarībiñ meskeni yok qalmış ayakda

Ser-i kūyuñdan ayrılmaz nice kim cān olur tende

57

Fe‘ilātün (Fā‘ilātün)/ Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün (Fa‘lün)

1. Qandesin qandesin ey şāh-ı cihānım qande

Gözümüñ nūru benim rūḥ-ı revānım qande

2. İşte ben kūşe-i miḥnetde¹³⁹ ġarīb ü nā-çār

Cānımıñ cānı o gül yüzlü cevānım qande

¹³⁷ zencir: zincire ZD.

¹³⁸ ‘ayn: kayd ZD.

¹³⁹ miḥnetde: firqatde ZD.

[15b] Tîr-i müjgānı ile sînemi pür yâre iden

Ġamzesi tîġ-i sitem kâşî kemānım kande

4. Bilemem şafha-i gülşen mi yâhûd küllhan mı

Zîver-i bâġ-ı şafâ tâze fidānım kande

5. Bedenim renc ü miñen çekmek ile oldu za‘îf

Göñül âzürde-i ġam râhat cânım kande

6. Gülistân içre varıp gül gibi eyler hānde¹⁴⁰

Ķanı yanımda benim¹⁴¹ ġonce-dehānım kande

7. O şeh-i hūsn-ārā¹⁴² şî‘r-i **Zekā’**ıyı görüp

‘Acebā dir mi benim tâze zebānım kande

¹⁴⁰ Gülistân içre varıp gül gibi eyler hānde: Bile gülzāra varıp gül gibi iden hānde ZD.

¹⁴¹ benim: deġil ZD.

¹⁴² hūsn-ārā: hūsn ü edā ZD.

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fa'ülün

1. Zühhād-ı zamānıñ 'ameli hîle-i rekde¹⁴³
Şûfî-i mürâ'î daği beyhûde emekde
2. Tâli' baña yâr idi muķâbil olabilsem
Tenhâca o meh-rû ile bir gice felekde
3. Çeşminden öpüp yârı uyandırdı raķîbâ
Çok hâzık imiş evlâdı bîmârı döşekde
4. Nâhide çıkar şevķ ile mähîde ğam¹⁴⁴ içre
Hurşîd-i cemâliñ göricek şayd-ı semekde
5. Zîb-i yed olup şubha gibi nazm-ı **Zekâ'î**
Taḥsîn ider efrâd-ı beşer belki melekde

¹⁴³ hîle-i rekde: hîle vü dekde ZD.

¹⁴⁴ mähide ğam: mähideyem ZD.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Düşürse rāhıñ ey bād-ı şabā kūy-ı dil-ārāya
Hayr ü pür-derd-i hicrānım o şūh-ı 'ālem-ārāya

2. Ne yār-ı bī-vefādan ne raķīb-i bed-liķādandır
Hemān baķt-ı siyehdendir cefālar hep bu ednāya

3. Hayāl-i zūlfūñ ile zūlmet-i hecriñde ķaldım ben
Kara baķtım düşürdü 'āķıbet bir özge sevdāya

- [16a] Nedir çāre murādımca felek devr itmedi yoksa
Değişmezdim şafā-yı ūlfetiñ bi'l-cümle dünyāya

5. Seni ey mest-i cānım¹⁴⁵ cān u dilden sevdigimdendir
Giriftār olduğum bunca ğumūm-ı miķnet-efzāya

6. Rehā bulurdu bir laķza derūnum ıztırābından
Teselliler virip va'd-ı dūrūğuñ şalsa ferdāya

¹⁴⁵ cānım: nāzım ZD.

7. Bu girdāb-ı felâketde gezer āvāre ser-gerdān

Zekā'iniñ işi kaldı nesīm-i luṭf-ı Mevlāya

60

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Şāh-ı ğamzeñ kaşd idince hūkmünün icrāsını¹⁴⁶

Emridip ebrūya çekdirmiş anıñ tuğrāsını

2. Neş'e-i¹⁴⁷ kudret ne hoş haṭṭıyla taḥrīr eylemiş

Levh-i ruḥsāra berāt-ı ḥüsnünün imzāsını

3. Minnet-i dehre ne ḥācet giydigim köhne 'abā

İstemem çarḥ-ı denīniñ ḥil'at-ı zībāsını

4. Ṭālib-i dünyāya baḥş itdim libās-ı köhneyi¹⁴⁸

Başına çalsın sipihriñ aṭlas-ı zībāsını

¹⁴⁶ Şāh-ı ğamzeñ kaşd idince hūkmünün icrāsını: Kaşd idince şāh-ı ğamzeñ hūkmünün icrāsını ZD.

¹⁴⁷ Neş'e: Münşī ZD.

¹⁴⁸ köhneyi: zīneti ZD.

5. Biz gürûh-ı ehl-i ‘aşkı mest ü hayrân olmuşuz

İçmişiz cām-ı haḳīḳat bâde-i ḥamrāsını

6. Öldürür çeşmiñ **Zekā’i** derdmendi ‘ākıbet

Zāhid-i maḡrûriden almış anıñ fetvāsını

61

Mefā’ilün / Mefā’ilün / Fe’ülün

1. Göñül fıkır-i sivādan olsa ḥālī

Tecellī ide nûr-ı “*Lā-Yezālī*”

2. Seḫer zıkrı siler dilden ğubārı

Görünür anda nûr-ı¹⁴⁹ “*zû’l-celālī*”

3. Özün fehm eyle gel maḥv-ı vücūd it

Haḳīḳat ‘ilminiñ budur me’ālī

[16b] Diyārından göñül mehcûr olaldan

Gözümnden gitmedi yārīñ ḥayālī

¹⁴⁹ nûr: vech ZD.

5. Vuşul-ı nūr-ı vaḥdet isteyenler

Bulur insān-ı kāmilde bu ḥālī

6. Yüzüñ sür āsitān-ı pīr-i ‘aşka

Saňa keşf eyleye sırr-ı cemālī

7. Bulam dirseñ ḥayāt-ı cāvidānı

Zekā’iniñ elinden iç zülālī

62

Fā’ilātün / Fā’ilātün / Fā’ilātün / Fā’ilün

1. Dāğ dāğ itdi nigāhıñ sīne-i şad-çākimi

N’eyleyem yıkdıñ ḥarāb itdiñ dil-i ğamnākimi

2. Keşret-i ekdārdan görmez cihānı gözlerim

Pür-ğubār itdiñ şehā āyīne-i idrākimi

3. Leşker-i aġyar ile dā’im şavaş itmekdeyim

Rüstem-i devrāne beñzetdim dil-i bī-pākimi

4. Küşte-i tîğ-i ğam-ı hicrânıym bir seyyidiñ
Seyridiñ hâk-i mezârımda biten hâşâkimi
5. Nazm iderdim vaşf-ı hâlimde **Zekâ’î** bir kitâb
Ğam perîşân itmese bir lahza zihn-i pâkimi

63

Mef’ûlû / Fâ’ilâtü / Mefâ’ilü / Fâ’ilün

1. Hayfâ kim itdi devr-i felek nâm u şânımı
Çekdi berât-ı kayd-ı cünûna nişânımı
2. Nâmın kitâb-ı ‘aşqdan el-kışsa mahv ider
Mecnûn eger okursa benim dâstânımı
3. Mesrûr olurdu sâye-i luţfuñda göñlümüz
Şahñ-ı çemende görsem o serv-i revânımı
4. Beyt-i derûna düşdü¹⁵⁰ raķibiñ kaşaveti
Bî-râhat itdi bād-ı elem gülsitânımı

¹⁵⁰ düşdü: çekdi D.

[17a] Hecriñ ğamından āzāde eyleseñ¹⁵¹ bir nefes

Ol dem nişār eyler idim naķd-i cānımı

6. Üstād-ı ıab´ım aña¹⁵² **Zekā´ı** virip cilā

Mir´āt-ı cevher eyledi tığ-ı zebānımı

64

Mef´ülü / Fā´ilātü / Mefā´ilü / Fā´ilün

1. Gūş itmediñ mi derd ile āh u fiğānımı

Kesdiñ cefā vü cevır ile tāb u tūvānımı

2. Açılmaz oldu ğonceleri n’etdiñ ey felek

Aldiñ elimden ol yüzü gül nev-cevānımı

3. Raħm itmediñ [mi]¹⁵³ eşkime ey kaħbe rūzgār

Viridiñ hebāya mā-ħaşal-ı baħr u kānımı

¹⁵¹ āzāde eyleseñ: eyleseñ āzāde D.

¹⁵² aña: -D.

¹⁵³ mi: -M.

4. Naḥs irdi ṭālī'ime eger kehkeṣān-ı çarḥ
Yağmaya virdi derd ise zīb-i dükkānımı
5. Sākī ayakda kaldı elin al **Zekā'ī**nīñ
Bir kāse şun ki şād ide rūḥ-ı revānımı

65

Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün

1. Yüzüñ māh-ı münevver mi cemālīñ mihr-i enver mi
Felekde bir kām̄er-tal'at efendim saña beñzer mi
2. Kızarmış meclis-i meyde ruḥuñ ey ğonce-fem āyā¹⁵⁴
Gülistān-ı melāḥatda açılmış verd-i aḥmer mi
3. O mestāne nighle dāğ-ber-dāğ¹⁵⁵ eyleyen sīnem
Bilinmez nūk-i ḥançer mi yāḥud müjgān-ı dilber mi

¹⁵⁴ āyā: ammā AE.

¹⁵⁵ dāğ-ber-dāğ: dāğ-be-dāğ ZD.

4. Dil-i bî-çâre olmaz Qahramân-ı çeşmine hâ'il
Nerîmân-ı zamân dirler 'aceb böyle dil-âver mi
5. Qarârım yok firâq-ı yâr ile bir dem bu 'âlemde
O şûh-ı dil-rubâ bilmem hemân rûh-ı muşavver mi
6. **Zekâ'**iveş hemân¹⁵⁶ 'azm-i seyâhat eyledim zâhid
[17b] Benim âvâre gönlüm yârsız ârâm eyler mi

66

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

1. Felek mâhı degildir vech-i dilber gibi nûrânî
Cemâl-i yâri gör zâhid anıñ hîç var mı noqşanı
2. Seniñ rûyuñdaki hâlet hayât-ı dil midir bilmem
Gönül cân virmek ister bir nefes ki görmesem anı
3. Ne rûtbe şarf-ı diqqat kılsalar vaşf-ı miyânında
Yine 'âciz qalırlar rûzgârıñ mû-şikâfânı

¹⁵⁶ hemân: yine ZD.

4. Taḥassür eylemezdim bir daḥi gülzār-ı firdevsi
Eger şahn-ı çemende görsem ol serv-i ḥirāmānı
5. Hele sīnem gibi şad-çāk iderdiñ ḥırқа-i zūhdü
Göreydiñ zāhidā ol dilberiñ kākül perīşānı

6. Şeb-i vuşlatda ey dil būs idersiñ la'liñ ol şūḥuñ
Zekā'ī gibi sen de nūş idersin āb-ı ḥayvānı

67

Fe'ilātün (Fā'ilātün)/ Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilün (Fa'lün)

1. Raḥnedār itdi meded-i gerdiş-i eyyām beni
Beste-i fikr-i daḳīḳ eyledi ālām beni
2. Qıldı nev-ğonce-i bāğ-ı emelim pejmurde
Şaldı şahrālara bī-ṭāḳāt u ārām beni
3. Sāḥa-i minnet imiş gülşen-i 'ālem didigiñ
Ḥār u ḥāşāke giriftār ider encām beni

4. Ža‘f-ı bāzūmuz ile çile-keş-i ğurbet iken
Hedef-i tîr-i sitem kılmada icrām beni
5. Cām-ı la‘liñ beni hem-reng-i cünûn itdi şehā
İtmez ālūde bu kevn kim¹⁵⁷ mey-i gūlfām beni
6. ‘Aşk sākīsini gör şundu ayağın elime
N’ola ser-mest-i ħarāb itse bu ibrām beni
7. Ĥazret-i Ĥaqq’a **Zekā’ī** nice biñ şükr olsun
[18a] Dem-be-dem itmede müstağrak-ı in‘ām beni

68

Mef‘ūlū / Fā‘ilātū / Mefā‘ilū / Fā‘ilūn

1. Sensin¹⁵⁸ belā-yı ‘aşqa girif-tār iden beni
Künc-i cefāda derdiñ ile zār iden beni

¹⁵⁷ kevn kim: kevn ZD.

¹⁵⁸ Sensin: Sensiz ZD.

2. Şāhib-kırān-ı çeşm-i siyāhıñdurur seniñ

Mecrūh-ı tīg-i ğamze-i ğaddār iden beni

3. Bezm-i şafāda luṭf ile aġyāra yār olup

Ey cevri-i nā-sezāya sezāvār iden beni

4. Āyā ki naḥs ṭālī‘-i bed-aḥterim midir

Miḥnet-medār-ı gerdiş-i devvār iden beni

5. Zülf-i hevesi¹⁵⁹ mihr-i rūḥuñ iştıyākıdır

Terk idip¹⁶⁰ diyārımı deyyār iden beni

6. Bildim ḥayāl-i ḥaṭṭıñ imiş ey şeh-i cemāl

Pāy-māl-i şaff-ı leşker-i ekdār iden beni

7. Dimiş o şāh-ı ‘işve **Zekā’i** ġarībine

Sensin bu sūziş ile cefākār iden beni

¹⁵⁹ Zülf-i hevesi: Zülfüñ hevāsı ZD.

¹⁶⁰ Terk idip: Terk itdürüp ZD.

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fa'ülün

1. Bir dilber-i mümtāzı der-ağuş ideyim mi
Dīvāne olup kendimi bī-hūş ideyim mi
2. Mestāne isem la'l-i lebiñ şun baña bir dem
Her dem bu cefā zehrini ben nūş ideyim mi
3. 'Ahd itdim ezel zülfüne ber-dār olam āhir
İki gün için 'ahdi ferāmūş ideyim mi
4. Bir pir-i ḥarābāt ile itdim nice şöḥbet
Vā'iz sözünü dağ-dağa-i gūş ideyim mi
5. Ey zāhid-i bīgāne-meniş sen de ne dirsın
Nūş-ı mey idip gön'lümü medhūş ideyim mi
6. Mey-ḥānede ger sāgar-ı dil pārelenirse
Her pāresini gūşuma mengūş ideyim mi

[18b] Sākī dedi bir kâse şunup zāhid-i huşki

‘Aşk ile **Zekā’ī** gibi ser-hoş ideyim mi

70

Fā’ilātün / Fā’ilātün / Fā’ilātün / Fā’ilün

1. Dūd-i¹⁶¹ āhımla siyāh oldu sipihriñ sīnesi
Pārelendi ġālibā İskenderiñ āyīnesi
2. Halka-i zūlfünde hālın gösterir ‘uşşākına
Dām-ı şayyād içredir murğ-ı za‘īfiñ çīnesi
3. Zevkini erbābına şor ‘īd ise nevrūz ise
Ġuşşalıdır ehl-i derdiñ şenbih ü āzīnesi
4. Āh-ı eflāke¹⁶² çıkar eflāke hemgām-ı seher
Düşmeniñ taqāt getirmez sīne-i pūr-kīnesi

¹⁶¹ Dūd: Derd ZD.

¹⁶² eflāke: ‘āşıkdır ZD.

5. Bendesı çok bāb-ı lutfunda velī sulṭānımın
Āsitānında **Zekā’ī** çāker-i dīrīnesi

71

Fā’ilātün / Fā’ilātün / Fā’ilātün / Fā’ilün

1. Sāyebān itmiş şeh-i ğamzeñ siyāh ebrūları
Kūh u şahrāya düşürmüş gözleriñ āhūları
2. Mest-i hayrānım yeter ‘aqlım perīşān eyleme
Gösterip zīr-i külehden ‘anberīn gīsūları
3. Mā’-i cārīdir harīm-i sīneme eşkim aķar
Āteş-i ‘aşķım söyündürmez cihānıñ şuları
4. Tarf-ı ruhsāra dizilmiş ‘āşıkıñ baĝrın deler
Haņçer-i ser-tīze beñzer haṭṭınıñ her mūları
5. Cān baĝışlar sözleriñ ammā ki sen nevrestesin
Kimden öğrendiñ bu tarz-ı şoḥbet-i dil-cūları

6. Serv-ḳaddim meyl-i gülzār eylese ‘arṣa çıkar

‘Āşık-ı dil-süz-ı hecriñ na‘ra-i “yā-hū”ları

7. Ey **Zekāī** pertev-i nūr-ı siyāhıñ ‘aksidir

[19a] Evc-i serde turra-i müşgīn-i ‘anber-būları

72

Fe‘ilātün (Fā‘ilātün) / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün (Fa‘lün)

1. Ḳanlu zālīm cigerim delmeye kılmış nazarı

Çeşm-i ‘ayyār ile ğamzeden aldım haberi

2. Serv-ḳaddim bize meyl itmege yokdur ḳaşdıñ

Rūzgārıñ bu havālarda bulunmaz¹⁶³ eşeri

3. Düşüben¹⁶⁴ pāyine öpsem ayağın sākīniñ

Düşse bir kerre ḥarābāta anıñ reh-güzarı

¹⁶³ bulunmaz: olmaz ZD.

¹⁶⁴ Düşüben: Düşüp ben ZD.

4. Bî-ḥired cāhil ider zevḳ u şafāsın dehrin
Ehl-i 'irfān çeker arada da¹⁶⁵ cev̄ ü kederi
5. Çıķıcaḳ tîr-ı ḳazā ḳavs-i ḳaderden nā-gāh
Ḥā'il olmaz felegiñ köhne mücevvef siperi
6. Kimse tanzîr idemez bu ğazeli sulṭānım
Yazsalar per-i piristūya geze baḥr u berri
7. Āsmāndan atılan cev̄ ü sitem oḳlarının
Sîne-i pür-elemi şāf-ı **Zekāi** de yeri

73

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Nice yār olsun muvāfiḳ ṭālî'im yār olmadı
Gözüme uyḡu ne girsın baḡt bî-dār olmadı
2. Dîde pür-nem sîne pür-ġam serde sevdā-yı nigār
Böyle derde ey göñül Mecnūn giriftār olmadı

¹⁶⁵ da: -ZD.

3. Arkasın yere getirdi bunca şāhib-ķuvvetiñ
Zāl-ı devrāna zen-i dūnyā vefādār olmadı
4. Hūş ‘ilāc eyler tabībim sīne-i mecrūhuma
N’eyleyim ammā ki derdimden ħaberdār olmadı
5. Sāyesinde bīm-i ħārından şafā-yāb olmadım
Gül-‘izārım gerçi aġyāra hevādār olmadı
6. Vaķt-i hecrinde teraĥķum ħāl-i vaşlında vefā
Cānımıñ cānānı bir demde cefākār olmadı

[19b] Cāna kār itdi **Zekāī** gerçi zaķm-ı ġamzesi
Çeşm-i dilber çarķ-ı zālīm gibi ġaddār olmadı

74

Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün

1. Cünūn-ı ‘aşķ ile āvāre diller bī-mecāl oldu
İfāķat-ı ‘āşık-ı dil-ķastaya emr muĥāl oldu

2. Belim бүkdü elif-қaddiñ ҳayāli şekl-i lām oldu
Gel imdi yanıma bir laҳza gör baña ne āl oldu
3. Yaқub¹⁶⁶ feryādıma evvel bu rütbe vaҳşet itmezdiñ
Saña ey şāh-bāz-ı evc-i istignā ne ҳāl oldu
4. Mişāl-i t̤ali‘im ‘ömrüm zevāle mā’il olduқça
Göñülde tābiş-i mihr-i muҳabbet ber-kemāl oldu
5. Çekilmez yāy imiş ‘aşkıñ cefāsı ey kemān-ebrū
Nihāl-i kāmetim ebrūlarıñ fikriyle dāl oldu
6. Serimde durmayıp sevdā yeli esdikçe pey-der-pey
Sirişkim dem-be-dem cūş eyledi deryā-mişāl oldu
7. **Zekāi** ol melek sīmā ne¹⁶⁷ zībā dil-rübādır kim
Ҳayāli şāhid-i endīşeme ҳüsñ ü cemāl oldu

¹⁶⁶ Yaқub: Yitip ZD.

¹⁶⁷ melek sīmā ne: melek sīmāya M., melek simāna AE.

Kıt'a

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Bī-şu'ūrum kayd-ı sevdā-yı sivāyı n'eylerim¹⁶⁸

Ehl-i tecrīdim libās-ı māsivāyı n'eylerim

Qışşā-i pūr-ğuşşā-i şāh-ı şehīdi diñledim

Bī-dilim efsāne-i şāh u gedāyı n'eylerim

Kıt'a

Mefā'ilün/ Mefā'ilün/ Mefā'ilün/ Mefā'ilün

1. Tecellī zāta 'āşıklar fedā-yı cān idenlerdir

Fenā-ender-fenā 'ālemleriñ seyrān idenlerdir

[20a] Sülûku ehl-i tecrīdiñ şuhūdu hāl-i tefrīdiñ

Üçüncü rütbe tevḥīdiñ yolun cevlan idenlerdir

¹⁶⁸ n'eylerim: n'eyleyim ZD.

Kıt'a

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

1. Tarîk-ı Halvetiniñ pertev-i nûr-ı celîdendir
Kemâlât-ı velâyet anlara sırr-ı 'Alî'dendir
Görüp hâlât ile devrânımız ta'n¹⁶⁹ itme ey zâhid
Bize kabz-ı ilâhî Şeyh-i Şa'bân-ı Velî'dendir

Beyit

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

1. Mağâm-ı evliyâdır menba'-ı feyz-i Fütûhî'dir
Edeble dâhil ol şûfî bu dergâh-ı Naşûhî'dir

¹⁶⁹ ta'n: dahl ZD.

Mu‘ammā be-nām-ı ‘Alī

Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün /Fe‘ülün

1. Esip bād-ı muḥālif gitdi ol şāh
Gözüm ardında ıaldı n’eyleyim āh

Sene 1275

80

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- [20b] Şāh-ı ‘aşkıñ ālem-i ma‘nā müsellemdir baña
Ser-nigün peymāne-i Cem tāt-ı Edhem’dır baña

2. ‘Aşk ile gāhī ḥarābāta düşürsem gönlümü
Ya ne güne¹⁷⁰ tāt-ı Edhem sāğar-ı Cem’dır baña

3. Her nefesde ḥançer-i bürrān gibi bir zaḥm açar
Hem-zebān-ı dil-nevāz āh-ı dem-ā-demdir baña

¹⁷⁰ Ya ne güne: Bāzgüne ND.

4. On sekiz biñ ‘ālemi seyr eylemek lâzım degil
Her nefesde feyz-i haq bir özge ‘ālemdir baña
5. Halk-ı ‘ālem bir nefes şād olmağa cānlar virir
Cānımıñ cānānı güyā dildeki ğamdır baña
6. ‘Āşıkım ammā yine dūşizegān-ı fikrime
Cebra’īlim Meryem-i endīşe maḥremdir baña
7. Baña şor **Nef’ī** hemān qadr-i dürr-i güftārıñı
Nükte-sencān-ı İlāhī cümle hem-demdir baña

81

Fā’ilātün / Fā’ilātün / Fā’ilātün / Fā’ilün

1. Gönlümü her dem bir âteştir kılan pür-ıztırāb
Kim ol âteşden bir aḥkerdir felekde āfitāb
2. Nār-ı āhım tutdu dehri yine maḥv olmaz felek
Ber-qarār olmağ ‘acebdir âteş üstünde ḥabāb

3. Gelse peykân-ı hadeng-i yâr kıalmaz sūz-ı dil

Gör nice teskîn ider bir külhanı bir kıatre âb

4. Âbdır peykân-ı yâr ammâ gelince sîneye

Olur âteş-pâre ol dağı virir bir güne tâb

5. Âb u tâb eksik degil şi‘rinde ey **Nef‘î** senin

Gah luţf eylerse de gâhî saña eyler ‘itâb¹⁷¹

82

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

1. Bildirirdim derdimi bir âh ile cânâna hep

Korķarım sūz-ı derūnumdan felekler yana hep

[21a] Gün gibi bilmem kimin ğam-hānesin pür-şevķ ider

Halk-ı ‘âlem mübtelâ bir âfet-i devrâna hep

¹⁷¹ Gah luţf eylerse de gâhî saña eyler ‘itâb: Yâr gâhî luţf eder gibi saña gâhî ‘itâb ND.

3. Dāne virmez hırmeninden bir nefes¹⁷² dānāya çarh

Bezl ider vārını ammā bulsa bir nā-dāna hep

4. Ceng iderler dīdede her şeb hayāl-i yār için

Girseler müjgānlarım n'ola boyunca kıana hep

5. Olmaz ey **Nef'ī** bu vādīde benimle hem 'inān

Gelsin esb-i ṭab'ına mağrūr olan meydāna hep

83

Mef'ūlū / Mefā'ilū / Mefā'ilū / Fa'ūlūn

1. Bir yüzden idi yār ile üslūb-ı muḥabbet

Ḥaṭṭıyla irişdi hele mektūb-ı muḥabbet

2. Gūy-ı zeḳanıñ seyr ideli mā'ī ḳabāda

Ağdı göge ḥurşīd gibi ṭop-ı muḥabbet

3. Ne ğamze esīr idebilirdi dili ne ğam

Olmasa eger fitne-i¹⁷³ āşūb-ı muḥabbet

¹⁷² bir nefes: merdūm ND.

4. Sīnemde ne vār ise ġamīñ sildi süpürdü
Pāk itdi ħarīm-i dili cārūb-ı muḥabbet
5. Mecnūn ne bilir qā‘ide-i nāz u niyāzı
‘Āşık mı şanır kendin o meczūb-ı muḥabbet
6. Dil ġamzeñ ile tūrraña pek uydu ulaşdı
Ḥaḡ şaḡlaya kim olmaya mağzūb-ı muḥabbet
7. Nef‘ī gibi küstāḡ ol eger ‘āşık olursañ
Zīrā iremez vuşlata maḡcūb-ı muḥabbet

84

Mef‘ūlü / Mefā‘ilü / Mefā‘ilü / Fa‘ūlün

1. ‘Uşşāk ile dolsun der isen kūy-ı muḥabbet
Gösterme raḡībīñ olana¹⁷⁴ rūy-ı muḥabbet

¹⁷³ fitne-i: fitne vü ND.

¹⁷⁴ raḡībīñ olana: raḡīb olmayana ND.

2. Kim görse olur ğamzeñe elbette giriftār
Yā Rab ne füsūn eyler o cādū-yı muḥabbet

- [21b] ‘Uşşāk-ı esīr itmek ise ‘ādet-i ğamze
Ḥübānı şikār eylemedir ḥūy-ı muḥabbet

4. Kāne boyadı kūyunu seyl-āb-ı sirişkim
Ḥūn-ı dil ile taşdı meger cūy-ı muḥabbet
5. Nefī gibi mest añlama bī-hūş görürseñ
Almışdır olan ‘aqlımı dārū-yı muḥabbet

85

Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilūn

1. Ğamze maḥmūr u girişme sāķi-i müjgān mest
Olsa gördükçe ‘aceb mi ‘āşık-ı ḥayrān mest
2. Göz ucuyla nāz ider mestāne hem ḥançer çeker
Görmedim ol ğamze-i cādū gibi fettān mest

3. Gönlü açılmaz elinde cām-ı gūlfām olmasa
Bādesiz bāğ-ı behişt olsa şanır zindān mest
4. Başına çalsın toğuz cāmını devrān bādesiz
Şabra kâdir mi kadeh pūr olmasa bir ān mest
5. Oldu **Nef'î** fikr-i la'î-i yār ile mest-i mūdām
Bāde de nūş itse olmaz şūfî-i nā-dān mest

86

Fā'ilātūn / Fā'ilātūn / Fā'ilātūn / Fā'ilūn

1. Ölmek āsān 'āşıkā bir dem firāk-ı yār güç
Böyle müşkil derd esîri hasteye tîmār güç
2. 'Āşķ mühlik yār ġāfil mübtelālar n'eylesin
Birbirine derdini inkār güç ikrār güç
3. Yār eger 'uşşākā¹⁷⁵ eylerse muḥabbet iktizā
İtmemek olur maḥallinden ānı izhār güç¹⁷⁶

¹⁷⁵ 'uşşākā: 'āşık ne ND.

4. Gerçi ‘aşk ızhârı bî-tâb olmayınca cürm olur

Dilber ammâ müdde‘â-fehm olıcağ inkâr güç

5. Olsa **Nef‘î** n’ola ger endişesiyle hem-zebân

[22a] N’eylesin yâ şoḥbet-i yârân-ı nâ-hemvâr güç

87

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

1. Pür-şafâ dâ’im dili bir şūḥ hem-demdir ẓadeḥ

Tâ ezelden meclis-i rindâne maḥremdir ẓadeḥ

2. Bezm-i bâḡa bir sebū-yı pür-mey ise ḡonce ger

Bâḡ-ı bezme bir ḡül-i şād āb u ḡurremdir ẓadeḥ

3. Bir tūtersa pâdişāh ile gedāyı mey n’ola

Hem sifāl-ı meygede hem tēc-ı Edhem’dır ẓadeḥ

4. Gösterir dünyāyı mir’ât-ı ḡabābından tamām

Kendi başḡa başına bir özge ‘ālemdir ẓadeḥ

¹⁷⁶ Divanda beyitin yeri farklıdır. Bir sonraki beyitten sonra gelmektedir.

5. N'ola pür-şevk itse dünyâyı dîl-i **Nef'î** gibi
Rûzgâra yâdigâr-ı meclis-i Cemdir kadeh

88

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

1. Yazanlar peykerim destimde bir peymâne yazmışlar
Görüp mest-i mey-i 'aşk olduğum mestâne yazmışlar
2. Baña teklîf-i zühd itmezdi idrâk olsa zâhidde
Yazıklar kim anı 'âkıl beni dîvâne yazmışlar
3. Degildir gözlerinde sāye-i müjgân-ı 'uşşâkıñ
Haţtîñ resmin beyâz-ı dîde-i giryâne yazmışlar
4. Benim 'âşık ki rüsvâlîkla tutdu şöhetim şehri
Yazanlar kışşa-i Mecnûnı hep yâbâne yazmışlar
5. Nice zâhirdir ey **Nef'î** sözün'den dildeki sūzuñ
Yazınca nüşha-i şî'riñ kâlemler yâne yazmışlar

Fā'īlātūn / Fā'īlātūn / Fā'īlātūn / Fā'īlūn

1. Söyleşilmez çarḥ ile geh şöyle gāhī böyledir
Münkalibdir bu cihānın resm ü māhı¹⁷⁷ böyledir
2. Zāhid ā¹⁷⁸ rind ol hemān şūretde ḳalma 'ārif ol
'Ālem-i ma'nāda ḥükm-i pādişāhī böyledir
- [22b] Ğarḳ ider bir noḳṭada nūr-ı siyāha 'ālemi
'Ārifīñ sermāye-i kilḳ-i siyāhı böyledir
4. Şubḥ u şāmı farḳ olunmaz āsumān-ı ṭab'ımıñ
Maşrıḳ-ı endişemiñ ḥurşid ü māhı böyledir
5. Yalnız **Nef'ī** degil güstāḥ-ı bezmi ma'rifet
Yoklasañ cümle nedīmān-ı İlāhī böyledir

¹⁷⁷ māhı: rāhı ND.

¹⁷⁸ ā: ol ND.

Fe'îlâtûn (Fâ'îlâtûn)/ Fe'îlâtûn / Fe'îlâtûn / Fe'îlûn (Fa'lûn)

1. Çekdiğim derdi ne hem-hâne ne hem rāh bilir

‘Āşıkım derd-i¹⁷⁹ dili zārımı Allāh bilir

2. Dād o zālinden eger böyle alursa nāzı

Ne figān-ı şeb ne āh-ı se ergāh bilir

3. S yle ilmez nige i    ı ‘aceb m sta n 

Ne zabān-ı dil   ne   ve-i dil-h  h bilir

4.   mzesi āte -i s zana girer bir c d 

Ne dil-i   ‘le-fe  n ne ‘alev-i āh bilir

5. B yle dilber ne bel dır ba  na ey **Nef’ **

Her nig h mı az  āfet-i c ng h bilir

¹⁷⁹ derd-i: h l-i ND.

Fe'îlâtün (Fä'îlâtün)/ Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlün (Fa'lün)

1. Eşk ile sînedeki şerhayı nemnāk ideriz

‘Āşıkız mihr ü muḥabbet yolunu pāk ideriz

2. Kendimizden ne kadar bî-ḥaberitse bizi ‘aşk

Ol kadar zevk-i ğamın¹⁸⁰ fırqati idrāk ideriz

3. Çekmesin diyü ta‘b girmede peykân-ı dile

Tiriñe karşı durup sînemizi çāk ideriz

4. Yine sen istediğin yerde gezersin güzelim

Cismimiz yok yere yolunda hemân¹⁸¹ ḥāk ideriz

5. Nazmımızla n’ola kılsak ğamı şevke tebdil

[23a] Zehri ey **Nef’î** biz efsün ile tiryāk ideriz

¹⁸⁰ ğamın: ğam-ı ND.

¹⁸¹ hemân: hem ND.

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fa'ülün

1. Esrār-ı lebiñ söylemeziz¹⁸² gerçi hamûşuz
Ammâ ki hum-ı mey gibi pür-cûş-ı hurûşuz
2. Cevriñ çekerek zevk-i ğam idrâk olunurdu
Müşkil bu ki biz 'aşkla bi-tâkat u hûşuz
3. Tâ ki¹⁸³ getirir diyü şabâ müjde-i vaşlîñ
Başdan ayağa şâh-ı gül-i ter gibi gûşuz
4. Zâhid bizi kor ğayra şatar şimdi riyâyı
Duymuş bizi kim mu'tekid-i bâde-fürûşuz
5. **Nef'i** gibi tâ'ib degiliz dilber ü meyden
Biz anlar ile leb-be-leb ü dūş-be-dūşuz

¹⁸² söylemeziz: söylememiz ND.

¹⁸³ Tâ ki: Nâ-geh ND.

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fa'ülün

1. Rindān-ı ẖarābātde mestān-ı elestiz
Maḥşerde daḥi cām-ı mey-i 'āşķ ile mestiz
2. Yoķ bāde için minnetimiz pīr-i muġāna
Sākī-i mey-i vaḥdet ile dest-be-destiz
3. Düşmezse n'ola gül gibi sāġar elimizden
Ne tā'ib bī-hūde vü ne¹⁸⁴ tevbe-şikestiz
4. Dinse ne 'aceb ṭab'ımıza baḥr-ı ma'ānī
Şahbā gibi pūr¹⁸⁵ ḥālet cūr'a gibi pestiz
5. Olsaķ n'ola **Nef'i** gibi rūsvā-yı dü 'ālem
Hem 'āşık u hem şā'ir ü hem bāde-perestiz

¹⁸⁴ ne: -ND.

¹⁸⁵ pūr: bir ND.

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. 'Āşık olduğ dām-ı zülf-i yāre düşdü gönlümüz

'Aqla uyduğ bir ġarīb āvāre düşdü gönlümüz

2. Ğamdan āzād olmağa bilmem ne çāre eylesek

Ƒaldı hayretde 'aceb bī-çāre düşdü gönlümüz

[23b] 'Āşık olmağdır yine evlāsı ammā derd bu

Bir mülāyim āfet-i mekkāre düşdü gönlümüz

4. Çeşmi bir zaħm urdı tīg-ı ġamze-i bürrān ile

Göz yumup açınca yüz biñ pāre düşdü gönlümüz

5. Fāriğ olsağ n'ola dilber sevmeden **Nef'i** gibi

Ĥüsn-i ĥulğ-ı şāh-ı meh-dīdāre düşdü gönlümüz

Fā'īlātūn / Fā'īlātūn / Fā'īlātūn / Fā'īlūn

1. Sīnemi deldi müjeñ oqları tā cānıma dek
Söyle ebrū-yı kemāndārıña tutsun çekerek
2. Tīr-i āhım yine bir demde irişdi felege
Şehber-i bāl-i melekdendir aña şanki yelek
3. 'Āşık oldur ki raķībi ola a'lā ednā
Sevdiğin ya'nī seve yerde beşer gökde melek
4. Biricik ehl-i dil ü şab' da gün göstere
Bu kadar 'aksine devr eylemese çarķ-ı felek
5. adrim¹⁸⁶ añlar şatı az¹⁸⁷ olsa n'ola ey Nef'ī
Çok hünerdir ğazeli böylece pākīze dimek

¹⁸⁶ adrim: adrim ND.

¹⁸⁷ az: as ND.

Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün

1. O şeh cān u dile raḥm eyleyip dād itdigin görsek

Bir iki zār u nā-şādı felek şād itdigin görsek

2. Göñül ma'mūresin cevriyle vīrān itdi ol zālīm

Gelip inşāfa bir gün yine ābād itdigin görsek

3. Kūl itdi 'ālemi reftārına ol serv-i āzādım

Ne var bir bendesin luṭfundan āzād itdigin görsek

4. Nice biñ ḥānūmānı bāda virmiş bir felekdir bu

Anı āhıyla bir āşık da berbād itdigin görsek

5. Ne mazmūnlar ne vādīler bulur seyr eyleseñ **Nef 'ī**

[24a] Yine bir tarz-ı ḥāş u tāze icād itdigin görsek

Fe'îlâtün (Fä'îlâtün)/ Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlün (Fa'lün)

1. Tûtî-i mu'cize-güyem ne disem lâf degil
Çarhile söyleşemem âyînesi şâf degil
2. Ehl-i dildir diyemem sînesi şâf olmayana
Ehl-i dil birbirini bilmemek inşâf degil
3. Yine endîşe bilir kıadr-i dürr-i güftârîñ
Rûzgâr ise denî dehr ise şarrâf degil
4. Girdi miftâh-ı der-i genc-i ma'âni elime
'Âleme bezl-i güher eylesem itlâf degil
5. Levh-i maḥfûz-ı suḥandır dil-i pâk-ı **Nef'î**
Ṭab'-ı yârân gibi dükkâncı-yı¹⁸⁸ şaḥâf degil

¹⁸⁸ dükkâncı: dükkânçe ND.

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Hem ẓadeḥ hem bāde hem bir şūḥ sāķīdir gönül

Ehl-i 'āşķıñ ḥāşılı şāḥib mezākıdır gönül

2. Bir nefes dīdār için biñ cān fedā itsem n'ola

Nice demlerdir esīr-i iştīyākıdır gönül

3. Dildedir mihriñ ķo ḥāk olsun yoluñda cān u ten

Ben ölürsem 'ālem-i ma'nāda bākīdir gönül

4. Zerreder ammā ki tāb-ı āfitāb-ı 'aşķ ile

Rūzgārıñ şemse-i ṭāk u revākıdır gönül

5. İtse **Nef'ī** n'ola ger gönlüyle dā'im bezm-i ḥāş

Hem ẓadeḥ hem bāde hem bir şūḥ sāķīdir gönül

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. 'Ārif ol ehl-i dil ol rind-i alender-meşreb ol
Ne müselmān-ı avī ne mülhid-i bī-mezheb ol

2. 'Aqla mağrūr olma Eflātūn-ı vaqt olsañ eger
Bir edīb-i kāmili gördükde tıfl-ı mekteb ol

- [24b] Āfitāb-ı 'ālem-ārā gibi sür hāke yüzüñ
Kevkebe başdır cihānı hem yine bī-kevkeb ol

4. Lā-mekān ol hem maḥallinde yeriñ bekle yine
Gāh mihr-i 'ālem-ārā gāh mäh-ı Neḥşeb ol

5. 'Āşık ol ammā 'alāyıdan berī it göñlüñü
Ne ḥam-ı gīsūya meftūn ne esīr-i gabgab ol

6. Hızra minnet¹⁸⁹ çekme var sonra dil-i Nef'i gibi

Evvelâ ¹⁹⁰ âb-ı hayât-ı feyzle leb-ber-leb ol

100

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

1. Bahâr irse yine seyr-i gülistân olduğun görsem

Güzel seyr eylemek 'uşşâka âsân olduğun görsem

2. Le'tâfetden görünse âsumânın 'aksi her yerde

Çemende başka bir 'âlem nümâyân olduğun görsem

3. Yine rez duhterin peydâ idip 'azm-i kenâr itsem

Ğamın hâtırda nâ-peydâ vü pinhân olduğun görsem

4. Kızarsa gül gül olsa tâb-ı meyden rûy-ı cânânı¹⁹¹

Ruğ-ı cânân hem gül hem gülistân olduğun görsem

¹⁸⁹ minnet: mihnet ND.

¹⁹⁰ Evvelâ: Lûle-ı ND.

¹⁹¹ cânân: hûban ND.

5. Şafâdan birbiriniñ sînesin çāk itse dilberler
Güzeller mest olup dest ü girībân olduğun görsem

6. Baķıp geh sîne-i cānāne geh cām-ı mey-i nābe
Dil-i dīvāne berr ü baķr sulţān olduğun görsem

7. Muḥaṣṣal böyle bir gün görmeden ölürsem ey **Nef'î**
Felek ben ölmeden ḥāk ile yeksān olduğun görsem

101

Fe'îlâtün (Fā'îlâtün)/ Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlün (Fa'lün)

1. Lezzet-i vuşlat içün fırķat-ı yāri çekemem
Şoḥbet-i bâde içün renc-i ḥumārı çekemem

2. Āşinā çıķdım ise çeşmine kāfır degilim
Sitem-i ġamze-i nezzāre şümārı çekemem

3. Minnet eylerse felek bir iki günlük 'ömre
Ölürüm derd-i muḥabbetle o bārı çekemem

4. ‘Âşıkım ‘âşıka şūrīdelik a‘lā yaraşır
Pek denā’et görünür şıklet-i ‘ārı çekemem
5. Nağd-i vaqt olsa baña zevk u şafā-yı vuşlat
Bir nefes ārzū-yı būs u kenārı çekemem
6. Sīnemi dāğla dil-i tāze gülistān ister
Bülbülüm līk ğam-ı köhne bahārı çekemem
7. Cāna minnet ne çekersem çekeyim ey Nef‘ī
Lezzet-i vuşlat için fırkat-i yāri çekemem

102

Fe‘ilātün (Fā‘ilātün)/ Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün (Fa‘lün)

1. Gördüğün ‘âşık ider bir büt-i ra‘nāsın sen
‘Aceb üftādesi çok dilber-i yektāsın sen
2. Devr-i hüsnuñde n’ola olsa cihān pür-ğavğā
Fitne-i devr-i zamān āfet-i dünyāsın sen

3. Zülfüñ âşüb-ı dil ü ğamzeleriñ âfet-i cân

‘Âleme tırfa belâ özge temâşâsın sen

4. Belki Yūsuf da seni görse olurdu ‘âşık

Ol kadar hüsne mümtâz ü dil-ârâsın sen

5. Saña **Nef’î** gibi icmâl ideyim evşâfîñ

Şâh-ı devrâna sezâ dilber-i zîbâsın¹⁹² sen

103

Mef’ûlû / Mefâ’ilû / Mefâ’ilû / Fa’ûlûn

1. Derdim nice bir sînede pinhân iderim ben

Bir âh ile bu ‘âlemi vîrân iderim ben

2. Âh ile komam dilleri zülfüñde huzûra

Cem’iyyet-i aġyârı perîşân iderim ben

3. Cem’iyyet-i aġyârı ger itmezse perîşân

Çarġ-ı felegi ‘aksine gerdân iderim ben

¹⁹² zîbâsın: ra’nâsın ND.

[25b] Yār olmayıcaķ zehr-i sitemdir baña bāde

Bilmem nice def'-i ğam-ı hicrān iderim ben

5. Gūyā ki olur dīdelerim ma'den-i yāķūt

Her gāh ki yād-ı leb-i cānān iderim ben

6. Bu hāl ile āvārelik el virse baña ger

Başdan başa dūnyāyı gūlistān iderim ben

7. **Nef'i** gibi yārā ne dimem daķi nazīre

Yā bu ğazeli zīver-i dīvān iderim ben

104

Fā'ilātūn / Fā'ilātūn / Fā'ilātūn / Fā'ilūn

1. Yoķlamazsın hīc var mı dilde dāğın yāresin

Böyle mi gözler güzeller 'āşık-ı bī-çāresin

2. Āh ile derdi bilinmez 'āşık-ı bī-çāreniñ

Çāk çāk ide meger āh-ı dil-i şad-pāresin

3. Gördüğün öldürmedir kārı o ḥūnī gözleriñ
 Ḳomaz anıñçün elinden ğamze-i¹⁹³ ğaddāresin
4. Zülfüñe bend itmesin¹⁹⁴ yā n'eylesin Mecnūn gibi
 Zabṭa ḳādir olmayan 'āşık-ı dil-āvāresin
5. [Halka-i zülfüñden eyler dil temāşā ruḥların
 Vermese ḥurşide n'ola revzen-i nezzāresin]¹⁹⁵
6. Derdin izhār itmek ister dā'imā **Nef'ī** saña
 Sen de luṭf it yoḳla bir gün dilde dāğın yāresin

105

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. 'Āşıkā ṭa'n itmek olmaz mübtelādır n'eylesin
 Ādeme mihr ü muḥabbet bir belādır n'eylesin

¹⁹³ ğamze: ğamzeler ND.

¹⁹⁴ itmesin: eylemesin ND.

¹⁹⁵ -M.

2. Gönlü dilberden kesilmezse ‘aceb mi âşıkıñ
Ėamzesiyle tā ezelden âşinadır n’eylesin

3. N’ola ta’yīn itse zabt-ı mülk-i Ėüsni Ėamzeye
Zülf bir âşüfte-i ser-der-hevâdır n’eylesin

4. Zülfüne Ėalsa perīşān eylemezdi dilleri
Anı da taĖrīk iden bād-ı şabâdır n’eylesin

[26a] N’ola olsa mużtarib Ėāl-i dil-i ‘uşşākdan
Sīnesi āyīne-i ‘ālem-nümâdır n’eylesin

6. Olmasa **Nef’ī** n’ola dil-beste zülf-i dilbere
Ṭab‘-ı şūĖı dāma düşmez bir Hümâdır n’eylesin

106

Fā’ilātün / Fā’ilātün / Fā’ilātün / Fā’ilün

1. Fikr-i zülfün dilde tāb-ı sūz-ı ‘aşkıñ sīnede
Nârdır külĖanda Ėüyâ mârdır gencīnede

2. ‘Āşıkıñ göñlüne baķ mir’āta baķmaķsa ġaraż
Yokdur ey meh ol řafā ma’zūr tūt āyīnede
3. Atlas-ı ġarķa deġişmezdik anı ey hāce sen
Ger bulaydıñ bulduġum ben hırķa-i peřmīnede
4. Ėam feraķ gibi deġil her dem gelir¹⁹⁶ yoklar beni
Olur elbetde ġaķīķat hem-dem-i dīrīnede
5. Ėorķum oldur bir ġün ey Nef’ī yaķar dūnyāyı hep
Böyle ġalırsa eger sūz-ı muġabbet sīnede

107

Fā’ilātūn / Fā’ilātūn / Fā’ilātūn / Fā’ilūn

1. Ėāh ġülşende řalınsañ serv-i ra’nalar gibi
Hū ġeker bülbüleri ‘uřşāķ-ı řeydālar gibi
2. Kākūliñde ġıķdı bařdan fıkı-i dūr-a-dūr ider
Pāyınā yüz sürmege zūlf-i semen-sālar gibi

¹⁹⁶ gelir: -ND.

3. Nağd-ı cân u dil mi ҡor tātār-ı ғamzeñ kimseye¹⁹⁷

Böyle ҡalırsa eger dünyâyı yaғmalar gibi

4. Nüş iderler cām-ı nāzı birbiriniñ ‘aşķına

İki çeşmiñ iki mest-i bāde peymālar gibi

5. Degme sözde yokdur ey **Nef’i** bu lezzet bilmiş ol

Dehr-i¹⁹⁸ şirīn-kām iderse n’ola Һelvālar gibi

6. [Kand-i nazm-ı pādīşāh ola meger bundan lezīz

Medhini itsem n’ola tûtî-i gûyālar gibi

7. Şeh Murād Hân kim dil ü dest-i kerîmi dem-be-dem

Dürr ü gevher bezl eder dünyâya deryālar gibi]¹⁹⁹

¹⁹⁷ kimseye: kimsede ND.

¹⁹⁸ Dehr: Zehri ND.

¹⁹⁹ -M.

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

[26b] Bāğda güller ruhuñ seyriyle hayrân oldu hep

Kākülün reşkiyle sünbüller perîşân oldu hep

2. Bir nigāh-ı nāza şâyân olduk ammâ n'eyleyim

Sînode²⁰⁰ âmācgāh-ı tîr-i müjgân oldu hep

3. 'Ârız-ı alîñ seniñ ey gonce-leb itdim²⁰¹ hayâl

Hâne-i hâtırına reşk-i gülîstân oldu hep

4. Çâşni-bağş oldu ol kân-ı melâhat bezme çün

Sâğar-ı mey 'aks-i la'liyle nemekdân oldu hep

5. **Fıtnat** ol şîrîn-dehen nuṭṭa gelince nâz ile

Feyz-i güftâr ile 'âlem şekkeristân oldu hep

²⁰⁰ şînode: şinemiz FD.

²⁰¹ etdim: kıldım FD.

Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün

1. Virir revnaḵ 'izār-ı yāre ḥaṭṭ-ı müşgbār elbet
Ṭarāvet-baḥş olur gülzāra ebr-i nev-bahār elbet
2. Hilāl-āsā hemān āgūşuñ aç yārī der-āgūşa elbet²⁰²
Olur ol āfitāb-ı evc-i naḥvet der-kenār elbet
3. Tevekkül bādbānın ḵıl güşāde²⁰³ fülk-i iḥlāşa
Eser baḥr-i emelde bir müsā'id rūzgār elbet
4. Dem-i ḥaṭṭıñda būs-ı la'liñe minnet mi var cānā
Olur nūş-ı mey-i nāba sebeb faşl-ı bahār elbet
5. Sezā **Fıtnat** ne deñlü cevrin efzūn eylese cānān²⁰⁴
Dimiş var mı saña derd-i derūnuñ söyle var elbet

²⁰² elbet: -FD.²⁰³ güşāde: güşe FD.²⁰⁴ cānān: cānā FD.

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Yok nazîri mülk-i hüsn içre cemâl-i yâr bir
Kim olur²⁰⁵ 'âlemde zîrâ mihr-i pür envâr bir
2. Tek ferâmûş itme hâtırdan hemân eyle cefâ
'Âşık-ı küstâha cânâ luğf ile âzâr bir
3. Didi dilber eylemezdim bûse-i la'lim dirîğ
Kand ile beslerdim olsaydı eger cerrâr bir
- [27a] Gûş iderdi nâle-i 'uşşâkı ol gül neylesin
Bâğ-ı kûyunda degildir 'andelîb-i zâr bir
5. Gerçi çok dîvâne cânâ Kays ile Ferhâdveş
Vâdi-i 'aşk içre ammâ **Fıtnat**-ı gam-hâr bir

²⁰⁵ olur: olup FD.

Fe'îlâtûn (Fâ'îlâtûn)/ Fe'îlâtûn / Fe'îlâtûn / Fe'îlûn (Fa'lûn)

1. Neşve-i cām-ı muḥabbetle gönül cûş eyler
Çekilen derd ü ğamı cümle ferāmûş eyler
2. Bir nıgehle kıomadı derdimi takrîre mecâl
Çeşm-i mestiñ nice gûyâları ḥāmûş eyler
3. Kıl ḥaz̄er alma şaķın 'âşık-ı zârîñ âhın
Seni bir şûḥ-ı sitemkāra felek dūş eyler
4. Hâle-i mâh gibi sîneye çekmiş mihri
Bezm-i vuşlatda o kim yâri der-âġûş eyler
5. Sen hemân gülşen-i ḥüsnünde fiġân it çü hezâr
Fıtnatâ derd-i diliñ belki o gül gûş eyler

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Şemīm-i gülle reng-i keyf-i mül taḳṭīr²⁰⁶ olunmuşdur

Vücūd-ı nāzikiñ ol āb ile taḥmīr olunmuşdur

2. Alıp mülk-i dili evvel nıgehle ğamze-i ḥūn-rīz

Muḥabbet 'ālemi bir tiğ ile teşir olunmuşdur

3. Şafā-yāb oldu cevrenden gönül zīrā cefā-yı yār

Lisān-ı 'aşḳda mihr ü vefā ta'bīr olunmuşdur

4. Degil ḥaṭṭ-ı lebiñ ser-çeşme-i āb-ı ḥayāt üzre

Görenler zann ider tārīḥidir²⁰⁷ taḥrīr olunmuşdur

5. İdip ol şāha **Fıṭnat** ḥālını eş'ār ile iş'ār

Nezāketle hele derd-i diliñ taḳrīr olunmuşdur

²⁰⁶ taḳṭīr: taḳdīr FD.

²⁰⁷ tārīḥidir: tārīḥdir FD.

Fe'îlâtün (Fâ'îlâtün)/ Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlün (Fa'lün)

[27b] Genc-i istiğnâ kadar bir kûşe-i rāhat mı var

Loğma-i hân-ı kanâ'at gibi bir ni'met mi var

2. Luṭfî hep dūnânadır tedkîk ile kılsın nazar

Âsiyâb-ı çarḥide²⁰⁸ ehl-i dile nevbet mi var

3. Neyle olsun gevher-i vaşlın hırîdâr-ı gönül

Naḳd-i câna çârsû-yı 'aşḳda rağbet mi var

4. Virdi 'uşşâka ferâḥ geldikde mektûb ḥaṭṭı

Yoksa maẓmûnunda ey dil müjde-i vuşlat mı var

5. Ol şeh-i hüsne ricâ-yı der-kenâr eylerdi lîk

'Arz-ı hâle **Fıṭnat**-ı bî-çârede kudret mi var

²⁰⁸ çarḥide: çarḥda FD.

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Âh u nâlem ol şeh-i bî-dâda te'sîr eylemez
Bir nighle bu dil-i vîrânı ta'mîr eylemez
2. Kaddîne meyl eyleyenler 'âşık-ı âzâdedir
Zülfün-âsâ dilleri der-bend-i zencîr eylemez
3. Bir nighle kârını 'uşşâkıñ eylersin tamâm
Ġamze-i 'âşık-kûşuñ muhtac-ı şemşîr eylemez
4. Vâşıl-ı cânân olur hāmûş olan pervâneveş
Âteş-i 'aşkıñ o kim nâ-dâna taqrîr eylemez
5. Hâne-i kalbim harâb itdi tegâfûl **Fıtnatâ**
Bir nighle bu dil-i vîrânı ta'mîr eylemez

Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün

1. Olan bī-behre isti'dāddan feyz-i Hudā almaz
Muşavver naḥl-i faşl-ı nev-bahār irse nemā almaz
2. Derūn zulmet sarāyın āfitāb-ı 'aşq ider tenvīr
Fūrūğ-ı mihirden kâşāne-i ḥatır ziyā' almaz
3. Ne tedbīr ile ayā def' ider ālām-ı devrānı
O kim cām-ı şafāyı destine şubḥ u mesā almaz
- [28a] Olur nāz ile gāhī leb-güşā düşnāma ammā kim
Vefā ḥarfin lisāna hic o yār-ı pür cefā almaz
5. O şāh-ı mülk-i ḥüsnüñ şekve vaz'-ı nā-becāsından
Ricā-yı yādı gūş eyler selām-ı āşinā almaz
6. Leb-ā-lebdir ḥayāl-i yār ile dil ḡayre hic yer yok
Meşeldir söylenir memlū olunca kūze mā almaz

7. Getirme yâdıña **Fıtnat** firāk-ı vaqt-i vuşlatda
Düşen bīm-i ħumāra destine cām-ı şafā almaz

116

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Kenār-ı ħaţdan ol āfet-i ruĥ pür-tāb göstermiş
Seĥergāh-ı ħüsnde mihr-i 'ālem-tāb göstermiş
2. Göñül dildāre esrār-ı dehānından ħaber şormuş
Tebessüm eyleyip bir gevher-i nā-yāb göstermiş
3. Görüp meylin bahāra sīne-çāk-ı şevķ olup 'āşık
Gül itmiş dāğ-ı āhın sünbül-i sīr-āb göstermiş
4. Çemende sünbülün ħālın perīşān eylemiş zülfün
Felekde mihr-i reşk-i 'arızın bī-tāb göstermiş
5. Ĥaţıñla 'arız-ı gül-gūnuñu vaşf eyleyip **Fıtnat**
Bahāristān-ı ma'nāda gül-i şād-āb göstermiş

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Gülşeni vaşf eylemekden rūy-ı cānāndır²⁰⁹ ğaraż

Sünbülü yād itmeden gīsū-yı cānāndır ğaraż

2. Düşdü dil sevdā-yı haţţ-ı ārzū-yı la'1 ile

Hızra pey-rev olmadan çün āb-ı hayvāndır ğaraż

3. Ey ṭabīb-i nāz gūş eyle enīnin 'āşıkıñ

Derdini 'arz itmeden tedbīr-i dermāndır ğaraż

3. Gülsitānıñ añmadan şebbū-yı²¹⁰ serv ü nergisin

Zülf-i müşgīn kıdd-i bālā çeşm-i fettāndır ğaraż

- [28b] **Fıṭnatā** bī-şübhe idrāk eyler erbāb-ı suhen

Böyle nazm-ı sādeden tertīb-i divāndır ğaraż

²⁰⁹ cānāndır: ḥübāndır FD.

²¹⁰ şebbū-yı: şebbū vü FD.

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Vaşf-ı kıand-i la'liñi zıkr ü beyân itsem gerek
Tûti-i tâb'im yine sekker-feşân itsem gerek
2. Zülfüne bend eyleyip murğ-ı dil-i âvâreyi
Sâye-i perr-i hümâda âşiyân itsem gerek
3. Verd-i ruhsârîñ taḥayyül eyleyip gülzârda
Bülbül-i şûrideveş âh u figân itsem gerek
4. Şarf idip naḳd-i sirişkim ârzû-yı vaşl ile
Cû-yı eşkim râh-ı 'aşkıñda revân itsem gerek
5. Deşt-i Mecnûn bî-sütûn-ı Kûh-ken cây eylemiş
Fıtnatâ ben kûy-ı cânânı mekân itsem gerek

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Bilmediñ zevk-ı vişâliñ çekmeyince fırkâtiñ
Olmayınca haste kadrin bilmez âdem şıhhatiñ
2. Tab-ı nâ-ehle muvâfiqdir sipihriñ gerdişi
'Akrebe vâ-bestedir seyr eyle çarhı sâ'atiñ
3. İrmedi dāmân-ı ümmîd-i dile dest-i niyâz
Evc-i istiğnâda pervâz-ı hümâ-yı vuşlatiñ
4. Gerçi ol mihr ile hem-bezm olmak istersin²¹¹ gönül
Bağmağa tâb-ı cemâle lîk yokdur kudretiñ
5. Sürmeden **Fıtnat** bu vâdiye kümeýt-i hâmeyi
Hazret-i Maḥdûm'a pey-revlik mi bilmem niyyetiñ

²¹¹ istersin: isterseñ FD.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Muhammerdir ruhuñ reng-i şarāb u nükhet-i gülden

Ānıñ çün na'ra-i mestāneniñ²¹² yok farķı bülbülden

- [29a] Virir her cünbüş-i reftār bir keyfiyet-i tāze

Meger olmuş resīde naḥl-i ḳaddiñ neş'e-i mülden

3. Çeker mi imtinān-ı ḡonce-i pür-ḥār esbābı

İden çīde gül-i maḳsūdı ḡülzār-ı tevekkülden

4. [Degil ḳādir muşavver mū-miyān-ı yāri taşvīre

Ḳıla ḥāme meger kim sāye-i tār-ı taḥayyülden]²¹³

5. Nigāh-ı nāz ile ḳırdı cihānı çeşm-i fettānıñ

Benim pür yāredir sīnem yine tīḡ-i teḡāfülden

²¹² mestāneniñ: mestānemiñ FD.

²¹³ -M.

6. Şemīm-i zūlf-i cānānı güzel vaşf eylediñ **Fıtnat**
Meger takṭir olunmuşdur murādıñ bŷy-ı sŷnbŷlden

121

Fā'ilātŷn / Fā'ilātŷn / Fā'ilātŷn / Fā'ilŷn

1. Vaşfı ehl-i ṭab'a gerdŷnuñ muğāyirdir bŷtŷn
Gerdişinde baḳ ḥilāf-ı devr zāhirdir bŷtŷn
2. Çeşm zālīm ğamze ḳātil zŷlf ŷ ḥaṭṭ bilmez amān
Kim diyār-ı ḥŷsnŷnŷñ sŷkkānı kāfirdir bŷtŷn
3. Cille-i saḥt-ı kemān-ebrŷ-yı cānān çekmede
‘Āşıḳān meydān-ı miḥnetde bahādırdır bŷtŷn
4. Ṭālibān-ı vaşl terk itmez ṭavāf-ı dergehiñ
Zā'irān-ı ka'be-i kŷyũñ mŷcāvirdir bŷtŷn
5. Ehl-i tecrīd aṭlas-ı gerdŷna itmez i'tibār
Dŷş-ı mŷstağnīye hep şāl u 'abā birdir bŷtŷn

6. Añlamazlar nüsha-i mihr ü vefâdan kıılma baħş

Gerçi fenn-i ‘işvede ħübân mâhirdir bütûn

7. Nükte-i ser-bestesin âyât-ı ħattıñ mû-be-mû

Eyleyen tefsîr **Fıtnat** kilik-i şâ‘irdir bütûn

122

Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün

1. O bâlâ kıaddiñ ummak bûse la‘l-i dilsitânından

Ümîd-i meyvedir²¹⁴ bâğıñ hemân serv-i revânından

2. Olan pür çide-dâmen bâğ-ı dehrîñ berg ü bārından

Olur âzâde çün serv-i sehî bād-ı ħazânından

[29b] Nâzar kııl çeşm-i ‘ibretle ħatt sebzi leb-i yâre

‘Acebdir ey gönül çıkmak zümürüd la‘l kânından²¹⁵

²¹⁴ meyvedir: mîverdir FD.

²¹⁵ Elimizdeki mecmu‘a ile tenkildi metinde beyit sıralamasında farklılık vardır. İki ve üçüncü beyitler kendi arasında yer değıştirmiştir.

4. Ne kanlar dökdüğün bilmez misin şemşir-i gamzeyle

Hazer kıl ey gönül cellad-ı çeşm-i bî-amânından

5. Devâtîñ sāğar-ı şahbâ-yı 'irfân olduğun **Fıtnat**

Bilir erbâb-ı dil bu ma'nî-i rengîn beyânından

123

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

1. 'Abeşdir ey dil ümmîd-i vefâ ol nâz-perverden

Gelir mi bu meşâm-ı hâhişe verd-i muşavverden

2. Hayâl-i 'arız-ı cânân ile zann itme dūd-ı âh

Zemîn-i sînde sünbül biter naḥl²¹⁶ gül-i terden

3. Mehe noḡşân u hūrşide zevâl irmekde rûz u şeb

Görür rûşen-dilân her dem²¹⁷ zarar çarḥ-ı sitem-kerden

²¹⁶ naḥl: toḡm FD.

²¹⁷ her dem: mürde FD.

4. Tabî'at rûşen olmaz olmadıkça dîde-i Hâk bîn²¹⁸

Alır mı beyt-i bî-revzen ziyâ hurşîd-i enverden

5. İdiñce âşikâra mihr-i rûyun ol kıyâmet-ğadd

Qalır mı keşret-i 'uşşâk ile baq kûy-ı maḥşerden

6. Leb ü dendânını vaşf eyle âb u tâb ile yariñ

Yem-i endîşeden **Fıtnat** çıkar dürr ile cevherden²¹⁹

124

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1. Olmada diller rübûde ğamze-i cādûsuna

Deşt-i ḥüsnüñ şayd olurlar şîrler âhûsuna

2. Reng ü bûda zülf-i cânâna müşâbih olmasa

Kim baqar gûlzâr-ı dehrîñ sünbül ü şebbûsuna

²¹⁸ bîn: pîş FD.

²¹⁹ cevherden: gevherden FD.

3. Şad-hezārān fitne meftūn bir nigāh-ı şūhuna

Biñ dil-i Hārūt beste her ḥam²²⁰ ü gīsūsuna

4. Çille-i sahtıñ çeker her dem kemān-ebrūlarıñ

Āferīn erbāb-ı ‘aşkıñ kuvvet-i bazūsuna

[30a] Cismi ḥāk it ol sehī-ḳaddiñ yolunda **Fıṭnatā**

Nā‘il olmaḳsa murādiñ devlet-i pā-būsuna

125

Mef‘ūlü / Mefā‘ilü / Mefa‘ilü / Fa‘ülün

1. Güller kızarır şerm ile ol ḡonce gülünce

Sünbül ḥam olur reşk ile kākül bükülünce

2. ‘Anḳā daḡi ölürse düşer pençe-i ‘aşḳa

Şayd-ı dile şeh-bāz-ı nigāhıñ süzülünce

3. Ol ḡonce-i neşḡüfte olur gül gibi ḥan-dān

Şebnem gibi eşk-i dil-i şeydā dökülünce

²²⁰ her ḥam: perçem FD.

4. Her tār birer mār olur genc-i ḥasende

Ruḥsārīnā zūlf-i siyehiñ ṣāne bulunca

5. Cān virmek ise kaşdıñ eger ‘aşk ile **Fıṭnat**

Ḥāk-i der-i dildārdan ayrılma ölünce

126

Fe’ilātün (Fā’ilātün)/ Fe’ilātün / Fe’ilātün / Fe’ilün (Fa’lün)

1. Şaykal-ı luṭfuñ ile ḳalbe cilā vir yā Rab

Pür gubār āyīneme nūr-ı şafā vir yā Rab

2. Şeb-i ‘aşkıñda idip reh-rev-i menzil-geh-i feyz

Nürdan destime fānūs-ı hüdā vir yā Rab

3. Ṭūr-ı nazmımda tecellī kerem it Mūsāveş

Destime hāme-i i‘cāzı ‘aşā vir yā Rab

4. Vāşıl it tır-i ḥayālīm hedef-i taḥḳīke

Bāzū-yı nuṭḳıma ḳuvvetle edā vir yā Rab

5. ‘Aşk-ı dīdārīñ ile ‘**Aynī**-i hursend eyle

İki ‘ālemde o miskīne ğınā vir yā Rab

127

Mef‘ūlü / Mefā‘ilü / Mefā‘ilü / Fa‘ülün

1. Hūrşīd-i felek nūr-ı çerāğ-ı mey ü maḥbūb

Encüm-i şerer nār-ı ocağ-ı mey ü maḥbūb

[30b] Müstağrağ olur neşve-i envāra şeb ü rûz

Qoynunda kimiñ olsa yatağ-ı mey ü maḥbūb

3. Şūfī beri gel destini öp muğ-beçeniñ kim

Mey-ḥānede baş üzre ayāğ-ı mey ü maḥbūb

4. Bu bezm-i fenāda delidir kıpkızıl ol kim

Bir dem eger eylerse ferāğ-ı mey ü maḥbūb

5. Vaşf-ı leb-i la‘l ü ruḥ-ı rengīn ile ‘**Aynī**

Her beyti bu nazmıñ gül-i bāğ-ı mey ü maḥbūb

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Yād idip ruḥsār u zülfüñ mäh-tāb itdim bu şeb

Ḥāṭıra geldi lebiñ nūş-ı şarāb itdim bu şeb

2. Bezm-i ğamda sensiz ey sākī-i gül-rū şubḥa dek

Gözyaşın mey bülbül-i cānı kebāb itdim bu şeb

3. Oldu bu cism-i za'īfım mūy-ı āteş-dīdeveş

Fıkr-i zülfüñle o deñlü pīç u tāb itdim bu şeb

4. Ḥasret-i la'l-i lebiñle dem-be-dem kıan ağlayıp

'Ālemi baḥr-ı muḥīṭ-i la'l-i nāb itdim bu şeb

5. Hīç te'sīr itmedi ol dilber-i sengīn-dile

Āteş-i feryād ile fūlādı āb itdim bu şeb

6. Zaḥmdār-ı nāvek-i müjgānıñım kim ol kıadar

Penbe-i dāğ-ı derūnı cāme-ḥāb itdim bu şeb

7. ‘**Ayniyā** her sâ‘ati yüz biñ yıla oldu bedel
Cümle eyyām-ı ğamı bir bir hisāb itdim bu şeb

129

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Be-her ‘uẕv-ı vüçūdum murğ-ı rûḥa lâne-i ḥasret
Ḥayāl-i zülf ü hālîñ gözde dām u dāne-i ḥasret
2. Hezārān def‘a gördüm germ ü serd-i rûzgārı ben
Müsāvîdir baña sâḥil-serā kâşāne-i ḥasret

- [31a] Şabāḥ-ı ḥaşre dek bezmimde hecr-i yâr ile her şeb
Yanar şem‘-i te’essüf devr ider pervāne-i ḥasret

4. Ğam-ı ḥāl-i ruḥuñla Hind’e gitdim ey şanem oldu
Be-her mūyum semender cismim âteş-ḥāne-i ḥasret
5. Oturmuş şuffe-i ma‘mûre-i vuşlatda ‘âşıklar
Benim de meskenim ‘**Aynî** der-i vîrāne-i ḥasret

Mef'ûlû / Mefâ'ilû / Mefâ'ilû / Fa'ûlûn

1. Bend itdi beni²²¹ zülfüne sevdâ-yı muhabbet
Mecnûnını buldu yine Leylâ-yı muhabbet
2. Başımda kavağ yeli eser fikr-i kadiñle
Ey serv budur doğrusu a'lâ-yı muhabbet
3. Âyine-i hüsnünde ne bu sırr-ı İlâhî
Hayretde kalır tûfî-i gûyâ-yı muhabbet
4. Geh zülfüne geh la'liñe meyl itmede gönlüm
Dîvâne mi ser-hoş mı o rüsvâ-yı muhabbet
5. Beñ şanma 'izârında o Hurşîd-likânîñ
Kâlâ-yı meh üstündeki tamgâ-yı muhabbet
6. Sür 'âlem-i âb içre o zevrağçe-i câmı
Eyyâmını buldu yine deryâ-yı muhabbet

²²¹ beni: dili AAD.

7. Medh eyleyli la‘l-i leb-i dilberi ‘**Aynī**
Mest itdi beni neşve-i şahbā-yı muḥabbet

131

Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilūn

1. Būlbūl-i mest-i müdāmım gülsitānımdır ḳadeḥ
Şāh-bāz-ı mey-perestim āşiyānımdır ḳadeḥ
2. Bir çerāḡān eyledim mestāne bu şeb ḥābda
Lāle-i gülzār-ı bezm-i dāstānımdır ḳadeḥ
3. ‘Ālem-i ābı fūrūzān itdi nūr-ı neşvemiz
Revḡan-ı bādeyle şem‘-i bezm-i cānımdır ḳadeḥ

[31b] Sāḳī-i bezm-i eleste hem-dem idim bir zamān
İşte ol günden berü ḥāṭır-nişānımdır ḳadeḥ

5. Ma'nî-i bîgâne-i 'Aynî yine mest eyledi²²²
Bâde-i rengîn sözüm genc-i dehânımdır kadeh

132

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1. Fîtn-e-sâz-ı zülf-i²²³ dilberdir o zülf ü hâl ü ruḥ
Ejder ü cādū-yı âzerdir o zülf ü hâl ü ruḥ
2. Biri kâfir biri Hindû birisi âteş-perest
Birbiriyle âşinâlardır o zülf ü hâl ü ruḥ
3. Hüsnuñi tebhîr için bir micmer-i sîmînde
Dûd u 'anber kurş u ahkerdir o zülf ü hâl ü ruḥ
4. Kıl kalemle nokta konmuş şafha-i nûr üstüne
Levha-i dilde muşavverdir o zülf ü hâl ü ruḥ

²²² eyledi: eyledim AAD.

²²³ zülf: hüsn AAD.

5. Halka-i gird-âb-ı meh-tâb u habâb u necm ile
Kulzüm-i envâr-ı dîgerdir o zülf ü hâl ü ruh
6. İşlenilmiş ibrişîm-i âh ile dâğ-ı derûn
Bir güzel dülbend-i aḥmerdir o zülf ü hâl ü ruh
7. Naḡş olunmuş çeşm-i bülbül rişte-i şeb-bû ile
Kaşr-ı bâğ-ı ḥüsne pisterdir o zülf ü hâl ü ruh
8. Burc-ı ‘aḡrebde kırân itmek meh ü necm-i sa‘îd
Vaşf olunduḡça muḡarrerdur o zülf ü hâl ü ruh
9. Eksik olmaz sînede dūd u şerâr u sūz-ı ġam
Dilde ‘**Aynî** ḡünkü muḡmerdir o zülf ü hâl ü ruh

133

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

1. Ebrû üzre²²⁴ mihr-i raḡşândır o zülf ü hâl ü ruh
Şâm u necm ü mâh-ı tâbândır o zülf ü hâl ü ruh

²²⁴ Ebrû üzre: Ebr ü zerre AAD.

2. Dām kırmuş dāne şaımış āteře řayyād-ı sıhr
Āfet-i murğ-ı dil ü cāndır o zülf ü hāl ü ruḥ

[32a] Bir zamān at tıt yürü ey fārisān-ı ehl-i ‘aşk
Şavlecān u gūy u meydāndır o zülf ü hāl ü ruḥ

4. ‘Aks-i āh-ı ‘āşıkān mı cevher-i āyīne mı
Bir nazar kııl cāy-ı im‘āndır o zülf ü hāl ü ruḥ

5. Sīnesinde ‘āşıkıñ fıkır ü ḥayāl-i yār ile
Dūd u dāğ u nār-ı sūzāndır o zülf ü hāl ü ruḥ

6. Nesc olunmuş dest-i şun‘ ile ḥarīr-i nāzdan
Bir çiçekli kāle-i āndır o zülf ü hāl ü ruḥ

7. Bu gice encüm-şumār-ı himmet oldum şubḥa dek
‘Ayniyā da‘vāma burhāndır o zülf ü hāl ü ruḥ

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Sünbülü ejder idip sihr ile gīsū koymuş ad
Reng-i gülden âteş icād eylemiş rû koymuş ad
2. Zeyn idip nûr-ı siyehle tîğ-ı Mirrîh'i o mäh
'Arş-ı hüsne eylemiş âvîze ebrû koymuş ad
3. Çarh-ı hüsünde hilâli şâm-ı kākülden o mäh
'Âleme engüşt ile göstermiş ebrû koymuş ad
4. Berķveş almış fetîli kızmış ol tersâ-beçe
İngiliz bārûtuna âteş virip hû koymuş ad
5. Pertev-i naḥl-ı tecelliyle gümüş servi o mäh
Nûrdan fevvâre kılmış kıadd-i dil-cû koymuş ad
6. Eyleyip takṭîr âb-ı gevheri inbîķden
Şâḥ-ı billûra şu virmiş sîm-bâzû koymuş ad

7. Ol şanem büt-hâne-i hüsnünde âteşler yakıp
Her şerâr-ı şûhuña bir hâl-i Hindû koymuş ad
8. Cân virip bādāma ‘**Aynī** ğamze-i sehḥāresi
Fitne ta‘līm eylemiş çeşm-i sühan-gū koymuş ad

135

Fā’ilātün / Fā’ilātün / Fā’ilātün / Fā’ilün

- [32b] Ol şanem zünnār-ı deyr-i hüsne gīsū koymuş ad
Nār u nūrı şu‘le efrūz eylemiş rū koymuş ad

2. Sāye-i tīg-ı kazāyı dest-i Naḳḳāş-ı Qader
Ḳıl qalemle mihre taşvīr itmiş ebrū koymuş ad
3. Nār-ı ḳahrıñ şu‘lesin tīz āb-ı ḥiddetle o şūḥ
Kāse-i berḳ-i belāda ḥal idip ḥū koymuş ad
4. Kevşeri fevvāreden cūş itdirip ol ḥūr-ı ‘īn
Şāḥ-ı tūbāya şu virmiş ḳadd-i dil-cū koymuş ad

5. Būte-i ħurşīd-i ‘ālem-tābda ol meh-cebīn
Bir sebīke sīm idip meh-tāb-ı bāzū koymuş ad

6. Tābiş-i berķ-i nighle ħırmēn-i necmi yāķıp
Her sevād-ı dānesiyçün ħāl-i Hindū koymuş ad

7. Bir nazarda ‘**Ayniyā** Hārūt-ı mebhūt itmege
Siħre ebĥāş öğredip çeşm-i sūĥan-gū koymuş ad

136

Mef’ūlū / Mefā’īlū / Mefā’īlū / Fa’ūlūn

1. Dil durmaz o gīsū-yı siyehkār ile oynar
Dīv[āne]²²⁵ çocukdur ki varur mār ile oynar

2. Ĥāl-i siyehiñ ūlfeti var ĥüsn-i ruĥuñla
Bir kāfir-i Hindūdur o kim nār ile oynar

3. Ağlar eline rīş-i sefid alsa mūra’ī
Eyyām-ı şitāda o köpek ħar ile oynar

²²⁵ Mecmu‘ada “dīv” şeklinde eksik yazılmıştır.

4. Şarf eyledi şarrâf-ı ecel nakd-i hayâtın

Ol hâce ise dirhem ü dînâr ile oynar

5. ‘Aynî yine medh itdi o tıflıñ leb-i lâ‘lin

Gâh bâde ile gâhice eş‘âr ile oynar

137

Fe‘ilâtün (Fâ‘ilâtün)/ Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün (Fa‘lün)

1. Ey şanem kaddiñ elifdir kaşınâ yâ didiler

Cîme teşbîh idicek kākülünü²²⁶ lâ didiler

[33a] Cebheñe nūr-ı tecellî ruḥıñâ mâh-ı münîr

Şeb-i gīsûlarıñâ “*leyle-i İsrâ*”²²⁷ didiler

3. Ruḥuñâ bâğ-ı cinân la‘liñe âb-ı kevşer

Saṇa ḥūrî güzelim kaddiñe tûbâ didiler

²²⁶ kākülünü: kākülüñe AAD.

²²⁷ “Leyle-i İsrâ”: Miraç Gecesi

4. Femiñe ğonce-i zībā gül-i ra'nā yüzüñe

Dīde-i mestiñe de nergis-i şehlā didiler

5. Yine medh eyledi 'Aynī şeker-i la'l-i lebiñ

Anı yārān işidip tūtī-i gūyā didiler

138

Fe'ilātün (Fā'ilātün)/ Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilün (Fa'lün)

1. Āteş-i 'aşk-ı ğamıñ berde de bu serde de var

Nīze-i ğamze cigerlerde de dillerde de var

2. Yār cünbişle hırām itse kıyāmet kōpara

Yoksa²²⁸ kād serv ü şanavberde de 'ar'arda da var

3. 'Ārız u çeşm-i sühan-gūyıña maḥşūş olmuş

Ol nezāket ki gül-i terde de 'abherde de var

4. Dilberiñ būs-ı lebiyle bula üftāde ḥayāt

Yoksa lezzet mey-i aḥmerde de sükkerde de var

²²⁸ Yoksa: Yoksa AAD.

5. Tābiş-i ‘ārız u hālî o meh-i devrānî
Şanma ħurşîd-i mün-ev-verde de aĥterde de var
6. Tîr-i müjgānî ile ölme murādım yoĥsa
Yāre açmak dile şeş-berde²²⁹ de ħançerde de var
7. Yalnîz nāle [vü] feryād u figān itme degil
‘Ayniyā vaşla sebeb zerde de dilberde de var

139

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

1. Gülşen-i ħüsnünde ey gül ħabġabî elma mıdır
Ķāmetîñ servi şaçîñ bir sünbül-i zîbā mıdır
2. Ruĥlarıñ " *Ve’ş-şems*"²³⁰ " *Ve’l-leyli*"²³¹ mu‘anber kākülün
Sûre-i " *Ve’n-nûr*"²³² cebheñ ħaşlarıñ " *Tāhā*"²³³ mıdır

²²⁹ şeş-berde: şeş-perde AAD.

²³⁰ "Ve’ş-şems": Şems Suresi’ne atıf.

²³¹ "Ve’l-leyli": Leyl Suresi’ne atıf.

²³² "Ve’n-nûr": Nur Suresi’ne atıf.

[33b] Hüsniñe bağ-ı cinānda hūriyān āşüftedir

Cilve-i serv-ḳaddiñ üftādesi tūbā mıdır

4. Yā meleksin yā perī yā hūrisiñ bu hūsn ile

‘Ārızıñ ey mäh-peyker cennetü'l-me’vā mıdır

5. ‘Ayniyā cān bahş idersiñ bu ğazelle ‘āleme

Zemzem ü āb-ı hayāt u mu‘ciz-i ‘İsā mıdır

140

Fā’ilātün / Fā’ilātün / Fā’ilātün / Fā’ilün

1. Zevḳ-i nūş-ı bāde-i bezm-i ḳıdem hūşumdadır

Nağme-i sâz-ı elestî perde-i gūşumdadır

2. Virdi fer mir’ât-ı yemden mähā ‘aks-i hūsn-i yār

Mevc-i envār-ı taḥayyür çeşm-i pür-cūşumdadır

²³³ "Tāhā": Taha Süresine atıf..

3. Pā bürehne ad amīde kūy-ı yāre reh-revim

Serde sevdā dilde am bār-ı belā dūşumdadır

4. Bu g zellik şırma perem bu edā s m n v c d

Ol Cez 'ir fesli ş h-ı n m-ten p şumdadır

5. Vaşf idelden amze-i la'lin o ş hu  'Ayniy 

aer-i te's r dest-i nuk-ı ser-oşumdadır

141

F 'il t n / F 'il t n / F 'il t n / F 'il n

1. arye-i engel'de yandı  h kim mey- neler

N ra atsin kendin ol s da olan mest neler

2. ayri z lf-i y r ile d r 'ş-şif -y  'aşda

ab  olunmaz degme bir zenc r ile d v neler

3. Şem'a-i d d r  a yandım yaıldım bu gice

 tdiler  kisterimden t tiy  perv neler

4. Eyledi sūzān u giryān ḥasret-i ḥālīñ beni
Baḥr-ı çeşmimde şerer-ḥīz oldu gevher-dāneler
5. Ser-te-ser şehri-i dili gezdim bütün bu yaz u kış
Hep ḥarāb olmuş o sāḥil-ḥāneler kāşāneler

[34a] Dest-bürd-i ḥançer-i ğamzeñden ey ḥūnī-nigāh
Zülfüne taķıldıĝıçün şerḥa şerḥa şāneler

7. ‘Ayniyā gözden geçirdim tecrübe itdim bütün
Āşinā-yı bī-vefālardan eyü bīĝāneler

142

Mef’ülü / Mefā’ilü / Mefā’ilü / Fa’ülün

1. Rindān-ı sūḥan boş yere güftāra yapışmaz
Feyz almasa peymāne-i ser-şāra yapışmaz
2. Ey gül-bedenim buse dirīĝ eyleme benden
Billāhi lelim gerden ü ruḥsāra yapışmaz

3. T̤l-ı emeli yāda getirme meyi içme
Erbāb-ı ħıred mār t̤utup nāra yapışmaz
4. Bir kerre gelip āh o t̤abībim başım üzre
Nabz-ı dil-i üftāde-i bīmāra yapışmaz
5. Fitne kıpar ejder uyanur ħavfına mebnī
‘Āşık ħattı u zülf-i siyeh-i yāra yapışmaz
6. Ağyār ile ben kıat‘-ı nizā‘ eylemedikce
Dest-i emelim dāmen-i dildāra yapışmaz
7. ‘Aynī ne şalāħa ne günāha heves eyler
Dīvāne-i āvāre ki bir kāra yapışmaz

143

Mef‘ülü / Mefā‘ilü / Mefā‘ilü / Fa‘ülün

1. Yüz virmez o büt zülf-i siyehkāra yapışmaz
Bir vech ile kāfir gidi zünnāra yapışmaz

2. Ğusl itmeyicek çeşme-i hurşid-i felekde
Cibril-i ħired muşhaf-ı ruhsāra yapışmaz
3. Ħāl-i siyehi kāfir-i gīsūya mu‘arız
Hindū-beççedür şemse tapar nāra²³⁴ yapışmaz
4. Eyler felek-i atlas tamgā-zede-i dāğ
Āhım yalınız dāmen-i kühsāra yapışmaz
- [34b] Hengām-ı şitā her sene eşcār-ı gülistān
‘Uryānter olur²³⁵ cāme-i destāra yapışmaz
6. Bir yerde dü şāhib hüneriñ cem‘i ne mümkün
Yek-digere elmās-ı güher-pāre yapışmaz
7. ‘Aynī doludur nükhet-i vaḥdetle demāğım
Destim gül-i ra‘nā-yı çemenzāra yapışmaz

²³⁴ nār: nūr AAD.

²³⁵ olur: olup AAD.

Mef'ûlû / Mefâ'ilû / Mefâ'ilû / Fa'ûlûn

1. 'Aşlâ gice mir'âta o meh-pâre yapışmaz
Yüz virmez o gîsû-yı siyehkâra yapışmaz
2. Bir sūziş-i feyz-âver-i şevk olmasa bende
Pervâne-i cân şem'a-i dîdâra yapışmaz
3. Manşûr iden vâsıl-ı Hâk sırr-ı "*Ene'l-hâk*"
Yoksa yed-i vahdetle tehî dâra yapışmaz
4. Tanzîm-i umûrunda kişi 'âciz ü mużtar
Tevfîk-i Hudâ olmasa bir kâra yapışmaz
5. Bir gizli tecellî-i kemâl olmasa gülde
Bûlbûl şehirî dest-i çemenzâra yapışmaz
6. Bir dâğ-ı cünûn olmasa lâle gibi dilde
Dîvâne varıp dâmen-i kühsâra yapışmaz

7. Boş²³⁶ eylemedikce yed-i ‘irfānımı ‘Aynī

Erbāb-ı sühan defter-i eş‘āra yapışmaz

145

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Göñülde cūşış-i ‘aşk olmasa çeşm eşkbār olmaz

Telāṭum itmeyince yem şadefden dūr nişār olmaz

2. Haṭ-āverlikde seyr eyleñ²³⁷ o māhıñ ḥāl-i ruḥsārın

Ğurūba varmadıkça mihr-i encüm tābdār olmaz

3. Ṭavāf itme raķībā sa‘y ile kūyın ol āhūnuñ

Behey kelb-i mu‘allem Ka‘be’de şayd u şikār olmaz

[35a] Dil-i zālimde olmaz ağlamakla merḥamet peydā

Ne deñlü yağsa bārān seng-i ḥārāda bahār olmaz

²³⁶ Boş: Būs AAD.

²³⁷ eyleñ: eyle AAD.

5. Ğam olmaz ‘Ayniyā rūşen-dilānıñ qalb-i şāfında

Ki mir’āt-ı tecellī-i İlāhīde ğubār olmaz

Keçeci-zāde ‘İzzet Monlā Merhūmuñ "Müşā‘are-i İmtihānu’ş-Şu‘arā" nāmında yigirmi ‘aded ğazeldir ki ancak maṭla‘ kâfiyesi lafzā bir ve ma‘nī²³⁸ iki ve birbirine nazīre olarak tanzīm ve kâfiyesi kâfiyesine tertīb ve terkīm olunmuşdur

146

Fe‘ilātün (Fā‘ilātün)/ Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün (Fa‘lün)

1. Gideriz mekteb-i ehl-i dile feyzi qaparız

Oquruz mes’ele-i ‘aşkı kitābı qaparız

2. Kāfir ü mü’mīn ile zülf ü ruḥuñ yād iderek

Gāh şanem-ḥānede gāh Ka‘be’de yāre qaparız

3. Fikr-i ebrū ile didārıña müştāk olduk

Geçeriz cısr-i şırātı reh-i ḥulda şaparız

²³⁸ Ma‘nī: Ma‘nen AAD.

4. Şu‘arā zülfüñü beñzetse ḥaṭā-yı²³⁹ müşge
Varırız Çīn ü Hutēn mülkiñi çalıp çaparız

5. Feyz-i aḳdesden olup ṭab’ıma ‘**Aynī** imdād
Şi’riñ envā’ını Ḥassān gibi a’lā yaparız

147

Fe‘ilātūn (Fā‘ilātūn)/ Fe‘ilātūn / Fe‘ilātūn / Fe‘ilūn (Fa‘lūn)

1. Ḥāce-i ‘aşḳa varıp mektebi erken ḳaparız
Ögredip fer‘anı²⁴⁰ ṭıfl-ı dile ṭaḳye ḳaparız

2. Yād u tezkār iderek ism-i şerīfñ yā Hū
‘Ālem-i ḡayb-ı hüviyyetdeki zāta ṭaparız

3. Lezzet-i la‘l-i lebin şormak içün sükkerden
Ḳandahār’a varırız da girü Mışr’a şaparız

²³⁹ ḥaṭā-yı: ḥaṭā’en AAD.

²⁴⁰ fer‘anı: “fergāb”ı AAD.

4. Şevk ile bir gicecik şubha kadar yanmadı âh

Şem‘-i iqbâlimiziñ târ-ı fetîli çaparız

[35b] ‘Ayniyâ vaşf iderek zülf ü ‘izârın o mehiñ

Giceler şem‘a-i meh-tâb ile dîvân yaparız

148

Fe‘ilâtün (Fâ‘ilâtün)/ Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün (Fa‘lün)

1. Pençe-i ‘aşk ile şâhîn²⁴¹ hevâdan çaparız

Nice ‘anķâları biz lâne-i Kâf’a çaparız

2. Bilip esmâ-ı şîfâtından o zât-ı [bahtı]²⁴²

Ka‘be-i dilde nihân nûr-ı cemâle çaparız

3. Râst gelsek o perî-peykere yolda tenhâ

Şaşırp ‘aķlımızı dâr-ı şîfâya çaparız

²⁴¹ şâhîn: şâhîni AAD.

²⁴² -M.

4. Bu gice keşmekeş-i zülfüñ ile yatmışdım
Gördüğüm hâb-ı perîşân ile hâlim çaparız

5. İtdigi cevır ü cefâyı bize yâriñ ‘**Aynî**
Cem‘ idip cümlesini bir yere defter yaparız

149

Fe‘ilâtün (Fâ‘ilâtün)/ Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün (Fa‘lün)

1. Dîde-i kalbi açıp çeşm-i havâsı çaparız
Hüsn-i dildâra bakıp nûr-ı tecellî çaparız
2. Hâlık-ı kevn ü mekân ismi ‘ayân zât nihân
Bî-nişân Hâzret-i Ma‘bûd-ı cihâna çaparız
3. Düşe kalğa güç ile râh-ı mecâzı bulduk
Doğrusu menzil-i makşûda o yoldan çaparız
4. Pîç u tâb-ı haţ u gîsûsı o mâhıñ bu gice
Virdi her mûy-ı tenimle reg-i câna çaparız

5. Feyz alıp pîr-i muğândan bir iki cur'a ile

Bu ħarābātda ‘**Aynī** yıķılanı yaparız

150

Fe‘ilātün (Fā‘ilātün)/ Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün (Fa‘lün)

1. Nāle-i āh ile āvāze-i ra‘dı kıparız

Pençe-i sūziş ile şu‘le-i berķi kıparız

[36a] O bütüñ ħasret-i dīdār u ğam-ı zülf ile

Yanarak āh iderek āteş-i ‘aşķa kıparız

3. Şarkı ğarbı heves-i zülf ü ‘izārıñla gezip

Ĥasret-i ħālīñ ile mülket-i Hind'e kıparız

4. Beni deryā-yı ğama ğark ıdecekdir bilirim

Virdi keştī-i dile mevc-i sirişķim kıparız

5. Deyr-i dilde o bütüñ ħüsnine ‘**Aynī** bakarak

Der ü dīvār-ı kenīsālara şüret yaparız

Fe'îlâtûn (Fâ'îlâtûn)/ Fe'îlâtûn / Fe'îlâtûn / Fe'îlûn (Fa'lûn)

1. Dūd-ı nār-ı ğam ile dīde-i mihri kıaparız
Şevķ-i ĥālîñle gice şubĥa dek encüm kıaparız
2. Gırerız meykede-i 'aşķa lebiñ şevķi ile
Ayağın būs iderız pîr-i muğāna kıaparız
3. Māverāsı yok imiş vāde-i²⁴³ 'aşķıñ ey dıl
Ne maĥalle giderız kıankı diyāre²⁴⁴ kıaparız
4. Himmet it al yed-i 'ırfāna 'aşā-yı kıalemi
Gidemezsıñ reh-i iķlîm-i sūĥan pek kıaparız
5. Ĥuţbe-i 'aşķı be-her cum'a edāya 'Aynî
Nūrdan cāmî'-i feyz-i dıle minber yapıarız

²⁴³ vāde: vādi AAD.

²⁴⁴ diyāre: tarîka AAD.

Fe'îlâtün (Fä'îlâtün)/ Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlün (Fa'lün)

1. Ne zamân dest-i kâderden bir iki şey kıparız

Sedd idip bâb-ı ğamı revzen-i kâmi kıparız

2. Gıtdi maķşûd o bütüñ zülf ü ruĥından yoksa²⁴⁵

Deyr-i dilde ne çelîpâya ne şemse kıparız

3. Ğâfil olma gözüñ aç bir gün olur kim biz de

Bu fenâdan şavuşup dâr-ı beķâyâ kıparız

4. Şubĥa dek şevķ-i ruĥuñla gice meh-tâb itdik

Virdi zevraķ-çe-i ķalbe ğam-ı ĥatıñ kıparız

- [36b] Gönlümi şevķ-i ruĥı 'aşķa düşürdi 'Aynî

Biz de âteşde semender gibi lâne yaparız

²⁴⁵ yoksa: yoĥsa AAD.

Fe'îlâtûn (Fâ'îlâtûn)/ Fe'îlâtûn / Fe'îlâtûn / Fe'îlûn (Fa'lûn)

1. Ne zamân hân-ı felekden bir iki nân kıparız

İderiz kıat'-ı lisân işte dehânı kıparız

2. Dem-be-dem âyîne-i kıalbimize bî-kem ü keyf

‘Aks iden şûret-i bî-nidd ü nedîde kıparız

3. Bâd-ı âhım yine bir furtınacı kıtse gerek

Biz de giryân olarak baır-i fenâya kıparız

4. Kıaldı zûlmetkede-i ğamda dil-i sûzânım

Virdi mîkrâz-ı emel şem'-i murâda kıparız

5. Cilvegâh itmege ‘**Aynî** dil-i şad-pâremizi

O perî-zâdeye bir şâne-i²⁴⁶ ra'nâ kıparız

²⁴⁶ şâne: şîşe AAD.

Fe'îlâtün (Fâ'îlâtün)/ Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlün (Fa'lün)

1. Vaşf-ı ebrû-yı dehenden iki bûse kıparız
Kalemi kesr ideriz sonra devâtı kıparız
2. Kenz-i mahfidedir ancak nazar-ı kalb-i fakîr
Şanma şûfî gibi dünyâ-yı denîye kıparız
3. Lezzet-i la'l-i leb ü hasret-i dîdârın ile
Kevşeri içmege gülzâr-ı cinâna kıparız
4. Olsa şûfî saña bir mürşid-i kâmil zîrâ
Vâdî-i 'aşk u muhabbetdeki yollar kıparız
5. 'Ayniyâ sük-ı melâmetde satıp nâmûsı
Külhan-ı 'aşka varıp bir yatacak yer kıparız

Fe'îlâtûn (Fâ'îlâtûn)/ Fe'îlâtûn / Fe'îlâtûn / Fe'îlûn (Fa'lûn)

1. Yâri tenhâca bulup bezm-i şarâba kıaparız

Sırta dâ'ır deheninden bir iki söz kıaparız

- [37a] Çeşm-i 'ibretle bakıp âyîne-i zerrâta

'Aks-i hırşîd-i cihân-tâb-ı cemâle kıaparız

3. Bu gice yâr ile hem-bezm oluruz mey içeriz

Soñra bir tevbe idip semt-i şalâha kıaparız

4. İtdi iqlîm-i dili ğamze-i Tâtârı harâb

O Hülâgû-yı nighle işimiz pek kıaparız

5. Âteş-i 'aşkla 'Aynî teni cânı eridip

O mehiñ şevkine bir şem'-i fûrûzân yaparız

Fe'îlâtün (Fâ'îlâtün)/ Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlün (Fa'lün)

1. Dām-ı gīsūsına murğ-ı dili muhkem kıaparız

Dāne-i hālını minķār-ı nıgehle kıaparız

2. Rızķ için eylemeyiz secde kibār-ı vakte

Rāzıķ-ı 'ālem olan Hāzret-i Hāķķa kıaparız

3. Mū-miyānıñ hevesiyle ideriz fikr-i daķıķ

Ötesi çıķmayacak ince tarıķa kıaparız

4. İşte bu devr-i fesād u fiten-āmız-i zamān

Herkesiñ rişte-i āmāline virdi kıaparız

5. Fikr-i gīsūsı bizi eyledi 'Aynī mecnūn

Varırız dār-ı şifāya delilikler yapıarız

Fe'îlâtün (Fä'îlâtün)/ Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlün (Fa'lün)

1. Reşk-i ruhsârîñ ile bûlbûli bâğa kıparız
Gül-i terden şeheri kûşkulanıp nem kıparız
 2. Lezzet-i ni'meti telh-i niķamı bir bilerek
Hâlık-ı cennet-i firdevs ü cahîme kıparız
 3. Hâsret-i 'arız-ı pür-tâb ile sûzân giryân
Uğrayıp lâliye Horhora doğru kıparız
 4. Seni bir varṭaya ilkâ idecekdir âhîr
Gerdiş-i hey'et-i gerdüne-i gerdün kıparız
- [37b] Buldu dil künc-i ķanâ'atde refâhı 'Aynî
Biz ne îrâd u ne sehm ü ne ma'îşet yaparız

Fe'îlâtûn (Fâ'îlâtûn)/ Fe'îlâtûn / Fe'îlâtûn / Fe'îlûn (Fa'lûn)

1. Nûr-ı dîdem seni ağıyârîñ elinden kıaparız
Görmesinler deyü göz ħabsine alıp kıaparız

2. Âĥ bir kez o bütûñ kıuds u vişâlin görsek
Küfr-i zülfünde nihân âteş ü nûra kıaparız

3. Kıaķınıp boynumuza silsile-i kâkülîni
Vâdi-i 'aşķa girip deşt-i cünûna kıaparız

4. Dolaşıp birbirine perçem ü zülf-i siyehi
Târ-ı endişemi itdi kıaparızden kıaparız

5. Yâr seyr itmege 'Aynî dil-i âhen-şıfatı
Şayķal-ı 'aşķla mir'ât-ı mücellâ yapıarız

Fe'îlâtün (Fâ'îlâtün)/ Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlün (Fa'lün)

1. Zağar ağyârı tutup bir yere muhkem kıparız

Bir iki saçma atıp şayd-ı vişâli kıparız

2. İşte bu mâ şadağ-ı kıavl-i Resûl-i ekrem

Şûreten Tañrıya ma'nen zer ü sîme kıparız

3. Baş açuk yalın ayak doğru giderken yâre

Mihnet ü derde düşüp râh-ı belâya kıparız

4. Geçmiyor târ-ı nigh sūzen-i müjgânımdan

Hasret-i zülfûñ ile giryeden oldu kıparız

5. O gülüñ gelse bahâr-ı hatt-ı sebzi 'Aynî

Bâğ-ı hüsnünde hezâr-ı dile lâne kıparız

Fe'îlâtün (Fâ'îlâtün)/ Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlün (Fa'lün)

1. Kεpg-i nâzım seni şeh-bâz-ı himemle ıpaparız

Mâkiyânveş ruķabâyı kümes içre ıpaparız

- [38a] Mescid ü medrese-i hânķah u şavma'ada

Deyr âteşgede her yerde cemâle ıpaparız

3. Huten âhûlarını çeşmiñe ķurbân iderek

Midķat-i zülfün ile mülket-i Çine şaparız

4. Dūd-ı âh-ı şerer-efşânım ile ebr ü nücûm

Bu gice birbirine ķaylice virdi ıpaparız

5. Hâne-i ķalbimi 'Aynî yıķan âbâd olsun

Biz de vîrânemizi bir gün olu[r] kim yaparız

Fe'îlâtün (Fä'îlâtün)/ Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlün (Fa'lün)

1. Şanma me'yūs olarak kışla-i kāmı kıparız

Biz kıluz bāb-ı İlāhīde 'ulūfe kıparız

2. Rızķ için eylemeyüz kimseye ta'zīm ü hūzū'

Oluruz bāb-ı tevekkülde Hudāya kıparız

3. Vādī-i 'aşķdan irsāl ideriz yāre dili

Doğru çıkmazsa o yol başka tarīķa kıparız

4. Biz Nevāyī gibi ey dil Çagata[y] söylemeziz²⁴⁷

Şu'arānīñ belī maẓmūnını çalıp kıparız

5. İşleyip çarķ ile rez-tār-ı²⁴⁸ şu'ā'-ı mihri

'Ayniyā biz o mehiñ zülfüne sırma kıparız

²⁴⁷ söylemeziz: söylemeyiz AAD.

²⁴⁸ rez-tār: zer-tār AAD.

Fe'ilātün (Fä'ilātün)/ Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilün (Fa'lün)

1. Gice pervâne-i fânūsına muhkem kıparız

Nâr-ı 'aşka yanarak dilberi tenhâ kıparız

2. İderiz kıblegeh-i sırra teveccüh dilden

Beyt-i Ma'mûr-ı hüviyyetdeki nûra kıparız

3. Heves-i zülf ü mezâk-ı leb-i cân-bahşıñ ile

Zulemâtı geçeriz âb-ı hayâta kıparız

4. Gözümüz kıtmadı gitdi o nigâr-ı²⁴⁹ nâzı

Geldi bâl u per-i şeh-bâz-ı nigâha kıparız

- [38b] Kıalsa bu feyz ile mi'mâr-ı tabî'at 'Aynî

Şâhid-i ma'nîye çok beyt-i dil-ârâ yaparız

²⁴⁹ nigâr-ı: tezerv-i AAD.

Fe'ilâtün (Fä'ilâtün)/ Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fa'lün)

1. Heves-i hālîñ ile naqd-i vişâli kıaparız
Biz hisâbı görürüz defteri şonra kıaparız
2. Gündüz efgân ideriz bir gül için bülbülveş
Gice pervâne gibi âteş-i hüsne kıaparız
3. Heves-i perçem-i müşgîniñ ile ey büt-i nâz
Kâfiristânı gezip kışver-i Çîne kıaparız
4. Gerçi dîvâneligim zülf içündür o²⁵⁰ bütüñ
Boynuma kıağıdığı zencîr-i cünûn pek kıaparız
5. 'Ayniyâ mürşidimiz Hâlid-i Bağdâdî'dir
Dîn ü dünyâmızı ancak biz anıñla kıaparız

²⁵⁰ içündür o: için ammâ AAD.

Fe'ilâtün (Fä'ilâtün)/ Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fa'lün)

1. Cân virip kâle-i vaşlın eger erzân kıparız
Biz de şimden girü dükkânce-i kâmi kıparız
2. Baş açık yalın ayak kûçe-i şahrâlarda
Âh u feryâd iderek şevkine yâriñ kıparız
3. Gül ü müliden alırız neş'e-i²⁵¹ bûy-ı 'irfân
Gülşen ü meykede-i fakr u fenâya kıparız
4. Kıra sevdâlara uğratdı ğam-ı zülfü beni
Dil-i dîvânemiziñ işte bu hâli kıparız
5. Bu yigirmi ğazeli işte bu beş ğâfiyede
'Ayniyâ zûr-ı tabî'atle hemân biz yaparız

²⁵¹ neş'e-i: neşve vü AAD.

Fe'ilātün (Fä'ilātün)/ Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilün (Fa'lün)

1. At sürüp şahın-ı sühandan bir iki sūz²⁵² kıparız

Şu'arāyı kıçırıp kıal'a-i nazma kıparız

- [39a] Kāfir-i zūlfı tutup şekl-i çelīpāyı didi

Hāl-i Hindū gibi biz āteş-i hūsne kıparız

3. Var iken rehberimiz rāh-ı hāqīkatde yine

Nefs ü şeytāna uyup rāh-ı hilāfa kıparız

4. Süzölüp murğ-ı dili kıpmağa meyl itmiş iken

Virdi şeh-bāz-ı nigāha ham-ı zūlfı kıparız

5. İmtihānü's-şu'arā oldu tamām ey 'Aynī (1240)

Dürr-i yektā gibi tārīhini böyle kıparız

²⁵² sūz: dil AAD.

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Cāme-i destār bilmem fark-ı ğam-fersāda fes

Ehl-i tecrīde yeter bu tekyede bir sāde fes

2. Farq-ı cünd-i mehdī-i āl-i Resūl zeyn idip

Fahr ider vaqt-i nüzūl-i Hāzret-i 'Īsāda fes

3. Şūfī-i Fir'avn ider nefis-i ħabīşin ejdehā

Berq urup nūr-ı tecellī dilberim Mūsāda fes

4. Ol perī bir demde yüz biñ ādeme reng itdi kim

Zāhidiñ virdi şalāt-ı ħamsesin ifsāda fes

5. Çıkdı başdan perçemi sevdālanıp kākül gibi

Ol güle bir ħayli reng itdi dem-i iksāda fes

6. Nūr-ı nuşret bestedir her bir telinde püskülün

Olmasın kavm-i Yehūd u millet-i Tersāda fes

7. Gözlerim reng-i şafaḡ-tābından oldu ḡırvār²⁵³

Gördüğüm dem²⁵⁴ ‘Ayniyā ol āfitāb-āsāda fes

167

Fā’ilātün / Fā’ilātün / Fā’ilātün / Fā’ilün

1. Geydi gördüm meh-cebānim bu gice rü’yāda fes

Şāh-ı ḡüsne tāk ile ta’bīr olur ma’nāda fes

2. On beşinde böyle bir yüzbaşı gelmez kışlaya

Geyse de her heftede biñ nev-cüvān dünyāda fes

[39b] Elde sīmīn tāziyāne belde tīg-ı zer-nišan

Arḡada gül-penbe ḡarvānī serinde sāde fes

4. Püskülünden her gice bīm-i ḡusūfa düşdü māh

Fer virince mihre gündüz ‘ālem-i bālāda fes

²⁵³ ḡırvār: ḡırevār AAD.

²⁵⁴ dem: gün AAD.

5. Mülket-i Çîni ‘arağ-çînindeki perçem degil²⁵⁵

Ser-fürû itmez cihâna nâz u istiğnâda fes

6. Şûfî-i dil-mürdeniñ Hağ kavıgın taş eylesin

Geymemiş rûz-ı ‘ibâdetde şeb-i yeldâda²⁵⁶ fes

7. Baş kabağ yalın ayak gördü beni bildi o şûh

Çünkü vardır ‘Ayniyâ a‘lâda fes ednâda fes

168

Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilün

1. Zülfi tarh it cebheye ebrû-yı müşg-efşâna aş

Zerle sîmîn levha yaz tāk-ı meh-i tâbâna aş

2. Sûziş-i ‘aşğ-ı ruhuñla eyle ihyâ kalbimi

Nûrından²⁵⁷ kandil yak bu türbe-i vîrâna aş

²⁵⁵ degil: deger AAD.

²⁵⁶ yeldâda: ihyâda AAD.

²⁵⁷ Nûrından: nûrdan AAD.

3. Dil uruldu tîr-i ser-tîz-i nigâhıyla yetiş
Şeh-süvârım şaydınî fitrâk-i hüsni ü âna aş
4. Hâşre dek giryân ider zencîr-i zülfinde seni
Kendiñi deryâya at ister dil-i dîvâne aş
5. Zaḥm-ı müjgânın tenimde gönüm ebrûlardadır
Tîrini yâbâna atdıñ yayını meydâna aş
6. Çünkü ğamzeñ eyledi teşhîr iklim-i dili
Tîğini şimden girü gel tāk-ı ‘arş-ı câna aş
7. Görsün işte şâ‘irân Seb‘-i Mu‘allağ neydüğün
‘Ayniyâ bu nazmı bâb-ı Ka‘be-i ‘irfâna aş

169

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

1. Mest-i ‘aşkıñ gûşce-i mey-hâneden kıldım ferâğ
Şâh-bâz-ı lâ-mekânım lânedden kıldım ferâğ

[40a] Başım üzre dönmesin bir kimse yanıp yakılıp

Şubha kalmış şem‘ayım pervāneden kıldım ferāğ

3. Uğramam bezm-i kibāra itmem ümmīd-i kerem

Murğ-ı āzādım ki dām u dāneden kıldım ferāğ

4. Bağlamam bir dağı gönlüm kākül-i cānāneye

İstemem zencīri ol dīvāneden kıldım ferāğ

5. ‘Ahd ü peymān eylemişdim yār ile mey içmege

‘Ayniyā ben şimdi ol peymāneden kıldım ferāğ

170

Fe‘ilātün (Fā‘ilātün)/ Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün (Fa‘lün)

1. Şubha dek bu gice bir mehle şarıldık yatdık

Söz uzatma ğam-ı zülfin hele başdan atdık

2. Būse-i la‘l-i leb-i yāre deĝiřdik cānı

Żarar u fā‘ide her ne ise aldık řatdık

3. Her gice mār-ı siyehveş görünür düşde baña
Fikr-i zülfüyle o mähıñ ne belāya çatdık
4. La‘lin öpdüm o bütün şemm iderek kākülini
Biz şeker şerbetine ‘anber-i sārā katdık
5. H̄asret-i gevher-i dendānı içün dildārıñ
‘Ayniyā ağlayarak baħr-ı sirişke batdık

171

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

1. Gerden-i şāf üzre ‘aks-i la‘l-i nābı seyr idiñ
Şişe-i billūrda reng-i şarābı seyr idiñ
2. Geldi haţ ruhsārına ol mäh-ı evc-i ‘işveniñ
Sāye-i bāl-i hümāda āfitābı seyr idiñ
3. Zülf-i yār itmiş ihāţa ‘arızında h̄ālını
Halka-i gird-āb-ı āteşde habābı seyr idiñ

4. Hüsne bağıdıkça oldu her müjem bir serv-i sîm

Dîde-i terde şafâ-yı mäh-tâbı seyr idiñ

[40b] ‘Ayniyâ böyle kalırsa fikr-i zülf ü ‘aşk-ı yâr

Dildeki bu pîc u tâb u iltihâbı seyr idiñ

172

Fe‘ilâtün (Fâ‘ilâtün)/ Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün (Fa‘lün)

1. Reşk ider pertev-i ruhsârıña hurşîd-i felek

Seyr ider hüsni-i cihân-tâbıña hep gölde²⁵⁸ melek

2. Hâle şanma görünen devr-i kamerde ey meh

Hüsniüne bağıdı utandı yüzüne tutdu elek

3. Niçe bir hecr ile giryân olayım âh didim

Bu da bir başka şafâ didi o dilber gülerek

4. O perî gamze ile eyledi şad-pâre dili

Ğalibâ zülf-i perîşânına bir şâne gerek

²⁵⁸ gölde: gökde AAD.

5. İşte buldum saña bir yâr ki yok şânisi

Bu kadar ey dil-i ‘**Aynî** tek ü pû eyleme tek

173

Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilün

1. Fitne-i âhîr-zamân cādū-nişândır perçemiñ

Âfet-i cân dilsitân bir bî-nişândır²⁵⁹ perçemiñ

2. Zîr-i fesde gâh ham-der-ham olur gâh târ u mâr

Ṭurfa püsküllî belâ-yı ‘âşîkândır perçemiñ

3. Gerçi âdem beñzedir her târını bir mârâ lîk

Cilve-i cünbişde ṭāvūs-ı cinândır perçemiñ

4. Boynuma zencîr olup âhîr beni Mecnûn ider

Başımı sevdâya şaldı pek yamandır perçemiñ

²⁵⁹ bî-nişândır: bî-emândır AAD.

5. Pîc u tâb itme uzatma bahşı yokdur kı̇l ü kı̇âl
Genc-i hüsnünde muṭalsam bir yılandır perçemiñ

6. Tâb-ı mihri ‘arızından hıfz için şâhım seni
Rište-i bâl-i hümâdan sâyebandır perçemiñ

7. Bir şeb-i yeldâda ‘**Aynî** diñledi tûl u dırâz
[41a] Fenn-i sihr ü fitneden bir dâstândır perçemiñ

174

Fe‘ilâtün (Fâ‘ilâtün)/ Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün (Fa‘lün)

1. Bûlbûlüm gülşen-i ‘aşkında o gül-pîreheniñ
Tûṭiyim Mısr-ı cemâlinde o sükker-deheniñ

2. Hâb-ı ğafletde mi taḳlîd ide nergis gözüñe
Rûyına beñzemege beñzi mi var yâsemeniñ

3. Eyledi dilleri pâ-beste-i zencîr o zûlf
Niçe üftâdeleri câha düşürdü zeḳanıñ

4. Eşk-i çeşmim dūr idip rūyımı zerd eyledigim

Bir gice koynına girsem hele ol sīm-teniñ

5. ‘Ayniyā baħr-ı ma‘ārifde şināversiñ sen

Ṭab‘-ı şūhuñ şadef olmuş dūr-i yektā sūħanıñ

175

Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilūn

1. Zār u giryān mübtelā bir nāy bir ben bir gönül

Çāk-dil şeydā belā bir nāy bir ben bir gönül

2. Bezm-i ḥasretde firāş-ı ğamda hecr-i yār ile

Zerd-rū ḥaste fenā bir nāy bir ben bir gönül

3. Firḳat-i la‘l ü ruḥ u zülf-i siyehle āh iden

Dem-be-dem şubḥ u mesā bir nāy bir ben bir gönül

4. Sūziş ü şevḳ ü hevesle rāh-ı ‘aşkıñda iden

Cism ü cān u ser fedā bir nāy bir ben bir gönül

5. Bezm-i devrân u reh-i ‘aşk u der-i dildârda

Bî-nevâ hır u gedâ bir nây bir ben bir gönül

6. Nâle-i şabr u taḥammül itmede kan yutmada

Pür-ğam u derd ü cefâ bir nây bir ben bir gönül

7. Dâğdâr u sîne-sûzân u kebâb-ı nâr-ı ‘aşk

Pür-şadâ nâlân cüdâ bir nây bir ben bir gönül

8. Meclis-i câna şafâ-yı nûr u rif‘at virmede

Zühre-i mihr ü semâ bir nây bir ben bir gönül

[41b] Yapdı üç sâ‘atde ‘**Aynî** bir müşelles nev-ğazel

Pek ḥazîn hoş bî-bahâ bir nây bir ben bir gönül

10. Ehl-i hâl ü şâ‘irâne ‘âşıkâne eyledi

Faḥr u meydân u şalâ bir nây bir ben bir gönül

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Hüruf-ı miḥnet icād olmadan sīnemde müdgam ğam
Gözümde ḥasretiñle ey elif-ḳad andan aḳdem dem
2. Dehān-ı dilbere söz yok bu sırr-ı mübhemi açma
O cüz' -i lâ-tecezzâdır diyenden olmaz ebkem kem
3. Sırışte-ḥilkatim tiryāk-ı 'aşḳ efyün-ı sevdādan
Dil-i dīvāneme te'sīr ider mi nūş idersem sem
4. 'İzārīñ tâbiş ü dervişleriñ²⁶⁰ hecrinden ey âfet
Fiğānım âteş-i ser-keş telâṭum-ḥız-i giryem yem
5. Teşekkī itme yāre 'Ayniyā ḳan ağla şād olma
Devā derde taḥammül 'āşık-ı mecrūḥa merhem hem

²⁶⁰ dervişleriñ: dūr dışleriñ AAD.

Mef'ûlû / Mefâ'ilû / Mefâ'ilû / Fa'ûlûn

1. Ol serv-i revân gelse de reftârını görsem
Bûlbûl gibice söylese güftârını görsem
2. Öldürse o beg-zâde beni ğam mı çekerdim
Tîğ-ı nigehtî ğamze-i hûn-hârını görsem
3. Bir zerreye biñ mihr-i dırağşânı şatardım
Hâl-i siyeh ü hûsn-i pür-envârını görsem
4. Bir daği şeb ü rûzına dehriñ naẓar itmem
Zülf-i siyeh ü pertev-i ruğsârını görsem
5. Tûṭî gibi 'Aynî ne şekerler yerim amma
Ol dilberiñ âyîne-i dîdârını görsem

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

[42a] Baḳmasın da 'arız-ı cānāna göñlüm neylesin

Yanmasın da āteş-i sūzāna göñlüm neylesin

2. Āteş-i hecr-i leb-i la'liñle oldum sūznāk

Dem-be-dem āh eylerim mestāne göñlüm neylesin

3. Mevlevīlerle uyup rindān-ı 'aşḳa eyledim

Ārzū-yı tekye-i mey-ḥāne göñlüm neylesin

4. Ergānūn-ı 'aşḳıñı gūş itdigim dem ey şanem

Yapdı²⁶¹ ev²⁶² deyr-i Firengistāna göñlüm neylesin

5. Sāz-ı 'aşḳı 'aḳl-ı külden diñlerim āzāde-ser

Nāle-i zencīri bu dīvāne göñlüm neylesin

²⁶¹ Yapdı: Yandı AAD.

²⁶² ev: o AAD.

6. Sūziş-i pervāneden oldu neğam-sāz-ı hamūş
Şem‘-i ‘aşka düşdü yana yana göñlüm neylesin
7. Kāse-i fersūde-i tanbūra döndü ‘Ayniyā
Nāleler itdikce ben vīrāne göñlüm neylesin

179

Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilūn

1. Gül gül olmuş dürülmüş²⁶³ rûyı hicāb-ı buseden
Cân meşāmın ‘ıtrnāk itdim gül-āb-ı buseden
2. Bir harāret vardır ol hüsn-i gül-sūzında²⁶⁴ kim
Cân evi yandı tūtuşdu iltihāb-ı buseden
3. Haṭ-ber-āver olmadan ol ğonce-i neşküfteniñ
Dāne-i hāl-i ruḥı sebz oldu āb-ı buseden

²⁶³ dürülmüş: terlemiş AAD.

²⁶⁴ gül-sūzında: gelū-sūzında AAD.

4. Dil tılısm-ı ‘uḳde-i gīsūsını feth eyleyip
Daḥme-i vaşl zafer-yāb oldu bāb-ı būseden
5. Bezm-i ḥüsn-i yārda fitne kopardı ḥāl-i leb
Çün siyeh-mest eyledim anı şarāb-ı būseden
6. Perde-i zülfin güşād itdi o māh-ı evc-i nāz
Doldu gūş-ı Zühre āvāz-ı rebāb-ı būseden
7. La‘l-i şīrini o deñlü tatlıdur kim ‘Ayniyā
[42b] Sekkeristān oldu ağızım intiḥāb-ı būseden

180

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

1. Mülk-i Mışra ol şeker-leb nāzenīnim gitdi āh
Şām-ı ğamda ḳaldı göñlüm meh-cebīnim gitdi āh
2. Bir Zeliḥā-yı zamāndır [ziyy-i Yūsufda o māh]²⁶⁵
Ümm-i Dünyāda bulunmaz hem-nişīnim gitdi āh

²⁶⁵ -M.

3. Mâcerâ-yı hecrini yâd eylesem tûfân olur
Çıkdı baħr-ı dîdeden dürr-i şemînim gitdi âh
4. Ümm-i Dünyâ der-kenâr itdi o tıfl-ı nâzımı
Dûzaħ itdi Nîli âh-ı âteşînim gitdi âh²⁶⁶
5. Müflise dönsem gedâ olsam n'ola şimden girü
Dest-i cûdumdan bu gün genc-i definim gitdi âh
6. 'Asker-i hecrî hücûm itdi şarıp eṭrâfımı
İşte dil nâmında bir hışn-ı haşînim gitdi âh
7. Raħm u şefkat itmeyip hîç haḳḳ-ı ni'met bilmeyip
Bî-vefâ işte o ḳalb-i âhenînim gitdi âh
8. Dest-i ḳakkâk-ı ḳazâ bî-nâm u şân itdi beni
Ḳâtem-i engüşt-i kâımımdan nigînim gitdi âh
9. Cennet olursa daħi dünyâya baḳmam 'Ayniyâ
Başıma ḳopdu ḳıyâmet ḥûr-ı 'înim gitdi âh

²⁶⁶ Bir üstteki beyit ile sıralamaları farklıdır. Divan ile mecmu'ada farklı sıralarda yazılmıştır.

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1. Bendeñe her bār efendim yār olur şandım seni

Tā ebed dildār-ı ğayretkār olur şandım seni

2. Virdiñ ey meh-rū kelām-ı "*len terānī*"den²⁶⁷ cevāb

Ṭūr-ı dilde bir tecellizār olur şandım seni

3. 'Aşķ-ı yār u sūziş-i ḥasretle ey āh-ı şeh̄er

Her nefesde berķ-i āteşbār olur şandım seni

4. Ḥüsnüñe mağrūr olup sen 'aksin icrā eylediñ

Baña dost u düşmen-i ağıyār olur şandım seni

- [43a] Zīr-i fesden çıkdıñ ey perçem başa tuğlar çekip

Ceyş-i nāz u fitneye serdār olur şandım seni

²⁶⁷ "*Len terānī*": "Mûsâ, belirlediğimiz yere (Tûr'a) gelip Rabbi de ona konuşunca, 'Rabbim! Bana (kendini) göster, sana bakayım' dedi. Allah da, 'Beni (dünyada) katiyen göremezsin. Fakat (şu) dağa bak, eğer o yerinde durursa sen de beni görebilirsin.' dedi. Rabbi, dağa tecelli edince onu darmadağın ediverdi. Mûsâ da baygın düştü. Ayılınca, 'Seni eksikliklerden uzak tutarım Allah'ım! Sana tövbe ettim. Ben inananların ilkiyim' dedi.(A'raf /143)

5. Bezm-i ‘işretde ‘arâk nûş eyleyip gâhî şarâb
Tâbiş-i neşveyle nûr u nâr olur şandım seni
6. Tûtî-i tab‘ı pes-i âyîne-i dilde koduñ
‘Ayniyâ bir şâhib-i güftâr olur şandım seni

182

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

1. Yâr olup ağıyâra zâr itme beni bülbül gibi
Herkes açılma ey gonce-dehânım gül gibi
2. Ağır ol rıtl-ı girânveş hâmuş ol pür-neşve ol
Boş boğazlık itme meclisde sebû-yı mül gibi
3. Dîdede la‘liñ hayâli dilde hâl-i ‘ârızîñ
Şîşede bâde kebâb üstündeki fûlfül gibi
4. Fitne tahrîk itdi yüz virdiñ haatîñla zülfüñe
Çıkdı başdan perçemiñ sevdâlanıp kâkûl gibi

5. ‘Ayniyā şimden girü tağ üstü bāğ olsun yine
Kokladım ol gül‘izārıñ tırrsin sünbül gibi

183

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

1. Nîk u bedden her ne geldiye dilimdendir baña
Gâh dost kendi lisanım gâh düşmendir baña
2. Ol kadar revnağ-fezâdır kim sipîhr-i tâli‘im
Her şeb-i târîk gūyâ rûz-ı rûşendir baña
3. Ol perî teşrîfe rağbet itmek isterse eger
Ehl-i dil kâşânesi şimdi neşîmendir baña
4. Cennet-âsâ olsa da gitmem raķîbiñ cāyına
Kūy-ı dilber Cennet-âsâ cāy u meskendir baña
5. Ayş ü nûş u dehr içün “a‘lā vü ednā”ya **Żiyā**
[43b] Hep tekāpū itdiren bu bir kuru tendir baña

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Ol perī mādām vaz'-ı dil-nevāz eyler baña
Her ne rütbe çarh cevır eylerse az eyler baña
2. Ben o mecrūh-ı hadeng-i ğamzeyim²⁶⁸ ey bī-ħaber
Kim řabīb-i rūzgār 'arz-ı niyāz eyler baña
3. Murğ-i bī-ķaydım benimçün ğayriden yok iřtirāz
Her ne eylerse o çeşm-i řāh-bāz eyler baña
4. Kābe-i kūy-ı dil-ārāyı su'al itdikce ben
Zāhid-i kem-rāh ta'rīf-i Ħicāz eyler baña
5. **Fā'ikā** bilmem bu istiġnā nedir kim ba'dazīn
Çār ebrūlandı ol āfet ne nāz eyler baña

²⁶⁸ ğamzeyim: gazāyım FT.

Fā'īlātūn / Fā'īlātūn / Fā'īlātūn / Fā'īlūn

1. Būlbūl-i gülzār-ı 'aşkım âşiyān olmaz baña
Murğ-ı lāhūtum anıñçün bir mekân olmaz baña
2. Gülsitānım tāze tāze güllerim açmağdadır
Ārzū-yı nev-bahār itmeme hāzān olmaz baña
3. Būte-i zilletde kāl itdi beni üstād-ı 'aşk
Zer-i şāfiyim mihek²⁶⁹ imtiḥān olmaz baña
4. Şūretim sīretde pinhān²⁷⁰ eylemişdir cānımı
Sīretim şūretde cān oldu zamān olmaz baña
5. Ey **Sezāyī**-i şem'-i vaşla per yağar pervāneyim
Hālet-i vaşlın şafāsından fiğān olmaz baña

²⁶⁹ mihek: muḥkem FT.

²⁷⁰ pinhān: nihān FT.

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Lebleri ğonce mişāli ruĥları güldür baña
Daĥi ol serv-i revānıñ şacı sünbüldür baña
2. Gāhice ol meh bize şarkı okur biñ nāz ile
Gülsitān-ı 'ālem içre şanki bülbüldür baña
- [44a] Aldı gönlüm bir perī kim ben de bilmem n'olduĥum
Ėayri şabr itmek bu cevre çok taĥammüldür baña
4. Baĥlamışdır siĥr-i zülfiyle o rütbe gönlümü
Eylemez zencir baña kār bend-i kāküldür baña
5. Nūriyā bāde-'arāk nūş itmezem şimden girü
Öyle bil kim sevdigimiñ lebleri müldür baña

Fe'îlâtûn (Fâ'îlâtûn)/ Fe'îlâtûn / Fe'îlâtûn / Fe'îlûn (Fa'lûn)

1. Düşme dirdim dağı bir derde göñül âh saña
Yine düşdü²⁷¹ yine²⁷² bir'aşka kim eyvâh saña
2. Bağlayıp zülfi ile bu gice muhkem duydum
Eski dīvâne didi ey göñül ol mâh saña
3. Nice bir rāh-ı mecāza gideceksin yāhū
Bildire doğru yolu Hāzret-i Allah saña
4. Dün görüp hāl-i diger-gūnumı itdiñ inşāf
Ġālibā itmiş eşer āh-ı seḥergāh saña
5. Şafvetā rāz-ı diliñ kimseye izhār itme
Gün olur yardım ider bir dil-i āgāh saña

²⁷¹ düşdü: düşdün FT.

²⁷² yine: yeni FT.

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Dā'imā bir Qays bir Leylā olur 'ālem bu ya
Bir güle biñ bülbül-i şeydā olur 'ālem bu ya
2. İltifāt it herkese itme haķāretle nazar²⁷³
Vaķt olur kim rütbesi a'lā olur 'ālem bu ya
3. Leyle-i hecr u firāķa kıl taķammül çekme ğam
Doĝmadan ğün baķ neler peydā olur 'ālem bu ya
4. “‘Asr u yersi” kıl tefekkür rüz u şeb zevķiñde ol
Gündüz olur leyle-i zūlmā olur 'ālem bu ya
5. Bir ķuluna Rabbim eyler ise tevfiķin refiķ
Mālik-i dünyā vü māfiķā olur 'ālem bu ya

[44b] Gerçi bī-berg u şemerdır naķl-ı ümmīdim velī

Giderek pür-berg u müsteşnā olur 'ālem bu ya

²⁷³ nazar: nigāh FT.

7. Sikkesi altına **Gâlib** kim girip olursa kul
Maḥrem-i esrâr-ı Mevlânâ olur ‘âlem bu ya

189

Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün

1. Şadâ-yı râz-ı ‘aşkı Mâverâdan duydu Yemliḥa
İşitdi Megşelinâ lâl u ḥâmûş oldu Meşlinâ
2. Müsâvî gerdiş-i tesbîḥe devr-i sâgarımız nûş
Meger bezm-i deyr-nûş ḥalkâ-i tevḥîd idi gûyâ
3. Şarâb-ı lâyezâliñ mest-i şâzı şâza nûş oldu
Ayâğın kesmedi ol kehf-i rind-i ârâmdan kaṭ‘â
4. Hele ḳalmış idi cām-ı Kefeşte Tayyûşdan cür’a
Anı Ḳıtmîr de nûş eyleyip boş ḳalmadı aşlâ²⁷⁴
5. Olup peygûle-gîr-i inzivâ ol tekye-i ‘aşḳda
Çıḳardım çile-i **Meftûniyâ** Aşḫâb-ı Kehf-âsâ

²⁷⁴ aşlâ: zîrâ FT.

Fe'îlâtün (Fä'îlâtün)/ Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlün (Fa'lün)

1. Murğ-ı dil şayd olıcağ mertebe ahmağ degil a
Halka-ı zülf-i siyâhı o bütûn²⁷⁵ fağ degil a
2. Bu naşıl bûs idiş ey şûfî-i ħarîrcesine
O büt-i ğonce-femiñ lebleri²⁷⁶ kaymağ degil a
3. Ne kırsın ikide birde benim ħâtırımı
Gönlüm ey tıfl-ı ziyânkâr oyuncak degil a
4. Seyr idip rakş u ħirâmiñ niçe azmaz şûfî
Gören ey meh seni oynar bile azmağ degil a
5. Dāsītānım niçün ışkâdan îbâ eylersin
Kışsa-i 'aşkdır âvâze-i lağlak degil a

²⁷⁵ bütûn: mehin FT.

²⁷⁶ lebleri: gerdeni FT.

6. Zînet-i cāna degil hüs-n-i edâdır matlûb
Meyvedir lâzım olan naḥlîde yapraḡ degil a

[45a] Göñlũ olursa da olmazsa da vaşla şaḡ ol

Vāşıfıñ saña ricā itmese muṭlaḡ degil a

191

Fā'ilātũn / Fā'ilātũn / Fā'ilātũn / Fā'ilũn

1. Ṭal'at-ı dildāra ḡayli intizār itdim bu şeb
Şubḡa dek fikr-i vişāli ihtiyār itdim bu şeb
2. Mācerā-yı hecri tafşıl eyleyip cānānıma
Baḡş-i 'aşḡı 'ādet üzre ihtişār itdim bu şeb
3. Şubḡa dek sũz u güdāz-ı ḡāl-i 'anber-bũ ile
Dildeki naḡş-ı nihānı āşikār itdim bu şeb
4. Nālesenc-i derd-i verd-i 'ārız-ı dilber olup
Gülşen-i imkānda teşvīḡ-i hezār itdim bu şeb

5. Eyleyip ben de **Niyāzī** fehmi-i eş‘ār-ı selīs
Meyl-i tanzīr-i Fehīm-i rūzgār itdim bu şeb

192

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

1. Hep bozuldu nağme-i²⁷⁷ sâz-ı nevâ-yı merhamet
Hayli demdir gūşuma gelmez şadâ-yı merhamet
2. Bilmezem bu hilkat-ı ‘âlemde mi inşâf yok
Olmadım mı yoksa ben her-giz sezâ-yı merhamet
3. Bu ne hâletdir cilâ bulmaz ‘uyûn-ı şâ‘irân
Hâksâr olsa cihânda tütüyâ-yı merhamet
4. İstikâmetden düşüp burc u hışârı kalmamış
Kâlb-i ‘âşıklar gibi olmuş binâ-yı merhamet
5. Muṭṭali‘ oldum ki **Fâtih** defter-i âfâқта
Lafz-ı bî-mâ‘nâ gibi kalmış semâ-yı merhamet

²⁷⁷ nağme: nefhâ FT.

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1. Yâri tenhâda bulup ifşâ-yı râz itmek de güç
Halk içinde ol mehe 'arz-ı niyâz itmek de güç

[45b] Çile-i 'aşka taḥammül eylemek emr-i 'asîr
Tîr-i cevri-i dil-rübâdan ihtirâz itmek de güç

3. Çeşm-i mestîñ süzerek biñ dürlü nâz icâd ider
Her nigâhın birbirinden imtiyâz itmek de güç

4. Kible-i ḥacât-ı dil miḥrâb-ı ebrûsundadır
Bu cihetle 'âşıka terk-i namaz itmek de güç

5. Derd-i 'aşka şabr u ṭâḳat ḥayli müşkil ey **Reşîd**
Gerçi terk-i nâzenîn-i dil-nevâz itmek de güç

Fā'īlātūn / Fā'īlātūn / Fā'īlātūn / Fā'īlūn

1. Gerçi ehl-i zevk ile rindāne-meşrebdir kadeḥ
Pek açılmaz²⁷⁸ zāhide bīgāne-meşrebdir kadeḥ
2. Cem' idip cümle mürīd-i bādeyi dergāhına
Halkada devrān ider şeyḥāne-meşrebdir kadeḥ
3. Cüş ider gāhi müselsel bir kızıl zencīr ile
Elde zabt olmaz olur dīvāne-meşrebdir kadeḥ
4. Meclis-i meyde olur sultān-ı 'āşıkıñ hem-demi
Taht-ı fağfura çıkar şāhāne-meşrebdir kadeḥ
5. Herkesin **Ferdī** ider izhār-ı maḥfī meşrebin
Bilmedik māhiyyetin āyā ne meşrebdir kadeḥ

²⁷⁸ açılmaz: içilmez FT.

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Hüsni-i mir'âtında 'aks-i âha gîsû koymuş ad

Kāse-i mühre müzâb itmiş güli rû koymuş ad

2. Berķ-i rûyiyle iki tîĝ-i siyeh-tâbı o mâh

İtmiş iki ĝurre-i rahşende ebrû koymuş ad

3. Dārĉin-i ĥiddeti kâfûr-ı vaż'-ı bâridi

Hâven-i sengîn-i dilde mezc idip ĥû koymuş ad

4. Eşk-i terden fitne-i ĥaşrı kâzâ sîr-âb idip

Eylemiş naĥl-ı mücessem kadd-i dil-cû koymuş ad

- [46a] Ĥâţ çekip remmâl-ı ĥüsni ismin dimiş ĉin-i cebîn

Dökdüĝü her nokţaya bir ĥâl-i hindû koymuş ad

6. Penbeyi ol şûĥ idip siĥr ile şâĥ-ı yâsemen

Ķol atınca bâĝ-ı ĥüsne sîm-i bâzû koymuş ad

7. Eyle **İhyā** şīve-i i‘cāz-ı hüsne bir nazar
Nergisī gūyā idip çeşm-i suhan-gū koymuş ad

196

Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilūn

1. Şafḥa-i ḥüsnüñ şehā bir gülşen-i ârestedir
Belki bâğ-ı Cennet-i ‘ālā disem şâyestedir
2. ‘Aşkına gönlüm virip aldım ḥayāt-ı tâzeyi
Nāzenīnim sevdiğim bir dilber-i nevrestedir
3. Şöyle yakdıñ ateş-i ‘aşkınla ḥayfā bendeñi
Dūd-ı âhım ebr-āsā göklere peyvestedir
4. Cānib-i taḥlīşe pervāz idemez²⁷⁹ bir vechile
Murğ-i dil zencīr-i gīsūsıyla yāriñ bestedir²⁸⁰

²⁷⁹ idemez: ide FT.

²⁸⁰ yāriñ bestedir: yāren-bestedir FT.

5. Ğamzesiyle yarelenmekde iken cān u gönül
Kim dimiş **Eşref** belā-yı yārdan vārestedir

197

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Gülşen-i hüsnüñ güzide bir gül-i ra'nāsıdır
Rūz u şeb feryād idenler bülbül-i şeydāsıdır
2. 'Aks idelden Leyle-i hüsnü o mihrin 'āleme
Kaysveş şan cümle 'ālem 'āşık-ı şeydāsıdır
3. Şāh-ı ğamzeñ 'āşıkā dīvān-ı 'aşkda şubh çekip
Katline fermān iden ol kaşları tuğrāsıdır
4. Rind-i mey-ğarı şakın zemm itme ey mäh-ı münir
Mest iden halkı o şūhuñ bāde-i hamrāsıdır

5. Āteş-i hecr ile her dem ‘ālemi sūzān iden

[46b] **Ḥayretā** ol kāfirīñ hep nāz²⁸¹ u istiğnāsıdır

198

Fā’ilātūn / Fā’ilātūn / Fā’ilātūn / Fā’ilūn

1. Gerçi kim dil tār-ı gīsūsunda yāriñ bestedir
Kayd-ı zencīr-i ğumūmundan cihānıñ restedir
2. Tīr-i dil ü nighle²⁸² katl-i ‘uṣṣāk eylemek
Ey kemān-ebrū seniñ ol çeşmiñe²⁸³ vābestedir²⁸⁴
3. Ğamze-i hūn-rīziñe söz yok ve lākin²⁸⁵ dem-be-dem
Āfetā göz degmesin ol çeşm-i mestiñ ḥastedir
4. Ğāfīl olma ihtirāz it āh-ı ‘ālemsūzdan
Nālesi ‘uṣṣāk-ı zārıñ ‘arṣa dek peyvestedir

²⁸¹ nāz: cevır FT.

²⁸² dil ü nighle: dildūz-ı nighle FT.

²⁸³ ol çeşmiñe: çeşmiñe ol FT.

²⁸⁴ vābestedir: dil-bestedir FT.

²⁸⁵ lākin: līkin FT.

5. Çeşm-i luṭfuñla devrinde²⁸⁶ ey şāh-ı iḳlīm-i nāz

‘Āşık-ı işkeste-ḥātır bende-i āḥestedir

6. Vādī-i nā-refte-i fehmiḍe cevḻān idemez

Pā-yı esb-i ḥāme-i **Rāciḥ** benim işkestedir

199

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Dil-i dānāyı şeydā eyleyen gīsū-yı dilberdir

Beni her kārīden²⁸⁷ ḥālī koyan ḥāl-i mu‘anberdir

2. Değişmem mülket-i fağfūra çīn-i ebruvānın ben

Gözüm nūrıdır ol āḥū cemālī māh-ı enverdir

3. Hilāl-ebrūları çeşmānı dil-cū ḥattıdır şebbū

Ḳad-i zībāsı bir ter dilber-i ferḥunde-aḥterdir

²⁸⁶ devriñde: derūnda FT.

²⁸⁷ kārīden: kārđan FT.

4. Olur her bir sözünde²⁸⁸ şīve-i diger zihī peydā
Cihānda var ola yokdur mişāli bende perverdir
5. Anuñ ta‘rīf-i hūsnü hayli müşkildir Hudā ‘ālim
Ne yapsın **Re’fet**-i nā-çār kim kemter suhanverdir

200

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Gören kevnīde cūş-ı mevc-i giryem yem kıyās eyler
O gül ruhsār ise mānend-i şebnem nem kıyās eyler

[47a] Eger zehr olsa nūş eyler rakībīn şunduğu cāmı
Ben aña āb-ı hayvān daḡī virsem sem kıyās eyler

3. Dil istib‘ād ider ol deñlü neyl-i devlet-i vaşlı
Eger rām olsa ol āhū-yı maḡrem rem kıyās eyler

4. Ğam-ı la‘li ile hūnābe-bāş-ı miḡnet olduḡça
Sirişk-i çeşmi seyr iden ādem dem kıyās eyler

²⁸⁸ sözünde: sözümnden FT.

5. Seniñ her bir sözüñ bir gevher-i sencidedir **Hâliş**
Velî keşr-ıtab‘ olan yārān-ı ebkem kem kıyās eyler

201

Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilūn

1. Dil şadefdir mahzen-i lü lü degildir ya nedir²⁸⁹
Bu cihetden her sözüm incü degildir ya nedir
2. Şavb-ı maşşūda seferden men‘ ider dil reh-revin
Pāy-ı bend-i gönümüz gīsū degildir ya nedir
3. Hecr ile keşkül be-dest itdim seyāhat ihtiyār
Kārımız şimden girū ya hū degildir ya nedir
4. Deşte düşmedir²⁹⁰ firāk-ı Leyliden Mecnūn gibi
Hem-nişin ‘āşıkıñ āhū degildir ya nedir

²⁸⁹ ya nedir: yandır FT. Şiirin redifi olan bütün “ya nedir” sözcükleri Fatin Tezkiresinin çevirisinde “yandır” olarak geçmektedir.

²⁹⁰ düşmedir: düşmüşdür FT.

5. Şol hilâl-ebrûlarıñ fikriyle incelmiş midir

Râşidiñ baķ cism-i zârı mû degildir ya nedir

202

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1. Hûn-ı Mecnûnı döküp şol rûtbe rengîn itdiler

Reh-güzâr-ı Leylî-i ol dem ki tezyîn itdiler

2. Yâreler vaz' itdiler tâ sîne-i 'âşıqlara

Kendi kanıyla şeh-i Manşûru tekfîn itdiler

3. Virmediler sünbülistân-ı hayâtımdan haber

Dostlar kanım döküp bi'l-cümle temkîn itdiler

4. Yanmadan itmez hâzer düşmez²⁹¹ kemâl-i hayrete

Hâlet-i pervaneyi âteşle telkîn itdiler

[47b] Girdiler zencîr-i zülfe tâ ezel dîvâneler

Başriyâ 'aşkıñ yolunda cân terhîn itdiler

²⁹¹ düşmez: düşmüş FT.

Fā'īlātūn / Fā'īlātūn / Fā'īlātūn / Fā'īlūn

1. Bezm-i 'irfān ehliniñ menzilgehi vīrānedir
Mülk-i dil ma'mūresin şanma tehī bir hānedir
2. Görmiyen dest-i felekden ɗarb-ı tīg-ı āfeti
Kerbelāya düşse bilmez mātem u ğavġa nedir
3. Hāle-i āġūşa almış dün gice meh-pāreyi²⁹²
Bilmeyen nā-dānıñki fer²⁹³ 'ākıbet rüsvā nedir
4. Dürr-i va'zıñ gūşvār eyler mi vā'iz söyleme
'Ālem-i lāhūta varmış mescīdi mey-hānedir
5. Öyle bir mest-i harābāt olmuşum **Hamdī** bu dem
Māsivādan bilmezem dünyā nedir 'uqbā nedir

²⁹² meh-pāreyi: meh-pāresi FT.

²⁹³ nādānıñki fer: nādān ki ferdā FT.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Yazanlar vaşf-ı hâlim ser-te-ser efsâne yazmışlar
Raķıbi vaşla maħrem 'āşıkı bīgāne yazmışlar
2. Seni ey serv-i nâzım ķāmet-i dil-keş hırāmıñla
Melāmet gülşeninde mişli yok bir dāne yazmışlar
3. Saña āyın virsem²⁹⁴ dil-nişini meşķ²⁹⁵ içün cānā
Daķāyık dāne-i rāziñ mekteb-i 'irfāne yazmışlar
4. Yazarken kil-k-i ķudret zülf-i per ü pīçin²⁹⁶ 'izārında
Dil-i nālānı şayd-ı dām u hālīñ dāne yazmışlar
5. Dimiş yok hātırında nāmı **Şafvet** 'āşıkım bilmem
Anı sen şāha 'āşık yazmamışlar²⁹⁷ ya ne²⁹⁸ yazmışlar

²⁹⁴ virsem: u resm-i FT.

²⁹⁵ meşķ: şakk FT.

²⁹⁶ per ü pīçin: perçemin FT.

²⁹⁷ yazmamışlar: yaz hāmişler FT.

²⁹⁸ ya ne: yana FT.

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Ol perī 'adn-ı hüsnde hür şeklin gösterir

Dīdede²⁹⁹ cism-i laṭīfī nūr şeklin gösterir

- [48a] Bu ne sırdır kim baḳıñ āyīne-i³⁰⁰ endām-ı yār

Bir mücessem nūrdur billūr şeklin gösterir

3. Öyle bir sāḳı-i simīn-saḳ şad-taḥsīn kim

Çeşmi geh mest u gehi maḥmūr şeklin gösterir

4. Giryesi meşşāta olmuşdur 'arūs-ı ḥandeye

Mātem-i erbāb-ı 'aşkıñ sūr şeklin gösterir

5. Milket-i ma'nāyı 'Āşım ḥāme teşhīr eyledi

Bir Süleymāndır ve lākin³⁰¹ mūr şeklin gösterir

²⁹⁹ Dīdede: Dīde-i FT.

³⁰⁰ āyīne-i: āyīneye FT.

³⁰¹ lākin: līkin FT.

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Tār-mār-ı zülf-i yāriñ şūr şeklin gösterir
Ğamze-i 'āşık kişi teymūr şeklin gösterir
2. Nāzdan ber-nesc olan al şāle kaplanmış gibi
Zülf-i cānān ferve-i³⁰² semmūr şeklin gösterir
3. Sāḥa-i ḥüsnünde seyr itdim alāy-ı ḥaṭṭını
Deşt-i ta'līme çıkar³⁰³ ṭābūr şeklin gösterir
4. Ateş-i fırkat ile yanmışlara ol āfetiñ
Sīnesi hep merhem-i kāfūr şeklin gösterir
5. Şi'r-i pākiñ³⁰⁴ Şafveti 'Ākif hele tanzīredir³⁰⁵
Zümre-i ehl-i suḥan ma'zūr şeklin gösterir

³⁰² ferve-i: ferdā-i FT.

³⁰³ çıkar: çıkan FT.

³⁰⁴ pākiñ: pāk-i FT.

³⁰⁵ tanzīredir: tanzīrde FT.

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Şem'-i ruhsârı o şūhuñ nūr şeklin gösterir
Güyyā Mūsā-i 'aşka Tūr şeklin gösterir
2. Kānķı şūretle 'aceb şayd eyleşem ol āfeti
Gāh ādem geh perī geh hūr şeklin gösterir
3. Kursa da tel baķş-i zūlfünde raķīb-i rū-siyāh
Bezm-i cānānda yine ma'zūr şeklin gösterir
4. Hayretindendir şaķın ber-dār şanma 'āşıkı
Bend-i zūlf-i yār olan Maşūr şeklin gösterir
- [48b] Bī-muķābā açılır bīgāneye ol mest-i nāz
Meclis-i 'uşşāķda mestūr şeklin gösterir
6. Rūz-ı 'uşşāķı iderse mihr-rūyı rūşenā
Zūlf-i müşkīni şeb-i deycūr şeklin gösterir

7. **Şākīrā** bī-şübhe maḥzūn u ḥarāb olur o kim

Bu ḥarāb-ābādda ma‘mūr şeklin gösterir

208

Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilūn

1. Derd-i ‘aşk ‘āşık-ı kemterde de dilberde de var

Gör ki sūziş dil-i mūcmerde de ‘anberde de var

2. Dilberin lāzım olan cāzibe-i ‘işvesidir

Ḳāmet-i rast şanavberde de ‘ar‘arda da var

3. Ḥüsn olup gāh neşāṭ-āver gāh ḥūn-rīz

Anı³⁰⁶ seyr eyle ki cevherde de ḥançerde de var

4. O mehin ḥālde ruḥsārı gibi raḥşāndır

Tāb³⁰⁷ u fer mihr-i mūnevverde de aḥterde de var

³⁰⁶ Anı: Ābı FT.

³⁰⁷ Tāb: Nāb FT.

5. Dest-şūy-ı ni‘am-ı her dü cihānız yoksa
Bize neş’e-i mey aḥmerde de kevşerde de var
6. Tāc şāhāne vü şāhāne daḥi tāca sezā
Ḳābiliyyet-i n’aceb³⁰⁸ serde de efserde de var
7. Dil-i ‘āşık dil-i zāhid gibi geç gel olmaz
Gör ki āyine Sikenderde de berberde de var
8. Nev-zemīn söylesin ‘İzzet yine bu ḥāme-i ter
Yoksa nazm-ı kühen ezberde de defterde de var

209

Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilūn

1. Öyle bir şeh-bāz-ı ‘aşkıım ki şikārım dildedir
Öyle sīmurğım ki Ḳāf-ı iftiḥārım dildedir
2. Bir hümāyım ki mekānım lā-mekān şehrinde
Bir hezārım ki nigārım gül-‘izārım dildedir

³⁰⁸ n’aceb: ‘aceb FT.

[49a] Bir gedâyım şüretâ ammâ ki şâh-ı ‘âlemim

Fâtih-i iklîm-i ‘aşkıım kâr u bârım dildedir

4. Baña mevrûs-ı pederdir “*Haydar-ı Kerrâr*”dan

Qâhir-i çeyş-i ‘adüyüm zülfigârım dildedir

5. Vuşlat-ı dildâr için ağıyâra minnet eylemem

İlticâ-yı nâsa yok hâcet ki yârim dildedir

6. Nûkhet-i nûzhetgehi³⁰⁹ gülzâr-ı dehri neylerim

Murğ-ı lâhûtum şafâ-yı murğzârım dildedir

7. Öyle müştâkıım ki **Müştâk**-ı Hudâ dirler baña

Bende-i nâçizim ammâ şehr-i yârim dildedir

210

Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilün

1. Mülk-i ‘aşka ey gönül şâh ol ki sultânlık budur

Tâlib-i dünyâ olup kalma peşimânlık budur

³⁰⁹ nûzhetgehi: nûzhetiñe FT.

2. Her ne var âdemde var âdemde bul her varı sen
Olma âdemden cüdâ ‘âlemde şeytânlık budur
3. Sırr-ı hâkka mahrem ol gec kâtrede deryâyı bul
Ahsen-i takvîmiñi bil işte insanlık budur
4. Şalma fîlk-i cismiñi³¹⁰ baħr-ı ‘amîk-i keşrete
Düşme emvâc-ı belâyâya perişânlık budur
5. Zühđ u takvânîñ hâkķı bilmekde yokdur medħali
Mescid-i ‘irfâna gel **Fahrî** müselmânlık budur

211

Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün

1. Dil-âvâr³¹¹ mahfî genc ol ķo seni vîrâne şansınlar
Meşeldir bu ki dirler ‘âķıl ol dîvâne şansınlar

³¹⁰ cismini: çeşmini FT.

³¹¹ Dil-âvâr: Dil-âvâz FT.

2. Muķīm-i mescid ol başında dā'im ĥaķķı zıkr eyle
Nağam erbāb-ı zāhir menziliñ mey-ĥāne şansınlar
3. Tevellā vü teberrā 'āleminden ictināb eyle
Varıp sen āşinā ol ĥaķķa ķo bīgāne şansınlar

- [49b] Vücūduñ derd-i 'aşķıñla³¹² fenā mülķünde maĥv it kim
Beķā esrārına vāķıf olan merdāne şansınlar
5. Var erbāb-ı³¹³ kemāle **Maĥviyā** 'arz eyle eş'ārıñ
Ėarez ehli kelāmıñ ķo seniñ ifşā³¹⁴ şansınlar

212

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Reh-i cānān ĥayli demdir ey dil intizārımdır
Te'essüf itmem ol āhū-yı vaĥşī çün şikārımdır

³¹² 'aşķıñla: 'aşķ ile FT.

³¹³ erbāb: esbāb FT.

³¹⁴ ifşā: efsāne FT.

2. Taḥayyül eylemem rûz u şebi dildârı gördükce

Anıñ zülf-i siyâhiyle ruḥı leyl u nehârımdır

3. Kadiñ biñ nâz ile cânâ büyütdüm ravza-i dilde

Şu virdim âb-ı çeşmimle nihâl-ı i'tibârımdır

4. Hezârân sūziş-i ḥasretle her dem her zamân her şeb

Beni bülbül gibi nâlân iden ol gül-‘izârımdır³¹⁵

5. Bu nazm-ı pâki tanzîr³¹⁶ eylemek ḥaddim degil amma

Ġazel tarḥ itme Nâcî neyleyem pek eski kârımdır

213

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

1. Pây-mâl-ı esb-i nâziñ olmağa dil ḥâk olur

Her şaf-ı müjgân-ı çeşm-i ḥasretim nemnâk³¹⁷ olur

³¹⁵ gül-‘izârımdır: nev-izârımdır FT.

³¹⁶ tanzîr: tanzîm FT.

³¹⁷ nemnâk: hâşâk FT.

2. Kimde sevdā-yı ser-i zülfüñ olursa 'uğdesi
Dāmen-i şabr u şekîbi şāneveş şad-çāk olur
3. Genci ğamda hastegānıñ itse āh-ı sūznāk
Şu'lesi āteş-firūz-ı hırmen-i³¹⁸ eflāk olur
4. Ey gül-i nevreste sensiz çeşm-i firķat-bīnime
Gūşe-i kāşāne zindān gülşen āteşnāk olur
5. Ey kemān-ebrū **Nazīf** bī-çāreye cevır eyleme
Bī-nevādır tır-i āhı el-ħazer çālāk³¹⁹ olur

214

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

[50a] Şanmasın zülf-i siyāhın ey gönül tūmār mār

Eylemiş her tārını ħaķ kū³²⁰ içün dildār dār

³¹⁸ hırmen: ħarmen FT.

³¹⁹ çālāk: çolak FT.

³²⁰ kū: kūy FT.

2. İki ebrû kıblesiydi secdegâh-ı ‘âşıkan
Haṭṭı geldi ol bütûn şimdi olur nâ-çâr çâr
3. Meyve-i vaşlın gehî izhâr ider ol nev-nihâl
Rûnümûde olmuyor ‘âlemde bak her bâr bâr
4. Sen teraḥḥum itmediñ ey gül fiğân u âhıma
Nâle-i bülbül için olmuş bütün gülzâr zâr
5. Zehr-i merdüm-keşden ümmîd-i şifâ itme ‘abeş
Olsa mümkün mi **Fu’âdâ** saña hic ağıyâr yâr

215

Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilün

1. Müstaḳar olmaz dil-i ‘uşşâḳda her bâr bâr³²¹
Müstaḳildir yârim ammâ gâh olur ağıyâr yâr
2. Ey gönül kâm-ı cihân ister iseñ maṭlab-res ol
Ḥâk-i pâ-y-i yâra ‘azm it durma çok yalvâr var

³²¹ bâr bâr: yâr yâr FT.

3. Pek de  urbiyyet ted arik eyleme c n n ya ar

 te -i me reb-yadında d 'im  oynar n r

4. H t r-ı a y r   b d itmeden eyle h zer

 ncidirmi  d r n  ta'm r iden mi'm r m r

5. B  -ı t b' nda Niy z  n zm ile itme fig n

B d-ı  ar arve  h r b eyler imi  g lz r z r

216

Mef ' l n / Mef ' l n / Mef ' l n / Mef ' l n

1. O     n pertev-i ru s r  keyv n   alar  arpar

Sev d-ı  u'le-i la'l-i bedeh  n   alar  arpar

2. H y l-i cey -i m j n ndan olmaz burc-ı dil h li

H r mi g zleri  ok ki ver-i c n   alar  arpar

3. Nig h-ı   h-b z  t  -ı ebr dan s r ld kce

De il 'an   h m -y    h-ı h b n   alar  arpar

[50b] Sikenderveş meger sū-yı lebiñden³²² hāl-i hindûlar

Zülâm-ı haṭṭıñ içre âb-ı hayvânı çalar çarpar

5. Şaḫın dil virme **Ḳudsî** gamze-i mekkâre-i yâre

O cādū şaḫratü'l-cinnîdir insânı çalar çarpar

217

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1. Düşdü 'aşkıñla a kâfir çok 'azāba göñlümüz

Eylemez ğayri taḥammül pîc u tâba göñlümüz

2. Ateş-i cevriñ o rütbe ḳalbe te'sîr itdi kim

Yandı sayḫ-ı gamda baḳ döndü kebāba göñlümüz

3. Ḳaddimiz olsa dü tâ ebrūyı îmā eyleriz

Pîr olsaḳ daḫi meyl eyler şebāba göñlümüz

4. Geldi imāna o kâfir gördüğü dem ḫālîmi

Hem murāda irdi hem girdi şevāba göñlümüz

³²² lebiñden: lebinde FT.

5. Naẓmını tanzîr eylesen ‘aceb mi **Râşidâ**
Pek muhibbdır Vâcid-i ‘âlî-cenâba gönlümüz

218

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

1. ‘Âşık-ı şūrîde-ḥâlîz zârdır eglencemiz
Genc-i ğamda derd-i ‘aşk-ı yârdır eglencemiz
2. Eyleseñ endîşe yâriñ³²³ zülf-i perçînin³²⁴ n’ola
Ḥal olunmaz ‘ukde-i düşvârdır eglencemiz
3. Ğabğab u la‘lin o naḥl-ı nâzik elbet oḡşarız
Tıfl-ı ‘aşkız sîb ile gül-nârdır eglencemiz
4. Bir bölük pervâne-i bezm-i belâ-yı miḥnetiz
Pertev-i şem‘-i ruḥ-ı dîdârdır eglencemiz

³²³ endîşe yâriñ: endîşeme yok FT.

³²⁴ perçînin: perçemin FT.

5. Şanmasın **Sîret** bizi eglencesiz ehl-i hevâ
Ney gibi her demde âh u zârdır eglencemiz

219

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

- [51a] Cefâ-yı cevri terk itmek nedir ol cilveger bilmez
Çocuğdur şimdilik ta'yîb olunmaz hayr u şer bilmez

2. Sebağ-ğânî-i lûtf u raḥmde bî-behredir ammâ
Cefâ vü nâza geldikde o meh-pârem neler bilmez

3. Nedir ḥâl-i dilim tîr-i nigâh-ı ḥûn-feşânından
Hemân ol meh kemân-ebrûların her dem çeker bilmez

4. Dilim tâb-âver-i sūz u güdâz-ı pûte-i³²⁵ ğamken
‘Ayâr-ı kâdrimi ḥâlâ benim ol sîmber bilmez

5. Nedendir vâdî-i bîgâne-gîde kalmış ol cânân
Ṭarîḳ-i âşinâyiden meger bir reh-güzâr bilmez

³²⁵ pûte: bûte FT.

6. Begim kesb-i kemāl itsen de gel cehl ile mevşūf ol

Ki dehr-i sifle-perver kıymet-i ehl-i hūner bilmez

7. Kūmeyt-i kilc-i **Nuşret** nev-zemīn-i şî‘r-i dürrīde

Ṭarīḳ-i pey-revīyi bilse de pek ol ḳadar bilmez

220

Mef‘ūlū / Mefā‘ilū / Mefā‘ilū / Fa‘ūlūn

1. Hengām-ı vişāl ‘ākıbet aḡyāre de ḳalmaz

Encāma irer mevsim-i gül ḥāre de ḳalmaz

2. Bir şūḥuñ olur ol daḡi dermānde-i ‘aşḳı

İtdikleri ol şūḥ-ı sitemkāre de ḳalmaz

3. Çok kūhken-i ‘aşḳıñ irişdi sırra kārı

Kuhsār-ı belā da dil-i bī-ḳāre de ḳalmaz

4. Ağyārıñ ider hāne-i ümmīdini rūšen

Bir gice o meh ‘āşık-ı āvāre³²⁶ de qalmaz

5. Bir gün dükenür nāle-i bülbül daḥi Neylī

Encāma irer mevsim-i gül hāre de qalmaz

221

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

1. Sāgar-ı bintü’l-‘ineb hicrānınıñ maḥmūruyuz³²⁷

Arzū-yı vuşlatıñ³²⁸ çıkmaz ḥayāl-i devriyiz

[51b] Olmuşuz seng-i kazānıñ bir nişangāhı ‘ayān

Tā leked-ḥār-ı felek müşkülünüñ maḥdūruyuz

3. Dönmedi³²⁹ devrān bizimle qaldı ḥasret³³⁰ maḥşere

Sāḥa-i nā-kām içinde dilleriñ meksūruyuz

³²⁶ āvāze: āvāra FT.

³²⁷ maḥmūruyuz: mahrūmuyuz FT.

³²⁸ vuşlatıñ: vuslatının FT.

³²⁹ Dönmedi: Dutmadı FT.

³³⁰ ḥasret: hayret FT.

4. Kurb-ı vuşlat bulmadık düşdük hevâ-yı firqate
Kendi kâdrin bilmeyen bir nâ-ḥalef mecbûruyuz
5. Kılmaz iken şahlara kıldık ‘adûya ser-fürû
Kâmiyâ iḳbâl ile gûyâ cihân meşhûruyuz

222

Fâ’ilâtûn / Fâ’ilâtûn / Fâ’ilâtûn / Fâ’ilûn

1. Derdimiz cānāna söylenmiş devâ söylenmemiş
Mâcerâ söylenmiş ammâ müdde‘â söylenmemiş
2. Söylemişdim çekdiğim âlâmı bir bir yâre hep
Birisin bilmez o zâlim gûyiyâ söylenmemiş
3. Perçemi vaşfında eş‘ârım görenler diyemez
Fenn-i³³¹ ‘aşk üzre ‘aceb şerḥ-i belâ söylenmemiş
4. Vaşf-ı ḥübânda denilmiş niçe ta‘bîr-i cefâ
Sevdiğim bilmem niçündür kim vefâ söylenmemiş

³³¹ Fenn: Metn FT.

5. Ayağına dökülünce eşk-i çeşmim dīdeler
Cūybār-ı serv el-ḥaḳ nā-becā söylenmemiş
6. Ḳatlime āmādedir çeşmiñ dīdem güldi³³² didi
Mezheb-i ‘aşḳ içre aṣlā ḥūn-bahā söylenmemiş
7. Söylenir itdikleriñ şimdi begim Ṭayyāre hep
Ḳalmamışdı gerçi dünyāda cefā söylenmemiş

223

Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilūn

1. Çarḥ elinden kimse yok ‘ālemde giryān olmamış
Dehr içinde var mıdır bir sīne büryān olmamış
2. Evveli derd u belādır āḥiri cev̄r u cefā
Kimse lezzet-yāb olup³³³ ‘ömründe ḥan-dān olmamış

³³² güldi: geldi FT.

³³³ lezzet-yāb olup: bunda tad alıp FT.

[52a] Kanda bir dil ki anıñ derdiyle olmaz mübtelā

Yā çeker gāhī anıñ zaḥmıyla pür-ḳān olmamış

4. Ādemiñ ‘ömri eger biñ yıl olursa ‘āḳıbet

Dem gelir şan bir gice ‘ālemde mihmān olmamış

5. Şemiya bu ‘uḳdeniñ ḥallinde ‘ācizdir ‘uḳūl

Ḳanḳı ‘ākildir anıñ fikrinde ḥayrān olmamış

224

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Gidenler reh-i ‘aşḳa³³⁴ başına derd-i belā almış

Bu yolda ser virenler bārını³³⁵ bād u hevā almış

2. Delinmiş göz göz olmuş tır-i müjgānıyla ten gūyā

Açılmış ḥāne-i deycūra revzen rūṣenā almış

³³⁴ Gidenler reh-i ‘aşḳa: Reh-i ‘aşḳa gidenler FT.

³³⁵ bārını: yārini FT.

3. Dökülmüş rûyuna gîsûları baş gösterip her sū
Gidilmez şehir-i hûsne şimdi ânı ejdehâ almış
4. Olur mı bîkr-i neş'e hic za'il-i bezm-i 'âlemde
Demiyle pîr-i meyden duhteriz³³⁶ pek çok du'â almış
5. Dimiş nabzım tutup dil hastasına ol tabîb-i nâz
Şıcâğım³³⁷ geçmiş ammâ **Vâsıfım** berd-i cefâ almış

225

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

1. Hûmâr-ı bâdeden mey-nûşa şor kim bak neler çekmiş
Biraz sürmüşse zevkin bir zamân da derd-i ser çekmiş
2. Rehâ olsa n'ola ebnâ-yı devrân³³⁸ zaîm-ı gerdûndan
Ki yokdur dâr-ı dünyâda cefâsın ben kadar çekmiş

³³⁶ duhteriz: duhterin FT.

³³⁷ Şıcâğım: Saçâğım FT.

³³⁸ devrân: gerdûn FT.

3. Perīṣānī-i aġyāra sebeb olmak için ‘āşık
Enīn u nāle-i eġġān ile āh-ı seher çekmiş

4. Kızılılık āsumānda şanma te’şīr-i şafağdandır
Şerār-ı dūd-ı āhımdır ki tā eflāka ser çekmiş

5. Tecāhülden teġāfülden gelip ol mest-i nev-sāzım
[52b] Dimiş ki var mıdır Neş’et gibi benden zarar çekmiş

226

Mefā’īlün / Mefā’īlün / Mefā’īlün / Mefā’īlün

1. Kemālin bulmuş ol nevres nihālim pek güzellenmiş³³⁹
Fem-i ‘uşşāka lāyık meyve-i cismi ‘asıllanmış

2. Turunc u sīb-i bostānıñ çürütmüşler kıyās itme
O bir nev-bāde-i terdir hemān cüz’ice³⁴⁰ allanmış

³³⁹ güzellenmiş: görülmemiş FT.

³⁴⁰ cüz’ice: cür’etce FT.

3. Haṭ-āver şanma ey dil sen 'izārın ol melekzārın
Kitāb-ı ḥüsnü bir bir ḥāme-i ḳudretle tellenmiş
4. Vezīri ḳıṭ'a-gūyā cismi bir ābādī kāğıddır
Nuḳūṭ³⁴¹ şeklinde her ḥālī zer u zīverle ḥallanmış
5. O serv-ḳāmetiñ şalındığın 'ayb itme ey 'āşık
Hevā-yı 'aşḳla me'lūf olaldan başı yıllanmış
6. Cihānda gerçi ḥüsnünde yegāne çok güzel ammā
Ḥabībim ravza-i Cennetde Rıdvāna bedellenmiş
7. Ġazāl-ı³⁴² çeşmini vaşf itdigimçün³⁴³ ben o dildārın
Bu nazm u şi'rim ey **Feyzī** yine ḥoşca ğazellenmiş

³⁴¹ Nuḳūṭ: Fakat FT.

³⁴² Ġazāl: İzāl FT.

³⁴³ itdigimçün: itmegiçün FT.

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Cûş idelden beyt-i kâlbimde hûm-ı şahbâ-yı 'aşk
Bir 'aceb hâlet getirdi nefsime sevdâ-yı 'aşk
2. Câh u çâh u medh u zem yeksândır yanımda kim
Olmuşum âşüfte-i gâvta-hor-ı deryâ-yı 'aşk
3. Şîşe-i 'arım kırıldı lâ-ubâlî meşrebim
Böyledir hâkkımda hükmi-i hazret-i dârâ-yı 'aşk
4. Zâhirâ vardır neşât-ı inbisâtım halk ile
Bâtinim ammâ mağarr-ı şûriş u gâvgâ-yı 'aşk
5. Zâhirimde gerçi yokdur zağm u dâğ-ı zâhire
Bâtinim hâkister itmiş âteş-i 'uzmâ-yı 'aşk
6. Gizlidir³⁴⁴ düzağm-ı mahfidir cihânda dâğ-ı dil
Vaşf u ta'rîfî ne mümkün nûkte-i fehvâ-yı 'aşk

³⁴⁴ Gizlidir: gözlüdür FT.

[53a] **Zikriyā** “*men lem yezuk lem ya ‘rif*³⁴⁵ olan hāl-i dil

Hoş bilirsın kâle gelmez ya nedir şekvâ-yı ‘aşk

228

Fā’ilātün / Fā’ilātün / Fā’ilātün / Fā’ilün

1. Zîr-i fesden dilberā oldu nümāyān kākülün
Meh-cebîniñ üzre çok gösterdi ‘ūnvān kākülün
2. Zîr-i fesde ḥabs idip yüz virme luṭf it el-amān
Eyledi cem‘iyyet-i ‘aqlım³⁴⁶ perîşān kākülün
3. Her telinde gūyiyā aşıldı bir tîr-i kaza
Bağladı her mūyuna biñ merd-i meydān kākülün
4. Rub‘-ı meskūnı musahḥar itmege kaşd eylemiş
Kendi başına ider ḥukm-i Süleymān kākülün

³⁴⁵ “Men lem yezuk, lem ya’rif”: “(Ölümü) Tatmayan bilmez” anlamında bir söz. İmam-ı Rabbani’ye ait olduğu rivayet edilir.

³⁴⁶ ‘aqlım: ‘iqlim FT.

5. Hāke şaldı sāyeveş āhır **Refāhī** çākeriñ
Bir nefes güldürmedi bī-dīn u īmān kākülün

229

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Bā'ış-i fıkır u hayāl-i 'ārifāndır perçemiñ
Mültecā-yı dūd-ı āh-ı 'āşıqandır perçemiñ
2. Şāhısıñ iqlīm-i hüsnün kimse itmez kıl u kāl
Neyyir-āsā şu'ledir cevher-feşāndır perçemiñ
3. Mülk-i fesden çıkdı celb-i dil için her cānibe
Leşker-i şaf-beste-i ecsād u cāndır perçemiñ
4. Dānedir hāl-i ruḥuñ hem dāmdır zülf-i ḥamıñ
Murğ-ı şebāl-i hayāle āşiyāndır perçemiñ
5. Merdüm-i çeşm-i **Necīb**-i zārının ḥasretgehi
Ferş-i semmūr-ı siyāh olmuş mekāndır perçemiñ

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Bir zamān ben maḥrem-i her rāzıñ oldum bilmediñ³⁴⁷

Bir zamān pā-māl-ı esb-i nāzıñ oldum bilmediñ

- [53b] Bir zamān va'd-i vişāl itdiñ teğāfül eylediñ

Bir zamān şāyeste-i incāzıñ oldum bilmediñ

3. Bir dem oldu sen de cevri-i yār ile ılan ağıladıñ

Ben o demlerde seniñ dem-sāzıñ oldum bilmediñ

4. Sen de zannım ben gibi bī-hūşsın ey 'andelīb

Bir zamān gülşende hem-āvāzıñ oldum bilmediñ

5. 'Aqlım aldıñ dün gice meclisde sen bir nağmede

Muṭribā pek mübtelā-yı sāzıñ oldum bilmediñ

6. Nağd-ı cān şarfin ta'ahhüd eyledim yolunda ben

Cümle-i 'uşşāğdan mümtāzıñ oldum bilmediñ

³⁴⁷ bilmediñ: bilmeden FT.

7. Bāşımı kūy eyledim çevgān-ı dest-i nāzıña
Nāşid-āsā sevdiğim ser-bāzıñ³⁴⁸ oldum bilmediñ

231

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Müsellem mülk-i 'ālem-i sürūr mekkārdır kākül
Gürūh-ı ehl-i derde ḥākim u serdārdır kākül
2. Dü şad satır-ı sevād ammā muḥarrer kil-k-i mūlarla
Ki levḥ-i sāde-rūda sūre-i esrārdır kākül
3. Degil illā muşavver resm-i dūd-ı āh dillerdir
Ser-i her māh-rūda gör ki ḥālā vardır kākül
4. Dü serverdür ki ol melek sevād-ı dehre mālīkdir
Ki her dem hem-kūlah-ı tūr-ra-i ṭarrārdır kākül

³⁴⁸ ser-bāz: sır-baz FT.

5. **Vesīm**-āsā şılā ehl-i kelām-ı ‘aşra her dürlü
Ki da‘vāda güvāh-ı ‘ādilim derkârdır kākül

232

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

1. Olmasa bu kevne hem-reng ‘arız-ı dildāre gül
Zīb u zīnet virmez idi açılıp gülzāre gül
2. Serviler hāk-i fütāde oldu reftārın görüp
Düşdü sevdā-yı ruḥuñla sevdiğim bāzāra gül

[54a] Kōkla fırsat variken kōrkma gül maḥsūdın
Geçmeden ey ‘andelīb-i zār dest-i ḥāra gül

4. Çāk çāk idip girībānın kızarmazdı yüzü
Bāğda reşk itmese elbet o gül-ruḥsāre gül
5. Eyledi nālān beni **Şā‘ib** bu şeb bir gonce-fem
Bā‘iş-i efgān imiş bildim hezār-ı zāra gül

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Derd-i 'aşka mübtelā bir nāy bir ben bir gönül
Zār iden³⁴⁹ şubḥ u mesā bir nāy bir ben bir gönül
2. Dağlar ile ser-te-ser efgān ider ḥasret çeker
Nağme-perdāz-ı cefā bir nāy bir ben bir gönül
3. İbtilāsın bildirir pür-ḥūn derdim gösterir
Dershān-ı mācerā bir nāy bir ben bir gönül
4. Zerd-i rūdur hecr ile pek ḥastadır āh itmede
Dem-be-dem ḥayret-fezā bir nāy bir ben bir gönül
5. Her nefesde hūş-ı derdim sırrını tefhīm için³⁵⁰
Derdḥāh-ı bī-nevā bir nāy bir ben bir gönül

³⁴⁹ iden: ider FT.

³⁵⁰ için: ider FT.

6. Maḥrem-i ehl-i belā erbāb-ı ‘aşka pīş-vā
Dā’imā firḳat-serā bir nāy bir ben bir gönül
7. Feyz-i Mevlānā ile **Şafvet** bu devr içre hemān
Derd-i ‘aşka mübtelā bir nāy bir ben bir gönül

234

Mefā’lün / Mefā’lün / Mefā’lün / Mefā’lün

1. Bu şeb ḥülyā-yı zülfünle dili bī-pīc u tāb itdim
Görünce tā seḥer³⁵¹ şubḥ cemālīñ terk-i ḥāb itdim
2. Añıp ruḥsār-ı ālīñ döndü çeşmim ṭās-ı pür-ḥūna
Bezmd e ḥūn-ı eşkimden dolu nūş-ı şarāb itdim
3. Yüz üzre mā’il-i ḥāl-i ruḥuñ şad yüz kadar varmış
Bir ‘anber sübhā ile ben de bu yüzden ḥisāb itdim

[54b] Miyānıñ aldım āğūş-ı ḥayāle ḥayli eglendim
Ne aḡyāra ḥaber virdim ne saña bir ‘azāb itdim

³⁵¹ seḥer: be-seher FT.

5. Degildir ‘arızı âl-i ‘abânî³⁵² şevkı gönümde
Ezel bezminde ben **Nevres** o bâba intisâb itdim

235

Mef‘ûlû / Mefâ‘ilû / Mefâ‘ilû / Fa‘ûlûn

1. Murğ-ı dilimi dâma düşürdüm yine kendim
Püsküllü belâdır sır-ı meh zülf-i kemendim
2. Hercâyî niçün eylediñ ağıyar ile ülfet
Sen yâr-ı vefâdarıñı terk itdiñ efendim
3. Ateşkede-i ‘aşkıda gör maḥv-ı vücûdum
‘Aks-i nigeḥ-i âfete gûyâ ki sipendim
4. Ey dil-i nağam pîş-revî tûl u dirâz it
Raḫşân ola tâ şevke gelip serv-i bülendim
5. **Fevzî** suḫanım tûṭî-i mu‘ciz-deme lâyıḳ
Taḫdîm sezâ bu ğazel-i şâḥ-pesendim

³⁵² ‘abânî: ibâdın FT.

Fe'îlâtün (Fä'îlâtün)/ Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlün (Fa'lün)

1. Çekeli tûğ-ı vezâret ile râyet perçem
İttiḥâz itdi fes iklîmin eyâlet perçem
2. Çekilince ruḥuna ḥaṭṭ-ı şerîf ol şûḥuñ
Yine kesb eyledi rıf'atla şadâret perçem
3. Ola şûr Çin ile Maçine daḥi sevdâna
Zulümâta el atıp eyler imâret perçem
4. Dökülüp mâh-ı ruḥı münḥasif itmiş birden
Kıparır başımıza şimdi kıyâmet perçem
5. Niçe biñ dilleri berbâd u perîşân itdi
Dolaşır gerdene âşüfte-kıyâfet perçem
6. Buña zihnîm dolaşır mu'cize mi yâ efzûn
Ser-i her mûyuna bend itdi biñ âfet perçem

[55a] Buña perçem mi dinür şanki bir ejderhâdır

İdiyor dahme-i hüsn üzre nezâret perçem

8. O şehiñ mihnet-i³⁵³ ma'mûre-i hüsn ü ânın

Heme ân itmededir hıfz u himâyet perçem

9. Baña zencîr-i cünûn oldu yüzü ağ olsun

Bu vecihden bize bahş eyledi şöhret perçem

10. Seheri âh-ı cigergâh ile olmuş tel tel

Yine kesb eyledi bir başka letâfet perçem

11. Dil-i sevdâzedemiz şâne mişâli **Seyfî**

İdeli yârelidir bahş u hikâyet perçem

237

Fe'ilâtün (Fâ'ilâtün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fa'lün)

1. Eylese baht-ı siyâhım ile ülfet perçem

Düşürür gönlümü sevdâlara elbet perçem

³⁵³ mülket: mihnet FT.

2. Şāh-ı hūbāndan alıp tūğ-ı vezāret perçem
Kıldı mülk-i fesi kürsī-yi eyālet perçem
3. Mağribīdir ki çıkıp semt-i diyār-ı fesden
Şark serhaddine dek kıldı seyāhat perçem
4. Çīn-i ebrūsuna şarkındılık eyler fesden
Mülket-i hüsn ideli neşr-i hükūmet perçem
5. Kālb-i ‘uşşākı karışdırdı ‘Arab saçı gibi
Zīr-i fesden kılıp izhār ol āfet perçem
6. Hüsn u hār-ı ğam u ekdārı bırakmaz süpürür
Olsa beyt-i dile çārub muhabbet-i perçem
7. Kıl kadar eyleme ümmīd-i kerem ‘ālemde
Viremez kel olanıñ başına zīnet perçem
8. Kıl ‘ayıbsız n’ola olursa **Şefikā** şi‘rim
Ki virir tab‘ıma ser-rişte-i kuvvet perçem

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

[55b] O Yūsuf-kıymetiñ bir dürlü kaçmazdım bahāsından

Harīdārān elin çekseydi zıll-i ibtilāsından

2. İşābet itdim ammā hāline ta'bīr-i 'anberde
Haṭın mişke müşābihdir didim tevbe Hıṭāsından

3. Taşavvur eyledikce sīnesin āgūş-ı vuşlatda
Dil-i 'āşık döner mir'āt-ı Hurşīde şafāsından

4. Varıp mey-hāneye ferş-i haşīr-i 'ayş u nūş itsek
Uşandık zāhid-i mescid-nişīniñ bu riyāsından

5. Ruḥ-ı sākī ne mihr-i 'ālem-ārādır ki 'aks itse
Döner cām u hilālī bedre te'sīr-i ziyāsından

6. Emip³⁵⁴ gülnār-ı la'lin eyleme āzerde-i dendān
Ki cān virsek de şoñra kırtuluş yok dış kirāsından

³⁵⁴ Emip: Anub FT.

7. Bu gülşende açılmaz ğonce-i ümmîde ehl-i dil
Gelirse nefha-i 'Îsâ daħi bād-ı şabāsından
8. Viren bu āb u tābı eşk u āh-ı 'āşıkān şanma
Sitanbul dilberi nāzik olur āb u havāsından
9. Bu rū-yı tābnāk ile ne bāġa cılve-rîz olsa
Gül-i Hurşîd olur işkefte zerrāt-ı fezāsından
10. Baña pîrân-ı devrân ile ülfet hoş gelir **Hayrî**
Cihānîñ nev-cüvānān u 'atāsız bî-vefāsından

239

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Teng-meşrebsin levendim bāde-ħār olduġça sen
Kabiña şıġmazsın aşlā neş'edār olduġça sen
2. Cümleden evvel getir yāda beni ey bî-vefā
Va'diñi incāz içün 'āşık-şumār olduġça sen

3. Pest olur Hürşîd kıadri ey meh-i ‘ālî-nijād
Gün-be-gün hüsniyle şāhib-iştihār olduķça sen

4. Hîç fikr-i niyyeti³⁵⁵ gelmez dil-i pür-şūhuma
Baña sultānım ne ğam ‘ālemde var olduķça sen

[56a] Tūtî-i tab‘-ı **Hāsib** olsa n’ola şirîn-edā
Ey kamer-ṭal‘at ona³⁵⁶ āyinedār olduķça sen

240

Fe‘ilātün (Fā‘ilātün) / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün (Fa‘lün)

1. Berg-i gül-reng bulur ‘arız-ı dil-cūsundan
Sünbül āşüfte olur zülf-i semen-būsundan

2. Şehr-i Bağdād gibi kişver-i dil oldu harāb
O cüvānıñ sitem-i çeşm-i Hülāgūsundan

³⁵⁵ niyet: nimet FT.

³⁵⁶ ona: bana FT.

3. Naẓarım gāh ruḥ u gāhice zūlfünde alır
Bāġ-ı ḥüsnüñ geçemem lāle-i şebbūsundan
4. Dilde kim ‘aşķ ola ızmārı olur mı ābil
Şem‘iñ elbet görünür şu‘lesi fānūsundan
5. O perīşāna dūċār olalı ‘aql u fikrim
Tār mār oldu perīşāni-i gīsūsundan
6. Ka‘be-i ḥüsni n’ola ıble-i ‘uşşāk olsa
Taķ-ı miḥrāb-ı be-dīdārdır ebrūsundan
7. Deşt-i ḥüsnünde³⁵⁷ **Senīḥā** o ġazāl-i nāzik
Şekl-i vahşet görürüm dīde-i āḥūsundan

241

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

1. Bir lebi mül ‘āşıķa dildār dirseñ işte sen
Ḥayret almış gönlünü nā-ċār dirseñ işte ben³⁵⁸

³⁵⁷ ḥüsnünde: hüsn içre FT.

2. Ȧam-be-Ȧam zũlf-i siyāh ‘ālemde çeşmi fitneger

Var mıdır böyle perī mekkār dirseñ işte sen

3. Nār-ı Ȧasret sīnesin sūz u kebāb itmiş hele

Kimdir ol dil-Ȧasta-i bīmār dirseñ işte ben

4. Cevr idip üftādesin dürlü cefāya uğradan

Bī-mürüvvat dil-rübā her bār dirseñ işte sen

5. Zār u zārī gūşe-i tenhāda āh eyler müdām

İki eşmi eşkle ħūnbār³⁵⁹ dirseñ işte ben

[56b] Nāz ile āgūş ider āheste ğonce destesin

Reng-i gül hem-sīnesi gülzār dirseñ işte sen

7. Tā seȦer biñ derd ile bũlbũl ğibi feryād iden³⁶⁰

Hece karşı şubȦa dek diltār dirseñ işte ben

³⁵⁸ ben: sen FT. 1-3-5-7-9. beyitlerde Fatin Tezkiresi çevirisinde “sen” redifi kullanılırken; mecmu‘ada “ben” kullanılmıştır.

³⁵⁹ ħūnbār: cũybār FT.

³⁶⁰ iden: ider FT.

8. Şormaz aşlâ hâtır-ı mecrûh zâlim bir nefes

Kalbi taş yâ âhın pür-kâr dirseñ işte sen

9. **Lütfi** söyle tekye-i gamlarda fırkat câmesin

Var mı giymiş hırka-i efkâr dirseñ işte ben

242

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1. Kimseniñ sermâye-i ârâmı gâret olmasın

Kimseler âvâre-i deşt-i melâmet olmasın

2. Bir ser-âmed dil-rübâ gördüm didiñ gülzârda

Gördüğün [ey] bād-ı şubh ol serv-kâmet olmasın

3. Kâse kâse zehr-i gam nûş eyledim 'aşkıñda ben³⁶¹

Dest-i cevriñden neler çekdim şikâyet olmasın

4. Gam yime bir gün irersin vaşlıma dırsın baña

Mev'ud-ı vaşlıñ şaķın rûz-ı kıyâmet olmasın

³⁶¹ 'aşkıñda ben: aşkın için FT.

5. Ol kadar âmâdedir çāk-ı girībān itmege³⁶²

Çeşm-i şūhuñdan **Naḥīfī**'ye işāret olmasın

243

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Ḥaḳīḳat gülşeninde gül de bülbul gibi der hū hū
Kamunuñ maḳşadı Ḥaḳḳ'dır gerek lā lā gerek lū lū
2. Gülistān-ı hüviyyetde ötüp hū hū diyen murḡān
Ne hū hū dir ne yū yū dir ne bū bū dir ne hem cū cū
3. Ma'ārif gülşeninde³⁶³ bülbulüm diyen hezār amma
Kimi 'aḳ'aḳ kimi taşlaḳ³⁶⁴ kimi şakraḳ kimi ḳū ḳū
4. Bu keşret 'āleminde sırr-ı vaḥdet bilmesi müşkil
Bilir ancaḳ eḳālīm-i 'aḳāyıkda gezen sū sū

³⁶² itmege: itmede FT.

³⁶³ gülşeninde: bahçesinde FT.

³⁶⁴ taşlaḳ: lak lak FT.

[57a] **Ḥayātī** baḥr-ı ḥayyīñ sāḥil-i pāyān var şanma

Bütün³⁶⁵ cū cūya ğū ğū düşde³⁶⁶ itseñ sū-be-sū nū nū

244

Fe'ılātün (Fä'ilātün)/ Fe'ılātün / Fe'ılātün / Fe'ilün (Fa'lün)

1. Büt-perestem dimezem saña göñül virsem āh

Büt-perest olduğumu duydu cihān kāfir āh

2. Bend iderse dil ol zülf-i ḥam-ender-ḥamına

Şāneveş belki anı kırtara bu baḥt-ı siyāh

3. Yiter itdiñ yiter āh bunca cefāyı zālīm

N'olur itseñ baña bir kerre tebessümle nigāh

4. Dil-i vīrānımı yıkdıñsa begim³⁶⁷ vār olasın

Seni mesrūr ide her şām u seḥer Rabb ilāh

³⁶⁵ Bütün: Ne bu FT.

³⁶⁶ düşde: -veş de FT.

³⁶⁷ begim: benim FT.

5. Çāre ne sevdi seni **Şārık**-ı rüsvā-yı cihān
‘Afv ile eyle ‘adālet eger itdiyse günāh

245

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Şu‘ā’-ı şarık-ı vaşl-ı yār pür-şūr oldu gitdikce
O şūhūñ hüsni-i ‘ālem-sūz meşhūr oldu gitdikce
2. Felekde sīnesin mecmū‘a-i hakkāke dönderdi
O māhiñ defter-i dāğında mestūr oldu gitdikce
3. Kırıldı şīşeveş seng-i ğamıyla kalb-i üftāde
Hemān kaşr-ı dil-i aġyār ma‘mūr oldu gitdikce
4. Ne hikmet pertev-i luṭfuñ dirġ itmez iken evvel
O mihr u hüsni-i ‘ālem-tāba mağrūr oldu gitdikce
5. Hūmār-ı keyf-i vuşlat çekmezem dirdi **Nedīm** ammā
Şarāb-ı şīve-i ‘aşkıñla maḥmūr oldu gitdikce

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Göñülde âteş-i asret fūrüzān oldu gitdikce
Dü çeşm-i ħün-feşānım 'ayn-ı 'ummān oldu gitdikce
- [57b] Yine bir mehveşiñ mecbūr-ı ħüsni oldum 'ālemde
Sipihr-i dilde mühr-i mihri tābān oldu gitdikce
3. Elinden dād u feryād itmemek mümkün müdür zīrā
Cefāsı ol mehiñ bī-ħadd u pāyān oldu gitdikce
4. Çeker dil intizār şubĥ-ı vişāl-i yāri asretle
Dırāzī-i şeb-i firķat nümāyān oldu gitdikce
5. Nihāyet yok yem-i hicrāna **Rātıb** n'eyleyem bilmem
Uzandı sāḫil-i maķşūd pinhān³⁶⁸ oldu gitdikce

³⁶⁸ pinhān: nihān FT.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Göñülde tâbiş-i hasret nümâyân oldu gitdikce
Tenimde renciş-i firķat firāvân oldu gitdikce
2. Çıķınca zülf fesden başķa revnaķ buldu yâr ammâ
Benim şîrâze-i 'aķlım perîşân oldu gitdikce
3. Seķâb-âsâ haţķ-ı nev ķaplamış ruķsârını eyvâh
O şûķuñ mâh-ı ķüsn ü ân pinhân oldu gitdikce
4. O serv-ķâmete meyl itdi ķoķdan şu gibi göñlüm
Anıñcün dîde-i ğam-dîde giryân oldu gitdikce
5. Taşalluf itmem ammâ **Râşidâ** böyle zemînlerde
Baña açmaķ reh-i nâ-refte âsân oldu gitdikce

Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün

1. O şuḥ-ı nāz-perver mäh-ı tībān oldu gitdikce
Gönülde şevḳ-i mihri āteş-efşān oldu gitdikce

2. Silāḥşor olmuş ebr u ğamzeler cellād-ı ḥün-rīzi
Güzellik kişverinde mīr-i mīrān oldu gitdikce

3. Fırāk-ı la'li itdi rīze-i elmāsveş te'sīr
Cigerde dāğlar kân-ı bedaḥşān oldu gitdikce

4. Açınca bādbān-ı ḥasreti 'ummān-ı eşkimden
Nazardan geşt-i ümmīd pinhān oldu gitdikce

[58a] N'ola pey-revlik itse 'Ārif maẓmūn-ı perdāza

Bu vādilerde **Ḥamdī** pek³⁶⁹ suḥandān oldu gitdikce

³⁶⁹ pek: Beg FT.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Bilinmez niçe gündür ey şabā yārim ne 'ālemde
Kimiñle şalınır ol lāle-ruḥsārım ne 'ālemde
2. 'Aceb kimlerle leb-ber-leb şafālar itmede ol şūḥ
Gül endāmım efendim lebi gül-nārım ne 'ālemde
3. Var ey bād-ı seḫer cānānımın devlet-sarāyına
Yatur mı ḫāb-ı istiḡnāda ḫünkārım ne 'ālemde
4. Kimiñ ḡam-ḫānesin rūṣen ider nūr-ı cemāliyle
Lebi ḡoncem benim yār-i vefādārım ne 'ālemde
5. Gelir mi ḫātır-ı pür-nūruna ben bendesi āyā
'Aceb dir mi ki ol **Peyrevī** bīmārım ne 'ālemde

Fe'îlâtün (Fâ'îlâtün)/ Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlün (Fa'lün)

1. Saña ey kaşı kemânım olalı üftâde
Dil-i bî-çâre neler çekdiği gelmez yâda
2. Bî-vefâlıkda seniñ şöyle kemâliñ var kim
Yokdur ey şüh-ı cefâ-pîşe işiñ dünyâda³⁷⁰
3. Bağmadıñ ey gül-i nevreste mişâl-i bülbül
Gice gündüz bu kadar eyledigim feryâda
4. Dün gice mest iderek ben haber aldım ağıār
Seni āgūşuna çekmiş düşürüp tenhâda
5. Elvirir kākül-i hūbān ile düşdüñ dāma
Enverî³⁷¹ kayd-ı belādan yeter ol āzāde

³⁷⁰ dünyâda: ziyâde FT.³⁷¹ Enverî: Enverâ FT.

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Kūy-ı yāri aındılar dildār geldi hātırā

Cenneti vaşf itdiler dīdār geldi hātırā

- [58b] Gün batınca dün gice imsāka niyyet itmedim

Būselerle itdigim iftār geldi hātırā

3. Der-kenār ile berāt-ı hūsne tuğra çekdiler

Haṭ ile zabṭ itdigim timār geldi hātırā

4. Bir pul itmez biñ ğazel yāriñ yanında aınladım

Pūseveş dil yanaraḡ dīnār geldi hātırā

5. Zāhir oldu cebhe-i rūyunda **Ra'fet** nūr u nār

Yāri gördüm ṭavr-ı āteşzār geldi hātırā

Fe'îlâtûn (Fâ'îlâtûn)/ Fe'îlâtûn / Fe'îlâtûn / Fe'îlûn (Fa'lûn)

1. Nîgeh itmez o perî hâl-i perîşânımıza
Niçe rahm eyler 'aceb dîde-i giryânımıza

2. Hâzer it ey dil-i şeydâ o kemân-ebrûdan
Tîr-i müjgânı bütün kaçd idiyor cânımıza

3. Felege virse tezelzül n'ola feryâdımız âh
Neler itdi sitemi sîne-i sūzânımıza

4. Şakın ey şûfî-i hâr bizleri ta'yîb itme
Sebeb ol muğ-beççedir çâk-ı girîbânımıza

5. Elem-i hecr ile **Râşid** yine pervâne gibi
Yanalım yakılalım şem'-i şebistânımıza

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Hıyāl-i mūr-ı haṭṭıñla dönüp dil vādī-i³⁷² nemle
Süleymānım hırıdār-ı vişāliñ olayım nemle
 2. Nem itmiş kākül-i boyayı dökmüş rūy-ı nemnāka
Reyāhinzār-ı hüsñün eylemiş tezyīn nim nemle
 3. Fütūr irāş ider gūş eylesek dünyāya gelmekden
‘Aceb taḥvīf ider vā‘iz bizi nār-ı cehennemle
 4. Vişāliñ ārzusuyla Firengistān gezmiş dil
Kızıl elmayı almış muğtenimden māl muğanımla
- [59a] **Sa‘īdā** eşk-i bülbul berg-i verde reng baḥş eyler
Tarāvet-yāb olur her gonce-i güller³⁷³ çünkü şebnemle

³⁷² dil vādī: dildāzī FT.

³⁷³ güller: gül FT.

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Hālimi 'arz it şabā dildāre Allah 'aşķına
Sūziş-i³⁷⁴ dilden ħaber vir yāre Allah 'aşķına
2. Ey ṭabīb-i ḥāzık-ı nabż-āşinā-yı³⁷⁵ derd-i dil
Ḥasta-i hecrim baña bir çāre Allah 'aşķına
3. Vir zekāt-ı buse-i kālāy-ı ḥüsn ü ānıñı
Sā'il-i der-kef-'aşā-yı zāre Allah 'aşķına
4. Rūşen itsin zulmet-i şeb zinde-derān-ı ğamı
Mihr-i rüyuñ göster ey meh-pāre Allah 'aşķına
5. Ḥātır-ı 'uşşāķa ol gāhī tesellī-baḥş-ı cūd
Kārıñı cevır eyleme yek-pāre Allah 'aşķına

³⁷⁴ Sūziş: Şūriş FT.

³⁷⁵ āşinā: āşiyān FT.

6. Bu tehî-ceyb-i vişāl u cāyi‘-i hicrāna vir
Nağd-ı hüsnuñden şehā bir pāre Allah ‘aşkına
7. Harf-ı vaşl-ı kākülün ketm it lisān-ı şāneden
Keşf-i esrār eyleme ağıyāre Allah ‘aşkına
8. Küşte-i sātūr-ı hūn-riz-i nigāh olsun gönül
Bismil-āsā ‘id-i vaşl-ı yāre Allah ‘aşkına
9. Eylemişken vaşlın ikrār ile **İshāk**’a kerem
Var mı ol lutfā mecāl inkāre Allah ‘aşkına

255

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Gönül meyl eyledi şimdi yine bir taze cānāne
Melāḥat mülkünün sulṭānıdır ol çeşm-i mestāne
2. Açılır nāz ile rüyunda güller ḥānde itdikce
Olur bülbül gibi üftādelər hep mest u ḥayrāne

3. Zeliḥā-yı zamāndan bir niṣān ḳalmıṣ bu ‘ālemde

Anıñcün eylerem cānım fedā ol cāna dermāne

[59b] Perīṣān zūlfünü gördüm görelden pek perīṣānım

Dağıldı ‘aḳl u fikrim başladım feryād u efgāne

5. Yanıp Mecnūnveṣ sevdā-yı ‘aşḳa ṣimdilik³⁷⁶ **Fātiḥ**

Cemāl-i ṣem‘-i yāre olmada bī-ḳāre pervāne

256

Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilūn

1. Ğam çeker sīneye dil ṣūḥ-ı dil-ārā yerine

Nūṣ ider ḥūn-ı ciger bāde-i ḥamrā yerine

2. Şaḥn-ı sīnemde ğam³⁷⁷ hecr u firāḳıñla ṣehā

Dağlar oldu nümāyān gül-i zībā yerine

³⁷⁶ ṣimdilik: ṣimdicik FT.

³⁷⁷ ğam: hem FT.

3. İtme ümmîd-i vefâ şaymaz o hûnı bilirim

Lücce-i eşk-i teri mevce-i deryâ yerine

4. ‘Âdet-i meclis-i hûbân budur ‘âlemde

Hûn-ı ‘âşık içilir sâgar-i şahbâ yerine

5. İtdim eglence bu şeb kaçre-i eşkim **Sa’dî**

Aldadıp tıfl-ı dili lü’lü’-i la la yerine

257

Fe’ilâtün (Fâ’ilâtün)/ Fe’ilâtün / Fe’ilâtün / Fe’ilün (Fa’lün)

1. Zehr urup sînedeki zaḥmıma merhem yerine

Kâse kâse içirim hûn-ı dili dem yerine

2. ‘Ayş-ı yek-rûzesi şad-sâle humâr-âverdir

Ḳoyalım kim bu fenâ bezmini ‘âlem yerine

3. O bütûñ naḳş-ı bahâriyye-i ḥüsnünde Hudâ

Bir güzel ḡonce ḳomuş gül yüzüñe fem yerine

4. Näleler eyleyerek luṭfuna irdik āḥir
Eyü şarf olmuş imiş sūziş-i nālem yerine
5. Ṭavrımız ḥayli pesendīdedir ammā **Esrār**
Ḳomadı gitdi ol āfet bizi ādem yerine

258

Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün

[60a] Ümīd-i buse-i la'liñle cānā 'ıyd-ı aḍḥāde
Bıçağ-ı ğamzeñe ḳurbān olur bu cān-ı üftāde

2. Ger iḳbāl eylemezseñ cāme-i reng-i nev-icāde
Ne reng istersiñ ilbās-ı fiten-i 'ıydiyye³⁷⁸ āmāde
3. Bahāriyye nihāl-ı ḳaddiñe³⁷⁹ giydikce āḳ-ı sāde
Şanır zülfüñ gören sünbül biter serv-i temennāde

³⁷⁸ 'ıydiyye: 'ıyde FT.

³⁷⁹ ḳaddiñe: kadd ki FT.

4. Seniñ hüsni Hudâ-dâdın gören mir'ât-ı 'âlemde

Ne yüzle baksın âyâ bir dañi taşvîr-i behzâde

5. Nigâh-ı iltifât ile kerem kıl pâ-y-mâl itme

Saña üftâdedir bunca zamân **Fennî**-i şeydâde

259

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1. Nûr-ı 'aynım tiz geçip 'ömr-i şitâbânım gibi

Bir dem ârâm itmedeñ bu çeşm-i giryânım gibi

2. Korkarım kaldıñ gönül sevdâ-yı zülf-i yârda

Gördüğüm yokdur seni hûb-ı perîşânım gibi

3. Rañne-yâb olmaz yine dilde binâ-yı 'aşk-ı yâr

Perde-i sînemde çâk olsa girîbânım gibi

4. Kaçma rûhum böyle ihsân ile gel âğuşuma

Sîne dirler nâmına bir şadre gec cânım gibi

5. Cüst-cū-yı yārda cūlar daḫi şimdi **Kemāl**
Su-be-su olmuş revān eşk-i firāvānım gibi

260

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Mümkün olsaydı eger tağyīr-i kilik-i kudreti
Nesh iderdim levḥ-i 'ālemden kitāb-ı ḥasreti
2. Cām-ı la'lin nūş iden bezm-i vişāl-i yārda
Bir daḫi çekmez cihānda hic ḥumār-ı firḳati
3. Māh-rūlar ey felek-meşreb sipihr-i ḥüsnde
İktibās itmekde ḥurşīd-i ruḥuñdan zīneti

[60b] Yok temāşā-yı ruḥ-ı rengīniñe tāb-ı³⁸⁰ nigāh
Tūṭı-i ḳalbe virir mir'āt-ı ḥüsnuñ ḥayreti

5. Pey-rev olduñ **Nāzımā** ṭab'-ı hüma-yı Rāşid'e
Sāyesinde kām alırsın ger olursa himmeti

³⁸⁰ tāb: tab' FT.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Kemān-ebrūlarından yārimiñ hayli su'āl oldu
Siyeh kāküllerinden söz uzandı kıl u kāl oldu
2. Kırunca şahın-ı sīnemde şaf-ı müjgānları ordu
Ne kanlar akdı çeşmimden naşıl ceng u cidāl oldu
3. 'Aceb ta'rīf olunmaz derde düşdüm bilmedim eyvāh
Halāş olmak bu āteşden baña emr-i muhāl oldu
4. Ne Hüsrev gördü bu derdi ne buldu çāresin Ferhād
Kıyās itme benim çekdiklerim kısa mişāl oldu
5. Ehibbāda vefā yok āşinā bī-gārdır³⁸¹ Hayrī
Bu 'ālem bildigim 'ālem degil bilmem ne hāl oldu

³⁸¹ bī-gārdır: bīgānedir FT.

Fe'îlâtûn (Fâ'îlâtûn)/ Fe'îlâtûn / Fe'îlâtûn / Fe'îlûn (Fa'lûn)

1. Dil-i bîmârı su'âl itmege cānān geldi
Mürde-i hecr u firāķa yeñiden cān geldi
2. Derd-i firķatle zebûn olmuş idim³⁸² ħayli zamān
Bu gün ol āfeti gördüm baña dermān geldi
3. Yine meh-tāb idecek sen dil-i nālānda bu ŧeb
Burc-ı ħüsnüñ meh-i tā-bendesı mihmān geldi
4. Bāde ŧun nūŧ idelim zevķ iderek ey sākī
Ki bu dem meclise cānān yine ħan-dān geldi
5. Kaķan İhyā gül-i ruħsāre-i yāri gördü
Def'-i ħam eyleyip āsāyiŧ ile yan geldi

³⁸² idim: idi FT.

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

[61a] Bezm-i 'aşkıñ telh olur âh sāğar-ı şahbâları

'Āşıkı dem-beste eyler sākî-i ra'nâları

2. Mihr-i hüsünde fūrūzân eylemiş mähdan çerâğ

Ol perî pervâne itmiş 'āşık-ı şeydâları

3. Ğamze-i cellâdını tabur gibi çekmiş o şūh

Fitne-i ebrûsı eyler kıtlime imâları

4. Cüş eyler kôrkarım tūfân-ı eşkim Nūhveş

'Ālemi eyler ihâta çeşmimiñ deryâları

5. Rûz-ı mahşer istemezsem hâkķımı ol şūhdan

Faşl olunmaz **Râsimâ** halkıñ diger da'vâları

Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün

1. Atınca nāvek-i sertiz-i müjgān doğrudan doğru
O kaşı yañ çevirdi cāna peykān doğrudan doğru
2. Geçen Egrikapudan doğru geçdik sevr-қadlarla
Hilāfım yok beḥaққ-ı қadd-i cānān doğrudan doğru
3. Raқībā egri бүgri semt-i cānānı dolaşmaқdan
‘Adem semtine gitmek saña şāyān doğrudan doğru
4. Dü tā olsa sezā reşkiyle ‘ar‘ar şaḥn-ı gülşende
Sehī қaddim³⁸³ olunca geh hīrāmān doğrudan doğru
5. Niçün ‘uşşāқа doğru egri egri nim nigāh itdiñ
Ne cürm itmişse söyle itme pinhān³⁸⁴ doğrudan doğru

³⁸³ қaddim: қadem FT.

³⁸⁴ pinhān: nihān FT.

6. Şalâdır şâ'irân-ı nükte-sencâna bu vâdide
Reh-i tanzîre çıksın işte meydan doğrudan doğru

7. Recâyi-i Şefîk u 'İzzet'e pey-rev olup **Mihri**
Reh-i nazma bu yolda oldu püyân doğrudan doğru

265

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

1. O neveste nihâliñ şâh-ı tûbâ kıadd-ı dil-cûsı
Şemîm-i bağ-ı Cennet sîne-i şâf-ı semen-bûsı

[61b] O mûlar kim dökülmüş zîr-i fesden 'arız-ı yâre³⁸⁵

Hayât-efzâ-yı 'âlemdir nesîm-i çîn-i âhûsı³⁸⁶

3. Füsûn-ı 'ilmin ferâmûş itdirir Hârût u Mârûta
İki sehîhâredir 'uşşâka yâriñ çeşm u ebrûsı

³⁸⁵ yâre: pâka FT.

³⁸⁶ âhûsı: gîsûsu FT.

4. Nigāhı dehşetinden lerze düşdü reb‘-i meskūna

Anıñçün nāfe-rīzān oldu çīniñ ħüsn-ı āhūsı³⁸⁷

5. O şeh-bāz-ı hümā-pervāzı dil şayd itmek isterdi

Ma‘ārif şaydgāhında olaydı zūr-ı bāzısı

6. Görünce gerdeninde kıvrıveş tavk-ı siyehfāmı

Çözüldü zümre-i erbāb-ı ‘aşkıñ bend-i zānūsı

7. **Kerīmī**niñ ne derd-i bī-devāya düşdügün bilse

Tutardı cümlesi ma‘zūr-ı devrānıñ suĥan-gūsı

266

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Girince gūşe-i çeşm-i ĥayāle dāne-i ĥālī

Süveydā-yı dilimde dāğdan yer kalmadı ĥālī

³⁸⁷ āhūsı: hevāsı FT.

2. Şikest eyledi adr-i h le-i f m-ı³⁸⁸ felek  zre

aındı  o sim n s ına zerr n-i alalı

3. ud  g stermesin  li  tevecc h itse edb ra

Hez r efs n ile bend eylesi  r m olmaz ib li

4. Dil-i s z nımı perv neden  or  em den  orma

Bilir  l ehlini  av lini elbet³⁸⁹ hem- li

5. Cih nda  hi i  n -k mlı olsun hem n **N fi **

Ser r-i k mur nide dilerse   izz u icl li

267

F  il t n / F  il t n / F  il t n / F  il n

1.  tme istin  ile gel t re- eb  r mımı

A ic b-ı sine-i bill ru  ub  it   mımı

³⁸⁸ f m: n m FT.

³⁸⁹ elbet: elbetde FT.

2. Sergüzeştin Kays tayy itdirdi 'aşkıñ ba'dezîn

Dāsītān-ḥān-ı muḥabbet ezber itsin nāmımı

[62a] Būs-ı ruḥsārıñ terāş-ı ḥaṭṭıña ta'līk ile

Vaḳf-ı hengām-ı şabāḥ eyle ḥuşûl-ı kāmımı

4. Setr-i āşār-ı muḥabbet eylesem de sīnede

Keşf ider āhım o meh-ruḥsāra şevḳ-i tāmımı

5. Ḥasret-i la'liyle nūş-ı mey ümīd itsem **Nazīf**

Sākī-i ğam eşk-i çeşmimle pür eyler cāmımı

268

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Çerb u şīrīn olma ḥalkā loḳmaveş yerler seni

Telḥ u güftār olma zīrā 'aḳreb eylerler seni

2. Cinsiñe sır söyleme cins-i ḥased anlardadır

Cāhdan çāha atarlar ol birāderler seni

3. Hāl-i hūbāna bakıp hālîñ diger-gün eyleme

İbtidā şayd itmek içün hayli yemlerler seni

4. Var ise naqd-ı hüner ızhāra kalkışma şağın

‘Āķibet tezyīf iderler süfle-perverler seni

5. Būmveş künc-i kanā‘at³⁹⁰ tutmağa bu mı sebeb

Bülbül-āsā **Cāmiyā** ehl-i suhan dirler seni

269

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

1. Kāmetiñ serv-i sehī cānā ruḥuñdur mim u he

Zülfüñ ‘anber la‘liñ amma hem-çü sin u kef u ra

2. Hasta-i bī-tāb-ı ‘aşkıñ oldum ey ‘İsā nefes

Sendedir derd-i diliñ çünki devāsı lam u ba

3. Düşse gūristān-ı ‘uşşāka reh-i cānān eger

Mürdeler ihyā ider çün ‘ayn u ya vü sin u ya

³⁹⁰ kanā‘at: ferāgat FT.

4. Meclis-i yārāna teşrīf eyle bir kez³⁹¹ sevdigim
Hep müheyyā çeng u nāy u mim u ya vü dal u fa
5. Rūḥuñu şād eyledi Sa‘dī-i merḥūmuñ hele
Nazm idip bu penc beyiti **fa vü ya vü dat u ya**

270

Fe‘ilātün (Fā‘ilātün)/ Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün (Fa‘lün)

- [62b] Her seḥer rūşen ider çeşm-i dil-i zārı şabā
Getirip bād-ı hevā ḥāk-i reh-i yārı şabā

2. Būy-ı gülden kafes-i bülbülü koymaz ḥālī
Künc-i ḥasretde unutmaz o giriftārı şabā
3. Henüz açılmadı bir kimseye ol ḡonce-lebim
Daḡı şemm eylemedi bu gül-i ruḥsārı şabā
4. Balsa Çīne götürür şemme-i zülf-i siyehin
Terbiyet itmek içün nāfe-i Tātārı şabā

³⁹¹ kez: şeb FT.

5. Țurrası sünbülede beste-i zencîr ister

Vehbiyâ kılma nevâ-sencî-i eş'ârı şabâ

271

Fe'ilâtün (Fâ'ilâtün)/ Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fa'lün)

1. Niçe ben olmayayım saña yana yana fedâ

Kendüsin eyler iken şem'aya pervâne fedâ

2. Her ser-i müyuña ey şûh-ı perîşân-kâkül

Dil-i şad-çâkveş olsun niçe biñ şâne fedâ

3. Câmı teslîm iderim gelse hayâlîñ dilime

Hânedân itse n'ola varını mihmâna fedâ

4. Ol fedâyî-i reh-i 'aşk benim kim itdim

'Ömrümün mâhaşalın bir şeh-i hûbâna fedâ

5. Seng-i âzârına ol tıfl-ı cefâ-âmûzuñ

Sırrını eylemesin mi dil-i dîvâne fedâ

6. Āsiyāb-ı felekiñ gerdişi ‘aynımda degil
Eyledim kendimi bir āfet-i devrāna fedā
7. İşte koc başıña kurbān kuzıcağım diyerek
Dem-i ‘ıyd eyleyelim³⁹² cānımı cānāna fedā
8. Zāhidiñ virdigi peymāne şikest-āver olup
Sâkiyâ eyle bize bir iki peymāne fedā
9. Nüh-şadefde bu güher-pāre-i nazma **Vehbî**
[63a] Ola şad-kevkeb-i dūrri gibi dūr-dāne fedā

272

Fā’ilātün / Fā’ilātün / Fā’ilātün / Fā’ilün

1. Mest-i nāzım şıķlet-i būs u kenār itmem saña
Bezm-i ‘ayşı māye-i renc-i ĥumār itmem saña
2. Seng-i āzārıñla mīnā-yı dilim itdiñ şikest
Bilmiş ol ancaķ a zālīm inkisār itmem saña

³⁹² eyleyelim: eyleyeyim FT.

3. Teşne-leb kıalsam da bu gülşende ey ebrū-siyeh

Lāleveş ‘arz-ı derūn-ı dāğdār itmeme saña

4. Ey felek bī-hūde gösterme hamīde kıaddiñi

Minnetim yok kııl kıadar teklif-i bār itmeme saña

5. Feyz-i Hāk gibi degildir hāsıde dirsem n’ola

Vehbīyim Vehbī niçe ben iftiḥār itmeme saña

273

Mefā’ılün / Mefā’ılün / Mefā’ılün / Mefā’ılün

1. Şarāb-ı dil-küşādan gördüğüm zevk ü şafādır hep

Fem-i muṭribde gūş itdiklerim ḥüsn-i edādır hep

2. Sevip bir şūḥ-ı bālā-kād belāsın buldu dil ammā

Kimi gördümse bir öyle belāya mübtelādır hep

3. Ḥaṭ u gīsūya dinmek ‘anber-i sārā vü müşg-i Çin

Kelām-ı ḥām u ta’bīr-i ḥaṭā-ender-ḥaṭādır hep

4. İnanma sevdiğim ‘arz-ı muḥabbet itse de farzā
Güzeller gibi aḥbāb-ı zamāne bī-vefādır hep
5. Ten-i ḥākī dayanmaz rûzgāra gird-bād-āsā
Cihānîñ **Vehbiyā** āsāyişi maḥv u hebādır hep

274

Mef’ülü / Mefā’ilü / Mefā’ilü / Fa’ülün

1. Dil olmasa perverde-i Bihzād-ı muḥabbet
Olmazdı bu şûret ile üstād-ı muḥabbet

2. Bülbul seherî jāle-i tesbîḥ idip elde
Teshîr-i gül içün çeker evrād-ı muḥabbet

- [63b] Ey şūḥ ḡam-ı ḳaddîñ ile şerḩa-i sînem
Bir bir çemen-i ‘aşḳda şimşād-ı muḥabbet

4. Seylāb-ı şirişk³⁹³ eylemese sūziş-i ittā
Dünyāyı yaḳar āḩ-ı ‘alev-zād-ı muḥabbet

³⁹³ şirişk: sirişk FT.

5. Bir āfet-i şirîn-deheniñ şevķine **Vehbî**

Oldum yine kûh-ı ğama Ferhād-ı muḥabbet

275

Fe'îlâtûn (Fâ'îlâtûn)/ Fe'îlâtûn / Fe'îlâtûn / Fe'îlûn (Fa'lûn)

1. Nāvek-i ğamzesine sînemi itdim āmāc

Çeşm-i Tâtârı yine şabrımı itdi³⁹⁴ târāc

2. Müşterî çıksam aña şimdi bahā yetmez dir

Kāle-i ḥüsnüne ben virmiş iken böyle revāc

3. Ey gözüm nûrı meded gel görelim inşāf it

Çeşm-i bīmārıñ içün ḥaste-dilim yok mı 'ilāc

4. Çāre-sāz olma degil derdine dermān arıyor

Yoklayıp nabzını itdimse kimi istimzāc

³⁹⁴ itdi: eyler FT.

5. **Vehbiyā** buse ümîd eyleme ol muğ-beççeden

Kâfirin virdigi yokdur şeh-i İslâma harâc

276

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1. Rûz-ı 'ayş için felekde mihr-i rahşandır kadeh
Bezm-i şebde devr-i dâ'im mâh-ı tâbandır kadeh

2. Hâ'iz-i kadeh-i mu'allâ-yı neşât olmuş yine
Encümende bir ayağıyla şitâbandır kadeh

3. Şanma kim bî-hüdedir cûş-ı habâb-ı bâdeyi
'Ârız-ı sâkîye şad-çeşm ile hayrândır kadeh

4. Pür-mey-i gül-gün görüp şandım dehân-ı yârda
Hokka-i yâkûtda la'l-i Bedahşandır kadeh

5. **Vehbiyā** elden bırakmazsa n'ola rindân kim

[64a] Dest-hoş-ı Hüsrev ü Cemşid-i devrândır kadeh

Fe'îlâtün (Fä'îlâtün)/ Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlün (Fa'lün)

1. Kilk-i kudret haṭ-ı reyḥānıñı nā-gāh yazar
Şafḥa-i sīneme medd-i elif-i āh yazar
2. Vaşf-ı rûyuñda ğazeller yazan ehl-i sülḥanıñ
Maṭla'ında kimi ḥurşîd kimi mâh yazar
3. Görse bu şûret ile münşî-i Şehnâme seni
Mülket-i 'işvede ḥûbâna şehenşâh yazar
4. İkinin itse de bir yerde musavvir taḥrîr
Serv-i bâlâyı ḳadiñde yine kûtâh yazar
5. Levḥ-i mihr ü ḳamere İbn-i Nüceym-i gerdün
Ḳalem-i ğırre ile rûyuña Eşbâh yazar
6. Hem-ser-i şîr yazıp 'aşḳı Ḥayâtü'l-ḥayvân
'Aḳl-ı pür-ḥîleyi dūnbâle-i rûbâh yazar

7. Oğudum metn-i uşul-i kütüb-i devletde

Kayd-ı hayşiyet-i cehli sebeb-i cāh yazar

8. Sīnedir kâğıd-ı tesvīdi debīr-i çarhıñ

Anda nağş-ı emeli gāh bozar gāh yazar

9. Kâtib-i maḥkeme-i ḥükm-i kazā ey Vehbī

Kısmetim sehmīni “*er-rızku ‘ala’llāh*” yazar

278

Mef’ülü / Mefā’ilü / Mefā’ilü / Fa’ülün

1. Bu sīne belā-ḥāne-i bī-revzenimizdir

Ḥurşīd-i ziyā-baḥşı dil-i rūşenimizdir

2. Cāh-ı zeḳan üftādesi dil-beste-i zülfüz

Zincirlikuyu anıñ içün meskenimizdir

3. Ḥālīñle ḳanā’at ideriz mūr-nihādız

Bir dānesi de girse ele ḥırmenimizdir

4. Hākisterimizde gül açar şevk-i ‘izārīñ
Külhān daḥi ey gonçe-i ter gülşenimizdir

- [64b] Rūy-ı ḥasedi perde-i iḥlāsle mestūr
Hep dost yüzünde görünen düşmenimizdir

6. Tā‘at yoluna gitmege ‘azm eyledik ammā
Şeyṭān-ı la‘īn gizli gezer reh-zenimizdir

7. Vehbī giremez leşker-i āşūb-ı zamāne
Peygüle-i ‘uzlet ki bizim me’menimizdir

279

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. O şūḥa ‘āşık-ı bī-çāre derd ü miḥnetin söyler
Duçār olsa ṭabībe ḥaste elbet ‘illetin söyler
2. Göñül yağmāsını imā idermiş gūşe-i çeşmi
Bucaḫ Tātārdır remz ile gūyā ğāretin söyler

3. Haṭ-āverler güzeşte ḥüsn ü ānın yād ider gāhī

Miṣāl-i merdüm-i müflis zamān-ı devletin söyler

4. Amān meclisde ol şūḥ-ı cefā-āyīn söyletme

Sitemkārāne vādilerle eski ‘ādetin söyler

5. Nefes almış meger bir vāḳıf-ı sırr-ı ḥaḳīḳatden

Ki ney erbāb-ı ḥālīñ ḳāle gelmez niyyetin söyler

6. Zebāniler zebānından mı gūş itmiş ‘aceb vā‘iz

Ki her gün meclisinde nār-ı dūzaḥ şiddetin söyler

7. Eger vāḳi‘ ise devrānda **Vehbī** kāmın almışdır

Mey ü maḥbūba dā‘ir ḥalka çok keyfiyyetin söyler

280

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

1. Sīb-ğabğab tāze kim nev-bāve-i almalıdır

Diş kirāsın istemez şeftālūsun almalıdır

2. Ortaya düşdüüm deyü gâhî miyânın kollayıp
Ol kul oğlunuñ gehî boynuna kol şalmalıdır
3. Külbe-i târikimizde şem’a hâcet kalmasın
Bizde aḥşamlarsañ ey meh şubḥa dek kalmalıdır

- [65a] Saz çalarken meclise gelmiş dikilmiş men’ için
Şeyḥ efendiniñ ‘aşâsın başına çalmalıdır
5. Böyle gevherler çıkarmak isteyen nazm-âşinâ
Vehbiyâ baḥr-ı ḥayâlîñ ka’rına dalmalıdır

281

Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilün

1. Kâkülün dīvânesin zabt eylemez zencîrler
Kaşlarıñ maḳtûlüne hâcet degil şemşîrler
2. Münkесirdir ḥâtır-ı ‘âşık nûvâzişden ne sûd
Şîşe-i işkesteye bî-hûdedir ta’mîrler

3. Gördü dil rü'yâda çeşmiñden nigâh-ı iltifât

Hayr ola hep 'aynını telmîh ider ta'bîrler

4. Şeyh Efendi mâ'il olmazdı o tıfl-ı nevrese

Hasret-i zevk-i civânî olmasaydı pîrler

5. **Vehbiyâ** mir'ât-ı re'yiñ olsa da şafvet-nümâ

Şûret-i takdîrde hayrândır tedbîrler

282

Fe'ilâtün (Fâ'ilâtün)/ Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fa'lün)

1. Bir gice yâri çekip encümen-i câma düşür

Câme-ğâba gelicek bister-i ibrâma düşür

2. Hâb-ı hargûşuna aldanma o tavşân-beççeniñ

Taş yatardan gelip ulaştırarak dâma düşür

3. O periye saña pek geçdi şıcağım diyerek

Ne yaparsañ yapagör halvet-i hammâma düşür

4. Olsun olsun diyerek būs-ı lebiñ meyvesiçün

Nev-nihālim beni bārī tam‘a’-ı hāma düşür

5. Hırmen-i hüsünüñi üftādelere bezl idicek

Dāne-i hālīñi murğ-i dil-i nā-kāma düşür

6. Düşme başdan kara deryā-yı heveskārīye

Seyr-i fülk-i emeli bir güzel eyyāma düşür

[65b] Vaşl içün üstüne düşmek ise kaçdıñ **Vehbī**

Gündüz olmaz o mehiñ fırsatın aḥşāma düşür

283

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Hābeş iklīminiñ hāl-i siyāhıñ pādişāhıdır

Mu‘anber kākülün Fas mülketinde tūğ-ı şāhīdir

2. ‘İzārīñ şafḥasında cā-be-cā erḳām-ı resm-i ḥaṭ

Meger ‘aşıklarıñ müsvedde-i baḥt-ı siyāhıdır

3. Keşide kaşlarıñ iki kılıc tîmârdır gūyā
O hūnî gözleriñ zālîm ne merdüm-keş sipāhîdir
4. Hūrūş-ı mevc-i hūsnūñ burc-ı Hūtı eylemiş ğark-āb
Ki māh ol baħr-ı nāz u şîvede bir fûls-i māhîdir
5. “*Bi-ḥamdi’illāh*”ki feyz-i ma’rifetle zîver-i ‘irfān
Degildir ‘āriyet ṭab’ımda **Vehbî**-i İlāhîdir

284

Mefā’îlün / Mefā’îlün / Mefā’îlün / Mefā’îlün

1. Mücerred şûret-i zāhirde bir köhne ḳabāmız var
Bizim bu çarḥ-ı aṭlasda ne bîm ü ne recāmız var
2. Cefā-yı yārdan cevri-i felekden aĝlarız her dem
Dü-çeşm-i hūn-feşān ile dükenmez mācerāmız var
3. Göñül meczûbdur dildār ammā cezb içün anı
Bizim de ‘aşḳ dirler bir ḳavî āhen-rüyāmız³⁹⁵ var

³⁹⁵ āhen-rübāmız: āhen-rüyāmız FT.

4. Haṭā-yı müşge teşbīh eyledik evvel haṭ-ı yāri
Gidince revnaḡ-ı ruḡsārı fehm itdik haṭāmız var

5. Bu kilik-i pür-füsündür **Vehbiyā** ḡaşmı iden ilzām
Hemān ibṭāl-i siḡre ābnūsı bir ‘aşāmız var

285

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Nuḡūş-ı ḡaṭṭ u ḡālın remz ile meknün yazmışlar
Ḳalem ḡaşıyla çeşmin ‘aynı ile nün yazmışlar

- [66a] İdince şāh-ı ‘aşḡa şūret-i ḡāl-i dilim i‘lām
O şūḡı bāña birḡaç būsye medyūn yazmışlar

3. Yazanlar şūret-i Leylāyı eyvān-ı muḡabbetde
Beni bir şūret-i dīvārda Mecnün yazmışlar

4. Hâṭ-ı cāmı şanırdım nakş-ı reng-āmiz bî-hûde
Perîveşler meger ol şîşeye efsûn yazmışlar
5. Nuḳûş-ı hâme-i ḳudret bozulmaz serden ey **Vehbî**
‘Adûlar gerçi kim ḥaḳḳımda gûn-â-gûn yazmışlar

286

Fe‘ilâtûn (Fâ‘ilâtûn)/ Fe‘ilâtûn / Fe‘ilâtûn / Fe‘ilûn (Fa‘lûn)

1. Âh bir muğ-beççe ğâretger-i sāmânımdır
Çeşm-i kāfir-nigehi düşmen-i îmânımdır
2. Âyet-i hüsn okunur resm-i ḥaṭ u hālinden
Ṭarz-ı İncîl ise de ma‘nî-i Ḳur‘ânımdır
3. Çeşm-i bîmârı ğamıyla olalı dil-ḥaste
Ṭab‘-ı ‘Îsâ daḥi ḥayret-keş-i dermânımdır
4. Semt-i deyrinde dögüp sînemi nâḳûs gibi
Ergânûn nağmeleri nâle-i efgânımdır

5. Tār-ı zünnār ise de bā'is-i cem'iyet olup

Rişte-i perçemi şîrāze-i dīvānımdır

6. Var mı ol āfet-i Rūmuñ 'acabā mişli deyü

Rūm ili³⁹⁶ pā-zede-i mevkib-i seyrānımdır

7. Görüp ol māhı fetil aldı Fenerde **Vehbî**

Mūm olan yanmağa şem'-i dil-i sūzānımdır

287

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Kaşlarıñ menşür-ı hüsnünde celî tuğrā mıdır

Cebhe-i mihr üzre 'aks-i ğurre-i ğarrā mıdır

2. Ben de bilmem dāne-i fūlfül müdür kāfūrda

Gerden-i şāfiñda yā ħod ħāl-i 'anber-sā mıdır

[66b] Rengi bir vechle rūy-ı āliñe beñzerse de

Gül bu gūne 'ıtr-ı şāhiler gibi būyā mıdır

³⁹⁶ Rūm ili: Rumeli FT.

4. Nev-ḥurāmım bâğa gel karşında boy göstermesin

Serv-i ra'nâ kıadd-i dil-cüyüñ kıadar bālâ mıdır

5. Tıfl-ı nâzım ziver-i mehd-i feleksin rûz u şeb

Mihr ü meh gird-i seriñde dâye-i lala mıdır

6. Bir gün inşâf eyleyip incâza meyl itmez misin

Heb mevâ'id-i vişâliñ va'de-i ferdâ mıdır

7. Geldiñ âğuş-ı ḥayâle câme-ḥâbımda bu şeb

Bilmem ey meh-rû 'aceb rû'yâ mıdır ḥulyâ mıdır

8. Mihr-i ruḥsârıñ görünce ğayrıya itmez nigâh

'Âşık-ı rûşen-naẓar hem-dide-i ḥarbâ mıdır

9. Ḥod-fürüş olma ḥuzûr-ı âşafide **Vehbiyâ**

Şadr-ı devlet cây-ı 'arz-ı tuḥfe-i vâlâ³⁹⁷ mıdır

³⁹⁷ vâlâ: kâlâ FT.

Fe'îlâtün (Fâ'îlâtün)/ Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlün (Fa'lün)

1. Hâl ü hattıñda niçe hüsni 'ibârât okuruz
Ebruvânıñla nigâhıñdan işârât okuruz
2. Görmedik sîne-i şâfîñ gibi bir nüshâ-i pāk
Dâ'imâ şûret-i dikkât ile mir'ât okuruz
3. Sâz-ı dehriñ biliriz perde-birün olduğunu
Muṭribâ bizde uşul ile maḳâmât okuruz
4. Müncelî olmadı gitdi şeb-i târîk-i emel
Bunca gündür ki Meşâbîḥ ile Mişkât okuruz
5. Devr-i ebvâb iledir şimdi küşâd-ı âmâl
Biz hemân der-be-der olmuş da fütûḥât okuruz
6. Bilmedik 'illetini zillet-i ehl-i hüneriñ
Gerçi ḳânûn ile esbâb-ı 'alâmât okuruz

7. Kalmadı ğayrı tekāpūya mecāl ey **Vehbī**

[67a] Oturup gūşe-i ‘uzletde taḥiyyāt okuruz

289

Fe‘ilātün (Fā‘ilātün)/ Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün (Fa‘lün)

1. Çeşm-i merdüm-küşüne her müje bir tır virir

‘Āşık öldürmege ebrūları şemşir virir

2. Zülfi āşüftesin eylerse de dīvāne-i ‘aşk

Yine yābāna bırakmaz ser-i zencir virir

3. Henüz ol tıfl-ı cefā-perver ü şirīn-deheniñ

Lezzet-i būsesi zevk-i şeker ü şir virir

4. Cezb iden dā’ire-i vuşlata zerdır yārı

Ḥāce bī-hūde bize nüṣḥa-i teşhīr virir

5. Cem’-i dīvāne n’ola kūşış iderse **Vehbī**

O şeh-i ḥüsne yazar ḥālını takrīr virir

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Dağıtmış mūy-ı zūlfün rüy-ı zībāya yakışdırmış
Siyeh semmūrını gül-penbe dībāya yakışdırmış
2. Nezāketle çıkarmış şırma telli perçemin ol şūh
Ucun bükmüş de destār-ı muṭallāya yakışdırmış
3. O ser³⁹⁸ endāmım uydurmuş boyunca ḥil'at-i nāzı
Ḳabā-yı sebzefāmın ḳadd-i bālāya yakışdırmış
4. Ḥitām-ı ḥüsne ḥatṭ imzā-yı ḥüccetdir bilir ammā
Ne çāre ḥātem-i la'lin o imzāya yakışdırmış
5. Siyeh destār şarmış ak 'abā giymiş yine zāhid
Bu esbāb-ı riyyāyı şekl-i taḳvāya yakışdırmış
6. Zemīne şıgmayıp kizb-i müneccim çıkmış āfāḳa
Dürüg-ı bī-fürügı tā Şüreyyāya yakışdırmış³⁹⁹

³⁹⁸ ser: serv FT.

7. Tenāsüb şan‘atıyla hāmesin der-dest idip **Vehbî**

Yine ma‘nāyı lafza lafzı ma‘nāya yakışdırmış

291

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

[67b] Kes raķīb-i kāfiri çengāle ur meydāna aş

Tiġiñi şāh-ı cihānım ‘arş-ı istihsāna aş

2. Şehsüvāрім şayd-ı şāhīn-i nigāhıñdır diyü⁴⁰⁰

Lāyık-ı fitrāk görmezseñ daġı bir yāna aş⁴⁰¹

3. İtmeyip aġyār ile kať‘-ı nizā‘-ı ‘aşķ-ı yār

Sen yine ey dil bu da‘vāyı der-i cānāna aş

³⁹⁹ Bu beyitin K nüshasında olmadığı Yrd. Doç. Dr. Ahmet YENİKALE’nin çalışmasında belirtilmiştir. Mecmu‘a ile K nüshasının uyduğu görülmektedir.(6: -K. [124] M.VI/40, FB.103a, K.36a) *Sünbül-zāde Vehbî Dîvânı*, Hazırlayan: Yrd. Doç. Dr. Ahmet YENİKALE

⁴⁰⁰ diyü: gönül FT.

⁴⁰¹ Bu beyitin K nüshasında olmadığı Yrd. Doç. Dr. Ahmet YENİKALE’nin çalışmasında belirtilmiştir. Mecmu‘a ile K nüshasının uyduğu görülmektedir.(2: -K. [131] M.VI/42, FB.104a, K.37b) *Sünbül-zāde Vehbî Dîvânı*, Hazırlayan: Yrd. Doç. Dr. Ahmet YENİKALE

4. Ğayret-i murğ-ı şeb-âvîze bakıp da kendiñi
Kâmet-i dilber gibi bir naḥl-i ‘ālî-şāna aş
5. Boynuma olsun vebâli târ-ı zülf bend idip
Bu dil-i âvâreyi var gerden-i ḥübāna aş
6. Naḥd-i ‘aqlım aldıñ evvel al metâ‘-ı şabrı da
Ey büt-i kâlâ-fürüşum gūşe-i dükkāna aş
7. **Vehbiyâ** sen de bu nazm-ı heft-beyt-i dil-keşi
İftihâr ile cidâr-ı Ka‘be-i ‘irfāna aş

292

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

1. Dīde-i pür-ḥūnı kıl ol çeşmesâr-ı cāna ‘arz
‘Aynî ile mâcerâ-yı ‘aşkı it cānāna ‘arz
2. ‘Arza girmiş dirler ol şāh-ı cihānımla raḳīb
Korḳarım esrâr-ı ḥüsnüñ eylemiş nâ-dāna ‘arz

3. Jāle şanma tâb-ı hacı ile ‘araḳ-rîz olmada
‘Ârız-ı hoy-kerdesin kılmış gül-i ḥan-dāna ‘arz
4. Maḥzar-ı memhūrveş ḥāl-i dīlim i‘lām için
Sīne-i pūr-dāğ itdim ol şeh-i ḥübāna ‘arz
5. Sūzişim bir şem‘-i bezm-ārā-yı ḥüsne bu gice
Eyledim pervāne-āsā ben de yana yana ‘arz
6. Ruḥlarında gösterip zülfin o kāfir muğ-beççe
Rişte-i zünnār ider dil-beste-i⁴⁰² imāna ‘arz
7. **Vehbiyā** terfî‘-i ḳadr u şānıña rāğıb olur
[68a] Eyle bu nazm-ı bülendi şadr-ı ‘ālî-şāna ‘arz

293

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

1. Ḥilḳat-i insāndan taḥşil-i ‘irfāndır ğaraz
Şanma ekl ü şurble terfih-i ḥayvāndır ğaraz

⁴⁰² dil-beste: leb-beste FT.

2. Hāne-i tārīk resminde yapılmış sīne kim
Anda ıķād-ı çerāğ-ı nūr-ı imāndır ğaraż
3. Her varaķdan āyet-i tevḥīd okur ehl-i nażar
Çeşm-i kūtēh-bīn şanır seyr-i gülistāndır ğaraż
4. Şarka ğarba zer-resen-i⁴⁰³ ḥurşīdi bu devrānda
Kimse bilmez gerçi gün gibi nümāyāndır ğaraż
5. **Vehbiyā** ‘arz-ı hünermendī degildir maķşadım
Bu suḥandan keşf-i remz-i nażm-ı Qur’āndır ğaraż

294

Fā’ilātūn / Fā’ilātūn / Fā’ilātūn / Fā’ilūn

1. Bir taraf serv-i çemen ol kıadd-i bālā bir taraf
Bir taraf gül yāsemen ol rüy-ı zībā bir taraf

⁴⁰³ zer-resen: verziş FT.

2. Tāze tāze bāğ-ı hüsünde leṭāfet gösterir
Ḥaṭṭ-ı şebbū bir taraf zülf-i semen-sā bir taraf
3. Nev-ḥırāmānı uzağdan seyr ider üftādeler
Durmuş a'la bir taraf gülşende ednā bir taraf
4. Ber-ṭaraf olsun ki zāhid bezmimizde yok yeri
Bir taraf rindān dizilmiş cām-ı mīnā bir taraf
5. **Vehbiyā** her nazrası dünyā vü mā-fihā deger
Geçmem ol şūḥ-ı cihāndan olsa dünyā bir taraf

295

Fe'ilātün (Fā'ilātün)/ Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilün (Fa'lün)

1. Şayda gitdi yanına kelp raḳībi ṭaḳarak
Kaldı üftādeler ardınca uzağdan baḳarak
2. Geçdi pür-āteş ile berḳ gibi yanımdan
Ḥırmen-i şabr u ḳarār-ı dil-i zārı yaḳarak

[68b] Belki ol serv-i hırāmānı görür gülşende

Pāyına gönderelim cūy-ı sirîşki aķarak

4. Girmesin meclis-i rindāna dayak baş sākī

Ėapuya řeyĖ diñeldikce ‘ařāsın kaķarak

5. **Vehbiyā** bezme çek ol mest-i řarāb-ı nāzı

Geçirirsın söziñi bir iki sāĖar çaķarak

296

Fā’ilātün / Fā’ilātün / Fā’ilātün / Fā’ilün

1. Kendüñi ey dil varıp mey-Ėānede bir yana çek

Sākī-i mestiñ elin tut sofrā-i biryāna çek

2. Teřne-leb Ėaldıñ ciger-Ėūn eyledi Ėasret seni

Bāde-i la’lin bulursañ bārī Ėana Ėana çek

3. Hāle-āsā Ėaddiñi Ėam itse de cevri felek

Her gice bir māh-rūyı sīne-i ‘uryāna çek

4. Āh ey zālīm miyānīñ sīneye çeksem de ben
Hañçer-i hūn-rīz isterseñ o demde cāna çek
5. Dest-i ğamdan bu keş-ā-keşler nedir şahbā için⁴⁰⁴
Çekme āh ey rind-i mey-keş na're-i mestāne çek
6. Bār-ı destār-ı girān ile çekilmez sıkletīñ
Sen de inşāf eyle zāhid kendiñi mīzāna çek
7. Baḡş iderse cāh-ı tevfiķe kalem-keş **Vehbiyā**
Ebruvān-ı yārveş tuğrāları şāhāne çek

297

Mefā'īlūn / Mefā'īlūn / Mefā'īlūn / Mefā'īlūn

1. Alırdım intikāmın çāk-çākī-i girībānīñ
Gireydi āh zālīm destime bir kerre dāmānīñ
2. Lebiñ dünyāyı teşhīr eylemişdir ey perī bilmem
Haṭ-ı la'liñ midir naķşı 'aceb mühr-i Süleymān'īñ

⁴⁰⁴ için: içip FT.

3. Dağıtdı rûzgār evrākını mecmū‘a-i şevķiñ
Meded şîrāze-bend olsun ser-i zûlf-i perişāniñ

[69a] Bu düzdide nighle ğamzeler ey āhū-yı vahşî
Çeker lemħü’l-başarda sürmesin çeşm-i ğazālāniñ

5. Kızıl elmayı tutdu nām sîb-i ğabğabıñ kāfir
Yetişdi portakala şöhet-i târîḫ-i pistāniñ
6. Elin öpdürse sâķî bezm-i meyde nuķle hācet yok
Nedir ‘unnābdan farkı o engüş-t-i muḫannāniñ

7. Be-nāy-ı⁴⁰⁵ ‘ālem-i āb olduğundan tevbe-i şahbā
Olur peymān seylābı esās-ı ‘ahd ü peymāniñ

8. Bir iki tâze Sa‘dîniñ Gülistānıñ oķur gördüm
Çıķardım ma‘nî-i zevķin bugün seyr-i gülistāniñ

⁴⁰⁵ nāy: nām FT.

9. Ne dursin **Vehbiyā** sen cümlesin görmüş geçirmişsin

Mey ü maḥbūbdan ğayrı şafāsı var mı dünyānıñ

298

Fe'ilātün (Fā'ilātün)/ Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilün (Fa'lün)

1. Düşünce çāh-ı ümīde zekān zekān diyerek

Kemend-i zülfe şarıldım resen resen diyerek

2. O nāzenīn kızıcak tıfl-ı şīr-ḥāre iken

Lebin emerdim a yavrum leben leben diyerek

3. Mişāl-i sāye düşüp pāyına o serv-ḳaddiñ

Kenāra çek yūri ey dil çemen çemen diyerek

4. O şūḥa cān u dili başka başka 'arz itdim

Efendim istedigiñ al begen begen diyerek

5. Derūn-ı bāğda geh sīne geh gerdenini

Açıp uşul ile öpsem semen semen diyerek

6. Raķibe olmadı nūş-ı zülāl-i la'li naşīb
Egerçi kurudu ağızı dehen dehen diyerek
7. Ne yaptı ise hele yaptı zāhidi **Vehbī**
Çıkardı bezm-i şafādan ya sen ya ben diyerek

299

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

- [69b] Verd-i ter şermende-i reng-i 'izārıñdır seniñ
Lāleler şahıñ-ı çemende dāğdārıñdır seniñ

2. Mest-i nāzım mihr ü meh iki kadeħdir bezmiñe
Nuh felek ser-geşte-i renc-i ħumārıñdır seniñ
3. Mū-be-mū ābisten-i āşūp olan gīsū-yı şeb
Sāye-i zūlf-i siyāh-ı müşgbārıñdır seniñ
4. Zūlmet-i ħaţţ-ı siyeh kılmış ihāta sū-be-sū
Āb-ı ħayvān işte la'l-i ħoş-güvārıñdır seniñ

5. ‘Aks-i rûyuñ düşmesin mir’âta bilmez adriñi

Dide-i ayrâniyân âyinedârıñdır seniñ

6. Her şeb ey urşid-al’at dide-i asret-keşân

Şuba dek encüm-şumâr-ı intizârıñdır seniñ

7. anı bûlbûdür demişsin böyle feryâd eyleyen

Gül-‘izârım **Vehbî**-i nâlân u zârıñdır seniñ

300

Fâ‘ilâtûn / Fâ‘ilâtûn / Fâ‘ilâtûn / Fâ‘ilûn

1. Her sözünde olsa biñ dürlü yalanı şâ‘iriñ

Setr ider ‘aybın yine üsn-i beyânı şâ‘iriñ

2. Bârî üstünde sipâhîlik bulunmazsa daı

Bir ılıc tîmârdır tîğ-i zebânı şâ‘iriñ

3. Bû’l-‘acebdir kim olurken ekşeri mabûb-dost

Bîkr-i mazmûnı sever ab’-ı civânı şâ‘iriñ

4. Ta'n iderler bāde-i maḥbūba meyl ü şevḳine
Halk inşāf eylemez mi yok mı cānı şā'riñ
5. Hānumān-ı 'ırz u nāmūsı yaḳar bir hicv ile
El-ḥazer şiddetli āteşdir lisānı şā'iriñ
6. Cevher olsa sāde vezn ile çekilmez doğrusu
Nazm-ı nā-sencide-i tab'-ı girānı şā'iriñ
7. Vehbī-i zārīñ efendim ḡayrı dest-āvizi yok
[70a] Yā ḡazeldir yā ḳaşıde armaḡanı şā'iriñ

301

Mefā'ilün / Mefā'ilün / Mefā'ilün / Mefā'ilün

1. Var ey zülf-i siyeh ḡāne-be-düş u nābe-sāmān ol
Perişān eylediñ zālīm beni sen de perişān ol
2. Geçerseñ ey ḡayāl-i yār şeh-rāh-ı muḡabbetden
Gönül dirler bizim bir tekyemiz var anda miḡmān ol

3. Ser-i bālīnine bir kerre gel bu ḥaste-i hecriñ
Baķıp ey bī-vefā itdikleriñ cevre peşimān ol
4. Uşandık ağlamış çehreyle ol vech-i ‘abūsūndan
Be hey şūfī nedir bu bed-edā bir gün de ḥan-dān ol
5. Niçün ey muğ-beççe kāşāne-i **Vehbī**ye gelmezsın
A kāfir gel⁴⁰⁶ bu şeb bārī hem-āgūş-ı müselmān ol

302

Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilūn

1. Gāh va‘d u geh niyāz u gāh ibrām eyledim
Neyledimse eyledim yāri hele rām eyledim
2. Geh ‘izārın fīkr idip geh zülfūni yād eyleyip
Her ne ḥāl ise yine bugün de aḥşām eyledim
3. Ol hilāl-ebrūyı bedr olduķda çekdim sīneye
Bu felekden gördüğüm noķşanı itmām eyledim

⁴⁰⁶ A kāfir gel: Aña kāfir VD.

4. Ta'n-ı hāsitle derūn-ı sīnemi hātem gibi
Çāk çāk itdimse de 'ālemde bir nām eyledim

5. Āğa düşmüşken o vaḥṣī āfet ey **Vehbī** hemān
Şayd için rīṣ-i sefidi bir 'aceb dām eyledim

303

Mefā'ilün / Mefā'ilün / Mefā'ilün / Mefā'ilün

1. Belin kocmak için bir āfet-i ġaddāra çarpıldım
Gehī şemşirine geh hañcer-i hūn-hāra çarpıldım

2. Raḳīb-i dīv cin tutmuş gibi pūr-ıztırāb olmuş
İşitmiş kim ben ol şūḥ-ı perī-ruḥsāra çarpıldım

[70b] Ne efsūn itdi bilmem bir baḳışla çeşm-i cādūsı
Gidip 'aqlım başımdan ġamze-i seḥḥāra çarpıldım

4. Metā'-ı vaşlı virdi ġayra naḳd-i 'aqlım almışken
Ziyāna uğradım bir şāhid-i bāzāra çarpıldım

5. Gelirken h neme y ri  evirmiş **Vehbiy ** a y r
İ itdikde tel  ımdan der   d v r   arpıldım

304

Mef    / Mef     / Mef     / Fa    

1. D v ne dili z lf-i semen-s ya d   rd m
 ehb  l-i H m 'dan serime s ye d   rd m
2. La l-i lebi  ev kiyle h r   eyledi e kim
Ol gevher-i z - ıymeti dery ya d   rd m
3. Bu ince miy n ile g relden o  ul o lun
Bende  ul olup ba ımı ortaya d   rd m
4. Bir mu -be  e evr  -ı dili  ıldı per   n
Ol mu  afı hayf  ke -i ters ya d   rd m
5. Virdim yine bir seng-dile g    mi **Vehb **
Bilmezlik ile    emi h r ya d   rd m

Mef'ûlû / Mefâ'ilû / Mefâ'ilû / Fa'ûlûn

1. Ãşüfte vü ser-dâde-i pîç ü ham olaydım
Tek cebhe-i yâra dökülen perçem olaydım
 2. İşkeste olursam da düşüp seng-i cefâya
Sâğar gibi sâķī ile fem-der-fem olaydım
 3. Ancak olup üftâde gül-i 'ârız-ı yâra
Sâ'ir yere düşmezdim eger şebnem olaydım
 4. Tîr-i nigehiñ urdu dile bârî deseydi
Bir gün şarılıp yarasına merhem olaydım
 5. Terk itmez idim cennet-i İstanbulı **Vehbî**
- [71a] Bir kendim idâre idecek âdem olaydım

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Severseñ Yūsuf-āsā bir meh-i pākīze-dāmān sev
‘Azīz-ı Mısr-ı istiğnā müselleme şāh-ı hūbān sev
2. Nazar-bāz-ı ruḥ-ı pūr-tāb-ı yār ol çeşm-i şebnemveş
Felekde olsa da himmetle bir mihr-i dırahşān sev
3. Rūsūm-ı sūziş-i ‘aşkı bakıp pervāneden öğren
Yanarsañ da ne māni‘ bārī bir şem‘-i şebistān sev
4. ‘Aķīde almağa gitdikce lalası bulup fırsat
Şeker gibi leb-i la‘lin emip⁴⁰⁷ ol tıflı pinhān sev
5. Şeb-i vuşlatda durma şubḥa dek ol mähıöp oḥşa
Gehī ruḥ gāh gerden gāh sīne gāh pistān sev
6. Olup bir pāk şoy dilberle germ-ülfet dem-ā-dem şoy
Ten-i sīmīnini ḥalvetgeh-i ḥammāmda ‘uryān sev

⁴⁰⁷ emip: öpüp VD.

7. Hâkîkî ‘âşık ol **Vehbî** geçip cîsr-i mecâziden
Uyup nefs ile şeytâna ne ‘avrat sev ne oğlan sev

307

Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün

1. Dimişdim bûy-ı haţţîñ şemm idip müşg-i Haţâdır bu
Meger ‘anber imiş bildim ki ta‘bîr-i haţâdır bu
2. Raķîb-i bed-likâya yer virirsin kendi yanînda
Ne hercâyîsin inşâf it ne tavr-ı nâ-be-câdır bu
3. Görüp çîn-i cebînin zâhidiñ naķş-ı haşîr-âsâ
Didim şîklet zemîninde döşenmiş bûriyâdır bu
4. Gehî eşk-i revân geh bād-ı âh ile döner gerdûn
Hebâ-yı dâne-i ‘ömr itmege bir âsiyâdır bu
5. Niçün bî-hûde hâsid reşk ider güftâr-ı **Vehbîye**
‘Aceb bilmez mi kim kesbî degil dâd-ı Hudâdır bu

Mef'ûlû / Mefâ'ilû / Mefâ'ilû / Fa'ûlûn

1. Âgâh olagör devrde ahv[âl-i hilâle]
[‘Âlemde dilâ olma] heveskâr kemâle
2. Âvâre-i âlâmdır â[sûde degildir]
[Ehl-i dil olur mâ]ḥaşal âlûde kelâle
3. Ma’kûs-ı elemdir emel-i [dehr ser-â-ser]
[Olma heves-i mâl ile] âlûde melâle
4. Mesrûr olamam âh dilim[de kederim var]
[Dildâr müsâ'id ol]ur ammâ ki vişâle
5. Lâl olmadır eslem hele her ḥâlde **Vehbî**
Olduñsa eger maṭla’-ı idrâk me’âle⁴⁰⁸

⁴⁰⁸ Bu gazel böcek yeniği olduğu için mecmu’ada eksiktir. Matbu divandan tamamlanmıştır.

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Mā'ilim bir nev-nihālîñ tâze şeftâlūsuna
Bâğ-ı dehrîñ bakmazım âlūsuna bâlūsuna
2. İşfahânda çâr-ebür bir püser seyr eyledim
Haṭṭı beñzer Çâr-bâğîñ sünbül ü şebbūsuna
3. Bir yataḳda başdı yâr ile beni bu şeb raḳîb
Kâfirîñ ṭâḳat gelir mi şıḳlet-i kâbūsuna
4. Dürr-i dendânın gören ol ıfl-ı lâlâ-perverîñ
Eylemez çarḫîñ naḳar lâlâsına lülūsuna
5. Vechi var gîsü-yı kâfir-kîşine olsa esîr
Dil Firengistân'da baḳdıḳça bütânîñ rūsuna
6. El-ḥased ol rinde kim pâ-yı ḥum-ı mey-ḥâmede
Bâde-der-kef mest olup yârin çeker zânūsuna

7. Çāresi yāre şarıлмақdır lebiñ emsem deyü
Çünki ey **Vehbī** urulduñ ħaņçer-i ebrūsuna

310

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Nedir bu zülf-i 'anber-bū o şūĥuñ gül yanağında
Gül ü sünbül meger bir yerde bitmiş ĥüsn ü bāğında
- [72a] O müşğīn zülfü қоқлат[ma kırılsın burnu agyārıñ]
[Fesād oldugunu] bilmez misin cānā dimāğında
3. Girer mi ṭaylesān ile [der-i mey-hāneden zühhād]
[Nice kuyruk salar rū]bāhīler arslān yatāğında
4. Ḥased ol rinde kim [tenhā çekilmiş gūşe-i bāğa]
[Sebū zānūda desti]nde ḳadeḥ dilber ḳucağında
5. [Ne 'aḳla uyduñ öyle bir deliḳanlı civān] sevdiñ
Henüz ḳan damlar ey **Vehbī** o ĥūnīniñ bucağında⁴⁰⁹

⁴⁰⁹ bucağında: bu çağında / buçağında VD.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Nıgeh táb-âver olmaz nazra-i rûy-ı dil-ârâya
Şu'â'ından bakılmaz âfitâb-ı 'âlem-ârâya
2. Bahâ-yı hüsni-i dilber şevk-i 'âşıqdan olur ma'lûm
Alır gözle bağanlar Yûsufa baqsın Zeliḥâyâ
3. Mücevher ḥançeriyle mû-miyânın sîneye çeksem
Müsellem taş dikedim ben de meydân-ı temennâya
4. Taḥammül güçdür ammâ tavr-ı nâ-ber-câsına ḥalkıñ
Medâr-ı rāhat-ı 'âlem rehîn olmuş müdârâya
5. Açılmaz bağ-ı vuşlatda bize bir⁴¹⁰ gonçe-i zîbâ
Hem-âvâz olamam⁴¹¹ **Vehbî** hezâr-ı nâ-şekîbâyâ

⁴¹⁰ bir: ol VD.

⁴¹¹ olamam: olalım VD.

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Ğazāl-i 'işve-sencim dām iderse çin-i ebrūyı
Nigāh-ı şūhu şayd eyler niçe rim-kerde āhūyı
2. Mü'ezzīn-zāde kad-ķāmet getirse cāmī'-i hūsne
İmām Allāhü ekber dir görüp mihrāb-ı ebrūyı
3. Leb-i cūda olup⁴¹² engüşt-i hayret serv-i bālāsı
Hırām-ı nāzı gösterse çemende kıdd-i dil-cūyı
4. Yine şemşīr virmiş dest-i zengī-i siyeh-meste
İdip peyveste-i ebrū mükeḥḥal çeşm-i cādūyı
5. [Hezārān kārīvān-ı Çīn ile müşg-i Hoten gelse
Dimāgımdan çıkarmam ben o zūlf-i 'anberīn būyu]
6. [Humārın neş'eden evvel çekersin cām-ı sahbānıñ
Dilā bezm-i safāda hem-dem itme rind-i bed-hūyu]

⁴¹² olup: olur VD.

7. [Hamūş eyler cihānı nagmesin gūş itdirip böyle

Nevā-sāz eylese **Vehbī** ney-i kilik-i sühan-gūyu]⁴¹³

⁴¹³ İlk dört beyit harici olan kısım mecmu'ada bulunmamaktadır. Matbudan yararlanılmıştır.

SONUÇ

Bu çalışma Hatay Kütüphanesine kayıtlı D 1049 numaralı Gazeller adlı mecmu'adır. Mecmu'anın baş kısmında Zekâî Divanı'nın büyük bir kısmı yer almaktadır. Eserin yaklaşık 20 varığı Zekâî Divanı'ndaki şiirlerden oluşmaktadır. Bu da mecmu'anın yaklaşık olarak %25'ini oluşturmaktadır. Mecmu'adaki diğer şiirlerin %13 Vehbî'ye, %11'i Aynî'ye, %8'i Nefî'ye, %5'i de Fıtnat'a aittir. Geri kalan şiirler ise seksen beş farklı şaire aittir. Bu şairlere ait şiirlerin hepsi Fatih Tezkiresi'nden seçilmiş olup, mecmu'ada her birinin birer şiiri yer almaktadır. Mecmu'anın müstensihini belli değildir. Bunun nedeni, müstensihinin bu işi hayır işi olarak görmesi, yazarken yapılan imlâ hatalarından çekinmesi ya da başkasına ait şiirlerin kendisine aitmiş gibi algılanmasını istemeyişine bağlanabilir.

Yapılan tespitlerde mecmu'ada geçen şairlerin önemli bir kısmının mutasavvıf şairlerden oluştuğu görülmektedir. Müstensihinin, Zekâî Divanı'nın neredeyse tamamını yazmasından ötürü, Zekâî'ye meşrep ve mezhep olarak yakın, hatta Halvetî tarikatıyla iç içe olabileceğini düşünmekteyiz. Mecmu'anın yazılış tarihi (1275/1875) olarak belirtilmiştir. Fatih Tezkiresi'nin de 1855'te basıldığı bilinmektedir. Mecmu'adaki 85 şairin hayatları ve seçilmiş şiirleri Fatih Tezkiresi'nde yer aldığından, müstensihinin bu tezkireden faydalandığı düşünülebilir. Müstensihinin, divanı olan şairlerin divanından da belirli ve düzenli bir sıra gözeterek seçtiği tespit edilmiştir. Buradan hareketle mecmu'a yazarının istinsah ederken divan ve tezkirelerden, ya kendisi edinerek ya da ödünç alarak faydalanmış olması, güçlü ihtimaldir.

Mecmu'ada toplam 312 şiir yer almaktadır. Müstensih mecmu'ayı oluştururken belirli bir kafiye, redif ve alfabetik sıra gözetmiştir. Bu bilgilere ait ayrıntıları tablolar bölümünde ele alınmıştır.

Bu gibi çalışmalarla yeni şiir ve bilgiler edebiyat dünyasına kazandırılabilir. Ayrıca yayımlanmış divanlardaki şiirlerin metin tenkidi yapılarak eksiklikler giderilebilir. Yapılan tespit ve bulgular araştırmacıların içinden çıkamadığı büyük problem ve soru işaretlerini ortadan kaldırarak onları yeni ve daha güvenilir bilgilere ulaştıracaktır.

KAYNAKÇA

- Antepli Aynî Divanı*, hzl. Mehmet Arslan, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2004.
- Aydemir, Yaşar, Metin Neşrinde Mecmuların Rolü ve Karşılaşılan Problemler, *Turkish Studies, Türkoloji Araştırmaları, Volume 2/3, Summer, 2007*.
- Azaklı, İmran, “*Zübeyde Fıtnat Hanım’ın Hayatı Edebî Kişiliği ve Divanının Tenkitli Metni*”, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 1998.
- Beyzâdeoğlu, Süreyya, “*Sünbül-zâde Vehbî: Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Divanının Tenkitli Metni ve İncelemesi*” (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1985.
- Bilgin, Azmi, “Mustafa Zekâyî Efendi’nin Hayatı, Edebî Kişiliği, Na’ları ve Oruç Baba’yla İlgisi”, *Üsküdar Sempozyumu IV Bildiriler*, İstanbul, 2009.
- Çınarcı, M. Nuri, “*Şeyhülislam Ârif Hikmet Bey’in Tezkiretü’s-Şu’ârâ’sı ve Transkripsiyonlu Metni*”, (Yüksek Lisans Tezi), Gaziantep, 2007.
- Demir, Salih, “*Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî Kitaplığı Manzum 719’daki Lugaz Mecmu’ası*”, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2012.
- Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yayınları, 2007.
- Erpik, Arzu, “*Süleymaniye Kütüphanesi Fatih 3849 Numarada Kayıtlı Olan Mecmu’a-i Eş’ar’ ın 40b- 80a Yapraklarının Tenkitli Metni*”, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2009.
- Fatin Tezkiresi (Hatimetü’l Eşâr)*, hzl. Ömer Çiftçi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2009.
- Gıynaş, Kâmil Ali, *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 25., Konya, 2011.
- Kanar, Mehmet, *Osmanlıca-Türkçe Sözlük*, Say Yayınları, 2009.

Levend, Âgâh Sırrı, *Türk Edebiyat Tarihi Giriş*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, İstanbul, 1984.

Nefî Divanı, hzl. Metin Akkuş, Ankara, 1993.

Pala, İskender, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2011.

Steingass, F., *Persian-English Dictionary*, Çağrı Yayınları, İstanbul, 2005.

Sünbül-zâde Vehbî Divanı, hzl. Ahmet Yenikale, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Kahramanmaraş, 2012.

Şemseddin Sami, *Kâmus-ı Türkî*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2009.

Tekin, Cumali, *Süleymaniye Kütüphanesi 5790 Numaralı Şiir Mecmu'ası (Çeviri-Yazılı Metin-İnceleme)*, (Yüksek Lisans Tezi), Adıyaman, 2014.

Tulum, Mertol, *17.Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı*, Ankara, 2011.

Tunç, Semra, “Konya Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi 2455 Numarada Kayıtlı Bir Şiir Mecmu'ası”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 6, Konya, 2000.

Türkçe Sözlük, TDK Yayınları, Ankara, 2005.

Uzun, Mustafa, “Mecmu'a”, *DİA*, C..XXVIII, Ankara, 2003.

Ünver, İsmail, “*Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler*”, İLESAM'ın 17-18 Ocak 1992 Tarihinde düzenlediği I. Eski Türk Edebiyatı Kolokyumunda Okunan Bildirilerin Genişletilmiş Şekli, Ankara Üniversitesi DTCTF Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Böl., *Türkoloji Dergisi*, C.XI, S. 1, s. 51-89, Ankara, 1993.

Zekâî Divanı-Tenkitli Metni, hzl. Sinan Köseoğlu, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 1997.

DİZİN

A

âb-ı hayât · 152, 165, 194, 217
âb-ı kevşer · 191
‘Âkif · 263
‘Alî · 131, 132
Allâh · 51, 68, 103, 104, 142, 374
‘andelîb · 108, 288, 290
‘ar‘ar · 192
Aşhâb-ı Kehf · 246
‘Âşım · 262
‘âşık · 45, 47, 48, 52, 57, 60, 64, 66, 68, 92, 99, 100,
101, 106, 125, 130, 136, 137, 138, 140, 145,
154, 155, 156, 157, 159, 163, 249, 250, 251,
254, 258, 259, 261, 263, 264, 265, 266, 272,
278, 283, 284, 287, 297, 298, 300, 317, 323
aşk · 30, 43, 44, 50, 52, 54, 60, 61, 64, 65, 67, 69,
71, 73, 76, 78, 79, 80, 83, 85, 87, 88, 90, 91, 93,
94, 95, 96, 98, 99, 107, 109, 114, 115, 116, 121,
125, 128, 129, 132, 139, 140, 143, 150, 158,
160, 163, 165, 168, 178, 179, 192, 195, 200,
203, 205, 206, 209, 223, 227, 229, 230, 231,
232, 234, 235, 242, 244, 246, 247, 248, 250,
253, 254, 259, 262, 264, 265, 266, 267, 269,
274, 275, 277, 279, 280, 281, 284, 285, 286,
291, 292, 293, 300, 302, 305, 314, 315, 316,
319, 326, 328, 329, 331, 344, 350, 352
‘Aynî · 180, 182, 184, 185, 186, 187, 189, 191,
192, 195, 196, 197, 198, 200, 201, 202, 204,
205, 206, 207, 208, 210, 211, 212, 213, 214,
215, 216, 217, 220, 222, 223, 224, 225, 226,
227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 235, 237,
239, 240, 353

B

bâde · 54, 89, 114, 144, 145, 150, 153, 156, 160,
184, 191, 194, 239, 243, 251, 254, 282, 283,
298, 316, 336, 363
Bağdâd · 299
Başri · 259
Bedaşşân · 336
belâ · 42, 57, 58, 90, 121, 142, 155, 157, 189, 195,
214, 226, 228, 230, 254, 268, 275, 277, 279,
280, 281, 292, 293, 310, 333, 338
benefşe · 92
bezm · 52, 57, 59, 71, 72, 80, 81, 89, 100, 102, 122,
139, 141, 150, 161, 164, 172, 180, 181, 182, 184,

194, 210, 225, 230, 231, 236, 239, 246, 260,
264, 275, 282, 292, 293, 317, 320, 323, 332,
336, 354, 356, 357, 359, 361, 374

Bihzâd · 334

bûlbûl · 46, 89, 92, 107, 159, 173, 181, 186, 212,
218, 239, 243, 245, 254, 270, 272, 278, 301,
303, 310, 313, 315, 330, 362

bût · 12, 154, 189, 197, 205, 207, 213, 218, 226,
247, 272, 317, 353

C

câdû · 45, 48, 137, 142, 177, 185, 228, 274, 365,
374

câm · 54, 61, 71, 78, 114, 138, 145, 153, 160, 164,
168, 169, 183, 246, 257, 297, 328, 342, 356, 374

Câmi · 329

cân · 43, 47, 48, 49, 54, 57, 58, 59, 61, 62, 64, 65,
66, 70, 72, 76, 78, 80, 83, 84, 85, 87, 88, 89, 93,
97, 99, 101, 103, 107, 108, 109, 110, 112, 117,
119, 130, 133, 147, 148, 150, 155, 160, 162,
163, 166, 181, 184, 187, 194, 199, 204, 210,
217, 224, 225, 228, 230, 231, 242, 248, 254,
259, 261, 270, 273, 287, 288, 297, 312, 316,
318, 319, 322, 324, 329, 332, 353, 358, 360,
363, 372

cânân · 49, 59, 63, 66, 102, 128, 133, 134, 152, 153,
156, 162, 167, 170, 171, 174, 176, 177, 234,
248, 263, 264, 269, 276, 279, 309, 322, 324,
329, 332, 352, 353

Cebra’îl · 133

Cem · 132, 140, 350

Cemşîd · 336

cennet · 56, 58, 65, 72, 85, 194, 212, 367

cevher · 117, 177, 187, 265, 287

Ceyhûn · 45

Ç

çelîpâ · 207, 220

çerâğ · 180, 323, 355

çeşm · 45, 48, 49, 50, 51, 52, 56, 59, 62, 64, 66, 67,
68, 69, 81, 82, 85, 93, 95, 96, 98, 100, 101, 103,
104, 108, 111, 114, 119, 122, 126, 128, 146,
153, 160, 164, 170, 173, 174, 175, 176, 186, 189,
190, 192, 194, 196, 200, 204, 210, 215, 230,
241, 250, 253, 255, 256, 262, 270, 271, 280,
284, 287, 292, 299, 301, 303, 306, 315, 319,
321, 323, 325, 326, 328, 330, 335, 336, 339,
342, 344, 345, 346, 350, 355, 359, 365, 368, 374

Çin · 98, 108, 202, 215, 218, 223, 296, 330, 333,
374

D

dār-ı beḳā · 207
dāstān · 116, 184, 229, 247, 328
derd · 43, 46, 47, 56, 58, 59, 60, 67, 69, 79, 82, 85,
90, 93, 95, 97, 99, 107, 112, 117, 118, 121, 124,
127, 128, 134, 138, 142, 146, 153, 156, 162,
164, 165, 214, 231, 232, 244, 248, 269, 275,
280, 281, 282, 289, 291, 301, 314, 321, 326,
329, 335, 339
dergāh · 44
devlet · 4, 7, 18, 67, 77, 79, 80, 96, 98, 178, 257,
309, 338, 340, 348, 378
dide · 43, 60, 62, 67, 81, 83, 100, 135, 140, 156,
177, 206, 213, 237, 280, 300, 307, 312, 348, 362
dilber · 48, 55, 64, 85, 95, 104, 118, 119, 120, 123,
128, 142, 144, 146, 153, 154, 155, 158, 163,
181, 184, 185, 193, 217, 221, 227, 232, 233,
240, 248, 253, 256, 265, 286, 298, 353, 368,
372, 373
dildār · 50, 55, 169, 179, 197, 204, 226, 231, 238,
248, 267, 270, 271, 284, 290, 300, 311, 314, 344
diş kirāsı · 297
divân · 156, 170, 203, 254, 347
döldül · 55
dürr-i yektâ · 220

E

ebrû · 43, 48, 57, 61, 107, 113, 125, 129, 147, 188,
189, 201, 209, 223, 224, 241, 250, 252, 272,
273, 274, 296, 300, 323, 325, 333, 350, 371,
372, 374
Edhem · 132, 139
Eflâtûn · 151
ehl-i dil · 77, 149, 240, 370
ejder · 185
ejderhâ · 295
elem · 43, 81, 84, 86, 104, 106, 116, 127, 370
elest · 145, 184, 194
elif · 12, 58, 129, 191, 232, 337
Ene'l-ḥaḳ · 199
Enverî · 310
Esrâr · 144, 318
eşk · 43, 45, 59, 75, 104, 117, 125, 171, 178, 280,
292, 298, 301, 308, 313, 317, 320, 323, 328,
366, 369
Eşref · 14, 21, 35, 254

F

Fā'ikā · 241
fağfūr · 251, 256
Faḥrî · 268
Fas · 343
Fâtih · 249, 267, 316
Fehim · 249
felek · 48, 67, 69, 82, 89, 105, 111, 112, 116, 117,
133, 134, 147, 148, 153, 155, 164, 180, 198,
208, 227, 260, 278, 320, 327, 332, 333, 336,
344, 348, 357, 361, 364
Fener · 347
Fennî · 319
Ferdî · 251
Ferhād · 91, 163, 321, 335
Fevzî · 293
Feyzî · 284
Fıtnat · 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 169, 170,
171, 172, 174, 175, 176, 177, 178, 179
Fir'avn · 221
firdevs · 120, 212
Firengistân · 313, 371
fitne · 64, 94, 135, 136, 178, 229, 236, 238, 252
Fu'ād · 272

G

gabgab · 151
Gâlib · 246
gam · 42, 43, 44, 46, 49, 50, 52, 54, 57, 59, 60, 61,
73, 76, 78, 80, 81, 83, 84, 86, 89, 91, 92, 93, 94,
96, 97, 98, 105, 106, 108, 110, 111, 116, 117,
127, 133, 134, 135, 136, 143, 144, 146, 152,
154, 156, 159, 163, 164, 181, 182, 186, 192,
195, 201, 205, 206, 207, 208, 219, 221, 225,
230, 231, 232, 233, 236, 245, 257, 271, 274,
275, 276, 296, 299, 302, 305, 307, 309, 314,
316, 322, 328, 334, 335, 346, 358
gamze · 44, 45, 50, 52, 59, 61, 62, 64, 66, 70, 81,
83, 84, 95, 107, 110, 113, 122, 125, 126, 128,
135, 136, 137, 142, 146, 153, 155, 157, 158,
160, 165, 167, 174, 176, 177, 189, 192, 195,
196, 210, 224, 227, 233, 241, 254, 255, 263,
274, 308, 318, 323, 335, 359, 365
gazel · 56, 66, 127, 147, 156, 194, 201, 219, 231,
284, 293, 311, 337, 363
gedâ · 54, 84, 130, 139, 231, 237, 267
gevher · 108, 160, 166, 169, 188, 196, 226, 258,
341, 366

ğonce · 65, 89, 104, 107, 110, 117, 118, 120, 139,
161, 173, 178, 192, 235, 239, 243, 247, 290,
298, 301, 309, 313, 317, 330

ğurbet · 48, 58, 62, 63, 76, 81, 121

gül · 18, 30, 45, 49, 68, 80, 89, 92, 97, 104, 107,
109, 110, 117, 139, 144, 145, 152, 161, 163,
164, 165, 169, 173, 176, 178, 180, 181, 188,
192, 193, 196, 198, 199, 214, 218, 221, 222,
229, 235, 239, 240, 242, 243, 245, 252, 254,
257, 266, 270, 271, 272, 275, 277, 278, 290,
299, 301, 303, 309, 310, 313, 315, 316, 317,
322, 330, 334, 336, 339, 351, 354, 355, 367, 372

gülistân · 45, 52, 152, 154, 156, 161, 198, 355, 359

gülistân · 56, 89, 95, 110, 118, 303, 359

gülşen · 47, 56, 58, 62, 100, 108, 110, 120, 159,
164, 229, 253, 261, 271, 288, 298, 303, 324,
333, 339, 356, 357

gülzâr · 51, 54, 56, 58, 63, 72, 80, 91, 92, 99, 101,
120, 126, 162, 171, 173, 177, 184, 209, 242,
267, 272, 273, 290, 301, 302

gülzâr · 104

H

hâb-ı gâflet · 75, 76

Ḥabîb-i Ekrem · 71

Ḥaḳḳ · 50, 54, 66, 74, 76, 103, 121, 211, 303

Ḥâl ü ḥaṭṭ · 64

Ḥâlîş · 258

Ḥâlid-i Bağdâdî · 218

Ḥalvetî · 131

Ḥamdî · 260, 308

ḥâmûş · 87, 164, 167, 246

ḥançer · 58, 59, 64, 118, 132, 137, 193, 196, 265,
365, 372, 373

ḥarâbât · 44, 51, 123, 126, 132, 145, 205, 260

ḥâristân · 56

Hârût · 178, 190

Hârût u Mârût · 325

Ḥasîb · 299

Ḥayâtî · 304

Ḥaydar-ı Kerrâr · 267

Ḥayretâ · 255

Ḥayrî · 298, 321

hezâr · 92, 164, 214, 248, 266, 290, 303, 373

ḥırqa · 50

Ḥızr · 57, 71, 152, 170

Ḥicâz · 241

hilâl-ebrû · 259, 364

Hindû · 46, 185, 189, 190, 198, 220

Ḥorḥor · 212

Ḥudâ · 42, 50, 72, 74, 75, 105, 168, 199, 216, 257,
267, 317, 319, 327, 369

Ḥurşîd · 111, 180, 183, 297, 298, 299, 338

Huten · 202, 374, 215

Hülâgû · 210, 299

Hümâ · 55, 158, 366

Ḥüsrev · 321, 336

I

İşfahân · 69, 108, 371

İ

İbn-i Nüceym · 337

İḥyâ · 253, 322

ilmü'l-esmâ · 102

İncîl · 346

İngiliz · 188

insân-ı kâmil · 115

‘İsâ · 71

İşhâḳ · 315

İskender · 124, 380

İstanbul · v, 4, 7, 16, 17, 367, 379, 380

‘İzzet · 201, 266, 325

K

Kadd · 42, 167, 274

ḳadeḥ · 28, 29, 139, 140, 150, 184, 185, 251, 336,
361, 372

Ḳâf · 54, 55, 203, 266

kâfir · 174, 185, 190, 197, 198, 255, 274, 304, 346,
352, 354, 359, 364, 371

kâkül · 30, 46, 63, 90, 92, 120, 178, 188, 191, 193,
213, 221, 225, 226, 239, 243, 286, 287, 289,
290, 310, 313, 315, 321, 331, 343

ḳâmet · 42, 44, 68, 80, 95, 129, 261, 284, 302, 307,
374

ḳâmet-i mevzûn · 42, 95

Kâmi · 279

Ḳandahâr · 202

Kâse · 189, 235, 252, 302, 317

ḳâsîde · 56

Ḳavs-ı ḳazā · 65
Ḳays · 163, 245, 254, 328
keşret · 51, 177, 268, 303
keder · 48, 127, 370
Kefeşte Tayyûş · 246
Kemāl · 320
kemân-ebrû · 66, 73, 96, 129, 174, 178, 255, 271,
276, 312, 321
Kenz-i maḥfî · 72, 209
Kerbelâ · 260
kerem · 44, 84, 86, 106, 179, 225, 296, 315, 319
Kerîmî · 326
Keşmîr · 70
Kevşer · 189, 209
ḳible · 47, 217, 272, 300
Ḳıtmîr · 246
ḳıyâmet · 49, 177, 192, 237, 294, 302
Köhne ‘abâ · 53
Ḳudsî · 274
Ḳur’ân · 78, 346, 355
küntü kenz · 75

L

lâ fetâ · 75
lâ ṭaḳnetü · 76
lâ-mekân · 72, 78, 224, 266
Lâ-yefnâ · 77
Lâ-Yezâlî · 114
leb · 46, 65, 123, 144, 152, 156, 161, 165, 168, 175,
180, 181, 184, 191, 192, 196, 202, 206, 209,
217, 225, 234, 236, 243, 247, 274, 300, 309,
330, 333, 343, 354, 357, 366, 368, 372
len terânî · 238
Levh-i maḥfûz · 149
Leylâ · 42, 108, 183, 245, 345
leyle-i İsrâ · 191
Leylî · 61, 97, 258, 259
Loḳmân · 59
Lütfî · 302

M

ma‘nâ · 75, 78, 141, 150, 169, 352
Manşûr · 199, 259, 264
Mânî-i Bihzâd · 42
Maḥdûm · 172
maẓmûn · 148, 166, 216, 308, 362

maḥşer · 53, 75, 177, 278, 323
Maḥvi · 269
mäsivâ · 77, 130
Mâverâ · 206, 246
Meşâbih · 349
Meşlinâ · 246
Mecnûn · 42, 44, 54, 61, 65, 68, 94, 105, 107, 108,
116, 127, 136, 140, 157, 171, 183, 228, 258,
259, 316, 345
Meftûniyâ · 246
Megselinâ · 246
mehveş · 93, 306
men ‘aref · 78
men lem yezuḳ lem ya‘rif” · 286
Meryem · 133
mescid · 215, 268
Mevlâ · 106, 113
Mevlânâ · 246, 292
Mevlevî · 234
mey · 29, 45, 57, 69, 78, 87, 95, 118, 121, 123, 139,
140, 144, 145, 152, 153, 161, 162, 180, 181,
192, 195, 197, 210, 224, 225, 234, 251, 260,
266, 269, 282, 297, 328, 336, 357, 359, 371, 372
Mısr · 202, 229, 236, 368
Mihri · 325
mihrâb · 47, 250, 300, 374
Mişkât · 349
muḥarrem · 71
Müsâ · 179, 221, 264
müjgân · 48, 58, 62, 64, 65, 70, 83, 84, 100, 107,
110, 118, 135, 137, 140, 161, 181, 193, 214,
224, 270, 273, 281, 312, 321, 324
mül · 46, 89, 92, 165, 173, 219, 239, 243, 300
mürşid · 209, 218
Müştaş · 267

N

Nâcî · 270
Nâfi’ · 327
Naḥîfî · 303
Naşûhî · 131
Nâşid · 289
Nâzım · 320
Nazîf · 271, 328
nazîre · 156, 201
Necîb · 287
Nedîm · 305
Nef’î · 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141,
142, 143, 144, 145, 146, 147, 149, 150, 152,
153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160

nergis · 56, 101, 170, 192, 229
Neş'et · 15, 22, 35, 283
Nevâyî · 216
Nevres · 15, 22, 36, 293
Neylî · 278
nigâr · 48, 105, 127, 217, 266
Niyâzî · 249, 273
Nûh · 323
Nûriyâ · 243
Nuşret · 277

P

pâdişâh · 52, 61, 95, 139, 141, 343
perçem · 65, 90, 178, 195, 213, 218, 221, 223, 228,
229, 238, 239, 287, 294, 295, 296, 347, 351, 367
pervâne · 61, 182, 195, 217, 218, 225, 235, 242,
259, 275, 312, 316, 323, 327, 331, 354, 368
Peyrevî · 309

R

Rab · 28, 104, 137, 179, 180, 245, 304
Râcih · 256
Ra'fet · 311
Raḥmân · 78, 102
raḳîb · 89, 111, 112, 116, 136, 147, 200, 240, 257,
264, 352, 353, 356, 371
Râsim · 323
Râşid · 259, 275, 307, 312, 320
Râtûb · 306
ravza · 56, 270, 284
Recâyi · 325
Refâhî · 287
Re'fet · 35, 36, 257
Resûl · 214, 221
Reşid · 250
rıdvân · 284
rindân · 145, 196, 234, 336, 356, 357
rindâne · 139, 251
Rûm · 347
Rüstem · 66, 115

S

Sa'dî · 317, 330
Şafvet · 244, 261, 263, 292

sâgar · 92, 95, 123, 132, 145, 176, 246, 317, 323,
357
Şâ'ib · 290
Sa'id · 313
sâkî · 59, 121, 126, 150, 181, 262, 297, 322, 323,
336, 357, 359, 367
Secdegâh · 75
şeme vechu'llâh · 76, 78
Senîhâ · 300
ser-i kûy · 42, 60, 101, 107
serv ü şanavber · 42, 192
serv-i revân · 54, 62, 116, 175, 233, 243
Seyfî · 295
Sezâyî · 242
sîb · 275, 283, 359
Sîmurğ · 54
sîne · 43, 45, 58, 59, 63, 70, 73, 80, 84, 85, 88, 93,
95, 96, 100, 106, 110, 115, 118, 120, 124, 125,
127, 128, 134, 143, 149, 153, 155, 158, 159,
164, 169, 173, 176, 186, 231, 232, 259, 280,
297, 301, 305, 312, 316, 317, 319, 321, 325,
327, 328, 334, 335, 337, 338, 346, 349, 355,
357, 358, 360, 364, 365, 368, 373
Sîret · 276
Sîtanbul · 298
şûfî · 90, 131, 138, 209, 247, 312, 364
Süleymân · 86, 102, 262, 286, 313, 358
sünbül · 45, 56, 79, 80, 90, 92, 161, 169, 174, 176,
177, 193, 240, 243, 259, 318, 331, 371, 372
Süreyyâ · 351

Ş

Şâkirâ · 265
şâ'ir · 145, 175, 362, 363
şarâb · 73, 173, 181, 210, 226, 236, 239, 292, 357
Şârîk · 305
şebbû · 170, 177, 256, 300, 356, 371
şeb-i vuşlat · 52
şeb-i yeldâ · 223, 229
şebnem · 257, 313, 367, 368
Şefîk · 325
Şefikâ · 296
Şehnâme · 337
Şem'i · 35, 281
şems · 77, 102, 198, 207
Şeyh · 103, 131, 341, 342
Şeyh-i Şa'bân · 103, 131
Şu'arâ · 201, 202, 216, 220

T

Ṭāhā · 193, 194
taḥiyyāt · 350
Taḥrīr · 214
tanẓīr · 127, 249, 263, 270, 275, 325
tārīḥ · 165, 220, 359
Tātār · 210, 330, 335, 339
Ṭayyār · 280
tecellī · 74, 179, 191, 199, 201, 204, 221, 238
tefekür · 245
Tersā · 221
tevḥīd · 130, 246, 355
ṭübā · 44, 189, 191, 194
ṭuḡrā · 66, 113, 254, 347, 358
Ṭūr · 179, 238, 264
ṭūṭī · 183, 192, 293

V

vaḥdet · 51, 74, 79, 115, 145, 198, 199, 303
Vāşıf · 282
Vehbi · 331, 332, 333, 334, 335, 336, 338, 339,
340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348,
350, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 360,
361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 369, 370,
372, 373, 375
Ve'l-leyli · 193
Ve'n-nūr · 193
Vesīm · 290
Ve'ş-şems · 193
vuşlat · 71, 75, 87, 102, 103, 120, 136, 153, 154,
164, 166, 169, 172, 182, 278, 279, 297, 305,
350, 368, 373

Y

yākūt · 156, 336
yāsemen · 44, 45, 63, 92, 96, 229, 252, 355
Yehūd · 221
Yemliḡa · 246
Yūsuf · 81, 155, 236, 297, 368, 373

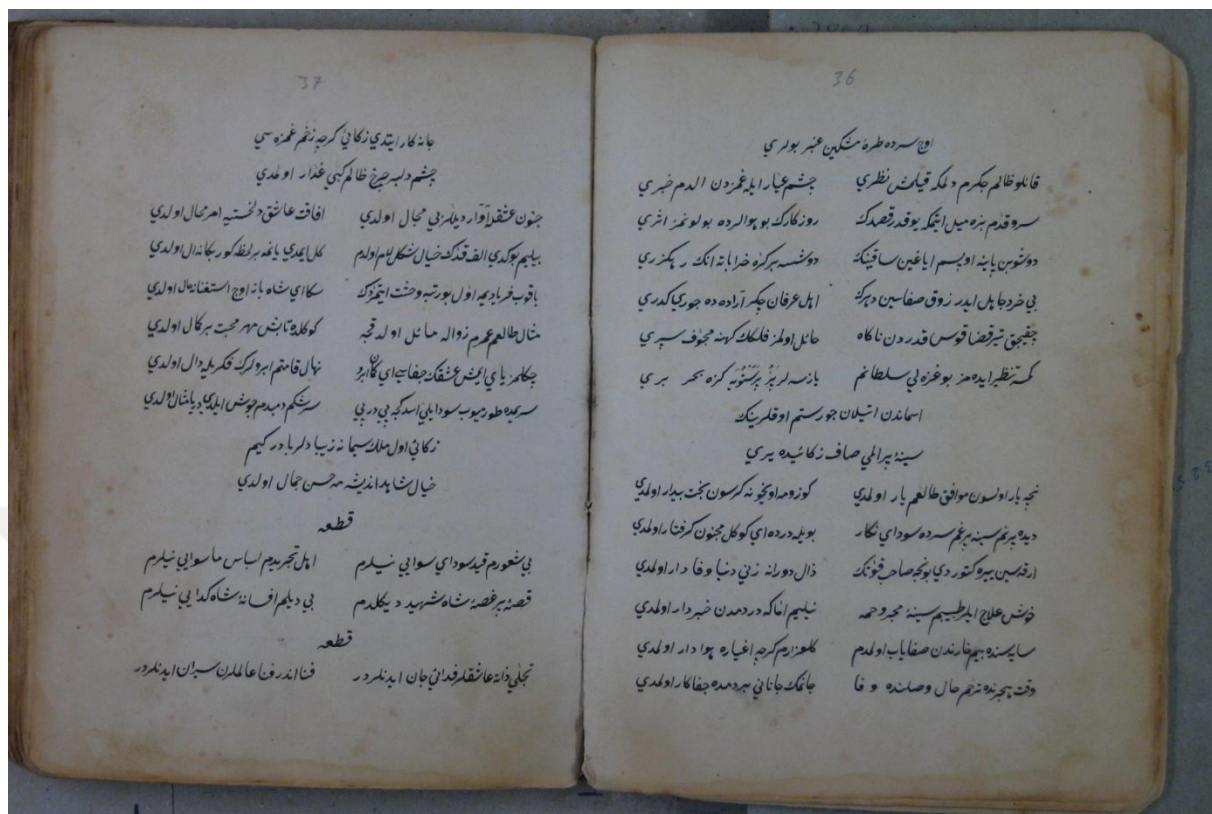
Z

zāhid · 73, 92, 119, 120, 123, 124, 131, 140, 251,
266, 297, 351, 356, 358, 361, 369
Zekā'ī · 42, 44, 45, 46, 47, 48, 50, 51, 52, 53, 54,
56, 57, 58, 60, 61, 62, 63, 66, 68, 69, 70, 71, 72,
74, 75, 76, 77, 78, 79, 81, 82, 83, 85, 86, 87, 88,
89, 90, 91, 93, 94, 95, 96, 98, 99, 100, 101, 103,
104, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 113, 114,
115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 124,
125, 126, 127, 128
Zeliḡa · 236
Zikri · 286
Zincirliḡuyu · 338
Ziyā · 240
zü'l-celāli · 114
zülf · 29, 42, 48, 52, 61, 65, 66, 76, 82, 88, 90, 93,
98, 100, 109, 112, 122, 123, 124, 146, 155, 157,
158, 159, 167, 169, 170, 171, 174, 177, 179,
181, 182, 183, 185, 186, 187, 195, 196, 197,
201, 202, 203, 204, 205, 207, 213, 214, 215,
216, 217, 218, 219, 220, 223, 224, 225, 226,
227, 229, 230, 233, 236, 239, 243, 244, 247,
259, 261, 263, 264, 270, 271, 275, 287, 292,
293, 299, 300, 301, 304, 307, 316, 318, 319,
329, 330, 338, 350, 351, 353, 354, 356, 359,
360, 361, 363, 364, 366, 372, 374
zü'lfiḡār · 66

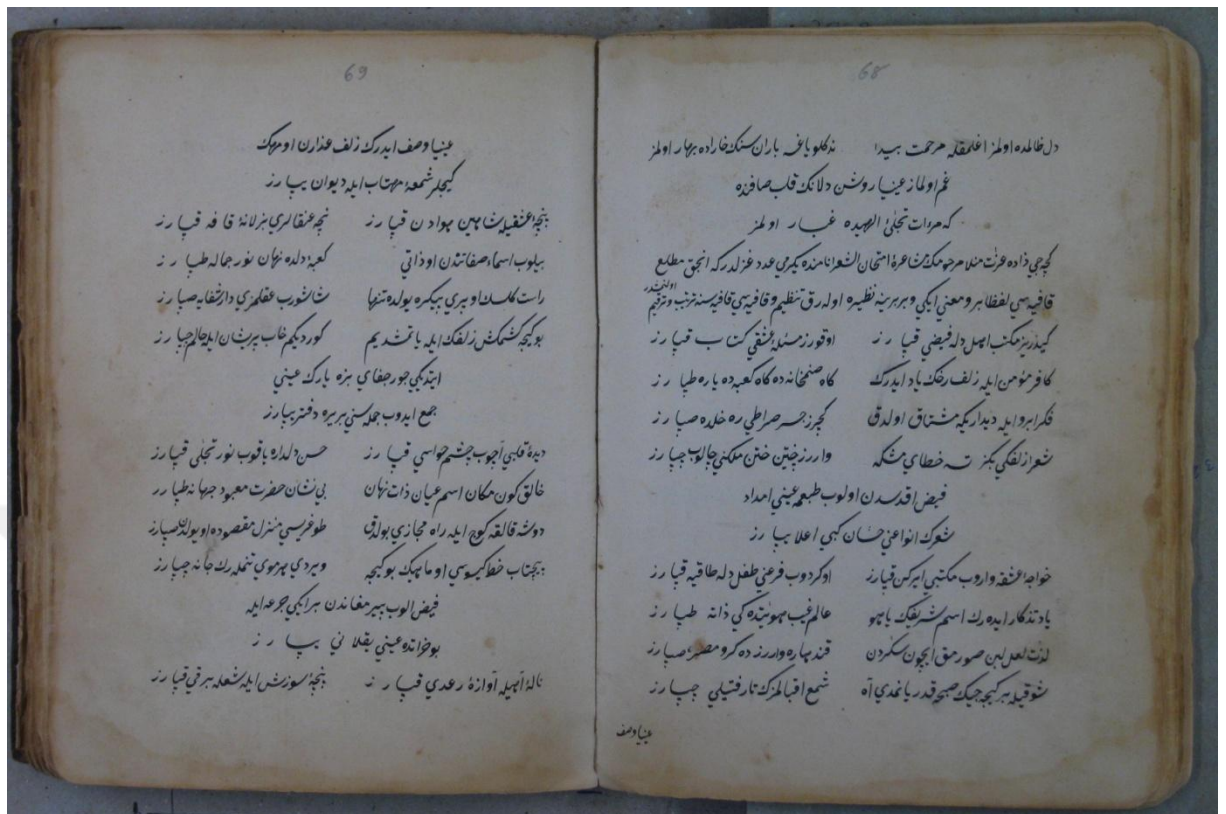
EKLER

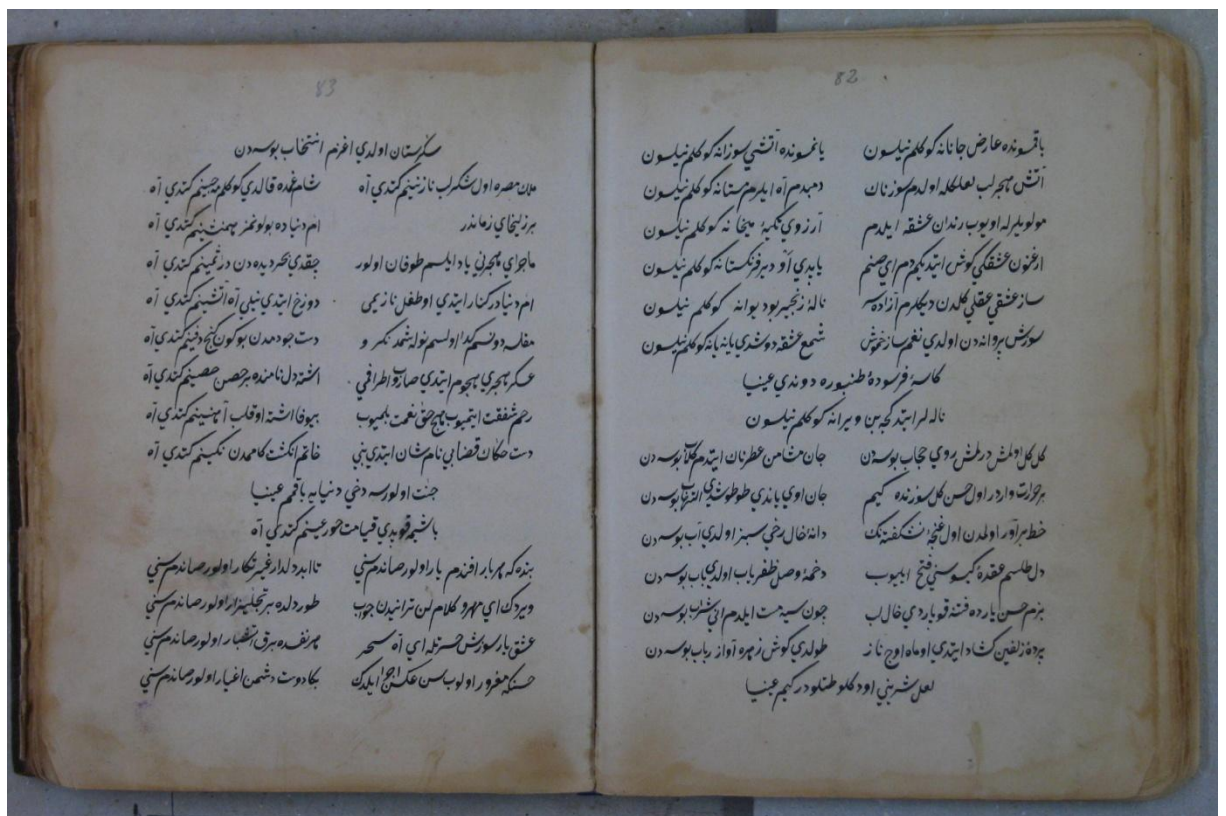
Resim1

Resim2

Resim3

Resim4